

Η Ελληνική Οικονομία

1/15

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 79, Απρίλιος 2015

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2015 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)

<http://www.iobe.gr>

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ	7
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	11
<i>Σταθεροποίηση της μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας το τρέχον έτος</i>	<i>11</i>
<i>Επιβράδυνση της ανάπτυξης στην ελληνική οικονομία στα τέλη του 2014.....</i>	<i>12</i>
<i>Σημαντικές αποκλίσεις στην υλοποίηση του Προϋπολογισμού το 2014 – επίτευξη στόχων του Κρατικού Προϋπολογισμού φέτος από έκτακτες παρεμβάσεις.....</i>	<i>19</i>
<i>Πλέον πιθανή νέα υποχώρηση της ανεργίας το 2015, σε συνάρτηση με τις εξελίξεις στις εργασιακές σχέσεις.....</i>	<i>20</i>
<i>Επανάκαμψη του αποπληθωρισμού – μικρή υποχώρησή του στο σύνολο του 2015.....</i>	<i>21</i>
<i>Ειδική μελέτη ΙΟΒΕ: «Βασικά διαρθρωτικά μεγέθη στη βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών»</i>	<i>22</i>
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	23
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας.....	23
<i>Το Παγκόσμιο Περιβάλλον</i>	<i>23</i>
<i>Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....</i>	<i>26</i>
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	31
<i>Α) Οικονομικό κλίμα</i>	<i>31</i>
<i>Β) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές</i>	<i>40</i>
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	51
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις.....	51
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας.....	72
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	83
3.4 Απασχόληση - Ανεργία	89
3.5 Τιμές Καταναλωτή.....	100
3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών.....	105
4. ΒΑΣΙΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ ...	113
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	123

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει την πρώτη έκθεσή του για το 2015, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Πραγματοποιείται σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο για την ελληνική οικονομία, καθώς βρίσκονται σε εξέλιξη οι παρατεταμένες διαπραγματεύσεις που άρχισαν μετά την εκλογή της νέας κυβέρνησης με τους δανειστές, χωρίς να προδιαγράφεται προς το παρόν η έκβασή τους. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες**, ενώ συνοδεύεται από το **Παράρτημα** διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται κείμενο στο οποίο αποτυπώνεται η τρέχουσα πολιτικοοικονομική συγκυρία εγχωρίως και οι έντονες δυσχέρειές της και γίνεται η σκιαγράφηση των προϋποθέσεων για την έξοδο από αυτή.

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος** στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 το 2015, με βάση κυρίως την πλέον πρόσφατη έκθεση του ΔΝΤ, καθώς και με στοιχεία άλλων διεθνών φορέων β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα στο πρώτο φετινό τρίμηνο, βάσει των πλέον πρόσφατων αποτελεσμάτων των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE γ) την αποτίμηση υλοποίησης του **Προϋπολογισμού Γεν. Κυβέρνησης** το 2014, καθώς και του **Κρατικού Προϋπολογισμού** στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στο δ' τρίμηνο του 2014 και στις αρχές του 2015. Χαρτογραφείται καταρχάς το τρέχον **μακροοικονομικό περιβάλλον** και παρουσιάζονται οι προοπτικές του για τη συνέχεια του τρέχοντος έτους. Καταγράφονται οι **εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς** στο τελευταίο τρίμηνο πέρυσι ή στο πρώτο δίμηνο φέτος, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων, ενώ παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας το 2014. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην **αγορά εργασίας** στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** στο πρώτο τρίμηνο φέτος. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την πορεία του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών** πέρυσι.

Στην **τέταρτη ενότητα** παρουσιάζεται ειδική μελέτη του IOBE, για τις τάσεις σε βασικά, διαρθρωτικά μεγέθη του κλάδου Τροφίμων-Ποτών.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 15/04/2015.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στα μέσα Ιουλίου του 2015.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ

Στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση, περιγράφονταν οι υπό όρους θετικές προοπτικές της οικονομίας μαζί με την υψηλή αβεβαιότητα για τις επιλογές της οικονομικής πολιτικής. Έκτοτε, η εκκρεμότητα αναφορικά με την έκβαση των διαπραγματεύσεων με τους πιστωτές και εταίρους επιβαρύνει τη συνολική εικόνα των οικονομικών δεδομένων. **Η σημερινή έκθεση δημοσιεύεται, ενώ στην οικονομική και πολιτική ζωή κυριαρχεί πλέον η σκιά από αυτές τις διαπραγματεύσεις. Κάθε άλλη δραστηριότητα και απόφαση συναρτάται από το πότε και πώς θα εξειδικευτούν οι όροι της συμφωνίας του Φεβρουαρίου και επίσης πώς θα δρομολογηθεί η επόμενη περίοδος συνεννόησης με τους Ευρωπαίους εταίρους και τους λοιπούς εμπλεκόμενους θεσμούς.** Κάθε είδους αρνητική εξέλιξη περιγράφεται πλέον καθημερινά από όσους συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις ως πιθανή εξέλιξη ή έστω απειλή. Οι πολίτες και οι επιχειρήσεις κινούνται σε ένα περιβάλλον όπου τα πλέον καταστροφικά σενάρια δεν αντιμετωπίζονται από όλους με την βαρύτητα που απαιτείται.

Εκτός από επικίνδυνο, καθώς οξύνει την αβεβαιότητα και αποθαρρύνει θετικές οικονομικές επιλογές, το πλαίσιο που διαμορφώνεται είναι και σε μεγάλο βαθμό παράδοξο. **Θα αποτελέσει πραγματική ειρωνεία, όσο και βαριά αποτυχία για όλες τις πλευρές, να υπάρξει εκτροχιασμός του οικονομικού προγράμματος όταν το σημαντικότερο τμήμα της προσαρμογής έχει ήδη γίνει και απομένει το σχετικά μικρότερο και μάλιστα αυτό που μπορεί να εκφραστεί με σημαντικό αναπτυξιακό χαρακτήρα.**

Ίσως θα ήταν λοιπόν χρήσιμο να αποστασιοποιηθεί κανείς κατά το δυνατό από τις υπό εξέλιξη διαπραγματεύσεις, και τις τακτικές κινήσεις που αναπόφευκτα εμπεριέχουν. **Θα ήταν σκόπιμο να τοποθετηθούμε νοερά σε ένα μελλοντικό στάδιο, όπου η χώρα θα έχει ανακτήσει επιτέλους την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και θα κινείται, ως μια κανονική οικονομία.** Ποιες θα πρέπει να είναι τότε οι προτεραιότητες της πολιτικής ώστε να βρίσκεται η οικονομία σε τροχιά ανάπτυξης; Δεν θα υπάρχει χρηματοδότηση από τους εταίρους, με όρους που αποτελούν αναγκαστικά προϊόν διαπραγμάτευσης με αυτούς. Η χώρα θα χρειάζεται να δημιουργεί τις συνθήκες για συστηματική αύξηση των εισοδημάτων και μείωση της ανεργίας. **Με δεδομένη τη χαμηλή εγχώρια αποταμίευση, θα απαιτείται χρηματοδότηση από το εξωτερικό και ένα υψηλό και σταθερό κύμα επενδύσεων. Η ελληνική οικονομία θα βρίσκεται λοιπόν, φυσιολογικά και όπως κάθε άλλη σύγχρονη ανεξάρτητη οικονομία, υπό τη συνεχή αξιολόγηση των ληπτών οικονομικών αποφάσεων, εγχώριων και στο εξωτερικό, ιδίως επενδυτών κάθε είδους. Η ουσιαστική άρση εμποδίων στις αγορές, η δραστική απλούστευση των διαδικασιών στη δημόσια διοίκηση, όπως και η σημαντική ποιοτική αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και δικαιοσύνης θα είναι απαραίτητοι προϋποθέσεις για να υπάρχει αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων.** Υπό τέτοιες συνθήκες και χωρίς να υπάρχει

κίνδυνος δημοσιονομικής ανισορροπίας, θα είναι πράγματι δυνατό να βρεθεί η χώρα σε μια δεκαετία υψηλών ρυθμών ανάπτυξης που θα επαναφέρει και την ανεργία προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Η κατανόηση του πλαισίου της οικονομικής πολιτικής που θα πρέπει να ακολουθηθεί ακόμη και μετά το πέρας της τρέχουσας κατάστασης θα πρέπει να αποτελεί και τον κύριο οδηγό για τις διαπραγματεύσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη. **Το κύριο ζητούμενο από όλες τις πλευρές θα πρέπει να είναι η δημιουργία των όρων για υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, με τις απαραίτητες βαθιές δομικές αλλαγές και όχι με περαιτέρω συνολική δημοσιονομική προσαρμογή. Βρισκόμαστε άλλωστε στα τελευταία στάδια μιας μακράς και επίπονης διαδικασίας που πρέπει να ολοκληρωθεί το συντομότερο ώστε να υπάρξει άρση της επί έτη αβεβαιότητας και να ανακτηθούν οι απαραίτητοι βαθμοί ελευθερίας της οικονομικής πολιτικής.**

Όπως περιγράφεται αναλυτικά και στην έκθεση, οι προοπτικές για το επόμενο διάστημα είναι μεικτές. Οι εξελίξεις δεν επιτρέπουν αισιοδοξία για υψηλούς ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης σαν αυτούς που προβλέπονταν πριν από ένα έτος, **όμως υπό συγκεκριμένους όρους η ανάπτυξη μπορεί να είναι σημαντική και άνω του 1%**. Η συνεισφορά από το εξωτερικό ισοζύγιο αναμένεται συνολικά θετική, ως αντανάκλαση της εξασθένησης της συναλλαγματικής ισοτιμίας, γενικότερα της αύξησης της ζήτησης από το εξωτερικό και της μείωσης στο κόστος ενέργειας. Με την ιδιωτική κατανάλωση να είναι όμως αναγκαστικά περιορισμένη, οι ρυθμοί ανάπτυξης για το τρέχον έτος και τα αμέσως ακόλουθα θα εξαρτηθούν αποφασιστικά από την πορεία των επενδύσεων. Αυτό θα πρέπει να είναι και το κύριο σημείο κάθε επιμέρους μέτρου οικονομικής πολιτικής.

Όσα περιγράφονται αναλυτικά στην έκθεση, συμπληρώνουν τη μεικτή εικόνα που προκύπτει και από άλλες εργασίες του IOBE. Πρώτον, η μέτρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών δείχνει ότι το σχετικό οικονομικό κλίμα επιδεινώνεται σταδιακά τους τελευταίους μήνες: αυτός είναι ένας παράγοντας ανησυχίας καθώς μάλιστα τείνει να συνοδευτεί και από την επιδείνωση του καταναλωτικού κλίματος που είχε προηγουμένως τεθεί σε τροχιά βελτίωσης. Δεύτερον, πρόσφατη έκθεση του IOBE για την επιχειρηματικότητα έδειξε ότι υπήρχαν κατά το 2014 σημαντικές ενδείξεις ανάκαμψης, ιδίως της επιχειρηματικότητας των νέων, μια τάση που καλό θα ήταν να μην αντιστραφεί. Τρίτον, σε πρόσφατο αυτοτελές σημείωμα του IOBE επισημαίνονται οι κύριες πηγές που οδήγησαν σε θετικό πραγματικό ρυθμό ανάπτυξης (0.8%) κατά το προηγούμενο έτος: η σχετική βελτίωση των προσδοκιών έπαιξε σημαντικό θετικό ρόλο για την επιστροφή της οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς, όπως και η αύξηση των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών – συνολικά όμως η μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο που θα βασίζεται σε επενδύσεις και εξωστρέφεια γίνεται με πολύ αργούς ρυθμούς. Σε ξεχωριστό σημείωμα, αναλύεται η πορεία των δημοσιονομικών στοιχείων – κατά τα έτη 2010-2013 συντελέστηκε πολύ σημαντική

προσαρμογή, η οποία συνεχίστηκε έως το τρίτο τρίμηνο του 2014, αλλά έκτοτε έχει σταματήσει.

Συνολικά, η οικονομία βρίσκεται στον πιο κρίσιμο κρίκο μιας αλυσίδας που κατά τα τελευταία έτη απέτρεψε την ανεξέλεγκτη χρεοκοπία, με πολύ μεγάλο φυσικά κόστος για τους Έλληνες που το δέχτηκαν κατανοώντας το σχετικά πολύ υψηλότερο κόστος που θα είχαν μεσοπρόθεσμα οι εναλλακτικές επιλογές. Σε αυτή την πορεία, υπήρχαν σημαντικές επιτυχίες που δεν πρέπει να υποτιμούνται από καμία πλευρά, ούτε βέβαια να τίθεται σε κίνδυνο: ιδιαίτερα, η μεγάλη δημοσιονομική προσαρμογή μεγέθους και αντίστοιχα η δραστική βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου και η ανάκτηση ανταγωνιστικότητας. Υπήρξαν όμως και σημαντικές αποτυχίες που σωρευτικά ενέτειναν την ύφεση πολύ περισσότερο από όσο θα ήταν απαραίτητο, τόσο με αστοχίες στο σχεδιασμό και εκτέλεση επιμέρους πολιτικών αλλά κυρίως με την διατήρηση ενός κλίματος έντονης αβεβαιότητας και συνεχούς αμφιθυμίας. Η ευθύνη για αυτή την αποτυχία βαρραίνει περισσότερους από έναν παράγοντες και στην ελληνική πλευρά και σε αυτή την εταιρών και δανειστών.

Από τη συνολική μελέτη της ελληνικής κρίσης προκύπτει σαφώς ότι οι καθυστερήσεις και η ατολμία είχαν πολύ υψηλό κόστος. Αν πραγματικά αναγνωρίζεται λοιπόν η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, με όρους επείγοντος, ως ο κοινός, και αδιαπραγμάτευτος στόχος, όσοι εκπροσωπούν όλους τους εμπλεκόμενους θεσμούς θα πρέπει να αναλάβουν αποφασιστικά και από κοινού τη σχετική ευθύνη που είναι επίσης βαριά, πιθανότατα και ιστορική. Μια θετική εξέλιξη θα είναι απολύτως συνεπής με τη γενικότερη δυναμική στην ευρωπαϊκή οικονομία, όπου γίνεται πλέον σαφές ότι θα πρέπει να συνδυάζεται η αξιοπιστία των πολιτικών με την αναπτυξιακή τους διάσταση.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σταθεροποίηση της μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας το τρέχον έτος

Ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας σταθεροποιήθηκε στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 στο επίπεδο του αμέσως προηγούμενου τριμήνου, όμως ως συνισταμένη ελαφρώς διαφορετικών τάσεων στις σημαντικότερες οικονομικές ζώνες και χώρες από ότι στο τρίτο τρίμηνο. Στις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ σημειώθηκε στο καταληκτικό τρίμηνο πέρυσι αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 1,8% για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο. Μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών, η ευρύτερη αλλαγή στο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ έλαβε χώρα στην Ιαπωνία, όπου η ύφεση εξασθένησε σχεδόν κατά μια ποσοστιαία μονάδα, στο -0,4%. Μικρή επιβράδυνση της ανάπτυξης σημειώθηκε στις ΗΠΑ (από 2,7% στο γ' τρίμηνο σε 2,5%), ενώ η οριακή επιτάχυνση στην Ευρωζώνη διαμόρφωσε το σχετικό ρυθμό πλησίον του 1,0%. Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες φαίνεται ότι έχασαν ακόμα λίγη από τη δυναμική τους, με την ανάπτυξη στη Βραζιλία και το Μεξικό να είναι υποτονικότερη της αναμενόμενης, ενώ ευοδώθηκαν μερικώς οι προσδοκίες ταχύρυθμης επέκτασης των επενδύσεων στην Κίνα. **Στο σύνολο του 2014, το παγκόσμιο ΑΕΠ ήταν 3,4% υψηλότερο από ότι το 2013, κατά το οποίο αυξήθηκε με την ίδια ταχύτητα**, σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις του Διεθνούς

Νομισματικού Ταμείου¹. Στις ισχυρότερες οικονομίες η ανάπτυξη επιταχύνθηκε πέρυσι στο 1,8%, από 1,4% ένα χρόνο νωρίτερα. Αντιθέτως, χαμηλότερος σε σχέση με πρόπερσι ήταν ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ στις αναδυόμενες – αναπτυσσόμενες οικονομίες (4,6% έναντι 5,0%).

Οι τάσεις που εκδηλώθηκαν στις βασικές οικονομικές ομάδες κρατών κατά την περασμένη χρονιά εκτιμάται ότι θα διατηρηθούν το τρέχον έτος. Συγκεκριμένα στις αναπτυγμένες οικονομίες, αυτές της Ευρωζώνης θα επωφεληθούν από τις θετικές επενέργειες της πτώσης της τιμής του πετρελαίου στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και τα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων. Ώθηση από την υποτίμηση του ευρώ θα δεχθούν οι εξαγωγές, ενώ τις επενδύσεις θα τονώσουν, πέραν των μεγαλύτερων περιθωρίων κέρδους, τα μέτρα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, όπως η «ποσοτική χαλάρωση». Στις ΗΠΑ, εγχώριοι παράγοντες, όπως η ιδιαίτερα ήπια δημοσιονομική πολιτική, η σαφής αναθέρμανση της αγοράς ακινήτων και τα καλύτερα των αναμενόμενων αποτελέσματα των επιχειρήσεων πέρυσι, θα υπεραντισταθμίσουν τις επιπτώσεις της ανατίμησης του δολαρίου, κυρίως στην διεθνή ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών, οδηγώντας σε νέα επιτάχυνση της ανάπτυξης. Οι περυσινές αρνητικές επιδράσεις της δημοσιονομικής προσαρ-

¹ World Economic Outlook, IMF, April 2015

μογής στην Ιαπωνία έχουν οδηγήσει με αναβολή της προγραμματισμένης για φέτος νέας αύξησης του φόρου κατανάλωσης για το 2017. Σε συνδυασμό με τη χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, η χώρα θα επιτύχει την οικονομική της ανάκαμψη. Υπό αυτά τα δεδομένα και τις προοπτικές, **η αύξηση του ΑΕΠ στις αναπτυγμένες οικονομίες φέτος θα ξεπεράσει το 2,0%.**

Στην πλευρά των αναπτυσσόμενων οικονομιών, οι αρχές στην Κίνα δίνουν έμφαση περισσότερο στον περιορισμό δυνητικών διαταρακτικών παραγόντων, παρά στην επίτευξη όσο το δυνατόν ταχύτερης ανάπτυξης. Σε αυτό το πλαίσιο, θα επιβραδυνθούν η πιστωτική επέκταση, η κατασκευή κατοικιών και οι επενδύσεις, με αντίστοιχο αντίκτυπο στο ρυθμό ανάπτυξης. Ισχυρό πλήγμα από την πτώση της τιμής του πετρελαίου, αλλά και τις διεθνείς κυρώσεις εξαιτίας της στρατιωτικής διένεξης στην Ουκρανία, που έχουν οδηγήσει σε απώλεια εμπιστοσύνης και υποτίμηση του ρουβλιού, θα δεχθεί η Ρωσική οικονομία, παρουσιάζοντας σημαντική ύφεση. Στον αντίποδα, οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στην Ινδία και η υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου ευνοούν τη μεγέθυνση της οικονομίας της. Συνολικά, **ο ρυθμός μεγέθυνσης των αναπτυσσόμενων χωρών θα επιβραδυνθεί περαιτέρω φέτος, ξεπερνώντας ελαφρώς το 4,0%. Σε συνδυασμό με την επιτάχυνση των ανεπτυγμένων οικονομιών, εκτιμάται ότι η διεύρυνση του παγκόσμιου ΑΕΠ θα είναι για τρίτη συνεχόμενη χρονιά**

της τάξης του 3,5%, ενδεχομένως λίγο μικρότερη.

Επιβράδυνση της ανάπτυξης στην ελληνική οικονομία στα τέλη του 2014

Η αύξηση του ΑΕΠ εγχωρίως επιβραδύνθηκε ελαφρώς στο τελευταίο τρίμηνο του 2014, στο 1,3%, έναντι ρυθμού ανόδου 1,5% στο προηγούμενο τρίμηνό του και ύφεσης 2,8% στο τέταρτο τρίμηνο του 2013. Πάρα ταύτα, η ελληνική οικονομία ανέκαμψε ελαφρώς πέρυσι, μετά από έξι χρόνια ύφεσης, επιτυγχάνοντας ανάπτυξη της τάξης του 0,7%, σε αντίθεση με το 2013, στη διάρκεια του οποίου το προϊόν της υποχώρησε κατά 4,0%. Η αύξηση του ΑΕΠ στα τέλη του περασμένου έτους μετριάστηκε από την ηπιότερη αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών. Από την άλλη πλευρά, η άνοδος των εξαγωγών διευρύνθηκε περαιτέρω, από περισσότερες εξαγωγές αγαθών, με την υψηλή αύξηση στις εξαγωγές υπηρεσιών να συνεχίζεται. Ωστόσο, η βελτίωση στο ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα από τη μεγαλύτερη σε τρίμηνο του 2014 άνοδο των εξαγωγών αναχαιτίστηκε από την ισχυρή αύξηση των εισαγωγών, με αποτέλεσμα την αρνητική επίδραση του ισοζυγίου στη μεταβολή του ΑΕΠ κατά τη συγκεκριμένη περίοδο.

Αναλυτικά σε ότι αφορά τις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ το 2014, η **εγχώρια κατανάλωση ήταν 1,0% υψηλότερη σε σχέση με το 2013, κατά το οποίο υποχώρησε κατά 3,2%. Η**

αύξηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών καθ' όλη τη διάρκεια της προηγούμενης χρονιάς, κατά 1,4%, έδωσε την ανοδική ώθηση στην εγχώρια κατανάλωση. Σε ό,τι αφορά την κατανάλωση του δημόσιου τομέα, σημείωσε μικρή υποχώρηση (-0,8%), έναντι σαφώς μεγαλύτερης μείωσης το 2013 (-5,1%).

Η διεύρυνση των επενδύσεων στο τέταρτο τρίμηνο του 2014 (+4,0%), που ήταν η μεγαλύτερη από το πρώτο τρίμηνο του 2010, **περιόρισε τη μείωσή τους στο σύνολο του προηγούμενου έτους στο 2,3%**, έκταση αρκετά μικρότερη σε σύγκριση με το 2013 (16,5%). Όμως, σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια, στα οποία η πτώση των επενδύσεων οφειλόταν στη συρρίκνωση του ακαθάριστου σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου, πέρυσι προήλθε από τη μείωση των αποθεμάτων στη μεγαλύτερη διάρκεια του έτους, συνολικά κατά €865 εκατ. Μάλιστα, **η δημιουργία πάγιου κεφαλαίου αυξήθηκε το 2014 για πρώτη φορά από το 2008, κατά 3,0%**, έναντι υποχώρησης πρόπερσι κατά 9,5%. Μεταξύ των βασικών κατηγοριών επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου, πτωτικά κινήθηκε μόνο η κατασκευή κατοικιών, κατά 51,5%, με ισχυρότερη αύξηση αυτή στον εξοπλισμό μεταφορών (+78,1%).

Η άνοδος των εξαγωγών διευρύνθηκε στο τελευταίο τρίμηνο του 2014, φθάνοντας για πρώτη φορά στο περασμένο έτος σε διψήφιο ποσοστό (+10,3%), με τη μέση αύξηση πέρυσι να είναι της τάξης του 8,8%, έναντι

μόλις 1,5% το 2013. Στις εξαγωγές αγαθών σημειώθηκε αύξηση κατά 5,2% την προηγούμενη χρονιά, υπερδιπλάσια από ότι το ένα έτος νωρίτερα (+2,2%). Η διεύρυνση των εξαγωγών υπηρεσιών έφτασε το 12,7% στο σύνολο του 2014 και ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη από το 2000, μετά από εκείνη το 2004. **Κατόπιν της πολύ καλής χρονιάς για τις ελληνικές εξαγωγές, η αξία τους έφτασε τα €56,1 δισεκ. (τιμές έτους 2010) και ήταν περίπου €2,3 δισεκ. μικρότερη από το διαχρονικά μέγιστο επίπεδο του 2008.**

Η αναθέρμανση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου οδήγησαν σε σταδιακή κλιμάκωση της εισαγωγικής ζήτησης, κυρίως για αγαθά, με την αύξηση των εισαγωγών να φθάνει το 17,9% στο τελευταίο τρίμηνο του 2014. **Η διεύρυνση των εισαγωγών πέρυσι ήταν της τάξης του 7,4%**, σε αντίθεση με την υποχώρησή τους κατά 2,9% το 2013. Οι εισαγωγές αγαθών ήταν 8,4% υψηλότερες πέρυσι, κατόπιν οριακής μείωσης ένα χρόνο πριν (-0,9%). Ηπιότερη ήταν η άνοδος των εισαγωγών υπηρεσιών (+3,1%), μετά την έντονη συρρίκνωσή τους το 2013 (-10,6%). **Η ευρύτερη αύξηση των εξαγωγών σε σχέση με αυτή των εισαγωγών, περιόρισε το έλλειμμα του εξωτερικού τομέα για έβδομο έτος, έστω οριακά, κατά 0,2% ή €380 εκατ., στα €4,2 δισεκ. (2,2% του ΑΕΠ).**

Οι πολιτικές εξελίξεις ρυθμιστικούς παράγοντας της τάσης της ελληνικής οικονομίας το 2015

Όπως ήταν πλέον αναμενόμενο από την προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, οι εγχώριες πολιτικές εξελίξεις που δρομολογήθηκαν από την αδυναμία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας, καθορίζουν τις πολιτικο-οικονομικές εξελίξεις το τρέχον έτος. Οι παρατεταμένες και πολυκύμαντες διαπραγματεύσεις της νέας κυβέρνησης με τους δανειστές, χωρίς να υφίστανται προς το παρόν σαφείς ενδείξεις για την έκβασή τους, έχουν κορυφώσει την πολιτική αβεβαιότητα εντός και εκτός της χώρας.

Οι επιπτώσεις της αβεβαιότητας δεν έχουν αποτυπωθεί ακόμα στα στοιχεία για βασικά μακροοικονομικά μεγέθη (ΑΕΠ, ανεργία) και σε βραχυχρόνιους δείκτες. Η ανησυχία εγχωρίως για τις δυνητικές αρνητικές εξελίξεις από τις διαπραγματεύσεις αντανακλάται στις τάσεις των πρόδρομων δεικτών: Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος εκτιμάται στην Ελλάδα από το IOBE, υποχώρησε στο αρχικό τρίμηνο φέτος, για πρώτη φορά μεταξύ διαδοχικών τριμήνων από το 1^ο τρίμηνο του 2014. Οι προσδοκίες επιδεινώθηκαν σε όλους τους τομείς, κυρίως στις Κατασκευές και στις Υπηρεσίες. Όμως, επισημαίνεται η σημαντική βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, η οποία διαμορφώθηκε για πρώτη φορά στα προ της δημοσιονομικής κρίσης επίπεδα, αν και τα περιθώρια βελτίωσης φάνηκε να εξαντλούνται τον Μάρτιο, με τη σταθεροποίησή της. Η

κάμψη της απαισιοδοξίας στα νοικοκυριά οφείλεται κυρίως στη μη λήψη έως τώρα νέων δημοσιονομικών μέτρων.

Πέρα από τον αρνητικό αντίκτυπο στις προσδοκίες, η πολιτική αβεβαιότητα θεωρείται ότι έχει επιδράσει και θα συνεχίσει να επιδρά έντονα στο επίπεδο ρευστότητας στην ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι έχει εκδηλωθεί μια σαφής τάση τους τελευταίους μήνες απόσυρσης των καταθέσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών από τα τραπεζικά ιδρύματα εγχωρίως, με στόχο να διαφυλάξουν τον πλούτο τους έναντι του νομισματικού κινδύνου. Προκειμένου να το επιτύχουν, πιθανότατα έχουν στραφεί σε χρηματοοικονομικές επενδύσεις στο εξωτερικό. Όμως, θεωρείται αρκετά πιθανή η αύξηση αγορών διαρκών αγαθών από τα νοικοκυριά και κεφαλαιουχικών αγαθών από τις επιχειρήσεις. Ακολούθως, θα τονωθούν η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις, αλλά και οι εισαγωγές. Σε κάθε περίπτωση, η μείωση των καταθέσεων αποστερεί τις επιχειρήσεις από πόρους τους οποίους θα μπορούσαν να αντλήσουν μέσω του τραπεζικού συστήματος για την πραγματοποίηση επενδύσεων, εδραιώνοντας και ενισχύοντας φέτος την ανάκαμψη του 2014 στην ελληνική οικονομία.

Η υψηλή επιφυλακτικότητα για τις πολιτικές εξελίξεις επηρεάζει και τις αποφάσεις διεθνώς σχετικά με την παροχή ρευστότητας στην ελληνική οικονομία. Σε ότι αφορά τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, το πλέον σημαντικό γεγονός έως τώρα ήταν η

διακοπή αποδοχής από τις 11 Φεβρουαρίου των κρατικών ομολόγων ως εγγυήσεων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) για τη χορήγηση ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα. Από τον Φεβρουάριο έχει περιοριστεί και ο ρυθμός επέκτασης της χρηματοδότησης από την ΕΚΤ μέσω του Έκτακτου Μηχανισμού Ρευστότητας (ELA). Τη δυνατότητα πρόσβασης σε ρευστότητα από τις διεθνείς αγορές περιόρισε και η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας αρχικά από τον οίκο αξιολόγησης Fitch, στα τέλη Μαρτίου και πρόσφατα από την Standard & Poors. Οι συγκεκριμένες, δυσμενείς εξελίξεις έλαβαν χώρα λίγους μήνες μετά την ολοκλήρωση των αξιολογήσεων της κεφαλαιακής επάρκειας των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών εγχωρίως χωρίς να προκύψουν από αυτές κεφαλαιακές ελλείψεις, διανοίγοντας την προοπτική επιστροφής σε πιστωτική επέκταση, με καλύτερους όρους. Ενδείξεις του ότι αυτή η εξέλιξη είχε δρομολογηθεί αποτελούν η ήπια εξασθένηση του ρυθμού πιστωτικής συρρίκνωσης προς τον ιδιωτικό τομέα από τον περασμένο Οκτώβριο έως το φετινό Φεβρουάριο (από -3,2% σε -2,5%), κυρίως προς τις επιχειρήσεις (από -3,8% σε -2,3%), με ελαφρώς χαμηλότερα επιτόκια στα νέα δάνεια (Μ.Ο. επιτοκίου νέων δανείων 4,91% έναντι 5,36%).

Αναμφίβολα, τις ισχυρότερες πιέσεις στη ρευστότητα από την κρατούσα τους τελευταίους μήνες αβεβαιότητα δέχεται το ελληνικό κράτος. Βασική αιτία αποτελεί η μη καταβολή κάποιας δόσης από τα δάνεια των ΕΕ και ΔΝΤ από τον

περασμένο Αύγουστο, καθώς δεν έχει ολοκληρωθεί έκτοτε κάποια από τις προγραμματισμένες αξιολογήσεις του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, αλλά και επειδή βρίσκονται σε εξέλιξη οι διαπραγματεύσεις. Η έντονη ανησυχία για τη συνέχιση και ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής και κυρίως των μεταρρυθμίσεων που χρειάζεται η ελληνική οικονομία, αντικατοπτρίζεται σε ότι αφορά το δανεισμό του ελληνικού κράτους στην άνοδο των επιτοκίων των εκδόσεων εντόκων γραμματίων.

Οι περιοριστικές επιδράσεις στη ρευστότητα για επενδυτικούς σκοπούς που αναφέρθηκαν και η επιφυλακτικότητα εγχωρίως και διεθνώς για την έκβαση των διαπραγματεύσεων με την ΕΕ και το ΔΝΤ, έχουν εξασθενήσει την πρόθεση υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων. Η υφιστάμενη απροσδιοριστία ως προς τη λήψη νέων μέτρων, κυρίως όσων έχουν φορολογικό αντικείμενο, αποτελεί πρόσθετο ανασχετικό παράγοντα στις επενδύσεις. Η μη υλοποίηση, τουλάχιστον προς το παρόν, ή η χρονική μετάθεση προς τα πίσω των προγραμματισμένων για το 2015 δραστηριοτήτων του ΤΑΙΠΕΔ, καθώς και η σύγχυση σχετικά με τη διατήρηση των αποκρατικοποιήσεων-παραχωρήσεων των προηγούμενων ετών ή/και των όρων αυτών, επιδρούν αποτρεπτικά στις σχετικές επενδύσεις που θα υλοποιούνταν φέτος και εντείνουν την επιφυλακτικότητα για το εγχώριο επενδυτικό περιβάλλον.

Βεβαίως, μια ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων που θα διασφαλίσει τη

δημοσιονομική προσαρμογή που έχει επιτευχθεί, τη συνέχιση της προσπάθειας για βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, καθώς και των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων στη λειτουργία του κράτους και των αγορών, θα μεταβάλλει άμεσα προς το καλύτερο το κλίμα στην ελληνική οικονομία. Όμως για την καλύτερευση του επενδυτικού περιβάλλοντος είναι αναγκαία η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των δυνητικών επενδυτών ως προς την υλοποίηση των συμφωνημένων με τους εταίρους πολιτικών, κυρίως των μεταρρυθμίσεων, αλλά και ως προς τη σταθερότητα ορισμένων παραμέτρων της οικονομίας που επηρεάζουν σημαντικά την αποδοτικότητα των επενδύσεων, όπως το φορολογικό σύστημα, οι εργασιακές σχέσεις, η ευρωστία του τραπεζικού συστήματος. Ο απαιτούμενος χρόνος για την επιβεβαίωση των παραπάνω περιορίζει πολύ τα περιθώρια για μια έντονη αναθέρμανση των επενδύσεων κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους.

Καθώς η δραστηριότητα στον τομέα Υπηρεσιών καταλύματος - εστίασης αποτέλεσε το βασικό ωθητικό παράγοντα του ΑΕΠ και της απασχόλησης το 2014, η δυναμική της κατά το τρέχον έτος θα είναι καθοριστική για τη συνέχιση αυτών των τάσεων ή την αντίστροφή τους, υπό την προϋπόθεση ότι η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων δεν θα μεταβάλει θεμελιώδεις παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας. Η σημαντική υποτίμηση από το φθινόπωρο του ευρώ έναντι του δολαρίου, αλλά και έναντι άλλων νομισμάτων (στερλίνα, δολάριο Καναδά) ευνοεί την ελκυστικότητα της Ελλάδας ως

τουριστικού προορισμού. Από τα στοιχεία του ΣΕΤΕ για τις διεθνείς αφίξεις στα μεγαλύτερα αεροδρόμια της χώρας στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος, προκύπτει ότι αυτές ήταν 28,8% περισσότερες έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014, κατά την οποία είχαν αυξηθεί κατά 20,6%. Ακολούθως, θεωρείται ως πλέον πιθανή η συνέχιση της σημαντικής αύξησης του διεθνούς τουρισμού για τρίτο έτος, με θετικό αντίκτυπο στο ΑΕΠ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Βεβαίως, η υποτίμηση του ευρώ μπορεί να ευνοήσει σημαντικά και τις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων.

Τα δεδομένα και τάσεις που παρατέθηκαν αναδεικνύουν τον κομβικό ρόλο της έκβασης των διαπραγματεύσεων της νέας κυβέρνησης με τους επίσημους δανειστές σε βασικές παραμέτρους της λειτουργίας της ελληνικής οικονομίας (χρηματοδότηση - ρευστότητα, φορολογικό σύστημα, μεταρρυθμίσεις κ.ά.) και ακολούθως στις προοπτικές της όχι μόνο το τρέχον έτος, αλλά τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα. Δεδομένων, πρώτον του ότι ακόμα δεν έχει προσδιοριστεί η πολιτική που θα ακολουθηθεί στα παραπάνω θέματα και δεύτερον, της συνεχιζόμενης ασάφειας ως προς το βαθμό προόδου που έχει επιτευχθεί στις διαπραγματεύσεις με τους δανειστές, η οποία δεν επιτρέπει εκτιμήσεις για τα τελικά αποτελέσματά τους, παραμένει αρκετά δύσκολη η πραγματοποίηση προβλέψεων με μικρό περιθώριο σφάλματος για το ΑΕΠ, την ανεργία, τον πληθωρισμό. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι οι προβλέψεις για τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ και τα

υπόλοιπα μακροοικονομικά μεγέθη που ακολουθούν, γίνονται υπό την προϋπόθεση ότι από την διαπραγματευτική διαδικασία δεν θα προκληθούν ανατροπές σε βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας.

Σε αυτό το πλαίσιο ανάλυσης, η μη εφαρμογή πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων στο πρώτο εξάμηνο, σε συνδυασμό με τη χαμηλότερη ανεργία έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014 και τον ισχυρό αποπληθωρισμό, θα επιτρέψουν τη συνέχιση μιας ήπιας αύξησης της **ιδιωτικής κατανάλωσης** σε αυτό το χρονικό διάστημα. Σε αυτή την εξέλιξη θα συμβάλλει μερικώς η πραγματοποίηση καταναλωτικών εξόδων υπό την επίδραση του νομισματικού κινδύνου. Καθώς μετά τα μέσα του τρέχοντος τριμήνου οι διαπραγματεύσεις θα ολοκληρωθούν, η όποια κατάληξή τους θα καταστεί ο βασικός προσδιοριστικός παράγοντας των καταναλωτικών αποφάσεων των νοικοκυριών για το υπόλοιπο του έτους. **Εφόσον το μακροοικονομικό περιβάλλον δεν κλονιστεί ισχυρά από την έκβαση των διαπραγματεύσεων, η διατήρηση ή και περαιτέρω βελτίωση των λιγότερο απαισιόδοξων προσδοκιών των νοικοκυριών και η συνέχιση της ήπιας υποχώρησης της ανεργίας, μπορούν να οδηγήσουν σε άνοδο της κατανάλωσης των νοικοκυριών το 2015, ελαφρώς μεγαλύτερη του 1,0%.**

Οι παρατεταμένες διαπραγματεύσεις έχουν αντίκτυπο και στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα.

Καθώς αυτές, όπως η προγραμματισμένη μείωση προσωπικού στη διετία 2014-2015, η οποία επηρεάζει καθοριστικά τις δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες, έχουν ανασταλεί τουλάχιστον μέχρι την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, δεν επιδρούν συσταλτικά στη **δημόσια κατανάλωση**. Από την άλλη πλευρά, οι έντονες πιέσεις στη ρευστότητα του δημόσιου τομέα έχουν οδηγήσει σε καθυστερήσεις στις αποζημιώσεις/αποκαταστάσεις των περικοπών του 2012, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων θα υλοποιούταν φέτος, οδηγώντας σε συγκράτηση των καταναλωτικών δαπανών. Εφόσον οι διαπραγματεύσεις δεν αποβούν άκαρπες, οι μισθολογικές περικοπές θα καταβληθούν στο δεύτερο εξάμηνο, οδηγώντας σε μικρή αύξηση της δημόσιας κατανάλωσης. Εντός αυτού του σεναρίου πολιτικοοικονομικών εξελίξεων, η απασχόληση στο δημόσιο τομέα, όπως θα διαμορφωθεί από την πολιτική της νέας κυβέρνησης και τις αποφάσεις με τους θεσμούς, θα καθορίσει την κατεύθυνση και το εύρος της μεταβολής στη δημόσια κατανάλωση το τρέχον έτος.

Η έως τώρα σημαντική καθυστέρηση στις **δημόσιες δαπάνες για επενδύσεις** μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (€542 εκατ. στο α' τρίμηνο, έναντι στόχου €720 εκατ. και αντίστοιχων περυσινών επιχορηγήσεων €918 εκατ.) και η μικρή περικοπή του προϋπολογισμού του για φέτος σε σχέση με τις πληρωμές το 2014, προμηνύουν τη μικρότερη συμβολή τους στην επενδυτική δραστηριότητα εγχωρίως. Η αβεβαιότητα ως προς την υλοποίηση ή τη διάρκεια της

καθυστερήσης των προγραμματισμένων για το τρέχον έτος ενεργειών του ΤΑΙΠΕΔ καθιστά αδύνατη την εκτίμηση της επίδρασής τους στις επενδύσεις και στο ΑΕΠ, η οποία πάντως θα υπολείπεται σαφώς της δυναμικής κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού του 2015. Συνεπώς, απαιτείται η διασαφήνιση του σχεδίου αξιοποίησης της περιουσίας του ελληνικού δημοσίου από τη νέα κυβέρνηση, προκειμένου να ανακάμψουν το επενδυτικό ενδιαφέρον και η συμβολή της στις επενδύσεις και τα έσοδα του κράτους.

Σε ότι αφορά τις **επιχειρηματικές επενδύσεις**, όσο θα διαρκούν οι διαπραγματεύσεις και οι σχετικές πολιτικές διεργασίες, η μεγάλη πλειονότητα των επενδυτικών σχεδίων θα αναβάλλεται, ενώ οι επενδυτικές αποφάσεις θα εξαρτηθούν από την έκβασή τους. Άλλωστε, όπως ήδη αναλύθηκε, οι διαθέσιμοι επενδυτικοί πόροι είναι περιορισμένοι την τρέχουσα περίοδο και θα παραμείνουν σε αυτά τα επίπεδα ή και χαμηλότερα τουλάχιστον μέχρι την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων. Θεωρείται πολύ πιθανή σε αυτό το χρονικό διάστημα η σημαντική ρευστοποίηση αποθεμάτων. Κατόπιν, μια σταδιακή στην καλύτερη περίπτωση αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των δυναμικών επενδυτών προς την ελληνική οικονομία θα οδηγήσει σε μικρή αύξηση της επενδυτικής δραστηριότητας.

Ειδικά για τις **οικοδομικές κατασκευές**, η αναβολή του φόρου υπεραξίας για το 2017 και η διαγραφόμενη στα σχετικά στοιχεία εκκίνηση ορισμένων μεγάλων έργων από το δεύτερο εξάμηνο του 2014

και στις αρχές του 2015, η οποία είναι πιθανό να διατηρηθεί στη συνέχειά του, δημιουργούν προοπτικές αύξησης της οικοδομικής δραστηριότητας. Όμως, η έλλειψη ρύθμισης για τον τρόπο φορολογίας των ακινήτων σε μεγάλο χρονικό διάστημα του τρέχοντος έτους θα κρατήσει τα οικοδομικά έργα γύρω από το περυσινό τους επίπεδο. Υπό τις παραπάνω υποθέσεις για την ελληνική οικονομία και τις εκτιμώμενες τάσεις στις συνιστώσες των επενδύσεων, αναμένεται μια **ήπια υποχώρηση του σχηματισμού κεφαλαίου κατά 2,0 έως 3,0%**.

Στο σκέλος του **εξωτερικού ισοζυγίου**, οι **εξαγωγές υπηρεσιών θα ενισχυθούν**, από τη νέα διεύρυνση του διεθνούς τουρισμού, η οποία αποτυπώνεται στα διαθέσιμα στοιχεία για το πρώτο τρίμηνο του 2015. Ωστόσο, η κλιμάκωση στη διάρκειά του της πολιτικής αβεβαιότητας μάλλον επενεργεί αρνητικά στη διεθνή ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού, μετριάζοντας την ανοδική τάση, χωρίς ωστόσο να αναμένεται να την κάμψει. Ακολουθώντας, η φετινή αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών θα είναι μικρότερη από πέρυσι. Θα πλαισιωθεί όμως από τη διεύρυνση των **εξαγωγών αγαθών**, λόγω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους εκτός της Ευρωζώνης από τη χαμηλότερη ισοτιμία του ευρώ έναντι σημαντικών νομισμάτων. Συνισταμένη των επιμέρους τάσεων στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, από-τελεί η εκτίμηση για **αύξηση των εξαγωγών φέτος, κατά 5 με 7%**. Τη βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου θα μετριάσει η διοχέτευση μεγάλου μέρους

της τόνωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης σε εισαγωγές. με τη διεύρυνσή τους πάντως να αναμένεται μικρότερη της περυσινής, αλλά και της ανόδου των εξαγωγών κατά το τρέχον έτος.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω προβλέψεις τάσεων για τις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το τρέχον έτος, οι οποίες δεν ενσωματώνουν δυναμικές επιδράσεις από ενδεχόμενες ανατροπές στο μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα, καθώς αυτές δεν γίνεται να αξιολογηθούν με ασφάλεια, προκύπτει ένας ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για το 2015, της τάξης του 1,0%.

Σημαντικές αποκλίσεις στην υλοποίηση του Προϋπολογισμού το 2014 – επίτευξη στόχων του Κρατικού Προϋπολογισμού φέτος από έκτακτες παρεμβάσεις

Από τα στοιχεία για το **Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης, σε εθνολογιστική βάση (ESA 2010)**, τα οποία κοινοποίησε προσφάτως η ΕΛ.ΣΤΑΤ. στη Eurostat, στο πλαίσιο της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος, προκύπτουν **μεγάλες αποκλίσεις από τους αναθεωρημένους στόχους για το 2014**, οι οποίοι περιλαμβάνονταν στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015. Συγκεκριμένα, το **έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης για το 2014** διαμορφώθηκε τελικά σε **€6,5 δισεκ. ή 3,6% του ΑΕΠ**, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η περιορισμένη θετική επίδραση (0,1% του ΑΕΠ) από τη στήριξη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, **έναντι σχετικής**

εκτίμησης στον Προϋπολογισμό του 2015 για έλλειμμα της τάξης του 1,3% του ΑΕΠ. Αντίστοιχα, το **πρωτογενές πλεόνασμα έφτασε το 0,3% του ΑΕΠ**, έναντι πρόβλεψης για πλεόνασμα 2,9% του ΑΕΠ στον προϋπολογισμό του τρέχοντος έτους.

Αυτές οι αποκλίσεις οφείλονται στην μεγάλη υστέρηση των εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) και -σε μικρό βαθμό- των εσόδων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) πέρυσι. Συγκεκριμένα, τα έσοδα του ΤΠ (προ επιστροφών φόρων) διαμορφώθηκαν το 2014 σε €50,0 δισεκ., έναντι πρόβλεψης για έσοδα €53,3 δισεκ. στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015. Η υστέρηση αυτή οφείλεται κατά περίπου 58,0% στην αναβολή είσπραξης εσόδων €1,92 δισεκ. από SMP's, τα οποία είχε προγραμματιστεί να εισπραχθούν τον περασμένο Δεκέμβριο από τις κεντρικές τράπεζες του ευρωσυστήματος, υπό τον όρο της έγκαιρης ολοκλήρωσης της αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος. Επιπλέον, υπήρξε σημαντική υστέρηση στα φορολογικά έσοδα, κατά €1,3 δισεκ., με περίπου το ήμισυ αυτής να σημειώνεται τον Δεκέμβριο, αντανακλώντας τις επιπτώσεις των πολιτικών εξελίξεων. Τα έσοδα του ΠΔΕ παρουσίασαν υστέρηση €414 εκατ., από μειωμένες απολήψεις από την ΕΕ (-€282 εκατ.) και μειωμένα ίδια έσοδα (-€133 εκατ.).

Από τα διαθέσιμα **προσωρινά στοιχεία εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ)** για το πρώτο τρίμηνο του 2015, προκύπτει **μικρή υπέρβαση των**

στόχων, η οποία όμως οφείλεται εν πολλοίς σε **ορισμένους συγκυριακούς παράγοντες**. Στην πλευρά των εσόδων, η επίτευξη οφείλεται στη **νωρίτερη είσπραξη εισροών από τα ταμεία της ΕΕ** για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ύψους €678 εκατ. Όμως, **τα έσοδα του ΤΠ υπολείπονταν κατά €584 εκατ. του στόχου** για το α' τρίμηνο. **Οι δαπάνες ήταν περίπου €1,5 δισεκ. χαμηλότερες**, κυρίως λόγω των λιγότερων πρωτογενών δαπανών (-€1,18 δισεκ.). Όπως αναφέρεται στο δελτίο εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού, *«οι χαμηλότερες δαπάνες οφείλονται κυρίως στην αναδιάρθρωση του ταμειακού προγραμματισμού με βάση τις επικρατούσες ταμειακές συνθήκες. Εκτιμάται ότι μετά την ομαλοποίηση των ταμειακών συνθηκών, οι δαπάνες θα επανέλθουν στα επίπεδα των στόχων του προϋπολογισμού»*. Επισημαίνεται ότι στον Προϋπολογισμό του 2015 προβλέπεται διεύρυνση των δαπανών του ΚΠ κατά 1,2%.

Πλέον πιθανή νέα υποχώρηση της ανεργίας το 2015, σε συνάρτηση με τις εξελίξεις στις εργασιακές σχέσεις

Ύστερα από δύο συνεχόμενα τρίμηνα υποχώρησης, **η ανεργία αυξήθηκε το τελευταίο τρίμηνο του 2014 στο 26,1%, από 25,5% στο προηγούμενο τρίμηνό του, εξέλιξη αναμενόμενη** καθώς ολοκληρώθηκαν οι ευνοϊκές για την απασχόληση εποχικές επιδράσεις των καλοκαιρινών μηνών. **Στο σύνολο του 2014, η ανεργία παρουσίασε μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος – για πρώτη φορά**

από το 2008 – στο 26,5%, από 27,5% το 2013, με τον αριθμό των ανέργων να περιορίζεται κατά 55,9 χιλ., στους 1.274,4 χιλ. από 1.330,4 χιλ. πρόπερσι.

Η εκτιμώμενη ανάπτυξη το τρέχον έτος από τη διεύρυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των εξαγωγών υπηρεσιών, επομένως με τη συμβολή δραστηριοτήτων έντασης εργασίας, όπως οι τουριστικές και οι σχετιζόμενες με την τελική κατανάλωση (λιανικό εμπόριο, εστίαση κ.λπ.), ευνοεί την αύξηση της απασχόλησης. Η αναστολή των μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα, τουλάχιστον όσο θα συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις, συνεπάγεται τη μη μεταβολή της απασχόλησής του, ενδεχομένως και μετά από αυτή την περίοδο. Από την άλλη πλευρά, η κρατούσα αβεβαιότητα επιδρά απότρεπτικά σε αυξήσεις προσωπικού ακόμα και σε επιχειρήσεις που ανακάμπτουν. Επιφυλακτικότητα για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την απασχόληση επικρατεί και εξαιτίας των προεκλογικά εξαγγελμένων ανατροπών σε διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες υλοποιήθηκαν στην αγορά εργασίας τα τελευταία χρόνια (πχ. ύψος κατώτατου μισθού, ισχύς συλλογικών συμβάσεων). Μόνο εφόσον διασαφηνιστεί η πολιτική της νέας κυβέρνησης σε αυτά τα θέματα, θα μπορεί ένα μεγάλο τμήμα των επιχειρήσεων να λάβει αποφάσεις οι οποίες αφορούν στην απασχόλησή του. Υπό αυτές τις αντίρροπες μεταξύ τους επιδράσεις, **είναι δυνατή η υποχώρηση της ανεργίας κατά λίγο περισσότερο**

από μια εκατοστιαία μονάδα φέτος σε σχέση με το 2014, στην περιοχή του 25,3%. Αυτή η πρόβλεψη θα αναθεωρηθεί σημαντικά εφόσον πραγματοποιηθούν ή δρομολογηθούν εκτεταμένες αλλαγές στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων και κυριώς, εάν αποβούν άκαρπες οι διαπραγματεύσεις με τους δανειστές.

Επανάκαμψη του αποπληθωρισμού – μικρή υποχώρησή του στο σύνολο του 2015

Ο αποπληθωρισμός διαμορφώθηκε σε νέο διαχρονικά υψηλό επίπεδο το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους (-2,4%), ξεπερνώντας την προηγούμενη μεγαλύ-τερη έκτασή του, στο τελευταίο τρίμηνο του 2013 (-2,2%). Η μείωση των τιμών ήταν αναμενόμενη εξαιτίας της παραμονής της τιμής του πετρελαίου και στις αρχές του 2015 στο χαμηλό επίπεδο στο οποίο υποχώρησε από τις αρχές του δεύτερου εξαμήνου του 2014 ή πλησίον αυτού. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, η πτώση της τιμής του πετρελαίου επιδρά περιοριστικά τόσο στο κόστος στέγασης, όσο και στο κόστος μεταφορών, δύο εκ των τριών ομάδων αγαθών-υπηρεσιών με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Στην υποχώρηση του κόστους θέρμανσης και επομένως στέγασης συνέβαλε και ο περιορισμός του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης. Επίσης, η υψηλή πολιτική αβεβαιότητα από τον Ιανουάριο εκτιμάται ότι οδηγεί σε ρευστοποίηση αποθεμάτων,

με συνέπεια τα προϊόντα να προσφέρονται σε χαμηλές τιμές, ενισχύοντας τον αποπληθωρισμό στους πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους.

Η παραμονή της τιμής του πετρελαίου σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα των αντίστοιχων περυσινών τουλάχιστον κατά το τρέχον εξάμηνο, θα συντηρήσει σε αυτή την περίοδο την επανάκαμψη του αποπληθωρισμού που ξεκίνησε στο τελευταίο τρίμηνο του 2014. Κατόπιν, η συγκεκριμένη αποπληθωριστική επίδραση θα ολοκληρωθεί. Η εκτιμώμενη υποχώρηση της ανεργίας φέτος, υπό τις προϋποθέσεις για την έκβαση των διαπραγματεύσεων και τις εργασιακές σχέσεις που προαναφέρθηκαν, θα ενισχύσει αντιστοίχως το εγχώριο ακαθάριστο εισόδημα και τη ζήτηση, επιδρώντας ανασχετικά στον αποπληθωρισμό. Η εξέλιξη των τιμών το 2015 θα εξαρτηθεί και από το εάν θα υπάρξουν μεταβολές στην έμμεση φορολογία και προς ποια κατεύθυνση, οι οποίες πάντως δεν αναμένεται να υλοποιηθούν νωρίτερα από το δεύτερο εξάμηνο. Εφόσον δεν αποφασιστούν εκτεταμένες αυξήσεις έμμεσων φόρων, **η επικράτηση ισχυρών αποπληθωριστικών δυνάμεων στο εξάμηνο Ιανουαρίου-Ιουνίου θα διαμορφώσει κατά κύριο λόγο την τάση στις τιμές το 2015, με το ρυθμό μείωσης του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή να διαμορφώνεται στην περιοχή του 1,0%, ελαφρώς μικρότερος σε σύγκριση με το 2014 (-1,3%).** Και σε αυτή την περίπτωση, τυχόν μεγάλες αποκλίσεις από τις βασικές υποθέσεις της

πρόβλεψης, οι οποίες αφορούν κυρίως σε παραμέτρους της ζήτησης, πρωτίστως σε αυτή για τις διαπραγματεύσεις, θα οδηγήσουν σε αναθεώρηση της πρόβλεψης για τον πληθωρισμό.

Ειδική μελέτη IOBE: «Βασικά διαρθρωτικά μεγέθη στη βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών»

Η βιομηχανία Τροφίμων και Ποτών διατήρησε κατά τη διάρκεια της πολυετούς οικονομικής ύφεσης, το θεμελιώδη ρόλο της στην ελληνική μεταποιητική βιομηχανία και την ελληνική οικονομία εν γένει. Στο τέταρτο κεφάλαιο της έκθεσης καταρχάς παρουσιάζεται η συμβολή της στα βασικά μεγέθη της Μεταποίησης στην Ελλάδα (αριθμός επιχειρήσεων, ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής, απασχόληση κ.λπ.), σε σύγκριση με τις αντίστοιχες επιδόσεις του κλάδου σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναδεικνύεται η σημασία εγχωρίως των υποκλάδων της βιομηχανίας Τροφίμων και Ποτών στην επίτευξη αυτών των μεγεθών.

Κατόπιν, αναλύεται η δυναμική του κλάδου από την πλευρά της ζήτησης. Παρουσιάζεται η τάση της κατανάλωσης τροφίμων και μη αλκοολούχων ποτών από τα νοικοκυριά και η σημασία της στη συνολική κατανάλωσή τους. Καταγράφεται η εξέλιξη των τιμών τους και του εμπορικού ισοζυγίου του κλάδου, καθώς και η σύνθεσή του (βασικοί εμπορικοί εταίροι κ.ά.)

Τα καιρία ζητήματα σχετικά με το ρόλο της εγχώριας βιομηχανίας Τροφίμων και Ποτών ως εφαλτηρίου αναπτυξιακής δυναμικής κινούνται γύρω από την κατεύθυνση της εξωστρέφειας και των εξαγωγών, την ποιότητα των προϊόντων, την ταυτότητά τους (brand name επιχειρηματικό, αλλά και εγχώριο), αλλά και την οργανωμένη προώθηση των ελληνικών τροφίμων.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Μετά από ένα σχετικά αργό ξεκίνημα στο πρώτο εξάμηνο, το 2014 ολοκληρώθηκε με το ΑΕΠ της παγκόσμιας οικονομίας να αυξάνεται στη διάρκεια του κατά 3,4%, όσο δηλαδή και το 2013, και τον όγκο του παγκόσμιου εμπορίου να διευρύνεται κατά 3,4% σημειώνοντας οριακή επιβράδυνση σε σύγκριση με το 2013 (3,5%). Το 2015 με βάση τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις του ΔΝΤ ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ αναμένεται να επιταχυνθεί ελαφρώς, σε 3,5%, ενώ το 2016 θα ενισχυθεί περαιτέρω, σε 3,8%. Ωστόσο, καθώς οι προβλέψεις στην αρχή κάθε έτους για την παγκόσμια οικονομία συνήθως αναθεωρούνται επί τα χείρω στη συνέχειά του, θεωρείται ως πλέον πιθανή μια μικρή επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας το τρέχον έτος.

Οι παραπάνω ευνοϊκές εξελίξεις για την παγκόσμια οικονομία σε μεγάλο βαθμό οφείλονται σε αύξηση της κατανάλωσης, καθώς οι επενδύσεις δεν ανέκαμψαν σημαντικά και η συμβολή των καθαρών εξαγωγών παρέμεινε μικρή. Βασικός ωθητικός παράγοντας στην αύξηση της κατανάλωσης ήταν και παραμένει η πτώση των τιμών του πετρελαίου, η οποία περιόρισε τον πληθωρισμό, αυξάνοντας το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, ενώ διέυρυνε το περιθώριο κέρδους των επιχειρήσεων. Ευρύτερα, η αύξηση της κατανάλωσης στις εισα-

γωγικές χώρες από την εξοικονόμηση πόρων από τις αγορές ενεργειακών προϊόντων υπεραντιστάθμισε την αρνητική επίδραση λόγω μείωσης του εισοδήματος από πώληση ενεργειακών προϊόντων στις εξαγωγικές χώρες. Ενδεικτικό είναι ότι το 2015 στις χώρες που εξαγουν πετρέλαιο προβλέπεται σταθεροποίηση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ στα επίπεδα του 2014, ήτοι στο 2,4%, ενώ στις χώρες που εισάγουν πετρέλαιο αναμένεται σημαντική επιτάχυνση της ανάπτυξης από 3% το 2014 σε 4% το 2015.

Στις **ΗΠΑ**, η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης συνέβαλε σε αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ. Το ΑΕΠ το 2014 ενισχύθηκε κατά 2,4% ενώ οι προοπτικές για το 2015 είναι ακόμα πιο ευνοϊκές καθώς προβλέπεται ανάπτυξη κατά 3,1%. Στη δυναμική ανάκαμψη της αμερικάνικης οικονομίας συνέβαλαν ακόμα η ήπια λήψη δημοσιονομικών μέτρων, η ευνοϊκή νομισματική πολιτική, η ενίσχυση της απασχόλησης αλλά και η διεύρυνση των επενδύσεων.

Στην **Ιαπωνία** η δημοσιονομική προσαρμογή με την επιβολή επιπρόσθετων φόρων, η συγκράτηση της αύξησης των ονομαστικών μισθών χαμηλότερα από τη ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή και η κατακόρυφη υποτίμηση του ιαπωνικού νομίσματος οδήγησαν στη συρρίκνωση της εγχώριας ζήτησης το 2014 και τελικά στην συρρίκνωση του ΑΕΠ έστω και οριακά κατά 0,1%. Όμως οι χαμηλότερες

τιμές του πετρελαίου, η μετάθεση της δεύτερης αύξησης του φόρου κατανάλωσης από τον Οκτώβριο του 2015 στον Απρίλιο του 2017 και η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής αναμένεται να έχουν ευνοϊκή επίδραση στην ανάπτυξη το τρέχον έτος και το 2016. Το 2015 εκτιμάται αύξηση του ΑΕΠ κατά 1% ενώ το 2016 προβλέπεται περαιτέρω μικρή επιτάχυνση, στο 1,2%.

Μεταξύ των αναδυόμενων οικονομιών, η **Κίνα** αναμένεται επίσης να επωφεληθεί από τις χαμηλότερες τιμές του πετρελαίου και να συνεχίσει η οικονομία της να μεγαλώνεται με υψηλούς ρυθμούς. Το ΑΕΠ της Κίνας το 2015 αναμένεται να αυξηθεί κατά 6,8%, από 7,4% το 2014, ενώ για το 2016 προβλέπεται εκ νέου μικρή επιβράδυνση της ανάπτυξης, σε 6,3%. Την ανάπτυξη της οικονομίας αναμένεται να στηρίξουν η συνέχιση των δομικών μεταρρυθμίσεων αλλά και οι χαμηλότερες τιμές του πετρελαίου και των βασικών αγαθών, μέσω της ώθησης στην κατανάλωση. Ωστόσο, οι κίνδυνοι για την οικονομία της Κίνας παραμένουν, κυρίως λόγω του ασταθούς περιβάλλοντος που χαρακτηρίζει την αγορά ακινήτων και το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η **Ρωσία** κυρίως λόγω της πτώσης των εσόδων από το πετρέλαιο και της υποτίμησης του ρούβλιου που οδήγησε σε πληθωριστικές πιέσεις και σε αυξημένο κόστος χρηματοδότησης τραπεζών και επιχειρήσεων είναι στα πρόθυρα οικονο-

μικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Έτσι, αν και το 2014 έκλεισε με οριακή άνοδο του ΑΕΠ, κατά 0,6%, οι προβλέψεις για το 2015 καταλήγουν σε ύφεση και μάλιστα ισχυρή, της τάξης του 3,8%. Για την αντιμετώπιση των δυσμενών αυτών εξελίξεων η Κεντρική Τράπεζα στη Ρωσία αύξησε τον Δεκέμβριο του 2014 τα επιτόκια στο 17% και οι ρωσικές αρχές ανακοίνωσαν μια σειρά από μέτρα για την επαναφορά της αγοράς στα κανονικά επίπεδα. Οι προοπτικές το 2016 φαίνονται να είναι καλύτερες με την ύφεση να περιορίζεται στο 1,1% καθώς στο διάστημα αυτό και οι γεωπολιτικές εντάσεις που επιδρούν αρνητικά στην οικονομία της αναμένεται ότι σταδιακά θα αμβλύνθούν.

Η μικρή επιτάχυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας το 2015, τουλάχιστον στις αρχές του, αποτυπώνεται στην τάση του δείκτη οικονομικού κλίματος που εκτιμά το IFO για την παγκόσμια οικονομία. Μετά την έντονη πτώση του στο τελευταίο τρίμηνο της περασμένης χρονιάς, από τις 105 μονάδες στις 95 μονάδες, σημείωσε οριακή αύξηση στο πρώτο τρίμηνο του 2015, καθώς διαμορφώθηκε στις 95,9 μονάδες. Πάρα τη μικρή άνοδο του δείκτη, αυτός παρέμεινε σε χαμηλό επίπεδο, στο οποίο είχε να κινηθεί από το τρίτο τρίμηνο του 2013. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση σταθεροποιήθηκαν, ενώ οι οικονομικές προσδοκίες για τους επόμενους έξι μήνες βελτιώθηκαν ελαφρώς.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον – IMF, World Economic Outlook
(ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ, σε πραγματικές τιμές)

	2014	2015	2016
ΑΕΠ			
ΗΠΑ	2,4	3,1	3,1
Ιαπωνία	-0,1	1,0	1,2
Αναπτυσσόμενη Ασία (εξαιρουμένης της Ιαπωνίας)	6,8	6,6	6,4
<i>εκ των οποίων</i> Κίνα	7,4	6,8	6,3
<i>εκ των οποίων</i> Ινδία	7,2	7,5	7,5
ΑΕΣΕΑΝ-5	4,6	5,2	5,3
Ευρωζώνη	0,9	1,5	1,6
Αναδυόμενη και αναπτυσσόμενη Ευρώπη	2,8	2,9	3,2
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	1,0	-2,6	0,3
<i>εκ των οποίων</i> Ρωσία	0,6	-3,8	-1,1
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική (MENA)	2,4	2,7	3,7
Λατινική Αμερική	1,3	0,9	2,0
<i>εκ των οποίων</i> Βραζιλία	0,1	-1,0	1,0
Υποσαχάρια Αφρική	5,0	4,5	5,1
Παγκόσμια οικονομία	3,4	3,5	3,8
Παγκόσμιο Εμπόριο			
Όγκος Παγκόσμιου Εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	3,4	3,7	4,7
Εισαγωγές: Προηγμένες Οικονομίες	3,3	3,3	4,3
Εισαγωγές: Αναδυόμενες & Αναπτυσσόμενες Οικονομίες	3,7	3,5	5,5

Αναπτυσσόμενη Ασία: Βιετνάμ, Ινδία, Ινδονησία, Κίνα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

ΑΕΣΕΑΝ-5: Βιετνάμ, Ινδονησία, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική: Αίγυπτος, Αλγερία, Μαρόκο, Ην. Αρ.Εμιράτα, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κατάρ,Κουβέιτ, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μπαχρέιν, Ομάν, Σαουδική Αραβία, Σουδάν, Συρία, Υεμένη, Τζιμπουτί, Τυνησία.

Υποσαχάρια Αφρική: Αγκόλα, Αιθιοπία, Ακτή Ελεφαντοστού, Γκαμπόν, Ισημερινή Γουινέα, Καμερούν, Κένυα, Κονγκό, Μαυρίκιος, Μποτσουάνα, Ναμίμπια, Νιγηρία, Νότια Αφρική, Ουγκάντα, Πράσινο Ακρωτήριο, Σεϋχέλλες, Σουαζιλάνδη, Τανζανία, Τσαντ, κ.α.

Πηγή: World Economic Outlook, IMF, April 2015

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο/Έτος	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14	II/14	III/14	IV/14	I/15
Οικονομικό Κλίμα	94,1	96,8	94,1	98,6	103,2	102,3	105	95	95,9
Παρούσα Κατάσταση	80,4	84,1	82,2	84,1	91,6	91,6	95,3	91,6	91,6
Προσδοκίες	107	108,8	105,3	112,3	114	112,3	114	98,2	100

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES, No. 01/ February 2015

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο/Έτος	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14	II/14	III/14	IV/14	I/15
Βόρεια Αμερική	86,2	87	93,7	88,7	102,1	107,1	110,5	101,3	107,1
Ευρώπη	90,3	93,2	99	109,7	116,5	118,4	117,5	101	108,7
Ασία	97,4	106,1	89,5	98,2	97,4	89,5	99,1	93,9	90,4

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES, No. 01/ February 2015

Η εξέταση του δείκτη οικονομικού κλίματος του IFO στις κυριότερες οικονομικές ζώνες παγκοσμίως αναδεικνύει σημαντικές περιφερειακές διαφορές, καθώς στη Βόρεια Αμερική και την Ευρώπη καταγράφονται τάσεις ανάκαμψης, σε αντιδιαστολή με τις τάσεις επιδείνωσης στην Ασία.

Αναλυτικά, στην **Ευρώπη** ο δείκτης οικονομικού κλίματος το πρώτο τρίμηνο του 2015 διαμορφώθηκε στις 108,7 μονάδες, σημείωσε δηλαδή βελτίωση, κατά 7,7 μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με αποτέλεσμα πλέον να βρίσκεται αρκετά υψηλότερα από τη μέση τιμή του. Στη **Βόρεια Αμερική** ο δείκτης οικονομικού κλίματος σημείωσε παραπλήσια αύξηση στο πρώτο τρίμηνο του 2015, κατά 5,8 μονάδες, με την τιμή του να διαμορφώνεται στις 107,1 μονάδες, κινούμενος σε επίπεδα σαφώς υψηλότερα από τη μέση τιμή της τελευταίας δεκαπενταετίας. Αντιθέτως, ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην **Ασία** παρουσίασε μικρή μείωση στο πρώτο τρίμηνο του 2015 συγκριτικά με το αμέσως προηγούμενο, κατά 3,5 μονάδες, αγγίζοντας τις 90,4 μονάδες έναντι των 93,9 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου. Πρόκειται για τη δεύτερη διαδοχική μείωση του δείκτη, με αποτέλεσμα να βρίσκεται πλέον κάτω από τα επίπεδα της μακροχρόνιας μέσης τιμής του.

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Οι χώρες της ΕΕ και της Ευρωζώνης, αν και ως επί το πλείστον χώρες που είναι

εισαγωγείς πετρελαίου, δεν επωφελήθηκαν αρκετά από τα πλεονεκτήματα της μείωσης των τιμών του, κυρίως το χαμηλότερο ενεργειακό κόστος για τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, καθώς η σημαντική ενίσχυση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του δολαρίου έναντι του ευρώ στο δεύτερο εξάμηνο του 2014, κατά περίπου 20%, διάβρωσε σε κάποιο βαθμό αυτά τα πλεονεκτήματα. Ακολούθως, ο ρυθμός ανάκαμψης της ΕΕ και της Ευρωζώνης το 2014 παρέμεινε ασθενικός, καθώς το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,3%, και 0,8% αντίστοιχα στις δύο περιφέρειες. Σημειώνεται ότι το 2013 το ΑΕΠ στην ΕΕ δεν σημείωσε αξιόλογη μεταβολή ενώ στην Ευρωζώνη συρρικνώθηκε κατά 0,5%. Από τις 28 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η μεγάλη πλειονότητα (25 χώρες) παρουσίασε θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ το 2014. Αναλυτικά, οι χώρες που παρουσίασαν τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης ήταν η Ιρλανδία (4,8%), η Μάλτα (3,3%), η Ουγγαρία (3,3%), η Πολωνία (3,3%), και οι Λιθουανία, Λουξεμβούργο και Ρουμανία (+3,0% σε όλες). Στον αντίποδα, οι μοναδικές χώρες που παρουσίασαν ύφεση στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα ήταν η Κύπρος (-2,8%), η Κροατία (-0,5%), η Ιταλία (-0,5%) ενώ η Φινλανδία ήταν η μοναδική χώρα της οποίας η οικονομία παρουσίασε σταθερότητα.

Με βάση τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το τρέχον έτος (2015), ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στην ΕΕ αναμένεται να επιταχυνθεί στο 1,7%, ενώ η ανάπτυξη

στη ζώνη του ευρώ αναμένεται να αγγίξει το 1,3%. Το 2015, για πρώτη φορά μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, αναμένεται να αυξηθεί το ΑΕΠ σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Ωστόσο, οι εθνικές οικονομίες αναμένεται να έχουν σημαντικές διαφορές στις μεταξύ τους επιδόσεις, εξαιτίας των διαφορών στο ρυθμό υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων, αποπληρωμής των δανείων και εξυπηρέτησης των δανειακών υποχρεώσεων των τραπεζών, από τις επιχειρήσεις, τα νοικοκυριά και το δημόσιο τομέα. Επιπλέον, ορισμένες χώρες θα επωφεληθούν περισσότερο από άλλες από την πτώση των τιμών του πετρελαίου, λόγω της μεγαλύτερης ενεργειακής έντασης της παραγωγικής δραστηριότητάς τους και της φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων.

Οι βασικοί πρόδρομοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση επιβεβαιώνουν την κλιμάκωση της οικονομικής ανάκαμψης, καθώς παρουσιάζουν μια συνεχή βελτίωση του τελευταίου μήνες. Ειδικότερα, ο δείκτης €-COIN², ο οποίος αποτελεί έναν πρόδρομο δείκτη της οικονομικής δραστηριότητας στην Ευρωζώνη, αυξάνεται συνεχώς από τον περασμένο Δεκέμβριο έως και τον Μάρτιο του 2015, ανακτώντας σχεδόν το σύνολο των απωλειών που είχε στο χρονικό διάστημα Ιουλίου-Νοεμβρίου πέρυσι. Η

τιμή του δείκτη τον Μάρτιο 2015 διαμορφώθηκε στις 0,26 μονάδες, η οποία σηματοδοτεί ανάπτυξη στο προσεχές τρίμηνο έναντι του αμέσως προηγούμενου και ήταν σαφώς αυξημένη σε σύγκριση με το επίπεδο των 0,06 μονάδων τον προηγούμενο Νοέμβριο. Η ανάκαμψη του δείκτη αντανακλά κυρίως την ενίσχυση της αισιοδοξίας των επιχειρήσεων και τη μείωση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τάσεις ήπιας βελτίωσης επικρατούν στο δείκτη οικονομικού κλίματος σε αμφότερες τις ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω δείκτης αυξανόταν σταδιακά σε όλους τους μήνες του πρώτου τριμήνου του 2015 και διαμορφώθηκε στις 103,9 μονάδες στην Ευρωζώνη και στις 106,1 μονάδες στην ΕΕ, σημειώνοντας αύξηση σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2014 της τάξης των 2 και 3,3 μονάδων αντίστοιχα. Η άνοδος του δείκτη στην Ευρωζώνη εκπορεύεται κυρίως από τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών, ενώ και οι επιχειρηματικές προσδοκίες στο Λιανικό εμπόριο, στις Υπηρεσίες, στις Κατασκευές βελτιώθηκαν, κυρίως στη Βιομηχανία.

Πληρέστερη πληροφόρηση για τα βασικά οικονομικά μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ, καθώς και για τις δυναμικές τάσεις τους κατά το προσεχές χρονικό διάστημα, παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας ενότητας, δίνοντας έμφαση στην ποσοστιαία μεταβολή τους, καθώς και άλλων μακροοικονομικών και δημοσιονομικών

² Το ερευνητικό κέντρο Center of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

μεγεθών που καταγράφηκε το 2014 σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, η **ιδιωτική κατανάλωση** παρουσίασε το 2014 αύξηση 0,9% και 1,3% σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση αντίστοιχα. Η ήπια και βαθμιαία αυτή άνοδος της ιδιωτικής κατανάλωσης αποτέλεσε τον βασικό παράγοντα ανάπτυξης στην Ευρώπη, ως αποτέλεσμα κυρίως της αύξησης στα διαθέσιμο πραγματικό εισόδημα, των μικρών βελτιώσεων των δεδομένων στην αγορά εργασίας και του χαμηλότερου πληθωρισμού. Ισχυρότερη αναμένεται να είναι η άνοδος της ιδιωτικής κατανάλωσης το 2015, καθώς θα αυξηθεί κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες στην Ευρωζώνη και 1,9 στην ΕΕ-28, συμβάλλοντας και κατά το τρέχον έτος καθοριστικά στην ανάπτυξή τους και την επιτάχυνσή της.

Πιο υποτονικές φαίνεται να είναι οι τάσεις που κυριαρχούν στη **δημόσια κατανάλωση**, η οποία το 2014 σημείωσε αύξηση κατά 0,7% στην Ευρωζώνη και 0,9% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δημόσια κατανάλωση στο σύνολο του 2014 είχε μικρή θετική συμβολή στο ΑΕΠ, της τάξης του 0,1% σε Ευρωζώνη και 0,2% σε ΕΕ-28. Για το 2015 εκτιμάται επιβράδυνση στην αύξησή της, στο 0,4% και 0,6% σε Ευρωζώνη και ΕΕ-28 αντίστοιχα.

Οι **εξαγωγές** αγαθών και υπηρεσιών σημείωσαν το 2014 άνοδο 3,6% στην Ευρωζώνη και 3,2% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην άνοδο των εξαγωγών συνέβαλε η υποχώρηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας ευρώ - δολαρίου και

κατ' επέκταση η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων της ΕΕ και της Ευρωζώνης σε όρους τιμών. Όμως, αυτή η θετική επίδραση είναι μικρότερη της μεταβολής της ισοτιμίας, καθώς έχει εκτιμηθεί ότι περίπου το ήμισυ μιας μεταβολής σε κάποια συναλλαγματική ισοτιμία μετακυλύεται συνήθως στις τιμές των εξαγωγικών προϊόντων. Επιπλέον, η παράλληλη αύξηση της εγχώριας ζήτησης οδήγησε σε άνοδο των εισαγωγών.

Αναλυτικά στο άλλο σκέλος του εμπορικού ισοζυγίου, τις **εισαγωγές**, καταγράφεται αντίστοιχη αύξηση με τις εξαγωγές στην Ευρωζώνη και οριακά υψηλότερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση (3,6%). Φαίνεται ότι η άνοδος της ιδιωτικής κατανάλωσης αφορούσε αναλογικά περισσότερο στις εισαγωγές από ότι την εγχώρια παραγωγή, καθώς οι εισαγωγές αυξήθηκαν περισσότερο από τις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω μεταβολών, οι καθαρές εξαγωγές δεν συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας το 2014. Για το 2015, στις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καταγράφεται αύξηση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών, όμως η αναμενόμενη αύξηση των εισαγωγών και στις δύο ζώνες (ΕΕ28: +4,3%, Ευρωζώνη: +4,5%) θα είναι ταχύτερη σε σύγκριση με τις εξαγωγές (ΕΕ28: 4,1%, ευρωζώνη: 4,3%), οδηγώντας σε αρνητική συμβολή του εξωτερικού τομέα στην ανάπτυξη.

Αναφορικά με τις **επενδύσεις**, το 2014 η αύξησή τους στην Ευρωζώνη παρέμεινε

αναιμική 0,9%, όμως σε επίπεδο ΕΕ-28 έφτασε το 2,2%. Η μικρή ενίσχυση των επενδύσεων αποτέλεσε το βασικό παράγοντα της υποτονικής ανάκαμψης που σημειώθηκε το 2014 στην Ευρωζώνη. Η αδυναμία αυτή αντανakλά πρωτίστως την οικονομική και πολιτική αβεβαιότητα και την ύπαρξη σημαντικών χρηματοδοτικών περιορισμών σε κάποιες χώρες κυρίως της Ευρωζώνης. Γεγονός είναι ότι η συνέχιση των ένοπλων συγκρούσεων στις ανατολικές περιοχές της Ουκρανίας, συνεχίζει να αποτελεί εστία πολιτικο-οικονομικών διενέξεων μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ-ΕΕ, οι οποίες επιδρούν ανασχετικά κυρίως στο πεδίο των επενδύσεων, όχι μόνο εντός της Ευρώπης, αλλά και της Ευρώπης στη Ρωσία. Σε αποδυνάμωση της επενδυτικής δραστηριότητας οδηγεί και ο συνεχιζόμενος αποπληθωρισμός, ο οποίος επιφέρει αύξηση των πραγματικών επιτοκίων, καθώς οι κεντρικές τράπεζες δεν δύνανται να παρέμβουν διορθώνοντας προς τα κάτω τα ονομαστικά επιτόκια αφού αυτά βρίσκονται ήδη σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Πάντως, το 2015 εκτιμάται πως θα διευρυνθεί ελαφρώς η επενδυτική δραστηριότητα, κατά 2,0 και 3,0 ποσοστιαίες μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ-28 αντίστοιχα. Προς αυτή την κατεύθυνση αναμένεται να επιδράσει και το σχέδιο επενδύσεων της ΕΕ (Junker Plan). Πρόκειται για σχέδιο υποστήριξης επενδύσεων της τάξης των €315 δισεκ. (2,5% περίπου του ΑΕΠ της ΕΕ) που θα διατεθεί σε έργα υποδομών, αλλά και σε μικρότερα έργα που αφορούν μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις του, οποίου ο αντίκτυπος αναμένεται να γίνει αισθητός κυρίως μετά το 2016.

Ο **πληθωρισμός** στην ΕΕ και την Ευρωζώνη διαμορφώθηκε το 2014 μόλις σε 0,6% και 0,4% εξέλιξη η οποία σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στις αντιπληθωριστικές πιέσεις που δημιούργησε η μείωση των τιμών του πετρελαίου. Το 2015 θα σημειωθεί αποπληθωρισμός στην Ευρωζώνη (-0,1%) και οριακός πληθωρισμός στην ΕΕ-28 (+0,2%) καθώς και τα επόμενα τρίμηνα θα συνεχιστεί η περιοριστική επίδραση της μείωσης των τιμών του πετρελαίου στις τιμές. Το πρόβλημα των αποπληθωριστικών πιέσεων στην Ευρώπη αναμένεται σε κάποιο βαθμό να άρει η ποσοτική χαλάρωση που αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με την εφαρμογή προγράμματος αγοράς κρατικών ομολόγων. Μέσω του προγράμματος αναμένεται να εξυπηρετηθούν οι χώρες μέλη της Ευρωζώνης στην εξυπηρέτηση των δανειακών τους υποχρεώσεων και να αυξηθεί η ζήτηση για νέα δάνεια. Η σταδιακή ανάκτηση της εμπιστοσύνης και η πιστωτική επέκταση (λήψη νέων δανείων), αναμένεται να συμβάλουν σε περαιτέρω αύξηση της επενδυτικής δραστηριότητας και της κατανάλωσης οδηγώντας σε εξομάλυνση της εξέλιξης των τιμών.

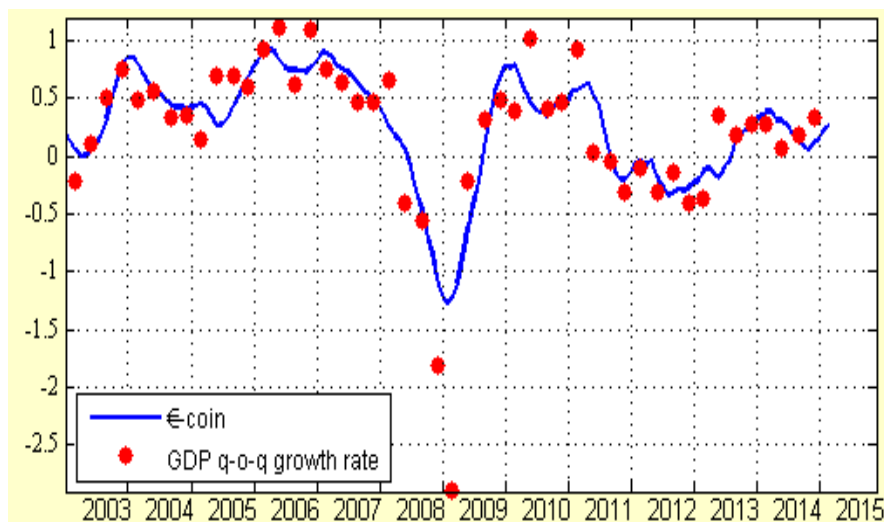
Αναφορικά με τις **δημοσιονομικές επιδόσεις**, το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης διαμορφώθηκε το 2014 στο 2,6% στην Ευρωζώνη και στο 3% στην ΕΕ-28 και αναμένεται να υποχωρήσει εκ νέου το 2015, στο 2,4% και 2,7% αντίστοιχα σε αμφότερες τις ευρωπαϊκές ζώνες. Αυτή η θετική εξέλιξη αντανakλά κυρίως τα οφέλη από την

υλοποίηση δημοσιονομικών μέτρων περιορισμού των υψηλών ελλειμμάτων σε αρκετές χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Σε ό,τι αφορά το λόγο χρέους προς ΑΕΠ συνέχισε την ανοδική του πορεία και το 2014 αλλά με φθίνοντα ρυθμό καθώς διαμορφώθηκε στις 94,5 και 88,1 ποσοστιαίες μονάδες σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση αντίστοιχα. Για το 2015 το χρέος εκτιμάται πως θα φτάσει πιθανότατα στο μέγιστο επίπεδό του σε αμφότερες τις περιφέρειες (94,8% σε Ευρωζώνη και 88,3% σε ΕΕ-28), καθώς στη συνέχεια αναμένεται να ακολουθήσει πτωτική πορεία, ως συνδυασμένο αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης επίτευξης πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες και της επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης.

Οι συνθήκες στην **αγορά εργασίας** εμφανίστηκαν οριακά βελτιωμένες το 2014 κυρίως λόγω της επανόδου στην ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, η απασχόληση αυξήθηκε πέρυσι κατά 0,5% στην Ευρωζώνη και 0,9% στην ΕΕ, με το ποσοστό ανεργίας να διαμορφώνεται στο 11,6% στην Ευρωζώνη και στο 10,2% στην ΕΕ. Οι εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την μεταβολή της απασχόλησης το 2015 αναφέρουν πως θα κινηθεί σε θετικό έδαφος και θα έχει την ίδια έκταση και στις δύο ευρωπαϊκές ζώνες (+0,7 ποσοστιαίες μονάδες). Ακολούθως, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται το 2015 να διαμορφωθεί στο 11,2% στην Ευρωζώνη και στο 10,0% στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org) και Bank of Italy

Πίνακας 2.4

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-28 & Ευρωζώνης (1990-2013=100)*

Μήνας	Ιαν-14	Φεβ-14	Μαρ-14	Απρ-14	Μάι-14	Ιουν-14	Ιουλ-14	Αυγ-14	Σεπτ-14	Οκτ-14	Νοε-14	Δεκ-14
ΕΕ-28	104,6	104,9	105,3	106,2	106,4	106,4	105,8	104,6	103,5	104,1	104,0	104,1
Ευρωζώνη	100,9	101,1	102,5	102,0	102,6	102,1	102,1	100,5	99,9	100,7	100,7	100,6

Μήνας	Ιαν-15	Φεβ-15	Μαρ-15	Απρ-15	Μάι-15	Ιουν-15	Ιουλ-15	Αυγ-15	Σεπτ-15	Οκτ-15	Νοε-15	Δεκ-15
ΕΕ-28	104,8	105,2	106,1									
Ευρωζώνη	101,5	102,3	103,9									

* Οι σταθμίσεις των χωρών και η χρονοσειρά στο δείκτη στην ΕΕ έχουν αναθεωρηθεί λόγω της ένταξης σε αυτή της Κροατίας από την 1η Ιουλίου 2013

Πηγή: European Commission (DG ECFIN)

Πίνακας 2.5

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-28, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

	ΕΕ-28			Ευρωζώνη		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
ΑΕΠ	1,3	1,7	2,1	0,8	1,3	1,9
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,3	1,9	1,8	0,9	1,6	1,6
Δημόσια Κατανάλωση	0,9	0,6	0,9	0,7	0,4	0,9
Επενδύσεις	2,2	3,0	4,6	0,9	2,0	4,4
Απασχόληση	0,9	0,7	0,9	0,5	0,7	1,0
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	10,2	9,8	9,3	11,6	11,2	10,6
Πληθωρισμός	0,6	0,2	1,4	0,4	-0,1	1,3
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	3,2	4,1	5,0	3,6	4,3	5,1
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	3,6	4,3	5,4	3,6	4,5	5,7
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,0	-2,6	-2,2	-2,6	-2,2	-1,9
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	88,4	88,3	87,6	94,3	94,4	93,2
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	1,6	1,9	1,9	2,8	3,2	3,0

Πηγή: European Economic Forecast, Winter 2015, European Commission

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Α) Οικονομικό κλίμα

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμ-

βάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και στην πορεία του ΑΕΠ. Αναλυτικότερα:

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος το πρώτο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2015 επιδεινώνεται σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η πτώση του δείκτη οφείλεται στην έντονη

εξασθένηση του κλίματος τον Ιανουάριο και στην εκ νέου, μικρή όμως, αποδυνάμωσή του τον Μάρτιο. Στο μετεκλογικό περιβάλλον, και ενώ δεν είναι σαφές ακόμα το πλαίσιο μιας συμφωνίας με τους ευρωπαϊούς εταίρους, συνυπάρχουν δύο αντίρροπες δυνάμεις στις προσδοκίες των επιχειρήσεων και τις αντίστοιχες των καταναλωτών: οι προβλέψεις των πολιτών βελτιώνονται σημαντικά αυτό το τρίμηνο, ενώ οι προσδοκίες των επιχειρήσεων κινούνται πτωτικά κατά μέσο όρο, σε όλους τους τομείς. Η ανάκαμψη των δυσμενών προβλέψεων μπορεί να αποδοθεί στις συνθήκες πιστωτικής στενότητας και στην παρατεινόμενη υψηλή αβεβαιότητα για τη γενική πορεία της οικονομίας. Πολλά ζητήματα κομβικής σημασίας παραμένουν ανοικτά, καθώς αφενός εκκρεμεί η συμφωνία με τους ευρωπαϊούς εταίρους και πιστωτές, αφετέρου το όποιο περιεχόμενο αυτής δεν μπορεί ακόμα να αξιολογηθεί από τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Συνολικά, η οικονομία φαίνεται να βρίσκεται σε κατάσταση αναμονής, πριν την ενδεχόμενη διαμόρφωση νέων συνθηκών που θα ορίσουν, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, το πλαίσιο αποφάσεων και προσδοκιών για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Αναλυτικά:

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα μειώθηκε το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2015 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2014, κατά το οποίο και βρισκόταν στο υψηλότερο επίπεδο του από τα μέσα του 2008. Κατά μέσο όρο το υπό

εξέταση τρίμηνο, ο δείκτης κινήθηκε στις 96,8 (από 101,3) μονάδες, επίπεδο ελαφρώς υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό (95,2 μον. κατά μέσο όρο).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος δείκτης διαμορφώθηκε σε υψηλότερα επίπεδα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, ο δείκτης κλίματος διαμορφώθηκε στις 102,6 (από 100,9) και στις 105,4 (από 104,2) μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ αντίστοιχα, οριακά υψηλότερα στην πρώτη ζώνη σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι (101,9 και 105,2 μονάδες αντίστοιχα στις δύο ζώνες).

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα εξασθενούν σημαντικά το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους σε σχέση με το τέταρτο του 2014 σε όλους τους τομείς και, περισσότερο, στις Κατασκευές και τις Υπηρεσίες. Στη Βιομηχανία, η πτώση του δείκτη φθάνει τις 8 μονάδες, ενώ στις Υπηρεσίες ο σχετικός δείκτης μειώνεται κατά 12 μονάδες και στο Λιανικό Εμπόριο κατά 10. Στις Κατασκευές, η πτώση του δείκτη φθάνει τις 19 μονάδες, ενώ τέλος, ο δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης είναι ο μόνος που αυξάνεται το τρέχον τρίμηνο, αντισταθμίζοντας εν μέρει μόνο την αρνητική εξέλιξη στους υπόλοιπους τομείς. Συγκεκριμένα, ο δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης κερδίζει 15 μονάδες, κυρίως λόγω της κατακόρυφης

ανόδου του, κατά σχεδόν 20 μονάδες, τον Φεβρουάριο.

Σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι μέσοι δείκτες έχουν εν γένει μειωθεί, με εξαίρεση το Λιανικό Εμπόριο και την Καταναλωτική Εμπιστοσύνη, όπου και σημειώνουν άνοδο κατά 5 και 24 μονάδες αντίστοιχα. Αντίθετα, ο δείκτης στη Βιομηχανία έχει μειωθεί κατά 3 μονάδες και στις Υπηρεσίες κατά 2, ενώ η μεγαλύτερη πτώση καταγράφεται και εδώ στις Κατασκευές, με το σχετικό δείκτη να έχει χάσει 15 μονάδες το τρέχον τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου έχει αυξηθεί κατακόρυφα σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, με το μέσο όρο του να διαμορφώνεται στις -37 (από -56,1) μονάδες, αισθητά υψηλότερα έναντι και της αντίστοιχης περυσινής του επίδοσης (-61,3 μονάδες). Στη μετεκλογική αυτή περίοδο, ο δείκτης διαμορφώνεται στη υψηλότερη τιμή του εδώ και έξι χρόνια - αμέσως μετά τις βουλευτικές εκλογές του 2009 - με τις προσδοκίες των πολιτών να βελτιώνονται σημαντικά, τόσο σε σχέση με τα οικονομικά της χώρας, όσο και ως προς τα οικονομικά του νοικοκυριού τους. Σε επίπεδο χωρών, οι Έλληνες, για πρώτη φορά μετά από μια μακρά χρονική περίοδο, δεν κατατάσσονται πρώτοι στην κλίμακα απαισιοδοξίας, αλλά δεύτεροι, μετά τη Βουλγαρία. Οι αντίστοιχοι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες βελτιώνονται επίσης το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο

και στην ΕΕ, αλλά πολύ ηπιότερα, φθάνοντας στις -6,3 (από -11,2) και τις -4 (από -7,7) μονάδες αντίστοιχα, υψηλότερα και σε σχέση με τα περυσινά τους επίπεδα (στις -11,2 και -8,2 μονάδες αντίστοιχα κατά μέσο όρο).

Οι τάσεις στα επιμέρους στοιχεία που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη είναι θετικές το τρέχον τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο, σε όλα τα στοιχεία. Οι αρνητικές προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους και την οικονομική κατάσταση της χώρας το επόμενο 12μηνο βελτιώνονται θεαματικά, κυρίως λόγω της μεγάλης ανόδου τους τον Φεβρουάριο, ενώ και οι δυσμενείς προβλέψεις ως προς την εξέλιξη της ανεργίας εξομαλύνονται. Στο ίδιο μήκος κύματος, ο αρνητικός δείκτης της πρόθεσης για αποταμίευση βελτιώνεται, αλλά πολύ ηπιότερα σε σχέση με τις υπόλοιπες προαναφερθείσες μεταβλητές.

Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο περιορίζεται κατά μέσο όρο στο 40% (από 58%) το υπό εξέταση τρίμηνο, με το 16% (από 23%) να κρίνει ότι αυτή θα παραμείνει αμετάβλητη. Επίσης, «πέφτει» στο 38% (από 61%) το ποσοστό των Ελλήνων καταναλωτών που διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 19% να θεωρεί εκ νέου ότι αυτή θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, υποχωρεί ελαφρά στο 88% (από 90%) το ποσοστό

των νοικοκυριών που θεωρούν μη πιθανή ή καθόλου πιθανή την αποταμίευσή τους το επόμενο 12μηνο, με ένα 8-9% το τελευταίο εξάμηνο να κρίνει το αντίθετο. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, υποχωρεί στο 43% (από 65%) το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 20% (από 11%) να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Τέλος, το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» μειώνεται ελαφρά στο 13% (από 15% κατά το προηγούμενο τρίμηνο και 18% στο αντίστοιχο περσινό τρίμηνο). Τέλος, στο 7-8% διαμορφώνεται το τελευταίο εξάμηνο το ποσοστό των ερωτηθέντων καταναλωτών που δήλωσαν ότι αποταμιεύουν λίγο, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» αυξήθηκε κατά μέσο όρο στο 69% (από 66%), με το αντίστοιχο ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» να διαμορφώνεται και πάλι στο 10-11%.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου σε σχέση με εκείνο του Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου διαμορφώθηκε στις 87,1 (από 94,9) μονάδες, χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση (90 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, οι θετικές προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής περιορίζονται κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο, με το σχετικό δείκτη να κινείται στις +9 (από +13) μονάδες κατά μέσο όρο. Την ίδια, αρνητική τάση παρουσιάζουν και οι

εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -27 από -16 μον. ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν σχετικά διογκωμένα για την εποχή επίπεδά τους, με το σχετικό δείκτη να κινείται κατά 9 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (στις +15 μον.). Στα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι ως επί το πλείστον αρνητικές, αφού οι τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα και οι εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και ζήτηση εξωτερικού επιδεινώνονται και οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου παραμένουν στα ίδια επίπεδα κατά μέσο όρο. Στις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα, το σχετικό ισοζύγιο το εξεταζόμενο τρίμηνο κινείται επίσης πτωτικά, φθάνοντας στις -8 (από -2) μονάδες κατά μέσο όρο, επίδοση ελαφρώς υψηλότερη σε σύγκριση με το μέσο όρο του α' τριμήνου του 2014 (-10 μον.). Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού περιορίζεται ελαφρά κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο, στο 67% (από 68,8%), επίπεδο οριακά ανώτερο από εκείνο κατά το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014 (66,3%). Τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής διαμορφώνονται κατά μέσο όρο και πάλι στους 4,5.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** το υπό εξέταση τρίμηνο μειώνεται στις 86,4 (από 95,6) μονάδες, υψηλότερα από το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (80,6 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, οι μέσες

εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων επιδεινώνονται το τρέχον τρίμηνο (στις -8 από 0 μονάδες ο δείκτης). Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, αυξάνεται ήπια στο 39% (από 36%) το ποσοστό εκείνων που κρίνουν ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν, ενώ ένα 31% (από 36%) εκτιμά αντίθετα άνοδό τους. Στις εκτιμήσεις για τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο σχετικός δείκτης «πέφτει» στις -13 (από +7) μονάδες, ενώ ο δείκτης των εκτιμημένων αποθεμάτων διαμορφώνεται στις -6 (από -9) μονάδες κατά μέσο όρο. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, πτωτικά κινείται το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (-20 από +9 μονάδες η μέση τιμή τριμήνου), ενώ στην απασχόληση του τομέα, το ισοζύγιο των βραχυπρόθεσμων προβλέψεων κατρακυλά στις -3 (από +24) μονάδες κατά μέσο όρο. Τέλος, σε όρους τιμών, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες εξομαλύνονται ήπια κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο (στη -1 από -5 μονάδες το ισοζύγιο), με το 14% των επιχειρήσεων να εκφράζει εκ νέου προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 14% (από 10%) να προβλέπει σταθερότητα. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, καταγράφεται επιδείνωση των επιχειρηματικών προσδοκιών το εξεταζόμενο διάστημα σε όλους, με ηπιότερη εκείνη στα Τρόφιμα-Ποτά - Καπνός και τα Πολυκαταστήματα.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** υποχωρούν αισθητά κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015 σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2014, με το

σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 65 (από 79,9) μονάδες κατά μέσο όρο. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα και σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή (79,6 μον. κατά μέσο όρο). Στις βασικές μεταβλητές του δείκτη, η πτώση στις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα (στις -20 από -11 μον. το σχετικό ισοζύγιο), συνεπικουρείται από την έντονη επέκταση των δυσμενών προβλέψεων των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος των εργασιών τους (στις -56 από -37 μον. ο δείκτης). Το 40% (από 30%) των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας και το 19% εκ νέου αύξησή τους. Σχετικά με τις αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών τους, αυτές περιορίζονται, με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται στις -4 (από -9) μονάδες, ενώ και οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα διαμορφώνονται στους 12,6 (από 11,5). Το αρνητικό ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών παραμένει στα ίδια επίπεδα κατά το υπό εξέταση τρίμηνο σε σχέση με το περασμένο, στις -13 μονάδες, με το 26% των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 13% αύξηση, ενώ τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του υποχωρεί στο 8% (από 14%). Από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, από ένα 28% κρίνει αμφότερα ως σημαντικότερα εμπόδια τη χαμηλή ζήτηση και την ανεπαρκή χρηματοδότηση και το 1/5 παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας και η ύφεση, η

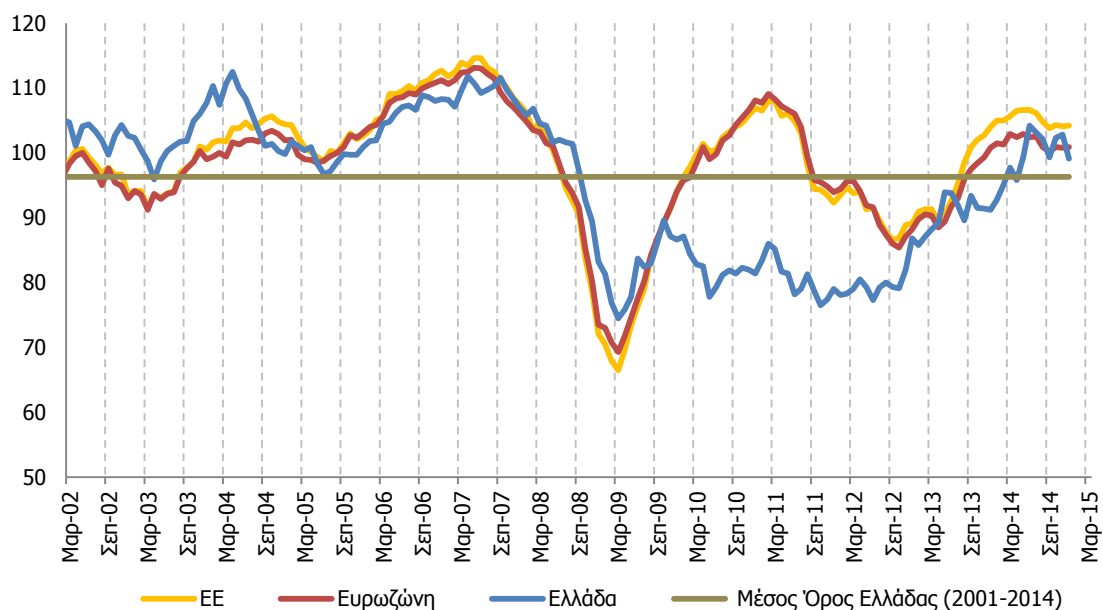
υψηλή φορολογία και η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, οι μεγάλες εκπτώσεις κ.ά. Σε κλαδικό επίπεδο, η πτώση των συνολικών επιχειρηματικών προσδοκιών του τομέα προέρχεται από τη δυσμενέστερη εξέλιξη στις Κατασκευές Δημοσίων Έργων (στις 68,5 από 87,5 μον. ο μέσος δείκτης τριμήνου), αφού οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις Ιδιωτικές Κατασκευές βελτιώνονται οριακά το εξεταζόμενο τρίμηνο (στις 58,2 από 57,5 μον. το μέσο ισοζύγιο).

Στις **Υπηρεσίες**, ο μέσος Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το πρώτο τρίμηνο του 2015 σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2014 κινήθηκε πτωτικά, στις 76,4 (από 88,8) μονάδες, 2 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Από τις βασικές μεταβλητές, όλες επιδεινώνονται το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση χάνουν αισθητά έδαφος, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -7 (από +14) μονάδες κατά μέσο όρο, ενώ πτώση καταγράφουν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (στη -1 από +12 μονάδες το μέσο ισοζύγιο). Στο ίδιο μήκος κύματος, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα επιδεινώνονται (-7 από +7 μον. το ισοζύγιο), ενώ από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, καθοδικά κινούνται και οι προβλέψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την

απασχόληση, με το μέσο ισοζύγιο των -7 μονάδων να διαμορφώνεται το εξεταζόμενο τρίμηνο στις -11 μονάδες (-3 μον. κατά την αντίστοιχη περσινή περίοδο). Ως προς τις τιμές, οι σχετικές προβλέψεις αποκλιμάκωσης εντείνονται ελαφρά, με τον αντίστοιχο δείκτη να χάνει 6 μονάδες και να διαμορφώνεται στις -16. Το 18% (από 11%) των επιχειρήσεων αναμένει μείωση τιμών και το 81% (από 87%) σταθερότητα. Τέλος, υποχωρεί στο 15% (από 25%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 37% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 25% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης, από ένα 2% αμφότερες την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού και κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και το 18% τους λοιπούς παράγοντες που συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση και την κρίση, τη διεθνή συγκυρία, την αδυναμία δανεισμού, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών κ.ά. Από τους επιμέρους δείκτες προσδοκιών για τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, με εξαίρεση τις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, όπου οι σχετικές προσδοκίες βελτιώνονται, οι υπόλοιποι καταγράφουν μικρή ή μεγάλη πτώση στους δείκτες τους σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η σημαντικότερη επιδείνωση, πλησίον των 8 μονάδων, καταγράφεται στα Ξενοδοχεία, Εστιατόρια, Τουριστικά πρακτορεία και τις Χερσαίες μεταφορές.

Διάγραμμα 2.2

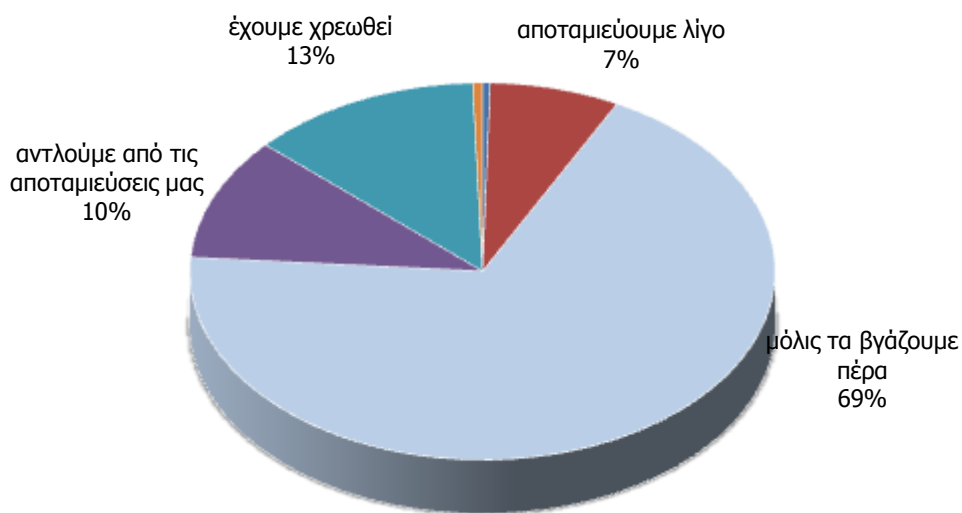
Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε.-28, Ευρωζώνη και Ελλάδα, (1990-2013=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, (μέσος όρος Ιανουαρίου – Μαρτίου 2015)

Πηγή: ΙΟΒΕ

Πίνακας 2.6

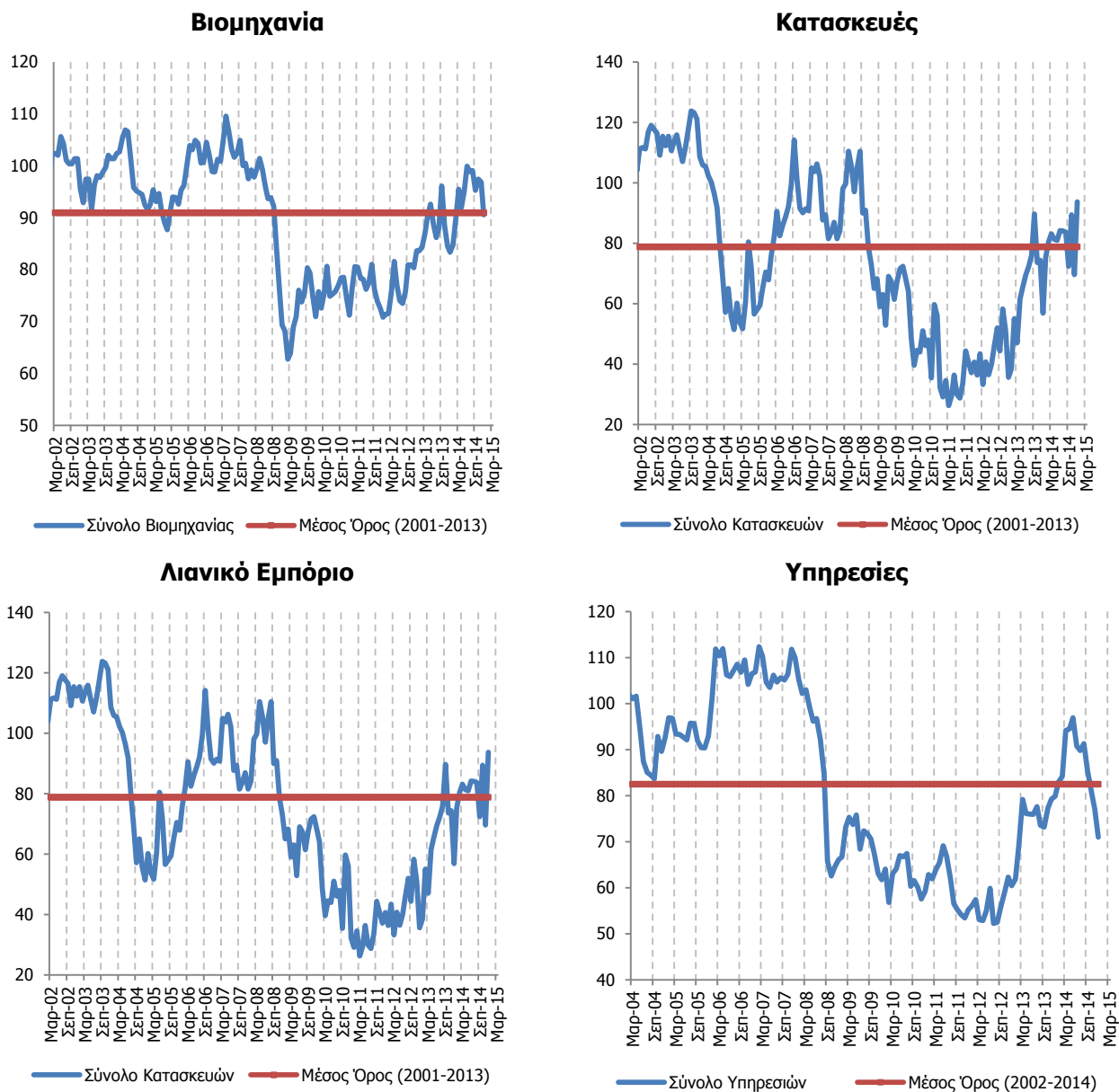
Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-28	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2002	97,3	102,0	101,2	114,0	93,3	82,8	-27,5
2003	95,4	100,1	97,9	115,0	102,0	85,5	-39,4
2004	103,3	104,8	99,1	81,5	104,8	94,6	-25,8
2005	100,8	98,1	92,6	63,0	96,8	93,6	-33,8
2006	108,3	104,9	101,5	91,1	110,8	103,7	-33,3
2007	111,0	108,4	102,8	92,5	120,8	106,6	-28,5
2008	93,3	97,4	91,9	95,2	102,5	97,8	-46,0
2009	79,3	79,7	72,1	65,5	80,4	70,1	-45,7
2010	101,2	79,3	76,2	45,2	59,5	62,9	-63,4
2011	100,3	77,6	76,9	34,2	58,9	61,7	-74,1
2012	90,9	80,0	77,2	43,2	57,1	54,8	-74,8
2013	95,7	90,4	87,8	65,0	70,2	70,4	-69,3
2014	105,1	99,3	94,6	81,5	89,1	87,2	-55,0
α' τρίμηνο 2014	105,0	95,0	90,0	79,6	80,6	78,8	-63,1
β' τρίμηνο 2014	106,4	99,4	95,6	82,1	86,9	87,1	-52,4
γ' τρίμηνο 2014	104,7	101,4	97,8	80,1	93,5	94,1	-52,7
δ' τρίμηνο 2014	104,2	101,3	95,0	84,2	95,6	88,8	-51,6
α' τρίμηνο 2015	105,4	96,8	87,2	65,0	85,5	76,4	-37,0

Πηγές: ¹Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, ²ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: ΙΟΒΕ

Β) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές**Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης 2014**

Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία της Γενικής Κυβέρνησης (σε εθνολογιστική βάση), τα οποία κοινοποίησε η ΕΛ.ΣΤΑΤ. στην EUROSTAT, στο πλαίσιο της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος, προκύπτουν μεγάλες αποκλίσεις από τους αναθεωρημένους στόχους για το 2014, οι οποίοι περιλαμβάνονταν στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015.

Συγκεκριμένα, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης για το 2014 (σε εθνολογιστική βάση), διαμορφώθηκε τελικά σε 3,6% του ΑΕΠ, έναντι πρόβλεψης (στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015) για έλλειμμα μόνο 1,3% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.7). Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα περιορίστηκε σε 0,3% του ΑΕΠ, έναντι πρόβλεψης για πλεόνασμα 2,9% του ΑΕΠ³. Όπως αναλύεται στη συνέχεια, οι αποκλίσεις αυτές οφείλονται στην μεγάλη υστέρηση των εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού και σε μικρό βαθμό και των εσόδων του ΠΔΕ, που σημειώθηκε τον παρελθόντα Δεκέμβριο, πρωτίστως λόγω των πολιτικών εξελίξεων.

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2014

Από τα διαθέσιμα δημοσιονομικά στοιχεία που αφορούν τον Κρατικό Προ-

ϋπολογισμό (ΚΠ) προκύπτουν πολύ σημαντικές αποκλίσεις από τους αναθεωρημένους στόχους για το 2014, οι οποίοι περιλαμβάνονταν στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015.

Συγκεκριμένα, το έλλειμμα του ΚΠ για το 2014 διαμορφώθηκε τελικά σε €3,7 δισεκ. ή 2,1% του ΑΕΠ, έναντι εκτίμησης για έλλειμμα μόλις €0,8 δισεκ. στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015. Δηλαδή είναι σχεδόν πενταπλάσιο από τις εκτιμήσεις του περασμένου Νοεμβρίου. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ, το οποίο στην Εισηγητική Έκθεση είχε εκτιμηθεί ότι θα φθάσει τα €4,9 δισεκ., ή 2,7% του ΑΕΠ, περιορίστηκε τελικά σε €1,9 δισεκ. ή 1,0% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.8).

Από την ανάλυση των στοιχείων εκτέλεσης του ΚΠ προκύπτει ότι η εξέλιξη αυτή οφείλεται πρωτίστως στη μεγάλη υστέρηση των εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) και σε μικρό βαθμό στην υστέρηση των εσόδων του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Εάν σε αυτά προστεθεί και η υπέρβαση των επιστροφών φόρων, τότε η συνολική υστέρηση των "καθαρών" εσόδων του ΚΠ ανέρχεται σε €3,9 δισεκ., ή 2,2% του ΑΕΠ. Αντιθέτως, οι δαπάνες του ΚΠ συγκρατήθηκαν σε σχέση με τις εκτιμήσεις του Νοεμβρίου σχεδόν κατά €1,0 δισεκ., με αποτέλεσμα η υπέρβαση του ελλείμματος να συγκρατηθεί περίπου στα 2,9 δισεκ.

³ Στην έκδοση του IOBE *Επισημάνσεις IOBE: Τα δεδομένα της Οικονομίας* (7 Απριλίου 2015), είχε ήδη επισημανθεί ότι, μετά τα αποτελέσματα του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2014, η επίτευξη των στόχων της Γενικής Κυβέρνησης για το 2014 ήταν ουσιαστικά αδύνατη.

Πίνακας 2.7
Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης*
(% στο ΑΕΠ, στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών-ESA 2010)

	2011	2012	2013	2014	
				Στόχοι	Πραγματοπ.
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-10,5	-6,0	-1,8	-1,3	-3,6
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης	-3,3	-1,0	2,2	2,9	0,3

Πηγή: Δημοσιονομικά Στοιχεία – 1η κοινοποίηση, ΕΛΣΤΑΤ, 15/04/2015

*Χωρίς τις επιπτώσεις από τη στήριξη των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων

Πίνακας 2.8
Κρατικός Προϋπολογισμός 2013 – 2015

	2013	2014	2015*
Πρωτογενές Ισοζύγιο	667	1.872	5.798
<i>% ΑΕΠ</i>	<i>0,4%</i>	<i>1,0 %</i>	<i>3,1%</i>
Τακτικός Προϋπολογισμός	2.652	3.748	7.466
<i>% ΑΕΠ</i>	<i>1,4%</i>	<i>2,1%</i>	<i>4,0%</i>
ΠΔΕ	-1.985	-1.875	-1.668
<i>% ΑΕΠ</i>	<i>1,1%</i>	<i>1,0%</i>	<i>0,9%</i>
Τόκοι	6.044	5.569	5.900
<i>% ΑΕΠ</i>	<i>3,3%</i>	<i>3,1%</i>	<i>3,2%</i>
Καθαρό Ισοζύγιο Κ.Π.	-5.377	-3.697	-102
<i>% ΑΕΠ</i>	<i>-2,9%</i>	<i>-2,1%</i>	<i>-0,1%</i>

***Εκτιμήσεις**

Πηγές: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2014, ΓΛΚ, Ιανουάριος 2015 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Νοέμβριος 2014, Υπουργείο Οικονομικών

Οι παραπάνω αποκλίσεις στον ΚΠ κατέστησαν ανέφικτη την επίτευξη των στόχων του ελλείμματος και του πρωτογενούς πλεονάσματος της Γενικής Κυβέρνησης, σε εθνικολογιστική βάση, για το 2014. Ταυτόχρονα, καθίσταται δυσχερέστερη η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων του 2015 (αποτέλεσμα βάσης).

Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού

Τα έσοδα του ΤΠ (προ επιστροφών φόρων), για το 2014 διαμορφώθηκαν τελικά σε €50,0 δισεκ., έναντι εκτίμησης για έσοδα €53,3 δισεκ. στην Εισηγητική

Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015. Επίσης, τα έσοδα είναι μειωμένα κατά 2,9% έναντι των αντίστοιχων εισπράξεων του 2013, ενώ προβλεπόταν αύξηση 3,6%. Η υστέρηση αυτή οφείλεται κατά 58,0% περίπου στην αναβολή είσπραξης εσόδων από SMP's ύψους €1,92 δισεκ., τα οποία θα εισπράττονταν τον περασμένο Δεκέμβριο από τις κεντρικές τράπεζες του ευρωσυστήματος, υπό τον όρο της έγκαιρης ολοκλήρωσης της αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος⁴. Επιπλέον, υπήρξε σημαντική υστέρηση και στα

⁴ Όταν τελικά εισπραχθούν αυτά τα έσοδα από SMP's, δεν είναι γνωστό εάν θα καταχωρηθούν στα έσοδα του 2014 ή σε αυτά του 2015.

φορολογικά έσοδα, της τάξης των €1,3 δισεκ. Το ήμισυ περίπου και αυτής της υστέρησης εντοπίζεται στο Δεκέμβριο (Πίνακας 2.9).

Η υστέρηση σε σχέση με τις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης εντοπίζεται κυρίως στα έσοδα από την άμεση φορολογία και ιδιαίτερα στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων (-€375 εκατ.), πιθανότατα λόγω της γενικότερης μείωσης των εισοδημάτων καθώς και της αισιόδοξης πρόβλεψης για τα έσοδα από την παρακράτηση των ενοποιημένων συντάξεων. Σημαντική υστέρηση εντοπίζεται επίσης στα έσοδα ΠΟΕ (κατά €177 εκατ.), λόγω απροθυμίας ένταξης στην αρχική ρύθμιση των 100 δόσεων για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών, καθώς και στα έσοδα από την φορολογία νομικών προσώπων (-€151 εκατ.).

Όσον αφορά στα έσοδα από την έμμεση φορολογία, η υστέρηση ανέρχεται σε €452 εκατ. Η υστέρηση προέρχεται κυρίως από τον ΦΠΑ εγχωρίων, κατά €341 εκατ. (ενώ ο ΦΠΑ εισαγομένων παρουσίασε υπέρβαση) και τα έσοδα από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης πετρελαιοειδών (€94 εκατ. λιγότερα από το στόχο). Εκτιμάται ότι και στις δύο περιπτώσεις η υστέρηση οφείλεται σε σημαντικό βαθμό σε φοροδιαφυγή.

Σημειώνεται τέλος ότι υπήρξε και σημαντική υπέρβαση στις επιστροφές φόρων, ύψους €234 εκατ., γεγονός που αύξησε τη συνολική υστέρηση στα 'καθαρά' έσοδα του Τ.Π. στα €3,5 δισεκ. Από τα παραπάνω στοιχεία επισημαίνεται η αύξηση των επιστροφών φόρων το 2014 κατά 8,5%, παρότι τα έσοδα μειώθηκαν κατά 2,9%.

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Αντίθετα με τα έσοδα, οι δαπάνες του ΤΠ συγκρατήθηκαν στα €48,5 δισεκ., δηλαδή €0,8 δισεκ. περίπου χαμηλότερα από τις εκτιμήσεις στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015 (Πίνακας 2.10). Η συγκράτηση, σε σχέση με τις εκτιμήσεις, εντοπίζεται κυρίως στις πρωτογενείς δαπάνες (€639 εκατ. παραπάνω) και σε μικρότερο βαθμό στις δαπάνες για τόκους (+ €139 εκατ.). Η μεγαλύτερη εξοικονόμηση καταγράφεται στις 'καταναλωτικές δαπάνες' (κατά €279 εκατ.), στις πληρωμές τόκων (€139 εκατ.), στα εξοπλιστικά προγράμματα (€105 εκατ.) και στις αποδοχές (€70 εκατ.). Αντιθέτως, σημαντική υπέρβαση παρουσίασαν οι αποδόσεις στην ΕΕ και οι επιχορηγήσεις συγκοινωνιακών φορέων.

Πίνακας 2.9
Ετήσια έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού 2012-2015 (εκατ. €)

Κατηγορίες εσόδων	2012	2013	2014	2015*	% 13/12	% 14/13	% 15/14
1. Καθαρά Έσοδα ΚΠ	51.926	53.079	51.366	55.603	2,2	-3,2	8,2
2. Καθαρά έσοδα ΤΠ	48.326	48.415	46.650	50.871	0,2	-3,6	9,0
Επιστροφές φόρων	3.172	3.105	3.370	2.877	-2,1	8,5	-14,6
3. Έσοδα ΤΠ	51.498	51.520	50.020	53.748	0,0	-2,9	7,5
Άμεσοι φόροι	21.097	20.058	20.464	21.880	-4,9	2,0	6,9
-Φόροι εισοδήματος	13.311	11.489	12.206	13.184	-13,7	6,2	8,0
-Φόροι περιουσίας	2.857	2.991	3.474	3.512	4,7	16,1	1,1
-Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	1.811	2.826	1.928	2.474	56,0	-31,8	28,3
-Λοιποί άμεσοι φόροι	3.118	2.752	2.855	2.710	-11,7	3,7	-5,1
Έμμεσοι φόροι	26.083	24.556	23.776	25.154	-5,9	-3,2	5,8
-Φόροι συναλλαγών	15.688	14.673	14.205	15.085	-6,5	-3,2	6,2
(εξ ων: ΦΠΑ)	(14.956)	(13.856)	13.618	(14.411)	-7,4	-1,7	5,8
-Φόροι κατανάλωσης	9.625	8.995	8.699	8.922	-6,5	-3,3	2,6
-Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	452	533	469	756	17,9	-12,0	61,2
-Λοιποί έμμεσοι	318	355	382	391	11,6	7,6	2,4
Μη φορολογικά έσοδα	4.318	6.905	5.780	6.714	59,9	-16,3	16,2
-Απολήψεις από ΕΕ	246	183	196	231	-25,6	7,1	17,9
-Μη τακτικά έσοδα	1.820	3.626	1.809	2.847	99,2	-50,1	57,4
-Άδειες & Δικαιώματα	15	86	384	577	473,3	346,5	50,3
-Λοιπά	2.237	3.010	3.391	3.056	34,6	12,7	-9,9
4. Έσοδα ΠΔΕ	3.601	4.665	4.717	4.732	29,5	1,1	0,3

*Εκτιμήσεις

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2014, και Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Φεβρουαρίου 2015, ΓΛΚ, Μάρτιος 2015.

Πίνακας 2.10
Ετήσιες Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού 2013-2015 (εκατ. €)

Κατηγορία δαπάνης	2013	2014	2015*	% Μεταβολή	
				2014/13	2015/14
1. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	58.459	55.063	55.705	-5,8	1,2
2. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού	51.809	48.472	49.305	-6,4	1,7
Τόκοι	6.044	5.569	5.900	-7,9	5,9
Πρωτογενείς δαπάνες	45.766	42.902	43.405	-6,3	1,2
-Αποδοχές & συντάξεις	18.422	18.478	18.766	0,3	1,6
Μισθοί	12.278	12.105	12.143	-1,4	0,3
Λοιπές παροχές	294	280	274	-4,8	-2,1
Συντάξεις	5.850	6.093	6.349	4,2	4,2
-Κοινωνικές δαπάνες	14.268	12.971	12.813	-9,1	-1,2
Επιχορηγήσεις ασφ ταμείων	12.262	10.669	10.562	-13,0	-1,0
Κοινωνική προστασία	1.462	1.813	1.444	24,1	-20,4
Επιχορηγήσεις ΟΑΕΔ	477	431	750	-9,6	74,0
Λοιπές	67	58	58	-13,4	0,0
-Λειτουργικές & λοιπές	9.526	8.157	8.030	-14,4	-1,6
Επιχορηγήσεις	1.936	1.666	1.388	-13,9	-16,7
Καταναλωτικές	1.732	1.746	1.565	0,8	-10,4
Αντικριζόμενες	2.669	2.321	2.441	-13,0	5,2
Λοιπές**	3.189	2.424	2.636	-23,9	8,7
-Αποδιδόμενοι πόροι	3.549	3.295	2.796	-7,2	-15,1
Αποθεματικό	-	-	1.000	-	-
3. Δαπάνες ΠΔΕ	6.650	6.592	6.400	-0,9	-2,9

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2014 και Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Φεβρουαρίου 2015, ΓΛΚ, Μάρτιος 2015.

* Εκτιμήσεις

**Περιλαμβάνουν κάλυψη ελλειμμάτων και εξόφληση χρεών νοσοκομείων, εξοπλιστικές δαπάνες, προμήθειες EFSF και πληρωμές εγγυήσεων.

Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων

Οι εξελίξεις στο ΠΔΕ το 2014 ήταν αντίστοιχες με αυτές του ΤΠ. Τα έσοδα παρουσίασαν υστέρηση κατά €414 εκατ., η οποία οφείλεται τόσο σε μειωμένες απολήψεις από τα ταμεία της ΕΕ (-€282 εκατ.), όσο και σε μειωμένα ίδια έσοδα (-€133 εκατ.). Προκειμένου να αντισταθμιστεί αυτή η υστέρηση, υπήρξε συγκράτηση των πληρωμών κατά €208 εκατ.

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2015

Προσωρινά στοιχεία εκτέλεσης ΚΠ πρώτου τριμήνου 2015

Από τα διαθέσιμα προσωρινά στοιχεία εκτέλεσης του ΚΠ το πρώτο τρίμηνο του 2015, προκύπτει συγκυριακή σταθεροποίηση των αρνητικών εξελίξεων του πρώτου διμήνου. Συγκεκριμένα, το έλλειμμα του ΚΠ διαμορφώθηκε στα €500 εκατ., ελαφρά αυξημένο σε σχέση με το αντίστοιχο έλλειμμα του 2014 (€448 εκατ.). Την ίδια περίοδο του 2015, το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ ανήλθε σε €1.735 εκατ., βελτιωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο πρωτογενές πλεόνασμα του 2014 (€ 1.541 εκατ.). Η σταθεροποίηση αυτή οφείλεται αφενός στην είσπραξη εκτάκτων (εφάπαξ) εσόδων και αφετέρου στην πρόσκαιρη, όπως αναφέρει το Υπουργείο Οικονομικών, συγκράτηση των δαπανών του ΤΠ.

Συγκεκριμένα, οι θετικές εξελίξεις στα έσοδα του ΤΠ οφείλονται στην εφάπαξ είσπραξη εσόδων ύψους €147 εκατ. από τη ρύθμιση για την εξόφληση εκκρεμών οφειλών (διάρκειας μιας εβδομάδας) μέσα

στον Μάρτιο, καθώς και εσόδων ύψους €190 εκατ. από την εκχώρηση αδειών από το Δημόσιο. Εάν αφαιρεθούν αυτά τα έκτακτα έσοδα ύψους €337 εκατ., τότε τα έσοδα του ΤΠ στο τρίμηνο είναι μειωμένα κατά 11,8% έναντι των αντίστοιχων εσόδων του 2014, ενώ ο Προϋπολογισμός του 2015 προβλέπει αύξηση (σε ετήσια βάση) 7,5% έναντι του 2014. Παράλληλα το Μάρτιο εισπράχθηκαν έσοδα ύψους €952 εκατ. από τα Ταμεία της ΕΕ για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εισπράξεις του ΠΔΕ στο τρίμηνο υπερέβησαν τον αντίστοιχο στόχο κατά €678 εκατ. Πρόκειται λοιπόν για έκτακτη βελτίωση των εσόδων του ΚΠ.

Αντίστοιχα οι δαπάνες είναι σημαντικά συγκρατημένες έναντι των στόχων και όπως αναφέρει και το σχετικό Δελτίο Τύπου του Υπουργείου Οικονομικών, "*Οι χαμηλότερες δαπάνες οφείλονται κυρίως στην αναδιάρθρωση του ταμειακού προγραμματισμού με βάση τις επικρατούσες ταμειακές συνθήκες. Εκτιμάται ότι μετά την ομαλοποίηση των ταμειακών συνθηκών, οι δαπάνες θα επανέλθουν στα επίπεδα των στόχων του προϋπολογισμού*".

Οριστικά στοιχεία εκτέλεσης ΚΠ πρώτου διμήνου 2015

Τα διαθέσιμα αναλυτικά στοιχεία για την εκτέλεση του ΚΠ έως την έκδοση της παρούσας έκθεσης της ελληνικής οικονομίας αφορούσαν στο πρώτο φετινό δίμηνο. Κατά συνέπεια, κρίνεται ότι επαρκούν για μία ολοκληρωμένη αξιολόγηση της πορείας του, ιδιαίτερα μάλιστα εάν ληφθεί υπόψη και η αβεβαιότητα που

υπάρχει για τις εν γένει οικονομικές εξελίξεις. Φαίνεται, όμως, ότι διαμορφώνονται δύο κύριες τάσεις: (α) αφενός συνεχίζεται η προβληματική πορεία των εσόδων, η οποία ξεκίνησε από το Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους και (β) αφετέρου υπάρχει μία συγκράτηση των δαπανών, η οποία όμως είναι προς την αντίθετη κατεύθυνση από τους ετήσιους στόχους του φετινού Προϋπολογισμού. Κατά συνέπεια, όπως σημειώνει και το Υπουργείο Οικονομικών, η συγκράτηση των δαπανών δεν θα διατηρηθεί έως το τέλος του έτους.

Αποτέλεσμα αυτών των τάσεων είναι το έλλειμμα του ΚΠ, στο πρώτο δίμηνο του έτους, να διαμορφωθεί στα €189 εκατ., έναντι στόχου για έλλειμμα €70 εκατ. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα περιορίστηκε σε €1.243 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €1.411 εκατ. Από την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει ότι η εξέλιξη αυτή οφείλεται πρωτίστως στη μεγάλη υστέρηση των εσόδων του ΤΠ, καθώς και στην υπέρβαση των επιστροφών φόρων. Αντίθετα, τα έσοδα του ΠΔΕ υπερέβησαν ελαφρώς το στόχο που είχε τεθεί για το πρώτο δίμηνο του έτους. Επίσης, οι πρωτογενείς δαπάνες του ΤΠ συγκρατήθηκαν πολύ χαμηλότερα από το στόχο, αντισταθμίζοντας σε σημαντικό βαθμό την υστέρηση των εσόδων.

Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού

Τα έσοδα (προ επιστροφών φόρων) του ΤΠ για το πρώτο δίμηνο διαμορφώθηκαν σε €7.901 εκατ., μειωμένα κατά 5,6% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014

(έσοδα €8.366 εκατ., βλ. Πίνακα 2.11). Μεγαλύτερη υστέρηση, της τάξης του 11,5%, εμφάνισαν στο δίμηνο τα έσοδα σε σχέση με το στόχο του Προϋπολογισμού (στόχος €8.930 εκατ.).

Η υστέρηση εντοπίζεται κυρίως στα έσοδα του περασμένου Ιανουαρίου (-20,1% από το σχετικό στόχο), ενώ η βελτίωση που καταγράφηκε τον Φεβρουάριο δεν ήταν αρκετή για να αντισταθμίσει τις απώλειες του Ιανουαρίου. Η υστέρηση αυτή εκτιμάται ότι οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αναμονή των φορολογούμενων προεκλογικά για τη φορολογική πολιτική που θα ασκούσε η κυβέρνηση η οποία θα αναδεικνυόταν από τις εκλογές. Σε αυτές τις προσδοκίες θα πρέπει να προστεθεί και η γενικότερη χαλάρωση των υπηρεσιών και η εντατικοποίηση της φοροδιαφυγής που παρατηρείται σε κάθε προεκλογική περίοδο.

Μεγάλη υστέρηση, σε σχέση με τους στόχους για το πρώτο φετινό δίμηνο καταγράφεται στο φόρο εισοδήματος (€221 εκατ.), παρότι τα έσοδα του ευνοούνται έναντι των αντίστοιχων περυσινών από το νέο τρόπο φορολόγησης των συντάξεων (άθροιση κύριων και επικουρικών συντάξεων). Υστέρηση επίσης σημειώθηκε στις εισπράξεις από τους άμεσους φόρους ΠΟΕ (€349 εκατ.), καθώς καθυστέρησε η οριστικοποίηση της (νεότερης) ρύθμισης για τις ληξιπρόθεσμες οφειλές. Μειωμένα σε σχέση με το στόχο είναι και τα έσοδα από ΦΠΑ (κατά €253 εκατ.), καθώς και τα έσοδα από τους καταργηθέντες ειδικούς λογαριασμούς (€115 εκατ.). Αντίθετα, σημαντική αύξηση (23,5%) έναντι των

αντίστοιχων εσόδων του 2014 εμφανίζουν τα έσοδα από τους φόρους περιουσίας, λόγω της είσπραξης των δύο τελευταίων δόσεων του ΕΝΦΙΑ του 2014 στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου φέτος.

Όσον αφορά τις επιστροφές φόρων, αυτές ανήλθαν στο δίμηνο σε €608 εκατ. και υπερέβησαν τόσο το σχετικό στόχο (€463 εκατ.) κατά 31,3%, όσο και τις αντίστοιχες επιστροφές πέρυσι (€497 εκατ.). Ακολούθως, **η υστέρηση στα καθαρά έσοδα σε σχέση με το στόχο**

του διμήνου είναι ακόμη μεγαλύτερη και φθάνει το 7,3%, ή €1.169 εκατ.

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του ΤΠ διαμορφώθηκαν σε €7.746 εκατ., λιγότερες κατά €731 εκατ. έναντι του στόχου για το αρχικό δίμηνο φέτος (€8.477 εκατ.). Η μείωση εντοπίζεται ουσιαστικά στις πρωτογενείς δαπάνες (€683 εκατ.), ενώ οριακά μειωμένες (-€48 εκατ.) είναι και οι δαπάνες για τόκους (Πίνακας 2.12).

Πίνακας 2.11

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού (Ιανουάριος – Φεβρουάριος σε εκατ. €)

Κατηγορίες εσόδων			% Μεταβολή 2015/2014
	2014	2015	
1.Καθαρά έσοδα ΚΠ (2+4)	9.463	7.790	-17,7
2. Καθαρά Έσοδα ΤΠ	7.869	7.293	-7,3
Επιστροφές φόρων	497	608	22,3
3. Έσοδα ΤΠ	8.366	7.901	-5,6
Άμεσοι Φόροι	2.918	2.751	-5,7
-Φόροι στο εισόδημα	1.313	1.354	3,1
-Φόροι στην περιουσία	553	683	23,5
-Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	682	397	-41,8
-Λοιποί άμεσοι φόροι	369	318	-13,8
Έμμεσοι Φόροι	3.961	3.784	-4,5
-Φόροι συναλλαγών	2.568	2.411	-6,1
(εξ ων ΦΠΑ)	(2.508)	(2.353)	(-6,2)
-Φόροι κατανάλωσης	1.191	1.146	-3,8
-Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	149	178	19,5
-Λοιποί έμμεσοι φόροι	53	49	-7,5
Μη φορολογικά έσοδα	1.487	1.366	-8,1
-Απολήψεις από ΕΕ	7	7	0,0
-Μη τακτικά έσοδα	554	420	-24,1
-Άδειες και δικαιώματα	0	0	0
-Λοιπά	926	939	1,4
4. Έσοδα ΠΔΕ	1.594	496	-68,9

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ, Φεβρουαρίου 2015, ΓΛΚ, Μάρτιος 2015

Πίνακας 2.12

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος – Φεβρουάριος (εκατ. €)

Κατηγορία δαπάνης			% Μεταβολή
	2014	2015	2015/2014
1. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	8.976	7.984	-11,1
2. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού	8.369	7.746	-7,4
Τόκοι	1.576	1.432	-9,1
Πρωτογενείς δαπάνες	6.793	6.314	-7,1
--Αποδοχές & συντάξεις	2.953	3.113	5,4
Μισθοί	1.197	1.994	4,0
Λοιπές παροχές	32	34	6,3
Συντάξεις	1.004	1.085	8,1
--Κοινωνικές δαπάνες	1.833	1.947	6,2
Επιχορηγήσεις ασφ. ταμείων	1.674	1.825	9,0
Κοινωνική προστασία	61	46	-24,6
Επιχορηγήσεις ΟΑΕΔ	95	75	-21,1
Λοιπές	3	1	-66,7
--Λειτουργικές & λοιπές	1.419	880	-38,0
Επιχορηγήσεις	176	116	-34,1
Καταναλωτικές	32	79	146,9
Αντικριζόμενες	536	634	18,3
Λοιπές*	675	50	-92,6
--Αποδιδόμενοι πόροι	588	374	-36,4
3. Δαπάνες ΠΔΕ	606	238	-60,7

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Φεβρουαρίου 2015, ΓΛΚ, Μάρτιος 2015

*Περιλαμβάνουν κάλυψη ελλειμμάτων και εξόφληση χρεών νοσοκομείων, εξοπλιστικές δαπάνες, προμήθειες EFSF και πληρωμές εγγυήσεων.

Μεταξύ των πρωτογενών δαπανών η μείωση εντοπίζεται (τόσο σε σχέση με το στόχο, όσο και με τις αντίστοιχες πληρωμές του 2014) στους αποδιδόμενους πόρους, στις δαπάνες για εξόφληση παλαιότερων οφειλών νοσοκομείων, καθώς και στις καταπτώσεις εγγυήσεων. Όμως, για αυτές τις κατηγορίες δαπανών οι ετήσιοι στόχοι προβλέπουν σημαντικές αυξήσεις έναντι του 2014. Συνεπώς, εάν ο προϋπολογισμός εκτελεστεί χωρίς αποκλίσεις, η συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών θα

ανατραπεί. Το ίδιο ισχύει και για τις πληρωμές τόκων, οι οποίες σε ετήσια βάση προβλέπεται να αυξηθούν κατά 5,9% έναντι του 2014, ενώ στο δίμηνο ήταν μειωμένες κατά 9,1%.

Καθώς οι διαπραγματεύσεις με τους επίσημους δανειστές είναι σε εξέλιξη και η δημοσιονομική πολιτική για το 2015 δεν έχει διευκρινιστεί πλήρως, δεν είναι δυνατόν προς το παρόν να γίνουν αξιόπιστες εκτιμήσεις για την πορεία των δαπανών στο σύνολο του έτους.

Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων

Η τάση στο ΠΔΕ είναι κάπως καλύτερη από αυτή του ΤΠ. Τα έσοδα έφθασαν τα €496 εκατ. και υπερέβησαν το στόχο του διμήνου (€290 εκατ.). Ταυτόχρονα, οι πληρωμές του ΠΔΕ συγκρατήθηκαν στα €238 εκατ., έναντι στόχου €350 εκατ. Συνολικά, στο δίμηνο ο ΠΔΕ παρουσίασε πλεόνασμα €258 εκατ.

Όμως, αυτές οι εξελίξεις αναμένεται να αναστραφούν τους επόμενους μήνες καθώς τα ετήσια έσοδα από την ΕΕ

προβλέπεται στον προϋπολογισμό ότι θα είναι σημαντικά μειωμένα έναντι του 2014 (κατά €667 εκατ.), ενώ τα ίδια έσοδα, τα οποία σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό θα πρέπει να αυξηθούν κατά 1.019% έναντι του 2014 και να φθάσουν τα €750 εκατ., πιθανότατα δεν πρόκειται να πραγματοποιηθούν, καθώς προς το παρόν έχουν εισπραχθεί εξ' αυτών μόνο €48 εκατ. Συνεπώς, **είναι πιθανό να περικοπούν οι δημόσιες επενδύσεις, με αρνητικές επιδράσεις στην οικονομία.**

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας επιβραδύνθηκε ελαφρώς στο τελευταίο τρίμηνο του 2014, στο **1,3%**, έναντι ρυθμού ανόδου του **ΑΕΠ 1,5%** στο τρίτο τρίμηνο του **2014** και ύφεσης 2,8% στο τέταρτο τρίμηνο του 2013, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ.⁵ Ακολουθώντας, **στο σύνολο του προηγούμενου έτους η ελληνική οικονομία ανέκαμψε ήπια μετά από έξι χρόνια ύφεσης, κατά 0,7%, ενώ το 2013 το προϊόν της υποχώρησε κατά 4,0%**. Η αύξηση του ΑΕΠ στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου μετριάστηκε από την επιβράδυνση της αύξησης των καταναλωτικών εξόδων των νοικοκυριών και τον εντονότερο περιορισμό της δημόσιας κατανάλωσης. Από την άλλη πλευρά, η άνοδος των εξαγωγών διευρύνθηκε περαιτέρω, από περισσότερες εξαγωγές αγαθών. Όμως η βελτίωση την οποία προκάλεσε στο ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα υπεραντισταθμίστηκε από την ισχυρή αύξηση των εισαγωγών, με αποτέλεσμα την αρνητική επίδραση του ισοζυγίου στη μεταβολή του ΑΕΠ κατά τη συγκεκριμένη περίοδο.

Αναλυτικά σε ότι αφορά τις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ το 2014, η **εγχώρια κατανάλωση ήταν 1,0% υψηλότερη σε σχέση με το 2013, όταν περιορίστηκε κατά 3,2%**. Η άνοδος της προήλθε από την αύξηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών καθ' όλη τη διάρκεια της περασμένης χρονιάς, η οποία **διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στο 1,4%, κατόπιν κάμψης της τάξης του 2,2% πρόπερσι**. Στο σκέλος της καταναλωτικής δαπάνης η οποία προέρχεται από το δημόσιο τομέα σημειώθηκε μικρή υποχώρηση (-0,8%), έναντι σαφώς μεγαλύτερης μείωσης το 2013 (-5,1%), με την τάση να μεταβάλλεται στη διάρκεια του προηγούμενου έτους από ήπια ανοδική στο πρώτο εξάμηνο (+1,4%) σε πτωτική στο δεύτερο εξάμηνο (-3,1%).

Η άνοδος των επενδύσεων στο τέταρτο περυσινό τρίμηνο για πρώτη φορά στη διάρκεια του 2014, κατά 4,0%, που ήταν η μεγαλύτερη από το πρώτο τρίμηνο του 2010, **περιόρισε τη μείωση των επενδύσεων στο σύνολο του έτους στο 2,3%**. Η έκταση της πτώσης ήταν πολύ περιορισμένη σε σύγκριση με το 2013 (16,5%) και η μικρότερη από το 2008. **Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η μείωση των αποθεμάτων από το δεύτερο τρίμηνο της προηγούμενης χρονιάς έως το τέλος της, συνολικά κατά €865 εκατ. πέρυσι, αποτέλεσε την αιτία της μείωσης του συνόλου**

⁵ Όλες οι μεταβολές των μεγεθών στην τρέχουσα υπο-ενότητα είναι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα έτος νωρίτερα. Τα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών αφορούν σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σε τιμές έτους 2010.

επενδύσεων, ενώ στα προηγούμενα χρόνια αυτή οφειλόταν τη συρρίκνωση του ακαθάριστου σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου. Η δημιουργία πάγιου κεφαλαίου αυξήθηκε το 2014 για πρώτη φορά από το 2008, κατά 3,0%, ενώ πρόπερσι υποχώρησε κατά 9,5%.

Στις βασικές κατηγορίες επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου, συνεχίζοντας την κατακόρυφη πτώση των τριών πρώτων τριμήνων του 2014 και στην περίοδο Οκτωβρίου -Δεκεμβρίου, **η κατασκευή κατοικιών ήταν πέρυσι 51,5% χαμηλότερη από ότι το 2013, κατά το οποίο περιορίστηκε σημαντικά μεν, σαφώς λιγότερο από ότι πέρυσι δε (27,7%). Σωρευτικά, ο σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου σε κατοικίες έχει συρρικνωθεί στην περίοδο 2008-2014 κατά 90,9%.** Όλες οι υπόλοιπες κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου κινήθηκαν ανοδικά στο περασμένο έτος. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στον εξοπλισμό μεταφορών και στα αγροτικά προϊόντα, με αμφότερες τις κατηγορίες να παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλή άνοδο στο καταληκτικό τρίμηνο του 2014 (+227,9% και +20,4%), διαμορφώνοντας τη διεύρυνσή του στο σύνολο του έτους στο 78,1% και 20,4%. Οι συγκεκριμένες κατηγορίες ήταν οι μοναδικές με αύξηση και πρόπερσι (16,1% και 44,6% αντίστοιχα), με τα αγροτικά μηχανήματα να έχουν υπερκαλύψει τις απώλειες που εμφάνισαν στην περίοδο 2009-2012. Όμως, η σημασία του εξοπλισμού μεταφορών είναι πολύ μεγαλύτερη για τις επενδύσεις, καθώς από αυτή προήλθε

πέρυσι το 22,7% του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου, ενώ από τα αγροτικά μηχανήματα μόλις το 0,7%. Οι λοιπές κατασκευές ακολούθησαν το 2014 σε ρυθμό αύξησης (+5,0%), η οποία υπερέβη τη μείωση του 2013 (-2,8%). Ωστόσο η ισχυρή ανοδική τάση τους στο πρώτο τρίμηνο του εξασθένησε στα επόμενα και μεταστράφηκε σε πτωτική κατά το χρονικό διάστημα Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου (-12,0%). Ακριβώς αντίθετη ήταν η εξέλιξη της τάσης στα μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα, οι επενδύσεις στα οποία διευρύνθηκαν κατά 4,2%, έναντι μείωσης κατά 12,0% το 2013.

Παρά τους ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς αύξησης των εξαγωγών κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2014, η άνοδος τους διευρύνθηκε στο τελευταίο τρίμηνο, φθάνοντας οριακά σε διψήφιο ποσοστό (+10,3%), με τη μέση αύξηση πέρυσι να είναι της τάξης του 8,8%, όταν το 2013 δεν ξεπέρασε το 1,5%. Η μεγαλύτερη των τελευταίων τεσσάρων ετών άνοδος στο τέταρτο περυσινό τρίμηνο προήλθε εξίσου από την υψηλότερη εξαγωγική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες (+10,3% και +10,2% αντίστοιχα). Οι εξαγωγές αγαθών ενισχύθηκαν πολύ περισσότερο από ότι στα προηγούμενα τρίμηνα, παρουσιάζοντας έτσι ετήσια αύξηση κατά 5,2%, υπερδιπλάσια από ότι το 2013 (+2,2%). Η διεύρυνση των εξαγωγών υπηρεσιών επιβραδύνθηκε σε σύγκριση με το δεύτερο και το καλοκαιρινό τρίμηνο, ωστόσο ξεπέρασε το 12% στο σύνολο του 2014 (+12,7%) και ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη

από το 2000, μετά από εκείνη το 2004. **Κατόπιν της πολύ καλής χρονιάς για τις ελληνικές εξαγωγές, η αξία τους σε τιμές έτους 2010 έφτασε τα €56,1 δισεκ., ελαφρώς χαμηλότερη από ότι το 2007 (€56,4 δισεκ.) και περίπου €2,3 δισεκ. μικρότερη από το διαχρονικά μέγιστο επίπεδο του 2008.**

Η επιτάχυνση της ανόδου των εισαγωγών στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι στο 17,9% οφείλεται εν μέρει στο χαμηλότερο κατά το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 επίπεδο τους σε σύγκριση με τα υπόλοιπα τρίμηνά του. Η αύξησή τους σημειώθηκε πρωτίστως στο σκέλος των εισαγωγών αγαθών (+19,9%), ωστόσο και η ενίσχυση των εισαγωγών υπηρεσιών ήταν η μεγαλύτερη σε τρίμηνο του 2014 (+8,4%). Η εισαγωγική ζήτηση για προϊόντα παρουσίασε κλιμάκωση στη διάρκεια της περασμένης χρονιάς, καθώς την οριακή μείωσή της στο πρώτο τρίμηνο διαδέχθηκε άνοδος από το επόμενο, η οποία έλαβε τη μεγαλύτερη έκταση για πέρυσι κατά το τελευταίο τρίμηνο του έτους, με την διεύρυνση των εισαγωγών αγαθών σε ολόκληρο το 2014 να διαμορφώνεται στο 8,4%. Διακυμάνσεις παρουσιάστηκαν στην τάση των εισαγωγών υπηρεσιών. Την επιταχυνόμενη άνοδό τους στο πρώτο εξάμηνο ακολούθησε μείωση στο τρίτο τρίμηνο, την οποία διαδέχθηκε αύξηση στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου, διαμορφώνοντας τις εισαγωγές υπηρεσιών στο σύνολο του προηγούμενου έτους 3,1% υψηλότερα από ότι το

2013. **Το άθροισμα εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών έφτασε τα €60,3 δισεκ. το 2014 (σταθερές τιμές 2010), αξία 7,4% υψηλότερη από ότι ένα χρόνο νωρίτερα.** Ωστόσο η διαγραφόμενη από την αρχή του 2014 ευρύτερη αύξηση των εξαγωγών σε σχέση με αυτή των εισαγωγών, περιόρισε το έλλειμμα του εξωτερικού τομέα για έβδομο έτος, έστω οριακά, κατά 0,2% ή €380 εκατ., στα €4,2 δισεκ. (2,2% του ΑΕΠ), από €4,6 δισεκ. (2,5% του ΑΕΠ).

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, **η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία υποχώρησε κατά 0,5% το 2014, έναντι πτώσης κατά 3,7% το 2013.** Ωστόσο η ύφεση στους περισσότερους βασικούς τομείς που έλαβε χώρα στο πρώτο εννιάμηνο της προηγούμενης χρονιάς, διατηρήθηκε στο σύνολό της. **Πρωτίστως η συνέχιση της έντονης κάμψης στην κατασκευή κατοικιών άσκησε στο καταληκτικό τρίμηνο πιέσεις στη δραστηριότητα του Κατασκευαστικού κλάδου, το προϊόν του οποίου συρρικνώθηκε εκ νέου πέρυσι, κατά 16,3%, ελαφρώς λιγότερο από ότι το 2013 (-19,1%),** καθώς οι λοιπές κατασκευές, οι οποίες αποτελούνται κυρίως από τα δημόσια έργα, κινήθηκαν ανοδικά για πρώτη φορά από το 2009. Οι Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες παρέμειναν ο κλάδος με τη δεύτερη μεγαλύτερη κάμψη, όπως και πρόπερσι, με αυτή το 2014 να είναι λίγο ηπιότερη (-6,9% από -9,0%). Έπονται σε

πτώση οι Χρηματοπιστωτικές - ασφαλιστικές δραστηριότητες, η οποία ήταν σχεδόν ίδιας έκτασης με εκείνη ένα χρόνο νωρίτερα (-5,5% έναντι -6,2%). Η περυσινή υποχώρηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Ενημέρωση-επικοινωνία αντιστάθμισε την άνοδο του 2013 (-3,3% από +3,2%). Η κάμψη στη Βιομηχανία μεν συνεχίστηκε για πέμπτο έτος, δε δεν ξεπέρασε το 2,1%, έναντι πτώσης προϊόντος 6,7% το 2013, που ήταν η τρίτη ευρύτερη. Στον Πρωτογενή τομέα (γεωργία - δασοκομία - αλιεία) και στις Τέχνες - ψυχαγωγία - διασκέδαση σημειώθηκε η μικρότερη υποχώρηση δραστηριότητας το 2014, της τάξης του 0,7% και 0,4% αντίστοιχα, σε συνέχεια πολύ μεγαλύτερης ύφεσης στον πρώτο τομέα (-7,2%) και παραπλήσιας, σταθεροποιητικής τάσης στο δεύτερο (+0,2%) ένα χρόνο πριν.

Στην πλευρά των τομέων με έστω οριακή ενίσχυση προϊόντος στη διάρκεια της περασμένης χρονιάς, η συνεχιζόμενη και το 2014 σημαντική άνοδος της δραστηριότητας στον Τουρισμό και η ισχυρή ανάκαμψη της αγοράς αυτοκινήτων - μοτοσυκλετών, οδήγησαν κατά κύριο λόγο στην αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στο Χονδρικό-λιανικό εμπόριο, Επισκευές οχημάτων-μοτοσυκλετών και Υπηρεσιών παροχής καταλύματος - εστίασης κατά 6,4%, η οποία αντιστάθμισε την κάμψη του 2013 (-2,5%) και το μεγαλύτερο μέρος της ίδιας τάσης το 2012 (-5,5%). Ακολούθησε σε ρυθμό αύξησης προϊόντος ο Δημόσιος τομέας, η οποία δεν ξεπέρασε το 1,1%, κατόπιν υποχώρησης κατά

5,3%. Ουσιαστικά σταθεροποιητική τάση επικράτησε πέρυσι στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (+0,2%), διατηρώντας τη μικρή άνοδο του 2013 (+0,8%).

Η ανεργία επανήλθε σε ανοδική τροχιά στο τέταρτο τρίμηνο του 2014. Όπως είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη έκθεση για την ελληνική οικονομία, **παρότι η τουριστική περίοδος διήρκεσε περισσότερο από ότι στο παρελθόν, έως τα μέσα της περιόδου Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου, η ολοκλήρωσή της και η λήξη της εποχικής απασχόλησης επέφεραν ήπια ανάκαμψη της ανεργίας, στο 26,1% από 25,5% τους καλοκαιρινούς μήνες (-35,8 χιλ. θέσεις στις Υπηρεσίες καταλύματος - εστίασης στο δ' τρίμηνο). Βεβαίως, η ανεργία παρέμεινε για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο χαμηλότερα από το επίπεδο της στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 (27,8%), γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα την υποχώρηση της πέρυσι σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, για πρώτη φορά από το 2008. Συγκεκριμένα, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε κατά μια ποσοστιαία μονάδα το 2014, στο 26,5% από 27,5% ένα χρόνο πριν.** Στο σύνολο της προηγούμενης χρονιάς, οι περισσότερες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν κατά μέσο όρο στις Υπηρεσίες καταλύματος-εστίασης (+41,6 χιλ.), στις Διοικητικές - Υποστηρικτικές Δραστηριότητες (+24,1 χιλ.) και στην Εκπαίδευση (+20,4 χιλ.). Η άνοδος στους δύο τελευταίους κλάδους συσχετίζεται θετικά με την απασχόληση

στο πλαίσιο προγραμμάτων του ΟΑΕΔ. Στον αντίποδα, οι απασχολούμενοι μειώθηκαν πρωτίστως στη Δημόσια διοίκηση-άμυνα-κοινωνική ασφάλιση (-28,3 χιλ.), στις Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες (-22,9 χιλ.) και στις Κατασκευές (-10,6 χιλ.).

Η ανάκαμψη του αποπληθωρισμού στο τελευταίο τρίμηνο του 2014, στο 1,8% από 0,6% κατά το τρίτο τρίμηνο, παρά το χαμηλό επίπεδο του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα πρόπερσι, όταν η πτώση των τιμών ήταν η μεγαλύτερη διαχρονικά (-2,2%), οφείλεται πρωτίστως στη σημαντική μείωση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου στις δύο εκ των τριών βασικών ομάδων αγαθών/υπηρεσιών που διαμορφώνουν το δείκτη, συγκεκριμένα στις «Μεταφορές» και στη «Στέγαση». Το κόστος μεταφορών περιορίστηκε και από τη μείωση του κόμιστρου στα μέσα μαζικής μεταφοράς στην Αθήνα. Σταθερή, σημαντική υποχώρηση τιμών, υψηλότερη του 3,0% σημειώθηκε στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου στην Εκπαίδευση (μ.ο. -3,1%), ωστόσο η συγκεκριμένη κατηγορία υπηρεσιών καθορίζει σε πολύ μικρότερο βαθμό από τις δύο προηγούμενες κατηγορίες προϊόντων/υπηρεσιών το ΓΔΤΚ. Αυτές οι τάσεις στα τέλη του 2014 διαμόρφωσαν τον αποπληθωρισμό στο σύνολο του έτους στο 1,3%, με την πτώση τιμών πέρυσι να ξεπερνάει εκείνη το 2013 (-0,9%) και να είναι η μεγαλύτερη τουλάχιστον από το 1960.

Συνοψίζοντας, η επιβράδυνση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας στο

καταληκτικό κείμενο του 2014, προήλθε πρωτίστως από την ολοκλήρωση των ευνοϊκών επιδράσεων από την αυξημένη για δεύτερο έτος διεθνή τουριστική κίνηση στις εξαγωγές και την απασχόληση και ακολούθως, στα εισοδήματα εγχωρίως και την ιδιωτική κατανάλωση. Ανασχετικά στην ανάπτυξη επίδρασε και η ανακοπή της βελτίωσης του οικονομικού κλίματος την ίδια περίοδο, η οποία αποτυπώθηκε και στο σχετικό δείκτη που εκτιμά μηνιαίως το IOBE και προήλθε ως επί το πλείστον από τη σταδιακή επανάκαμψη της πολιτικής αβεβαιότητας, η οποία είχε εξασθενήσει μετά τις ευρωεκλογές του περυσινού Μαΐου. Στα γεγονότα που αύξησαν την επιφυλακτικότητα έναντι των πολιτικών εξελίξεων συγκαταλέγονται οι σημαντικές καθυστερήσεις στις διαπραγματεύσεις με την τρόικα, που οδήγησαν σε διακοπή τους στις αρχές Δεκεμβρίου, η νωρίτερη από ότι αναμενόταν εκκίνηση λίγο μετά της διαδικασίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας και η διαφαινόμενη από τα μέσα Δεκεμβρίου αδυναμία εκλογής του από την τότε βουλή, που προμήνυε τη διεξαγωγή πρόωρων βουλευτικών εκλογών.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Όπως ήταν πλέον αναμενόμενο στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, οι εγχώριες πολιτικές εξελίξεις που προκλήθηκαν από την αδυναμία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας στα τέλη του περασμένου Δεκεμβρίου, καθορίζουν τις πολιτικο-οικονομικές εξελίξεις τουλάχιστον στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους.

Όσο δεν θα υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για μια θετική έκβαση των τρεχουσών διαπραγματεύσεων της νέας κυβέρνησης με τους επίσημους δανειστές και κυρίως, όταν θα υπάρχουν εξελίξεις οι οποίες σηματοδοτούν την αδυναμία προσέγγισης των δύο πλευρών, η ήδη υψηλή αβεβαιότητα εντός και εκτός της χώρας θα κλιμακώνεται περαιτέρω, καθώς και οι επιπτώσεις της. Αυτές δεν έχουν αποτυπωθεί προς το παρόν στα στοιχεία για βασικά μακροοικονομικά μεγέθη (ΑΕΠ, ανεργία) και βραχυχρόνιους δείκτες παραγωγικής δραστηριότητας, καθώς τα πλέον πρόσφατα ανακοινωμένα μεγέθη αφορούν στο αρχικό δίμηνο του τρέχοντος έτους.

Προς το παρόν, η ανησυχία εγχωρίως για τις δυνητικές αρνητικές εξελίξεις από τις διαπραγματεύσεις αντανακλάται στις τάσεις των πρόδρομων δεικτών: Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος εκτιμάται στην Ελλάδα από το IOBE, μετά τη σταθεροποίηση που επέδειξε στο τελευταίο τρίμηνο του 2014, υποχώρησε στο αρχικό τρίμηνο φέτος, για πρώτη φορά μεταξύ διαδοχικών τριμήνων από το α' τρίμηνο του 2014. Οι προσδοκίες επιδεινώθηκαν στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου σε όλους τους τομείς, κυρίως στις Κατασκευές και στις Υπηρεσίες. Όμως, επισημαίνεται η σημαντική

βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, η οποία διαμορφώθηκε σε αυτό το χρονικό διάστημα για πρώτη φορά στα προ της δημοσιονομικής κρίσης επίπεδα, αν και τα περιθώρια βελτίωσης φάνηκε να εξαντλούνται τον Μάρτιο, με τη σταθεροποίηση του δείκτη.

Επιπλέον, ο Δείκτης Υπεύθυνων Προμηθειών (PMI) στη Μεταποίηση, ο οποίος εκτιμάται από τη Markit, διαμορφώθηκε στο πρώτο τρίμηνο στις 48,5 μονάδες, επίπεδο το οποίο είναι το χαμηλότερο από το τρίτο τρίμηνο του 2013 και υποδηλώνει ήπια συρρίκνωση της παραγωγής. Στα επιμέρους χαρακτηριστικά του δείκτη, η έντονη μείωση των νέων παραγγελιών συνεχίστηκε τον Μάρτιο, παραμένοντας πλησίον του ρυθμού πτώσης τον Φεβρουάριο, ο οποίος ήταν ο ισχυρότερος σε περίοδο 19 μηνών. Ειδικά η εκτεταμένη υποχώρηση των νέων παραγγελιών εξαγωγών διευρύνθηκε, επηρεάζοντας αρνητικά το σύνολο των νέων εργασιών. Η συγκεκριμένη εξέλιξη αποδόθηκε από μέλη του πάνελ για την εκτίμηση του PMI στην πολιτική αβεβαιότητα στην Ελλάδα, η οποία επιδρά αποθαρρυντικά στους διεθνείς πελάτες. Πάρα ταύτα, οι μεταποιητικές επιχειρήσεις αύξησαν ελαφρώς την απασχόλησή τους τον περασμένο Μάρτιο για τέταρτο συνεχόμενο μήνα.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών–Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2010)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2000	190.243	4,2%	164.487	3,3%	43.696	9,4%	43.680	23,8%	63.324	21,3%
2001	197.112	3,7%	171.540	4,2%	44.386	1,7%	43.021	0,6%	62.323	1,2%
2002	203.306	3,2%	178.926	4,2%	44.512	0,3%	39.856	-7,3%	60.247	-3,4%
2003	216.597	6,6%	186.580	4,3%	53.420	20,1%	39.558	-0,7%	63.775	5,8%
2004	227.176	5,0%	194.468	4,3%	53.398	0,0%	46.689	18,5%	67.943	7,1%
2005	229.749	0,9%	203.375	4,5%	45.430	-15,0%	48.869	3,4%	68.778	-0,7%
2006	242.947	5,8%	210.411	3,5%	57.779	27,2%	51.405	5,2%	77.996	13,7%
2007	251.165	3,5%	218.433	3,9%	64.013	10,9%	56.416	10,6%	88.657	15,1%
2008	250.065	-0,4%	222.226	1,8%	59.488	-7,0%	58.395	3,5%	90.622	2,6%
2009	239.162	-4,4%	221.573	-0,4%	43.034	-27,7%	47.803	-18,5%	73.252	-19,6%
α' 2010	58.983	0,3%	54.251	-1,4%	10.135	5,3%	12.477	-0,6%	18.701	2,8%
β' 2010	57.371	-4,9%	52.908	-4,5%	9.725	-6,3%	12.621	4,4%	17.371	-4,0%
γ' 2010	55.426	-7,7%	50.656	-9,8%	9.655	-8,3%	11.921	1,7%	16.702	-8,9%
δ' 2010	54.617	-9,0%	49.677	-9,7%	8918	-28,7%	12825	12,2%	16482	-11,6%
2010	226.398	-5,3%	207.492	-6,4%	38.433	-10,7%	49.844	4,3%	69.255	-5,5%
α' 2011	53.124	-9,9%	48.016	-11,5%	9.611	-5,2%	12.461	-0,1%	16.568	-11,4%
β' 2011	52.316	-8,8%	47.408	-10,4%	8.425	-13,4%	12.553	-0,5%	16.336	-6,0%
γ' 2011	51.210	-7,6%	46.879	-7,5%	7.543	-21,9%	12.561	5,4%	15.913	-4,7%
δ' 2011	49.676	-9,0%	45.062	-9,3%	6.506	-27,1%	12.769	-0,4%	15.028	-8,8%
2011*	206.326	-8,9%	187.364	-9,7%	32.085	-16,5%	50.345	1,0%	63.845	-7,8%
α' 2012	49.172	-7,4%	44.882	-6,5%	6.639	-30,9%	12.684	1,8%	14.745	-11,0%
β' 2012	48.307	-7,7%	43.605	-8,0%	6.542	-22,3%	12.366	-1,5%	14.323	-12,3%
γ' 2012	47.832	-6,6%	42.943	-8,4%	5.484	-27,3%	12.704	1,1%	14.150	-11,1%
δ' 2012	47.356	-4,7%	42.358	-6,0%	6.716	3,2%	13.080	2,4%	14.618	-2,7%
2012*	192.668	-6,6%	173.788	-7,2%	25.382	-20,9%	50.834	1,0%	57.836	-9,4%
α' 2013	46.519	-5,4%	42.047	-6,3%	6.126	-7,7%	12.720	0,3%	14.251	-3,3%
β' 2013	46.337	-4,1%	42.000	-3,7%	5.277	-19,3%	12.928	4,5%	13.963	-2,5%
γ' 2013	46.115	-3,6%	41.908	-2,4%	5.508	0,4%	13.187	3,8%	14.421	1,9%
δ' 2013	46.033	-2,8%	42.433	0,2%	4.278	-36,3%	12.782	-2,3%	13.538	-7,4%
2013*	185.004	-4,0%	168.387	-3,2%	21.189	-16,5%	51.616	1,5%	56.172	-2,9%
α' 2014	46.356	-0,4%	42.230	0,4%	4.973	-18,8%	13.664	7,4%	14.264	0,1%
β' 2014	46.489	0,3%	42.468	1,1%	5.065	-4,0%	14.087	9,0%	15.158	8,6%
γ' 2014	46.812	1,5%	42.638	1,7%	4.835	-12,2%	14.290	8,4%	14.939	3,6%
δ' 2014	46.636	1,3%	42.628	0,5%	5.835	4,0%	14.104	10,3%	15.960	17,9%
2014*	186.292	0,7%	169.963	1,0%	20.708	-2,3%	56.144	8,8%	60.321	7,4%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Φεβρουάριος 2015, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η ενίσχυση της απαισιοδοξίας στις προσδοκίες και η κλιμάκωση της αβεβαιότητας για τις οικονομικές εξελίξεις εκτιμάται ότι αντανakλούν την επιδείνωση σε ορισμένες από τις βασικές παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας τους τελευταίους μήνες. Σε αυτές περιλαμβάνεται η επανάκαμψη του νομισματικού κινδύνου. Η ολοκλήρωση του δεύτερου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής τον Ιούνιο, κατόπιν της παράτασης η οποία συμφωνήθηκε στο Eurogroup της 20^{ης} Φεβρουαρίου, σε συνδυασμό με την παραμένουσα αδυναμία αναχρηματοδότησης του δημόσιου χρέους από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου με κόστος που διασφαλίζει τη βιωσιμότητά του, έχουν καταστήσει αισθητή στις οικονομικές μονάδες εγχωρίως την ανάγκη επίτευξης μιας νέας συμφωνίας με τους εταίρους στην Ευρωζώνη, προκειμένου να διασφαλιστεί η δυνατότητα κάλυψης των δανειακών αναγκών του ελληνικού κράτους, εφόσον αυτό δεν καταστεί εφικτό από τις αγορές κεφαλαίου. Καθώς προς το παρόν δεν έχει βεβαιωθεί σημαντική πρόοδος στις διαπραγματεύσεις μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των εταίρων για το περιεχόμενο αυτής της συμφωνίας και όσο κάτι τέτοιο δεν θα γίνεται, η άποψη ότι αυτή τελικά δεν θα επιτευχθεί εξαπλώνεται, παράλληλα με την ενίσχυση του ενδεχόμενου ρήξης με την Ευρωζώνη. Ακολούθως, επηρεάζονται αρνητικά οι προσδοκίες των οικονομικών μονάδων, μέχρι τώρα κυρίως των επιχειρήσεων. Ανασχετικά σε μια παρόμοια τάση στα νοικοκυριά έχει επιδράσει έως τώρα κυρίως η μη λήψη δημοσιονομικών

μέτρων, η οποία προδιαγραφόταν κατά τις διαπραγματεύσεις της τρώικας με την προηγούμενη κυβέρνηση, αλλά και νωρίτερα στο δημοσιονομικό κενό το οποίο καταγραφόταν στις εκθέσεις του ΔΝΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προηγούμενη αξιολόγηση του προγράμματος.

Η μη επίτευξη επισήμως έως τώρα σημαντικής σύγκλισης ως προς το περιεχόμενο μιας νέας συμφωνίας με τους εταίρους στην Ευρωζώνη, πέρα από τον αρνητικό αντίκτυπο ο οποίος έχει αποτυπωθεί στις προσδοκίες θεωρείται ότι έχει επιδράσει και θα συνεχίσει να επιδρά έντονα σε αποφάσεις εντός και εκτός της χώρας οι οποίες επηρεάζουν το επίπεδο ρευστότητας στην ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι στις κατάθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών στα τραπεζικά ιδρύματα εγχωρίως έχει εκδηλωθεί μια σαφής πτωτική τάση τους τελευταίους μήνες, για πρώτη φορά από το 2012. Αυτή η οικονομική απόφαση αντανakλά την προσπάθεια των οικονομικών μονάδων να διαφυλάξουν την αξία του πλούτου τους. Προκειμένου να υλοποιηθεί αυτός ο στόχος, πιθανότατα νοικοκυριά και επιχειρήσεις έχουν στραφεί σε χρηματοοικονομικές επενδύσεις στο εξωτερικό, επιδεινώνοντας το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Όμως, θεωρείται αρκετά πιθανή η αύξηση των αγορών διεθνώς παραγόμενων διαρκών αγαθών από τα νοικοκυριά και κεφαλαιουχικών αγαθών από τις επιχειρήσεις. Η δεύτερη αντίδραση θα τονώσει αρχικά την ιδιωτική κατανάλωση και τις επενδύσεις, κατόπιν τις εισαγωγές,

Ανεξαρτήτως των επιλογών που έχουν γίνει, η μείωση των καταθέσεων αποστερεί τις επιχειρήσεις από επενδυτικούς πόρους τους οποίους θα μπορούσαν να αντλήσουν μέσω του τραπεζικού συστήματος και είναι απαραίτητοι για την εδραίωση και ενίσχυση της ανάκαμψης που έλαβε χώρα το 2014 στην ελληνική οικονομία, μέσω της πραγματοποίησης επενδύσεων.

Η αβεβαιότητα ως προς τις πολιτικές εξελίξεις επηρεάζει και τις αποφάσεις διεθνώς σχετικά με την παροχή ρευστότητας στην ελληνική οικονομία. Σε ότι αφορά τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, το πλέον σημαντικό γεγονός έως τώρα ήταν η διακοπή αποδοχής από τις 11 Φεβρουαρίου των κρατικών ομολόγων ως εγγυήσεων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) για τη χορήγηση ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα. Από τον Φεβρουάριο έχει περιοριστεί και ο ρυθμός επέκτασης της χρηματοδότησης προς τις τράπεζες στην Ελλάδα από την ΕΚΤ μέσω του Έκτακτου Μηχανισμού Ρευστότητας (ELA). Τη δυνατότητα πρόσβασης των μεγαλύτερων επιχειρήσεων και των τραπεζών σε ρευστότητα από τις διεθνείς αγορές περιόρισε και η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας αρχικά από τον οίκο αξιολόγησης Fitch, στα τέλη Μαρτίου, κατά τρεις βαθμίδες, από Β σε CCC και πρόσφατα από την Standard & Poors (σε CCC+ από Β-).

Οι συγκεκριμένες δυσμενείς εξελίξεις για τη ροή χρηματοδότησης προς τον ιδιωτικό τομέα έλαβαν χώρα λίγους μήνες μετά την ολοκλήρωση των αξιολογήσεων

της κεφαλαιακής επάρκειας των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών εγχωρίως, από τις οποίες προέκυψε η κεφαλαιακή τους ευρωστία. Αυτή αποτελούσε μετά τα προγράμματα ανταλλαγής κρατικών ομολόγων με καινούργια και επαναγοράς τους από το ελληνικό κράτος τα οποία πραγματοποιήθηκαν το 2012, τη βασική προϋπόθεση για τη σταδιακή επιστροφή σε πιστωτική επέκταση από τα τραπεζικά ιδρύματα προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, με καλύτερους όρους. Ενδείξεις του ότι αυτή η εξέλιξη είχε δρομολογηθεί αποτελούν η ήπια εξασθένιση του ρυθμού πιστωτικής συρρίκνωσης προς τον ιδιωτικό τομέα από τον περασμένο Οκτώβριο, όταν ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των stress tests της ΕΚΤ, έως τον φετινό Φεβρουάριο (από -3,2% σε -2,5%), κυρίως προς τις επιχειρήσεις (από -3,8% σε -2,3%),⁶ με ελαφρώς χαμηλότερα επιτόκια στα νέα δάνεια (Μ.Ο. επιτοκίου νέων δανείων 4,91% έναντι 5,36%)⁷. Το γεγονός ότι το τρέχον Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής ολοκληρώνεται προσεχώς, χωρίς να έχει συμφωνηθεί το πλαίσιο πολιτικών και μέσων επίτευξής τους που θα το διαδεχθεί, κρατάει την ελληνική οικονομία εκτός του Προγράμματος Ποσοτικής Χαλάρωσης της ΕΚΤ, το οποίο θα μπορούσε να συμβάλει καθοριστικά στην καλύτερευση των συνθηκών ρευστότητας εντός αυτής.

Προβλήματα ενδέχεται να προκύψουν και στην ομαλή ροή των εισαγωγών, από τη

⁶ Πηγή: Δελτία Τραπεζικής Χρηματοδότησης Ιδιωτικού Τομέα, Τράπεζα της Ελλάδος

⁷ Πηγή: Δελτία τραπεζικών επιτοκίων καταθέσεων και δανείων, Τράπεζα της Ελλάδος

δυνατότητα άντλησης τραπεζικών εγγυήσεων. Ωστόσο, ως τα τέλη του Ιουνίου, η παροχή εγγυήσεων σε επιχειρήσεις στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση εισαγωγών γίνεται από κρατικούς οίκους ασφάλισης (Export Credit Agencies), με πλήρη αντασφάλιση από τα αντίστοιχα υπουργεία Οικονομικών, σύμφωνα με σχετική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διευκολύνοντας την πραγματοποίηση εισαγωγών πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων.

Τις ισχυρότερες πιέσεις στη ρευστότητα από την κρατούσα αβεβαιότητα τους τελευταίους μήνες δέχεται το ελληνικό κράτος. Βασική αιτία αποτελεί η μη καταβολή κάποιας δόσης από τα δάνεια των ΕΕ και ΔΝΤ από τον περασμένο Αύγουστο, καθώς δεν έχει ολοκληρωθεί έκτοτε κάποια από τις προγραμματισμένες αξιολογήσεις του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, αλλά και επειδή βρίσκονται σε εξέλιξη την τρέχουσα περίοδο οι διαπραγματεύσεις της νέας κυβέρνησης με την ΕΕ και το ΔΝΤ. Επιπρόσθετα, η ΕΚΤ δεν έχει αυξήσει το όριο έκδοσης εντόκων γραμματίων. Η ανησυχία για τη συνέχιση και ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής και κυρίως των μεταρρυθμίσεων που χρειάζεται η ελληνική οικονομία, αντικατοπτρίζεται σε ότι αφορά το δανεισμό του ελληνικού κράτους και στην άνοδο των επιτοκίων των προγραμματισμένων εκδόσεων εντόκων γραμματίων: Στην τελευταία έκδοση εντόκων γραμματίων τρίμηνης διάρκειας το επιτόκιο έφτασε το 2,7%, από 2,15% τον περασμένο Ιανουάριο, ενώ στα έντοκα

γραμμάτια εξαμήνης διάρκειας διαμορφώθηκε σε 2,97%, έναντι 2,3% στην έκδοση των αρχών του έτους. Η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας είναι πολύ πιθανό να αυξήσει περαιτέρω τα επιτόκια⁸.

Τούτων δεδομένων, η συγκέντρωση των απαραίτητων οικονομικών πόρων για την πληρωμή των τακτικών δαπανών (μισθοί, συντάξεις, επιδόματα κ.ά.) και την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, βασίζεται πέραν των τακτικών εσόδων του προϋπολογισμού, στα αποθεματικά φορέων της γενικής κυβέρνησης (πχ. ασφαλιστικά ταμεία, περιφέρεια Αττικής, ΟΑΕΔ). Επίσης, καθυστερεί η πληρωμή ορισμένων υποχρεώσεων του κράτους, όπως προμηθευτών του δημοσίου, ορισμένων επιδομάτων (πχ. θέρμανσης), οξύνοντας τη στενότητα ρευστότητας για τον ιδιωτικό τομέα⁹.

Οι περιοριστικές επιδράσεις στη ρευστότητα για επενδυτικούς σκοπούς που αναφέρθηκαν και η επιφυλακτικότητα εγχωρίως και διεθνώς για την έκβαση των διαπραγματεύσεων με την ΕΕ και το ΔΝΤ, έχουν εξασθενήσει την πρόθεση υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων. Η υφιστάμενη απροσδιοριστία ως προς τη λήψη νέων μέτρων, κυρίως όσων έχουν φορολογικό αντικείμενο, αποτελεί προσθετο ανασχετικό παράγοντα στις επενδύσεις. Η μη υλοποίηση, τουλάχιστον προς το παρόν, ή η χρονική μετάθεση προς τα πίσω των προγραμματισμένων

⁸ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

⁹ Σύμφωνα με το Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Φεβρουαρίου 2015 (Μάρτιος 2015) και Δελτίο Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Φεβρουαρίου 2015 (Απρίλιος 2015)

για το 2015 δραστηριοτήτων του ΤΑΙΠΕΔ και κυρίως, η σύγχυση σχετικά με τη διατήρηση των αποκρατικοποιήσεων-παραχωρήσεων των προηγούμενων ετών ή/και των όρων αυτών, επιδρούν αποτρεπτικά στις επενδύσεις που θα υλοποιούνταν σε αυτές φέτος και εντείνουν την επιφυλακτικότητα για το εγχώριο επενδυτικό περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, η σταθεροποίηση της ισοτιμίας ευρώ/δολαρίου σε επίπεδο περίπου 20% χαμηλότερο σε σύγκριση με αυτό την αντίστοιχη περίοδο του 2014, έχει ενισχύσει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, αποτελώντας σημαντικό επενδυτικό κίνητρο για υφιστάμενες επιχειρήσεις. Άλλωστε, την επίπτωση της χαμηλής ισοτιμίας στο ενεργειακό κόστος έχει υπεραντισταθμίσει η πολύ χαμηλότερη της περυσινής τιμή του πετρελαίου, που σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ΔΝΤ δεν θα μεταβληθεί αισθητά έως το τέλος του 2016¹⁰. Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε ορισμένες επενδύσεις έχουν επισπευστεί υπό την επίδραση του νομισματικού κινδύνου.

Βεβαίως, μια ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων που θα διασφαλίσει τη δημοσιονομική προσαρμογή που έχει επιτευχθεί, τη συνέχιση, πρώτον, της προσπάθειας για βιωσιμότητα μακροχρονίως των δημόσιων οικονομικών, καθώς και των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων στη λειτουργία του κράτους και των διαρθρωτικών αλλαγών σε αγορές, θα μεταβάλλει άμεσα προς το καλύτερο το κλίμα στην ελληνική οικο-

νομία. Όμως για την καλύτερευση του επενδυτικού περιβάλλοντος είναι αναγκαία η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των δυνητικών επενδυτών ως προς την υλοποίηση των συμφωνημένων με τους εταίρους πολιτικών, κυρίως των μεταρρυθμίσεων και των διαρθρωτικών αλλαγών, αλλά και ως προς τη σταθερότητα ορισμένων παραμέτρων της οικονομίας που επηρεάζουν σημαντικά την αποδοτικότητα των επενδύσεων, όπως το φορολογικό σύστημα, οι εργασιακές σχέσεις, η ευρωστία του τραπεζικού συστήματος και η δυνατότητά του για χρηματοδότηση των επιχειρήσεων. Ο απαιτούμενος χρόνος για την επιβεβαίωση των παραπάνω περιορίζει πολύ τα περιθώρια για μια έντονη αναθέρμανση των επενδύσεων κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους.

Ειδικά σε ότι αφορά την οικοδομική δραστηριότητα, σημαντική επίπτωση σε αυτή αναμένεται να έχει φέτος το γεγονός ότι τουλάχιστον στους τέσσερις πρώτους μήνες του έτους παρέμενε απροδιόριστος ο τρόπος φορολογίας των ακινήτων, κρατώντας σε αναμονή τους κατασκευαστές έως την οριστικοποίηση των σχετικών ρυθμίσεων.

Καθώς η δραστηριότητα στον τομέα Υπηρεσιών καταλύματος - εστίασης απότέλεσε το βασικό ωθητικό παράγοντα του ΑΕΠ και της απασχόλησης το 2014, η τάση της κατά το τρέχον έτος θα είναι καθοριστική για τη διατήρηση αυτών των αποτελεσμάτων, τον περιορισμό ή την ενίσχυσή τους. Στα στοιχεία για τη διεθνή τουριστική κίνηση κατά το τρέχον έτος που αφορούν στο αρχικό τρίμηνό του

¹⁰ Σύμφωνα με το World Economic Outlook, IMF, Απρίλιος 2015

καταγράφεται συνέχιση και διεύρυνση της περυσινής αύξησης. Οι διεθνείς αφίξεις στα 13 μεγαλύτερα αεροδρόμια της χώρας ήταν 28,8% περισσότερες έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014, κατά την οποία είχαν αυξηθεί κατά 20,6%¹¹. Εντός μόλις δύο ετών η σωρευτική άνοδός τους έφτασε το 55,3%. Η σημαντική υποτίμηση από το φθινόπωρο του ευρώ έναντι του δολαρίου, αλλά και η υποτίμησή του έναντι άλλων νομισμάτων (στερλίνα, δολάριο Καναδά) ευνοεί την ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού. Ακολουθώντας, θεωρείται ως πλέον πιθανή η συνέχιση της σημαντικής αύξησης του διεθνούς τουρισμού για τρίτο έτος. Ωστόσο, η διεύρυνση των διεθνών ταξιδιωτικών εισπράξεων αναμένεται ότι θα είναι σαφώς μικρότερης έκτασης από εκείνη των αφίξεων, καθώς πέρυσι η αύξηση των διεθνών αφίξεων στα μεγαλύτερα αεροδρόμια κατά 15,4% σε σύγκριση με το 2013 και της συνολικής εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης κατά 20,7%, ενίσχυσε τις ταξιδιωτικές εισπράξεις κατά 10,2%¹². Το ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών θα βελτιωθεί και από την αναμενόμενη εξασθένιση της περυσινής ανόδου των ταξιδιωτικών πληρωμών των κατοίκων της χώρας, η οποία πιθανότατα θα εξελιχθεί σε πτώση στη διάρκεια του 2015.

Βεβαίως, η υποτίμηση του ευρώ, πρωτίστως έναντι του δολαρίου, αλλά και έναντι άλλων νομισμάτων μπορεί να ευνοήσει σημαντικά και τις εξαγωγές

αγαθών. Άλλωστε, η Βόρειος Αμερική ήταν το 2014 η γεωγραφική περιοχή με τη δεύτερη ευρύτερη υποχώρηση της αξίας των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων προς αυτή, μετά τη Λατινική Αμερική¹³. Πέρα από αυτές τις προοπτικές που διανοίγονται για τις εξαγωγές αγαθών λόγω της υποτίμησης του ευρώ, το προηγούμενο έτος αναδείχθηκε η σημασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως εξαγωγικού προορισμού για τα ελληνικά προϊόντα, καθώς προς αυτή σημειώθηκε η μεγαλύτερη διεύρυνση μεριδίου στις ελληνικές εξαγωγές μεταξύ των γεωγραφικών περιοχών διεθνώς (+1,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με ένα χρόνο πριν, στο 45,1%), με τη Νοτιοανατολική Ασία να έπεται (+0,8 μονάδες), παρότι η αναλογία των εξαγωγών προς αυτή την περιοχή είναι αρκετά μικρότερη από πολλές άλλες (2,9% πέρυσι). Αυτή η εξέλιξη υπογραμμίζει την πρωταρχική σημασία της ευρωπαϊκής αγοράς για την ενίσχυση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας και τη μετάβασή της σε ένα νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα, βασιζόμενο περισσότερο στη διεθνή ζήτηση και λιγότερο στην εγχώρια αγορά.

Τα πρόσφατα δεδομένα και τάσεις που παρατέθηκαν αναδεικνύουν τον κομβικό ρόλο των πολιτικών εξελίξεων στο προσεχές χρονικό διάστημα, κυρίως της έκβασης των διαπραγματεύσεων της νέας κυβέρνησης με τους επίσημους δανειστές σε βασικές παραμέτρους της λειτουργίας της ελληνικής οικονομίας (χρηματοδότηση - ρευστότητα, φορολογικό σύστημα,

¹¹ Πηγή: ΣΕΤΕ

¹² Πηγή: Εξελίξεις στο Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο Πληρωμών 2014, Τράπεζα της Ελλάδος, 07/04/2015

¹³ Πηγή: Επιστημονικές ΠΣΕ-TOP 100 αγορές και εξαγωγίμα προϊόντα, 04/03/2015

μεταρρυθμίσεις, αποκρατικοποιήσεις κ.ά.) και ακολούθως, στις προοπτικές της όχι μόνο το τρέχον έτος, αλλά τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα. Δεδομένων, πρώτον του ότι ακόμα δεν έχει προσδιοριστεί η πολιτική που θα ακολουθηθεί στα παραπάνω θέματα και δεύτερον, της συνεχιζόμενης ασάφειας ως προς το βαθμό προόδου που έχει επιτευχθεί στις διαπραγματεύσεις με τους δανειστές, η οποία δεν επιτρέπει εκτιμήσεις για τα τελικά αποτελέσματά τους, παραμένει αρκετά δύσκολη η πραγματοποίηση προβλέψεων με μικρό περιθώριο σφάλματος για το ΑΕΠ, την ανεργία, τον πληθωρισμό. Ακολούθως, στη συνέχεια της τρέχουσας υπό-ενότητας, αναλύονται δυνητικές τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ και πραγματοποιούνται προβλέψεις, υπό την προϋπόθεση ότι η ολοκλήρωση της διαπραγματευτικής διαδικασίας δεν θα μεταβάλει θεμελιώδεις παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας.

Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα καλύπτουν τον πρώτο μήνα του 2015 ή το αρχικό δίμηνό του. Συνεπώς, υφίστανται και από την πλευρά των διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων σημαντικοί περιορισμοί για την πραγματοποίηση αξιόπιστων προβλέψεων για το 2015. Επιπλέον, σε ορισμένα μεγέθη υφίσταται κάποια τάση (τουλάχιστον) από τα τέλη του 2014, η οποία, ιδίως σε αυτά που προσδιορίζονται και από εξωχώριες επιδράσεις (πχ. βιομηχανική παραγωγή, διεθνής τουρισμός) δεν είναι εύκολο να μεταβ-

ληθεί απότομα από ένα γεγονός, π.χ. την προκήρυξη εκλογών.

Αναλυτικά, η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε κατά 0,9% στο πρώτο δίμηνο του 2015, έναντι σταθεροποίησης στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 (-0,1%) και μείωσης κατά 1,5% στο αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα¹⁴. Η μικρή άνοδος στις αρχές του έτους οφείλεται ουσιαστικά στην υψηλότερη κατά 1,9% βιομηχανική παραγωγή τον Φεβρουάριο. Η διεύρυνση του προϊόντος στη Μεταποίηση κατά 4,5% στην περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου, έναντι μικρής αύξησης πριν ένα χρόνο (+0,8%), έχει προσδώσει τη θετική τάση στη βιομηχανική παραγωγή, καθώς τόσο στα Ορυχεία-Λατομεία, όσο και στην Παραγωγή-διανομή ηλεκτρικού ρεύματος, η παραγωγή υποχώρησε (-11,6% και -6,9% αντίστοιχα). Το προϊόν του κλάδου Παροχής νερού ανήλθε κατά 6,2%, όμως δεδομένης της μικρής σημασίας του για την παραγωγή της βιομηχανίας, η αύξησή του δεν ήταν καθοριστική για τη διαμόρφωση της τάσης στο βιομηχανικό τομέα. Η μεγάλη διεύρυνση των διεθνών αφίξεων κατά τη διάρκεια του αρχικού τριμήνου φέτος που προαναφέρθηκε, εκτιμάται ότι διατήρησε σε ανοδική τροχιά τη δραστηριότητα στον κλάδο του Τουρισμού. Στην οικοδομική δραστηριότητα σημειώθηκε στα τέλη του 2014 και τον περασμένο Ιανουάριο πτώση ως προς τον αριθμό των αδειών κατά περίπου 7% σε σχέση με την αντίστοιχη

¹⁴ Όλα τα στοιχεία για τα μεγέθη στις αρχές του 2015 προέρχονται είτε από την ΕΛ.ΣΤΑΤ., είτε από την Τράπεζα της Ελλάδος. Οι αναφερόμενες μεταβολές των μεγεθών είναι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα έτος νωρίτερα.

περίοδο ένα χρόνο πριν, όμως η επιφάνεια των νέων οικοδομικών έργων ήταν μεγαλύτερη κατά 5,5% και ο όγκος τους κατά 9%, μεταβολές οι οποίες συνολικά αντανακλούν την εκκίνηση μεγάλων οικοδομικών κατασκευών (πχ. Εργοστασίων, ξενοδοχείων, εμπορικών κέντρων).

Η ανάκαμψη σε ορισμένους από τους σημαντικούς τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας στις αρχές του 2015 φαίνεται ότι διατήρησε και την ανοδική δυναμική στην απασχόληση. Το ποσοστό της εποχικά διορθωμένης ανεργίας υποχώρησε για 16^ο συνεχόμενο μήνα τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους, στο 25,7%, 0,2 ποσοστιαίες μονάδες και 1,5 ποσοστιαία μονάδα χαμηλότερα από ότι τον αμέσως προηγούμενο μήνα και τον ίδιο μήνα του 2014 αντίστοιχα. Χωρίς την εποχική διόρθωση η μείωση ήταν εντονότερη (0,8 και 1,4 ποσοστιαίες μονάδες).

Οι θετικές εξελίξεις και ενδείξεις σε σημαντικά τμήματα της παραγωγής τους πρώτους μήνες του 2015 και η κάμψη της ανεργίας τον Ιανουάριο, δεν φαίνεται να έχουν σαφή θετικό αντίκτυπο σε μεγέθη από την πλευρά της ζήτησης, αν και τα διαθέσιμα στοιχεία ήταν ελάχιστα μέχρι την ολοκλήρωση της παρούσας έκθεσης για την ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα, ο όγκος του Λιανικού Εμπορίου, περιλαμβανομένων των συναλλαγών για καύσιμα, ήταν αμετάβλητος τον Ιανουάριο (-0,1%), κατόπιν οριακής υποχώρησης στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι (-0,2%). Εξαιρουμένης της επίδρασης των καυσίμων-λιπαντικών στον όγκο των λιανικών συναλλαγών, αυτές αυξήθηκαν

κατά 1,6% τον πρώτο μήνα φέτος, διευρύνοντας ελαφρώς την οριακή άνοδό τους στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 (0,3%).

Ο αποπληθωρισμός διαμορφώθηκε σε νέο διαχρονικά υψηλό επίπεδο το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους (-2,4%), ξεπερνώντας την προηγούμενη μεγαλύτερη έκτασή του, η οποία είχε σημειωθεί στο τελευταίο τρίμηνο του 2013 (-2,2%). Η μείωση των τιμών ήταν αναμενόμενη εξαιτίας της παραμονής της τιμής του πετρελαίου και στις αρχές του 2015 στο χαμηλό επίπεδο στο οποίο υποχώρησε από τις αρχές του δεύτερου εξαμήνου του 2014 ή πλησίον αυτού. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, η πτώση της τιμής του πετρελαίου επιδρά περιοριστικά τόσο στο κόστος στέγασης, όσο και στο κόστος μεταφορών, δύο εκ των τριών ομάδων αγαθών-υπηρεσιών με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Στην υποχώρηση του κόστους θέρμανσης και επομένως στέγασης συνέβαλε και ο περιορισμός του ΕΦΚ στο πετρέλαιο. Η υψηλή πολιτική αβεβαιότητα από τον Ιανουάριο εκτιμάται ότι οδηγεί σε ρευστοποίηση αποθεμάτων, με συνέπεια τα προϊόντα να προσφέρονται σε χαμηλές τιμές, ενισχύοντας τον αποπληθωρισμό στους πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους.

Ως προς τη ζήτηση από το εξωτερικό, τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για το τρέχον έτος αφορούν στον περασμένο Ιανουάριο και δεν

επαρκούν για την πραγματοποίηση αξιόπιστων προβλέψεων για το 2015. Σε αυτά αποτυπώνεται σημαντική κάμψη των εξαγωγών αγαθών - υπηρεσιών σε τρέχουσες τιμές, της τάξης του 7,1%, έναντι υποχώρησης 2,1% στον ίδιο μήνα του 2014. Στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 8,0%. Πάντως, η πτώση προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από τις λιγότερες εξαγωγές καυσίμων (-33,5%), εξαιρουμένων των οποίων από το σύνολο των εξαγωγών, η μείωσή τους ήταν οριακή (-0,4%). Αντιθέτως, θετικές είναι οι πρώτες ενδείξεις από τις εξαγωγές υπηρεσιών, οι οποίες ανήλθαν κατά 5,3%. Στην πλευρά των εισαγωγών σημειώθηκε μικρή αύξηση (+0,7%), παραπλήσια εκείνης τον ίδιο μήνα πέρυσι (+1,1%). Η άνοδος προήλθε από το σκέλος των εισαγωγών υπηρεσιών (+7,8%), λόγω της διεύρυνσης των υπηρεσιών μεταφορών, καθώς οι εισαγωγές προϊόντων περιορίστηκαν ελαφρώς (-1,2%), ιδίως οι αγορές πλοίων (-48,8%). Συνισταμένη των παραπάνω μεταβολών στις δύο πλευρές του εμπορικού ισοζυγίου αγαθών – υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων σε αμφότερες των καυσίμων) αποτελεί η διεύρυνση του ελλείμματός του κατά 22,4%, στα €1,5 δισεκ. από €1,25 δισεκ.

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, στις αρχές του 2015 η ελληνική οικονομία παρέμενε σε τροχιά ανάκαμψης, με υποχώρηση της ανεργίας και μικρή άνοδο της ζήτησης, παρά την έντονη κλιμάκωση της πολιτικής αβεβαιότητας, εξαιτίας της προκήρυξης πρόωρων εκλογών και της εκκίνησης μετά από

αυτές ενός νέου κύκλου διαπραγματεύσεων με τους δανειστές από την καινούργια κυβέρνηση, χωρίς να συνεχιστεί η αξιολόγηση του προγράμματος που διακόπηκε στις αρχές Δεκεμβρίου. Από την άλλη πλευρά, όπως είχε επισημανθεί στην προηγούμενη έκθεση του ΙΟΒΕ, το εύρος των επιδράσεων της πολιτικής αβεβαιότητας στην ελληνική οικονομία και η πλήρης έντασή τους δεν θα εκδηλώνονταν με την προκήρυξη των εκλογών ή το ενδεχόμενο ξεκίνημα μετά από αυτές των διαπραγματεύσεων σε ένα νέο πλαίσιο. Αυτές θα κλιμακώνονται όσο περισσότερο θα διαρκούν οι διαπραγματεύσεις και βεβαίως θα εξαρτηθούν κυρίως από τα αποτελέσματά τους.

Περνώντας στην ανάλυση των εκτιμώμενων τάσεων για τις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ για το 2015, η διαφαινόμενη μη εφαρμογή πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων στο πρώτο εξάμηνό του, σε συνδυασμό με τη χαμηλότερη κατά 1-1,5 ποσοστιαία μονάδα ανεργία έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014 και τον αποπληθωρισμό, θα επιτρέψουν τη συνέχιση μιας ήπιας αύξησης της **ιδιωτικής κατανάλωσης** σε αυτό το χρονικό διάστημα, στην περιοχή του 1,5-2,0%. Σε αυτή την εξέλιξη θα συμβάλλει μερικώς η πραγματοποίηση κατάναλωτικών εξόδων υπό την επίδραση του νομισματικού κινδύνου, όπως προαναφέρθηκε. Βεβαίως, καθώς στη διάρκεια του τρέχοντος τριμήνου οι διαπραγματεύσεις θα ολοκληρωθούν, η όποια κατάληξή τους θα καταστεί ο βασικός

προσδιοριστικός παράγοντας των καταναλωτικών αποφάσεων των νοικοκυριών για το υπόλοιπο του έτους. **Εφόσον το μακροοικονομικό περιβάλλον δεν κλωνιστεί ισχυρά από την έκβαση των διαπραγματεύσεων, η διατήρηση ή και περαιτέρω βελτίωση των λιγότερο απαισιόδοξων προσδοκιών των νοικοκυριών και η συνέχιση της ήπιας υποχώρησης της ανεργίας, μπορούν να οδηγήσουν σε άνοδο της κατανάλωσης των νοικοκυριών το 2015, ελαφρώς μεγαλύτερη του 1,0%.**

Η μη περάτωση, τουλάχιστον προς το παρόν, της αξιολόγησης του τρέχοντος προγράμματος η οποία ξεκίνησε το φθινόπωρο και ο νέος κύκλος διαπραγματεύσεων με τους δανειστές, συνεπάγονται ότι μέχρι την ολοκλήρωσή τους αναστέλλονται οι μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο τομέα, ακόμα και οι προγραμματισμένες, όπως η μείωση προσωπικού στο δημόσιο τομέα στη διετία 2014-2015, συντηρώντας τη **δημόσια κατανάλωση** στα ίδια επίπεδα. Οι έντονες πιέσεις στη ρευστότητα του δημόσιου τομέα εκτιμάται ότι έχουν οδηγήσει σε καθυστερήσεις στις αποζημιώσεις/αποκαταστάσεις των μισθολογικών περικοπών του 2012 που αποφασίστηκαν δικαστικά το 2014 και το μεγαλύτερο μέρος τους θα υλοποιούταν από τις αρχές του 2015, συγκρατώντας τις καταναλωτικές δαπάνες του κράτους. Βεβαίως, εφόσον οι διαπραγματεύσεις δεν καταλήξουν σε ανατροπές βασικών παραμέτρων της ελληνικής οικονομίας οι

οποίες έχουν διαμορφωθεί κυρίως την τελευταία εικοσαετία, οι μισθολογικές περικοπές θα καταβληθούν στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, οδηγώντας σε μικρή αύξηση της δημόσιας κατανάλωσης. Εντός αυτού του σεναρίου πολιτικοοικονομικών εξελίξεων, η απασχόληση στο δημόσιο τομέα, όπως θα διαμορφωθεί από την πολιτική της νέας κυβέρνησης και τις σχετικές αποφάσεις με τους θεσμούς, θα καθορίσει την κατεύθυνση και το εύρος της μεταβολής στη δημόσια κατανάλωση κατά το τρέχον έτος.

Με πολύ χαμηλότερους ρυθμούς από τους περυσινούς υλοποιείται το σκέλος των **δημόσιων δαπανών για επενδύσεις**. Ο σχετικός μηνιαίος προγραμματισμός στον Προϋπολογισμό του 2015 είναι αρκετά πιο οπισθοβαρής σε σχέση με τις πραγματοποιήσεις του προηγούμενου έτους. Στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Μαρτίου οι δαπάνες δεν ξεπέρασαν τα €542 εκατ., υπολειπόμενες τόσο του στόχου για πληρωμές €720 εκατ., όσο και των πληρωμών την ίδια περίοδο πέρυσι (€918 εκατ.). Η υστέρηση των πληρωμών έλαβε χώρα, παρότι τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) κατά την ίδια περίοδο ξεπέρασαν κατά πολύ τις δαπάνες και το σχετικό στόχο (€770 εκατ.), φθάνοντας το €1,45 δισεκ. Αυτές οι εξελίξεις θεωρείται ότι αντανάκλουν καθυστερήσεις στην προώθηση προγραμμάτων και δράσεων που περιλαμβάνονται στο ΠΔΕ λόγω του εκλογικού κύκλου και της κυβερνητικής αλλαγής (πχ. άλλες προτεραιότητες), αλλά και την προσωρινή διοχέτευση μέρους των πόρων του ΠΔΕ σε κρατικές δαπάνες που είναι περισ-

σότερο επείγουσες. Βεβαίως, καθώς το προϋπολογισμένο ύψος του ΠΔΕ για το 2015 είναι ελαφρώς χαμηλότερο των πραγματοποιημένων δαπανών μέσω αυτού το 2014 (€6,4 δισεκ. έναντι €6,6 δισεκ.), εφόσον αυτό υλοποιηθεί πλήρως φέτος, οι παρεχόμενες ενισχύσεις θα είναι ελάχιστα λιγότερες των περυσινών. Ωστόσο, το γεγονός ότι η χρηματοδότηση του στηρίζεται το τρέχον έτος σε ίδιους πόρους πολύ περισσότερο από ότι το 2014 (€750 εκατ. έναντι €67 εκατ.), δεδομένων των περιορισμών ρευστότητας στο πρώτο τετράμηνο, προβληματίζει ως προς τη δυνατότητα διάθεσής τους. Σε κάθε περίπτωση, η μετατεθειμένη χρονικά προς τα πίσω υλοποίηση σε σύγκριση με το 2014 δεν θα ενεργοποιήσει εξίσου τους σχετικούς πολλαπλασιαστές.

Η μεγαλύτερη διαφοροποίηση σε σχέση με τις προβλέψεις στα τέλη του 2014 για τη συμβολή του δημόσιου τομέα στην επενδυτική δραστηριότητα το 2015 έγκειται στην επίδραση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων – παραχωρήσεων. Η αβεβαιότητα ως προς την υλοποίηση ή τη διάρκεια της καθυστέρησης των προγραμματισμένων για το τρέχον έτος ενεργειών του ΤΑΙΠΕΔ καθιστά αδύνατη την εκτίμηση της επίδρασής τους στις επενδύσεις και στο ΑΕΠ. Όπως προαναφέρθηκε, η γενικότερη σύγχυση σχετικά με τις αποκρατικοποιήσεις, που εκτείνεται στη διατήρηση των ήδη πραγματοποιημένων, καθώς και των όρων τους, αυξάνει την επιφυλακτικότητα στο εγχώριο επενδυτικό περιβάλλον. Οι επιπτώσεις της ενισχύονται από το γεγονός ότι οι αναβολές των προηγού-

μενων ετών στο πεδίο των αποκρατικοποιήσεων είχαν διαμορφώσει δυνατότητες υψηλής δραστηριότητας από φέτος και στα επόμενα χρόνια. Ευνόητα, δεν σημειώνεται πρόοδος στην αναδιάρθρωση κλάδων στους οποίους το κράτος είχε δεσπόζουσα ή αποκλειστική παραγωγική δραστηριότητα. Συνεπώς, απαιτείται η διασαφήνιση του σχεδίου αξιοποίησης της περιουσίας του ελληνικού δημοσίου από τη νέα κυβέρνηση, προκειμένου να ανακάμψουν το επενδυτικό ενδιαφέρον και η συμβολή της στις επενδύσεις και τα έσοδα του κράτους.

Σε ότι αφορά τις **επιχειρηματικές επενδύσεις**, όσο θα διαρκούν οι διαπραγματεύσεις και οι σχετικές πολιτικές διεργασίες εντός και εκτός Ελλάδας, η αξιολόγηση της μεγάλης πλειονότητας των επενδυτικών σχεδίων θα αναβάλλεται, ενώ οι επενδυτικές αποφάσεις θα εξαρτηθούν από την έκβασή τους. Άλλωστε, όπως αναλύθηκε παραπάνω, οι διαθέσιμοι επενδυτικοί πόροι (καταθέσεις, ρευστότητα από την ΕΚΤ, πρόσβαση στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου) έχουν περιοριστεί την τρέχουσα περίοδο και θα παραμείνουν κοντά σε αυτά τα επίπεδα τουλάχιστον μέχρι την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων.

Στην περίπτωση που τα μακροοικονομικά δεδομένα δεν θα μεταβληθούν άρδην, το επενδυτικό περιβάλλον θα καλυτερεύσει σταδιακά, παρότι σε σύγκριση με το παρελθόν υφίστανται ορισμένοι όροι που ευνοούν τις επενδύσεις (ισοτιμία ευρώ με σημαντικά νομίσματα, χαμηλό ενεργειακό κόστος, πιστοποιημένη μεγαλύτερη κεφαλαιοποίηση τραπεζών εγχωρίως), επειδή η

αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των δυνητικών επενδυτών προς την ελληνική οικονομία δεν θα γίνει άμεσα, αλλά μέσα από την υλοποίηση των πολιτικών που θα συμφωνηθούν με τους εταίρους. Ακολουθώντας, θεωρείται ότι τα χρονικά περιθώρια για την ανάπτυξη ενός ισχυρού επενδυτικού ρεύματος στη διάρκεια του τρέχοντος έτους είναι περιορισμένα.

Στο σκέλος των επενδύσεων σε **οικοδομικές κατασκευές**, η αναβολή του φόρου υπεραξίας έως το τέλος του 2016 και η τάση εκκίνησης ορισμένων μεγάλων έργων στο δεύτερο εξάμηνο του 2014 και στις αρχές του 2015, όπως καταγράφεται στα σχετικά στοιχεία και είναι αρκετά πιθανό να διατηρηθεί στη συνέχειά του, δημιουργούν προοπτικές αύξησης της οικοδομικής δραστηριότητας. Όμως, η έλλειψη ρύθμισης για τον τρόπο φορολογίας των ακινήτων σε μεγάλο χρονικό διάστημα του τρέχοντος έτους θα κρατήσει τα οικοδομικά έργα γύρω από το περυσινό τους επίπεδο. Υπό τις παραπάνω υποθέσεις για την ελληνική οικονομία και τις εκτιμώμενες τάσεις στις συνιστώσες των επενδύσεων, αναμένεται μια **ήπια υποχώρηση του σχηματισμού κεφαλαίου, κατά 2,0 έως 3,0%**.

Στο **εξωτερικό ισοζύγιο της ελληνικής οικονομίας**, ήδη αποτυπώνεται μια συνέχιση της σημαντικής ώθησης στις εξαγωγές από το διεθνή τουρισμό. Όμως αυτή προέρχεται από κρατήσεις πριν τη νέα έντονη κλιμάκωση της πολιτικής αβεβαιότητας, η οποία εκτιμάται ότι ήδη έχει επενεργήσει αρνητικά και θα συνεχίσει να έχει μικρή περιοριστική επίδραση στη διεθνή ελκυστικότητα της

Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού, χωρίς να την κάμψει σε σύγκριση με πέρυσι. Συνεπώς, η ενίσχυση των **εξαγωγών υπηρεσιών** θα συνεχιστεί το 2015, με μικρότερη ένταση από ότι πέρυσι. Θα πλαισιωθεί από τη διεύρυνση των **εξαγωγών αγαθών**, λόγω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους εκτός της Ευρωζώνης από τη χαμηλότερη ισοτιμία του ευρώ έναντι σημαντικών νομισμάτων. Πάντως, οι παρατεταμένες, πολυκύμαντες διαπραγματεύσεις με την Ευρωζώνη πλήττουν τη δημοφιλία των ελληνικών προϊόντων στην ΕΕ και θεωρείται αβέβαιη η διατήρηση της περυσινής σημαντικής ανόδου των εξαγωγών αγαθών προς τις χώρες της, η οποία οδήγησε εν πολλοίς στην αύξηση των εξαγωγών αγαθών το 2014. Συνισταμένη των επιμέρους τάσεων στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, όπως επίσης προς διάφορους προορισμούς, αποτελεί η εκτίμηση για **αύξηση των εξαγωγών φέτος, κατά 5 με 7%**.

Η ήπια αύξηση στην ιδιωτική κατανάλωση, εφόσον συμβεί, θα αφορά σε σημαντικό βαθμό στη ζήτηση για εισαγωγές προϊόντων. Σημαντική ενίσχυση αναμένεται στη ζήτηση καυσίμων, λόγω της πτώσης της τιμής του πετρελαίου αλλά και της μείωσης του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης. Μικρής έκτασης αύξηση εκτιμάται και για τις υπηρεσίες. Συνολικά, **η διεύρυνση των εισαγωγών φέτος θα είναι μικρότερη της περυσινής και θα υπολείπεται της ανόδου των εξαγωγών**.

Ανακεφαλαιώνοντας τις εκτιμήσεις για τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ

το 2015, υπό την υπόθεση ότι δεν θα προκύψουν πολιτικοοικονομικές εξελίξεις από τη διαπραγμάτευση της νέας κυβέρνησης με τους δανειστές, οι οποίες θα μεταβάλλουν ριζικά βασικές παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας, η ιδιωτική κατανάλωση θα παρουσιάσει νέα, μικρής έκτασης άνοδο, λόγω της μη εφαρμογής πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων και της συνέχισης του αποπληθωρισμού τουλάχιστον στο πρώτο εξάμηνο, καθώς και από τη χαμηλότερη από πέρυσι ανεργία. Σε ότι αφορά τη δημόσια κατανάλωση, την αυξητική επίδραση σε αυτή από την αναστολή των μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα τουλάχιστον όσο θα διαρκέσουν οι διαπραγματεύσεις, την κατάργηση των περικοπών του 2012 και την αποζημίωσή τους σε ορισμένες περιπτώσεις, θα αντισταθμίσει εν μέρει η εκτιμώμενη αναβολή στην υλοποίηση αυτών των εισοδηματικών μέτρων, λόγω ισχυρών περιορισμών στη ρευστότητα του κράτους. Οι εγχώριες πολιτικές εξελίξεις έχουν επιπτώσεις πρωτίστως στο επίπεδο των επενδύσεων. Αυτές προέρχονται από την αρνητική επίδραση της πολιτικής αβεβαιότητας στην εμπιστοσύνη των δυνητικών επενδυτών στη σταθερότητα της ελληνικής οικονομίας και τις προοπτικές μετασχηματισμού της, τη διαθεσιμότητα επενδυτικών πόρων και τις αποκρατικοποιήσεις / αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου. Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και η αναθέρμανση της επενδυτικής δραστηριότητας, θα είναι στην καλύτερη εκδοχή για την έκβαση των διαπραγματεύσεων στα-διακές, σε συνάρτηση με την

υλοποίηση πολιτικών, κατ' εξοχήν μεταρρυθμιστικών. Με μικρή ώθηση και από τα οικοδομικά έργα, η διεύρυνση των επενδύσεων θα είναι περιορισμένης έκτασης. Στον αντίποδα, καλές προοπτικές διαγράφονται ήδη για τις εξαγωγές, με τη διεθνή ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών να παραμένει σε ανοδική τροχιά για τρίτο έτος, ενώ υφίστανται αρκετά ευνοϊκές συνθήκες (ισοτιμίες, κόστος - τιμές) για την αύξηση των εξαγωγών προϊόντων. Ωστόσο τη βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου θα μετριάσει η διοχέτευση μεγάλου μέρους της τόνωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης σε εισαγωγές.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω προβλέψεις τάσεων για τις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το τρέχον έτος, οι οποίες δεν ενσωματώνουν δυνητικές επιδράσεις από ενδεχόμενες ανατροπές στο μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα, καθώς αυτές δεν γίνεται να αξιολογηθούν με ασφάλεια, προκύπτει ένας ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για το 2015 της τάξης του 1,0%.

Στις πρόσφατες εκθέσεις διεθνών οργανισμών, εκτιμάται ισχυρότερη ανάπτυξη για το τρέχον έτος από την πρόβλεψη του IOBE (2,3-2,5%). Οι προβλέψεις τους καταγράφονται αναλυτικά στους πίνακες 3.2 και 3.3.

Η μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας μέσω της ιδιωτικής κατανάλωσης και των εξαγωγών υπηρεσιών, επομένως με τη συμβολή δραστηριοτήτων έντασης εργασίας, όπως οι τουριστικές και οι σχετιζόμενες με την τελική κατανάλωση (λιανικό εμπόριο, εστίαση κ.λπ.), ευνοεί

την αύξηση της απασχόλησης. Η αναστολή των μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα, τουλάχιστον όσο συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις, συνεπάγεται τη διατήρηση της απασχόλησης σε αυτόν.

Από την άλλη πλευρά, η κρατούσα αβεβαιότητα επιδρά αποτρεπτικά σε αυξήσεις προσωπικού ακόμα και σε επιχειρήσεις που ανακάμπτουν. Επιφυλακτικότητα για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την απασχόληση επικρατεί και εξαιτίας των προεκλογικά εξαγγελμένων ανατροπών σε σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες υλοποιήθηκαν στην αγορά εργασίας τα τελευταία χρόνια (πχ. ύψος κατώτατου μισθού, ισχύς συλλογικών συμβάσεων). Μόνο εφόσον διασαφηνιστεί η πολιτική της νέας κυβέρνησης σε αυτά τα θέματα, θα μπορεί η πλειονότητα των επιχειρήσεων να λάβει αποφάσεις οι οποίες αφορούν στην απασχόληση. Υπό αυτές τις αντίρροπες μεταξύ τους επιδράσεις, **είναι δυνατή η υποχώρηση της ανεργίας κατά λίγο περισσότερο από μια εκατοστιαία μονάδα φέτος σε σχέση με το 2014, στην περιοχή του 25,3%**. Αυτή η πρόβλεψη θα αναθεωρηθεί σημαντικά εφόσον πραγματοποιηθούν ή δρομολογηθούν εκτεταμένες αλλαγές στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων και κυριώς, εάν αποβούν άκαρπες οι διαπραγματεύσεις με τους δανειστές.

Όπως είχε εκτιμηθεί στην προηγούμενη έκθεση για την ελληνική οικονομία, η παραμονή της τιμής του πετρελαίου σε

επίπεδα πολύ χαμηλότερα των αντίστοιχων περυσινών τουλάχιστον κατά το τρέχον εξάμηνο, θα συντηρήσει σε αυτή την περίοδο την επανάκαμψη του αποπληθωρισμού που ξεκίνησε στο τελευταίο τρίμηνο του 2014. Κατόπιν, η συγκεκριμένη αποπληθωριστική επίδραση θα ολοκληρωθεί. Η εκτιμώμενη υποχώρηση της ανεργίας φέτος, υπό τις προϋποθέσεις για την έκβαση των διαπραγματεύσεων και τις εργασιακές σχέσεις που προαναφέρθηκαν, θα ενισχύσει αντιστοίχως το εγχώριο διαθέσιμο εισόδημα και τη ζήτηση, επιδρώντας ανασχετικά στον αποπληθωρισμό. Η εξέλιξη των τιμών το 2015 θα εξαρτηθεί από το εάν θα υπάρξουν μεταβολές στην έμμεση φορολογία και προς ποια κατεύθυνση, οι οποίες πάντως δεν αναμένεται να υλοποιηθούν νωρίτερα από το δεύτερο εξάμηνο.

Συνεπώς, η επικράτηση ισχυρών αποπληθωριστικών δυνάμεων στο εξάμηνο Ιανουαρίου-Ιουνίου θα διαμορφώσει κατά κύριο λόγο την τάση στις τιμές το 2015, με το ρυθμό μείωσης του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή να διαμορφώνεται στην περιοχή του 1,0%, ελαφρώς μικρότερος σε σύγκριση με το 2014 (-1,3%). Και σε αυτή την περίπτωση, τυχόν μεγάλες αποκλίσεις από τις βασικές υποθέσεις της πρόβλεψης, οι οποίες αφορούν κυρίως σε παραμέτρους της ζήτησης, πρωτίστως σε αυτή για τις διαπραγματεύσεις, θα οδηγήσουν σε αναθεώρηση της πρόβλεψης για τον πληθωρισμό.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο –Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2010)

	2013	2014	2015	2016
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	- 3,9	1,0	2,5	3,6
Ιδιωτική Κατανάλωση	- 2,0	1,4	1,7	2,2
Δημόσια Κατανάλωση	- 6,5	-1,1	-0,9	0,5
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-9,5	0,8	8,4	15,0
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	2,1	8,0	5,6	4,8
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	- 1,6	4,7	4,0	3,5
Απασχόληση	- 3,8	0,6	2,6	4,0
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	- 7,1	-1,5	0,0	1,7
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	- 4,9	0,3	0,4	1,2
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	- 0,9	-1,4	-0,3	0,7
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-3,9	0,8	2,0	3,2
Καθαρές Εξαγωγές	1,1	0,9	0,5	0,4
Αποθέματα	-1,1	-0,7	0,0	0,1
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-12,2	-2,5	1,1	1,6
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-2,3	-2,0	-1,5	-0,9
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	174,9	176,3	170,2	159,2
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	27,5	26,6	25,0	22,0

Πηγή: European Economic Forecast, winter 2015, European Commission, Φεβρουάριος 2015

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2014 - 2016
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2010, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΑΤ		
	2013	2014	2015	2014	2015	2016	201	201	2016	2014	2015	2016
ΑΕΠ	-3,9	0,6	2,9	1,0	2,5	3,6	0,8	2,3	3,3	0,8	2,5	3,7
Τελική Ζήτηση	:	:	:	2,2	2,8	3,5	-0,4	0,9	2,0	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-2,0	0,2	1,6	1,4	1,7	2,2	0,3	0,7	1,9	:	:	:
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	-0,9	-1,0	0,3	-1,4	-0,3	0,7	-1,0	-0,7	-0,3	-1,4	-0,3	0,3
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	:	:	:	0,8	8,4	15,0	-3,5	6,8	7,7	:	:	:
Ανεργία (%)	25,5*	24,8*	22,6*	26,6	25,0	22,0	26,	25,2	24,1	26,5	24,8	22,1
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-1,6	-0,9	-0,2	-2,5	1,1	1,6	-1,0	-0,5	0,2	-2,7	-0,8	0,7
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	:	-2,0	-1,5	-0,9	1,2	1,0	1,8	0,9	1,4	1,1
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	174,9	177,7	171,4	176,3	170,2	159,2	176	174,	171,4	177,2	172,7	162,4
							,1	3				

* Σε εθνολογιστικούς όρους

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2014 – European Economic Forecast, winter 2015, European Commission, Φεβρουάριος 2015 - OECD Economic Outlook No. 96, November 2014 – World Economic Outlook, IMF, April 2015 – Fiscal Monitor, IMF, April 2015

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Βιομηχανία

Η πτωτική τάση στη Βιομηχανία αντιστρέφεται κατά το πρώτο δίμηνο του 2015, καθώς η παραγωγή αυξάνεται κατά 0,9%, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2014 όταν υποχωρούσε κατά 1,5%. Σημειώνεται δε, πως κατά τον Φεβρουάριο, η βιομηχανική παραγωγή ανήλθε κατά 1,9% με αποτέλεσμα η Ελλάδα να κατατάσσεται ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης με την ισχυρότερη ενίσχυση της βιομηχανικής παραγωγής, βεβαίως μετά από μια σειρά ετών στα οποία σημειωνόταν πτώση.

Σε επίπεδο βασικών κλάδων, η διεύρυνση του προϊόντος στη Μεταποίηση κατά 4,5% στην περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου, έναντι μικρής αύξησης πριν ένα χρόνο (+0,8%), έχει προσδώσει τη θετική τάση στη βιομηχανική παραγωγή, καθώς τόσο στα Ορυχεία-Λατομεία, όσο και στην Παραγωγή-διανομή ηλεκτρικού ρεύματος, η παραγωγή υποχώρησε (-11,6% και -6,9% αντίστοιχα). Το προϊόν του κλάδου Παροχής νερού ανήλθε κατά 6,2%, όμως δεδομένης της μικρής σημασίας του για την παραγωγή της βιομηχανίας, η αύξησή του δεν ήταν καθοριστική για τη διαμόρφωση της τάσης στο βιομηχανικό τομέα.

Ειδικότερα στη Μεταποίηση, ο αριθμός των κλάδων των οποίων το προϊόν ενισχύεται, αυξάνεται κατά το πρώτο δίμηνο του 2015 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πριν ένα χρόνο.

Συνολικά, η παραγωγή ανήλθε σε 15 από τους 24 κλάδους, ενώ σε αρκετούς από τους υπόλοιπους, οι απώλειες περιορίζονται σημαντικά σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

Αναλυτικά, οι περισσότεροι κλάδοι της Μεταποίησης με ειδική βαρύτητα για την ελληνική οικονομία εμφανίζονται ενισχυμένοι κατά το πρώτο δίμηνο του έτους. Η μεγαλύτερη ανάκαμψη εμφανίζεται στην παραγωγή Καπνού, με το σχετικό δείκτη να ανακάμπτει κατά 25,0% όταν κατά το αρχικό δίμηνο πέρυσι η παραγωγή του υποχωρούσε κατά 16,8%. Εξακολουθεί να αυξάνεται - αν και με ηπιότερο ρυθμό - η παραγωγή Βασικών Μετάλλων (4,6% αντί 6,9%). Η παραγωγή Τροφίμων ενισχύεται κατά 4,5% αντί οριακής βελτίωσης κατά 0,8% το πρώτο δίμηνο του 2014. Ο δείκτης παραγωγής Βασικών Φαρμακευτικών Προϊόντων αυξάνεται με σχεδόν σταθερό ρυθμό της τάξης του 3,3% την τελευταία διετία. Αντιθέτως, η παραγωγή Ξύλου και Φελλού εξακολουθεί να περιορίζεται, με ρυθμό ωστόσο που επιβραδύνεται σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος (-0,5% αντί 15,1%).

Στους υπόλοιπους κλάδους της Μεταποίησης, ποικίλες είναι οι τάσεις που εμφανίζονται κατά το πρώτο δίμηνο του 2015. Ωστόσο το πλήθος των κλάδων της Μεταποίησης που είτε σημειώνουν βελτιωμένες επιδόσεις, είτε περιορίζουν τις απώλειές τους, ενισχύεται. Ανάμεσα σε αυτούς με τη μεγαλύτερη αύξηση συγκαταλέγεται ο κλάδος των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, Ηλεκτρονικών και Οπτικών Προϊόντων του οποίου η παραγωγή αυξάνεται και φέτος με πολύ

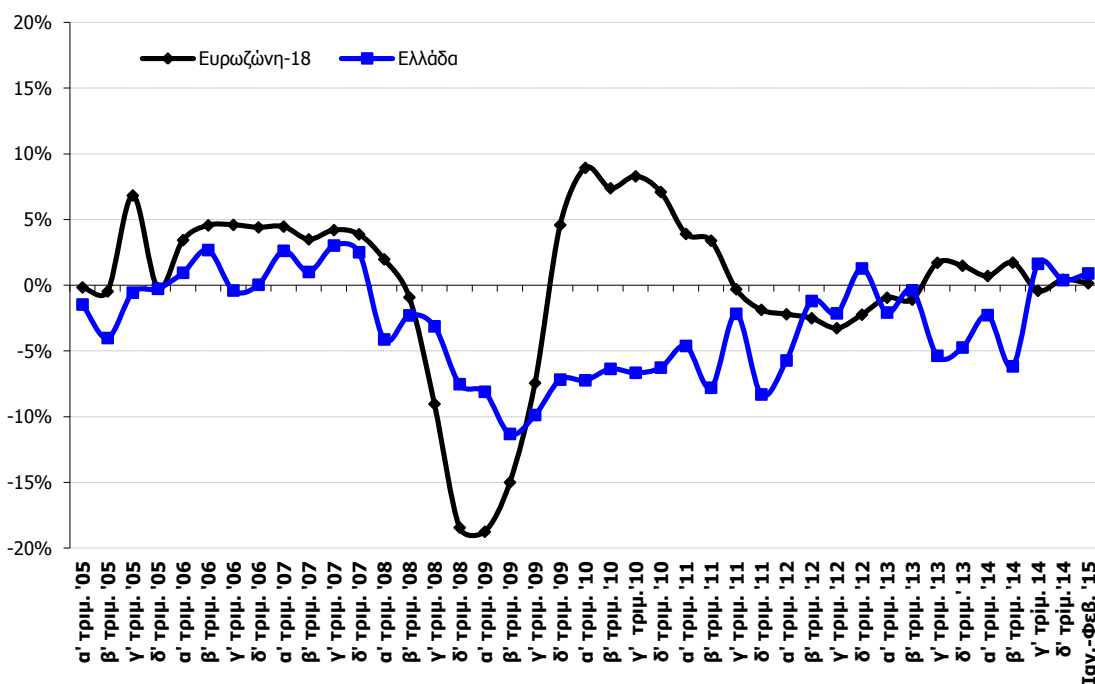
υψηλό ρυθμό της τάξης του 55,9%, ελαφρώς εξασθενημένο σε σχέση με το 2014 (64,5%). Έπονται σε άνοδο ο κλάδος Λοιπού Εξοπλισμού Μεταφορών (+16,6% αντί -46,0%), τα παράγωγα Πετρελαίου και Άνθρακα (15,9% έναντι 2,7%) καθώς και οι λοιπές Μεταποιητικές δραστηριότητες (7,3% σε σχέση με 24,1% πέρυσι). Ακολουθεί η παραγωγή Ηλεκτρολογικού Εξοπλισμού (5,3% αντί -18,2%), η παραγωγή Πλαστικών (2,8% αντί 4,7%) και η παραγωγή Χημικών προϊόντων (2,5% αντί 4,3%). Στον αντίποδα, οι υψηλότερες απώλειες κατά το πρώτο δίμηνο του 2015 καταγράφονται στην παραγωγή Δερμάτινων και Ειδών Υπόδησης (-21,9% αντί -26,9% πέρυσι), ενώ ακολουθεί σε κάμψη η παραγωγή Μη Μεταλλικών Ειδών (-11,3% έναντι +1,6%) και η Κατασκευή μεταλ-

λικών προϊόντων (-8,9% σε σχέση με +1,7%).

Ευρύτερα, στις κύριες ομάδες βιομηχανικών κλάδων η παραγωγή Διαρκών Καταναλωτικών Αγαθών κατά το πρώτο δίμηνο περιορίζεται κατά 5,7%, σε συνέχεια απωλειών κατά 6,6% την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Οριακές απώλειες της τάξης του 0,5%, έναντι ενίσχυσης κατά 3,3% πέρυσι, σημειώνονται στην παραγωγή Ενδιάμεσων Αγαθών. Αντιθέτως, ενισχύεται η παραγωγή των Κεφαλαιουχικών αγαθών (4,4% αντί 2,1%), των Μη Διαρκών Καταναλωτικών αγαθών (2,8% έναντι -1,1%) και στην Ενέργεια, με το σχετικό δείκτη να αυξάνεται, οριακά κατά 0,3%, κατόπιν απωλειών κατά 4,2% στο πρώτο δίμηνο πέρυσι.

Διάγραμμα 3.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-18 Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Κατασκευές

Η έντονη αρνητική τάση που έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια στον κλάδο των Κατασκευών, καθώς αυτός πλήγηκε σημαντικά από την οικονομική ύφεση, παρουσίασε τάσεις αναστροφής το 2014.

Κατά το τέταρτο τρίμηνο πέρυσι, ο γενικός δείκτης παραγωγής στις κατασκευές ενισχύθηκε εκ νέου, με αποτέλεσμα να λάβει την υψηλότερη τιμή σε τέταρτο τρίμηνο τα τελευταία τρία χρόνια. Συγκεκριμένα, ο δείκτης αυξήθηκε κατά 11,8% σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2013, όταν είχε παρουσιάσει βελτίωση της τάξης του 7,2%.

Κατά τη διάρκεια του 2014, ο γενικός δείκτης σημείωσε σημαντική ανάκαμψη κατά 22,6% σε αντίθεση με το 2013, όταν παρουσίασε απώλειες κατά 8,2%. Η συνολικά καλύτερη εικόνα του δείκτη οφείλεται στην ενίσχυση τόσο στο δεύτερο τρίμηνο (+22,6%) όσο και στο τρίτο τρίμηνο (+62,0%) σε σχέση με τις αντίστοιχες περιόδους του 2013.

Στους επιμέρους δείκτες, κατά το 2014 ο δείκτης παραγωγής δομικών έργων εξακολουθεί να συρρικνώνεται με ρυθμό 9,3%, ο οποίος ωστόσο επιβραδύνεται σε σχέση με το 2013 (-17,3%). Αντιθέτως, ο δείκτης έργων πολιτικών μηχανικών ο οποίος αυξήθηκε οριακά το 2013 (+0,9%) ενισχύεται κατά 51,4% και διαμορφώνεται στις 62,9 μονάδες.

Σε θετική τροχιά κινείται την ίδια περίοδο ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές στην Ευρωζώνη-18, ο οποίος ανήλθε κατά

2,2%, αντιστρέφοντας την αρνητική τάση του 2013 (-3,6%).

Πάρα ταύτα, το μέγεθος της οικοδομικής δραστηριότητας το 2014 (ιδιωτικής και δημόσιας) περιορίστηκε κατά 18,3%, πτώση ελαφρώς ηπιότερη σε σχέση με το 2013 (-27,6%). Τον Ιανουάριο του 2015, ο δείκτης εξακολουθεί να μειώνεται σε σχέση με τον περσινό Ιανουάριο (-7,1%), ενώ ο αριθμός των αδειών δεν ξεπέρασε τις 13,5 χιλιάδες. Την ίδια περίοδο, ο δείκτης επιφανείας βελτιώθηκε κατά 5,2% ενώ ο δείκτης όγκου αυξήθηκε 7,6% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2013.

Ο αριθμός των αδειών περιορίζεται σχεδόν σε όλες τις περιφέρειες της επικράτειας στο σύνολο του 2014. Η μεγαλύτερη κάμψη εμφανίζεται στην Θεσσαλία (-30,4%), στην Αττική (-28,5%) και στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (-23,2%). Αντίθετα, ο αριθμός των αδειών παρουσιάζει ήπια αύξηση της τάξης του 5,3% μόνο στα Ιόνια νησιά ενώ τέλος παραμένει αμετάβλητος στην Δυτική Μακεδονία (0,0%).

Τέλος, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει η τράπεζα της Ελλάδος το πλήθος των συναλλαγών οικιστικών ακινήτων με τη διαμεσολάβηση χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά το έτος 2014 περιορίστηκε εκ νέου, κατά 33,2% σε συνέχεια ηπιότερων απωλειών κατά 21,1% το 2013. Σημαντική μείωση, της τάξης του 33,8%, καταγράφεται και στην αξία των παραπάνω συναλλαγών η οποία βρίσκεται σε διαρκή κάμψη από το 2008. Τέλος ελαφρά κάμψη καταγράφεται και στο μέσο στεγαστικό επιτόκιο, το οποίο

κατά τον Νοέμβριο του 2014 διαμορφώθηκε στο 2,76% έχοντας περιορισθεί σε σχέση με αυτό του Οκτωβρίου (2,98%).

Λιανικό Εμπόριο

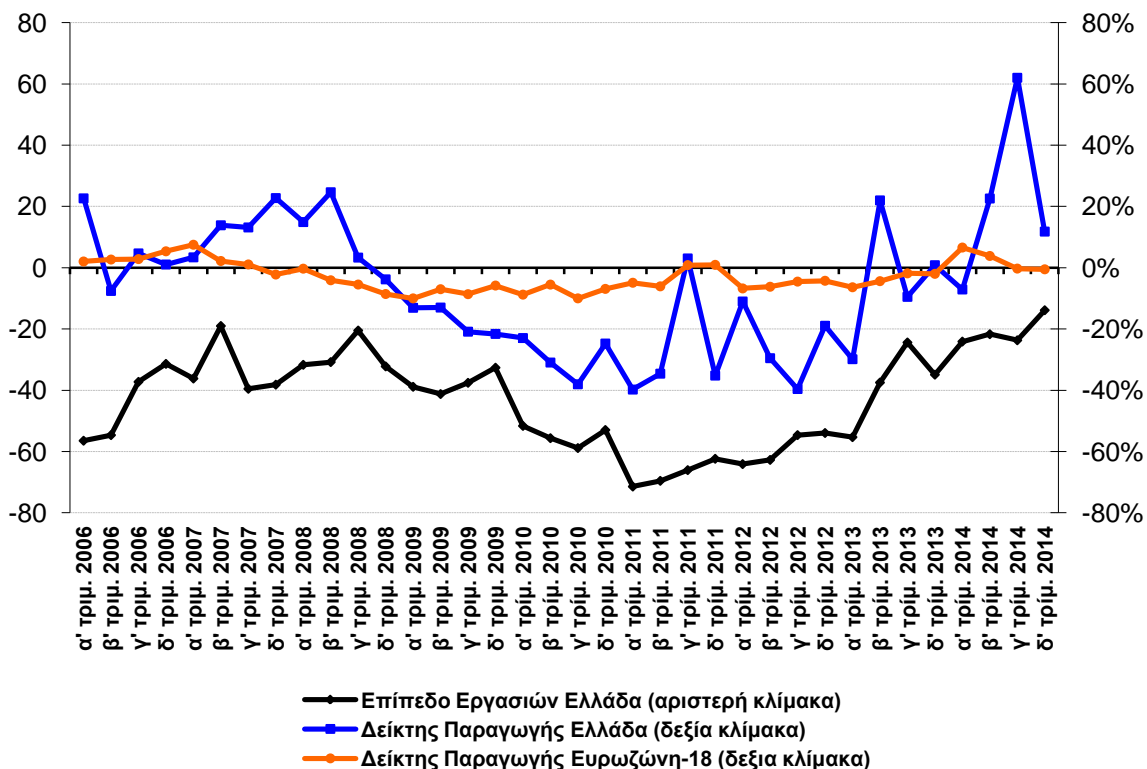
Κατά το 2014 το Λιανικό εμπόριο περιορίσθηκε εκ νέου, ωστόσο με ρυθμό που είναι σημαντικά ηπιότερος σε σχέση με το 2013. Συγκεκριμένα, ο δείκτης όγκου μειώθηκε κατά 0,4% όταν πρόπερσι σημείωνε απώλειες της τάξης του 8,1%. Η τάση βελτίωσης του κλίματος συνεχίστηκε και τον περασμένο Ιανουάριο, καθώς ο σχετικός δείκτης

παρουσιάζει οριακή μείωση κατά 0,1% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2014 (-3,0%).

Ο κύκλος εργασιών το 2014 ενισχύθηκε σε τέσσερις από τους οκτώ υποκλάδους. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώνεται στα Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη (αύξηση κατά 7,0% αντί οριακών απωλειών κατά 0,1% το 2013), στην Ένδυση και Υπόδηση (+5,4% αντί -2,2%), στα Καύσιμα και Λιπαντικά (+1,1% έναντι -5,3%) και στα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων, ο τζίρος των οποίων ενισχύθηκε κατά μόλις 1,0% ξεπερνώντας ωστόσο τις απώλειες του 2013 (-9,5%).

Διάγραμμα 3.2

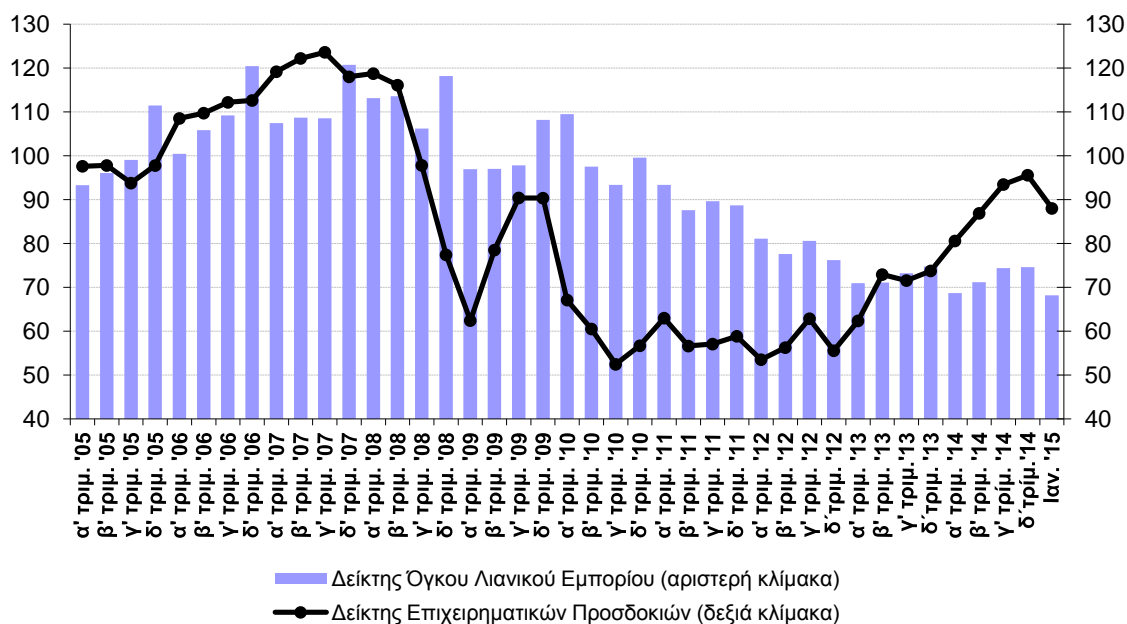
Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-Eurostat

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγή: ΙΟΒΕ

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων Λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)					
	2012	2013	2014	Μεταβολή 2012/2013	Μεταβολή 2014/2013	Μεταβολή Ιαν. 2015/2014
Γενικός Δείκτης	78,9	72,5	72,2	-8,1%	-0,4%	-0,1%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	80,6	73,8	73,3	-8,4%	-0,7%	1,3%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων						
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	88,9	80,4	81,2	-9,5%	1,0%	3,9%
Πολυκαταστήματα	97,7	86,3	82,3	-11,7%	-4,4%	3,3%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	71,1	67,3	68,0	-5,3%	1,1%	-0,6%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	73,5	71,4	67,6	-2,8%	-5,4%	-11,0%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	79,5	68,8	67,7	-13,4%	-1,7%	-2,8%
Ένδυση-Υπόδηση	64,4	63,0	66,4	-2,2%	5,4%	12,1%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	70,6	66,2	65,3	-6,2%	-1,4%	-2,1%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	83,3	83,2	89,0	-0,1%	7,0%	0,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	α' τρίμ. 2013	α' τρίμ. 2014	α' τρίμ. 2015	ΠΜ% '14/'13	ΠΜ% '15/'14
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	59,4	83,4	85,4	40,4%	2,4%
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	65,7	95,0	90,0	44,6%	-5,3%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	71,8	63,5	67,7	-11,6%	6,6%
Οχήματα-Ανταλλακτικά	63,3	102,8	108,4	62,4%	5,4%
Πολυκαταστήματα	52	60,1	73,8	15,6%	22,8%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	62,4	80,6	85,5	29,2%	6,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με τους **πρόδρομους δείκτες των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE**, οι προσδοκίες εξακολουθούν να βελτιώνονται στο σύνολο του λιανικού εμπορίου, όμως με ρυθμό που φθίνει κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015 καθώς ο σχετικός δείκτης παρουσίασε αύξηση κατά 6,1%, σε συνέχεια εντονότερης βελτίωσης κατά 29,2% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014.

Στους επιμέρους κλάδους, οι προσδοκίες ενισχύονται στα Πολυκαταστήματα (22,8% αντί 15,6% την αντίστοιχη περίοδο του 2014), στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (6,6% έναντι -11,6%), στα Οχήματα-Ανταλλακτικά (5,4% σε σχέση με 62,4%) και στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός (2,4% αντί 40,4%). Στον αντίποδα, οι προσδοκίες υποχωρούν στον υποκλάδο Υφασμάτων – Ένδυσης – Υπόδησης όπου ο σχετικός δείκτης περιορίζεται κατά 5,3% αντί αύξησης κατά 44,6% την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

Στα Αυτοκίνητα – Οχήματα, ο δείκτης διαμορφώνεται κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015 χαμηλότερα από ότι το 2014, καθώς αντιστράφηκε η ανοδική τάση της προηγούμενης περιόδου, παραμένοντας ωστόσο υψηλότερα από τα επίπεδα του

2013 και 2012. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώνεται στο πρώτο τρίμηνο του 2015 στις 85,5 μονάδες, έναντι 102,8 το 2014 και 63,3 μονάδων το 2013. Στα επιμέρους στοιχεία του δείκτη για το πρώτο τρίμηνο του 2015, το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων επέστρεψε σε αρνητικό πρόσημο, μετά τη θετική τιμή του 2014, ενώ και στο τμήμα των αποθεμάτων καταγράφεται ελαφρά επιδείνωση του δείκτη. Πάντως, ένα ισχυρό ποσοστό, κοντά στο 70% των επιχειρήσεων εκτιμά ότι τα αποθέματα είναι στα φυσιολογικά επίπεδα. Σχετικά με τις προοπτικές, σημειώνεται ότι το ισοζύγιο των παραγγελιών επανήλθε και αυτό σε αρνητικό πρόσημο, στις -19 μονάδες, καθώς ενισχύθηκε το ποσοστό όσων αναμένουν μείωση των παραγγελιών τους το επόμενο διάστημα, ενώ παρόμοια εικόνα επικρατεί και στις προοπτικές των πωλήσεων. Τέλος, στην πλευρά της απασχόλησης, οι ενδείξεις σταθεροποίησης είναι αρκετά ισχυρές. Η κάμψη της ανοδικής τάσης του 2014 αποτυπώνεται και στα επίσημα στοιχεία πωλήσεων επιβατικών αυτοκινήτων, όπου στο πρώτο τρίμηνο οι πωλήσεις είναι αυξημένες κατά 3,9%, έναντι αύξησης

κατά 17,4% το αντίστοιχο διάστημα του 2014.

Χονδρικό Εμπόριο

Οριακή ενίσχυση σημειώθηκε κατά το 2014 στο Χονδρικό εμπόριο, καθώς ο δείκτης κύκλου εργασιών αυξήθηκε κατά 0,2% έναντι σημαντικών απωλειών της τάξης του 12,1% το 2013. Πρόκειται για το πρώτο έτος από το 2008 που καταγράφεται αύξηση στον τζίρο του χονδρεμπορίου στην Ελλάδα.

Υπηρεσίες

Η πτωτική πορεία των Υπηρεσιών συνεχίζεται και το 2014 με τον κύκλο εργασιών να περιορίζεται στους 9 από τους 13 κλάδους σε σχέση με το 2013. Σημειώνεται ωστόσο πως οι όποιες απώλειες στους κλάδους των Υπηρεσιών περιορίστηκαν σημαντικά μέσα στο 2014.

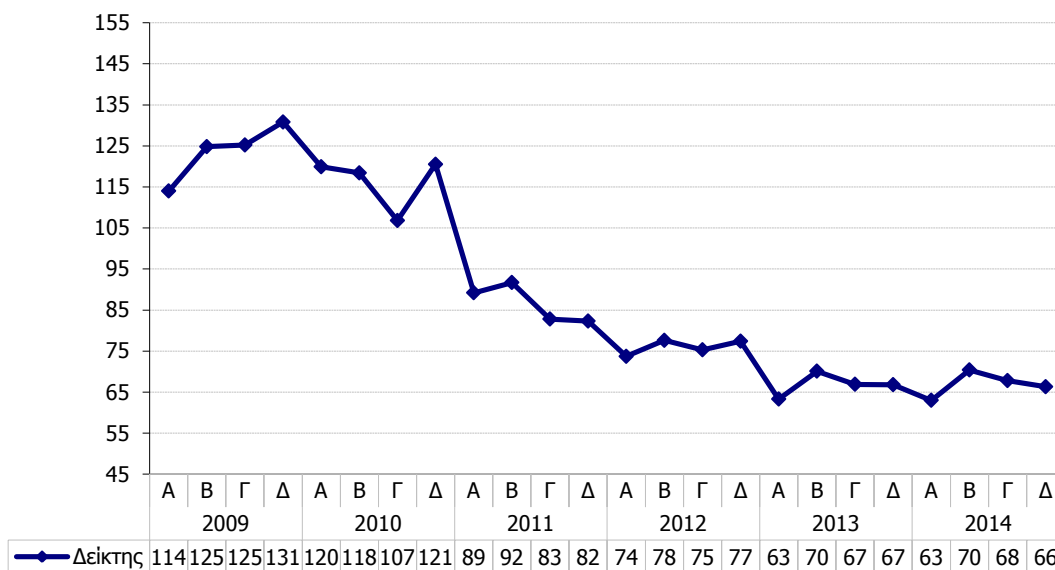
Η μεγαλύτερη κάμψη κατά το 2014 σημειώθηκε στις υπηρεσίες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών (κλάδος 71), όπου ο κύκλος εργασιών συρρικνώθηκε με εντονότερο ρυθμό -18,1% σε σχέση με πρόπερσι (-14,0%). Ακολουθεί ο κλάδος Διοικητικών Δραστηριοτήτων Γραφείου (κλάδος 82) του οποίου ο τζίρος περιορίστηκε με τον ίδιο περίπου ρυθμό σε σχέση με το 2013 (-14,8% αντί -15,7%). Σταθερές απώλειες την τελευταία διετία καταγράφονται και στις Υπηρεσίες Καθαρισμού (κλάδος 81.2) οι οποίες

περιορίστηκαν κατά 13,3%, όσο περίπου 2013 (-13,6%). Ο ρυθμός μείωσης του κύκλου εργασιών στις Υπηρεσίες διαφήμισης εξασθενεί και διαμορφώνεται στο -7,1% σε σχέση με εντονότερη πτώση (-20,9%) το 2013. Ηπιότερες απώλειες καταγράφονται στις υπηρεσίες Επεξεργασίας Δεδομένων και Δραστηριοτήτων Παροχής Πληροφόρησης (κλάδος 63) καθώς ο τζίρος συρρικνώνεται κατά 6,3% αντί -20,2% πρόπερσι, αλλά και στις Τηλεπικοινωνίες (κλάδος 61) όπου σημειώνεται κάμψη κατά 4,3% σε συνέχεια εντονότερων απωλειών κατά 11,7% πρόπερσι. Τέλος, απώλειες της τάξης του 3,4% σε σχέση με μείωση 2,3% πρόπερσι καταγράφονται στις υπηρεσίες Παροχής Προστασίας (κλάδος 80).

Στον αντίποδα, ανάμεσα στους κλάδους των οποίων ο τζίρος ενισχύθηκε το 2014, περιλαμβάνονται οι υπηρεσίες άλλων Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών δραστηριοτήτων (κλάδος 74) με το σχετικό δείκτη να αυξάνεται κατά 13,2% αντί απωλειών της τάξης του 17,1% πρόπερσι, οι Υπηρεσίες σχετικές με την απασχόληση (κλάδος 78) οι οποίες ενισχύθηκαν κατά 6,2% αντί +4,5% το 2013 και οι Υπηρεσίες εκδοτικών δραστηριοτήτων (κλάδος 58), των οποίων ο τζίρος αυξήθηκε με το μικρότερο ρυθμό που δεν ξεπέρασε το 0,2%, αντί όμως εκτεταμένων απωλειών κατά 4,9% πρόπερσι.

Διάγραμμα 3.4

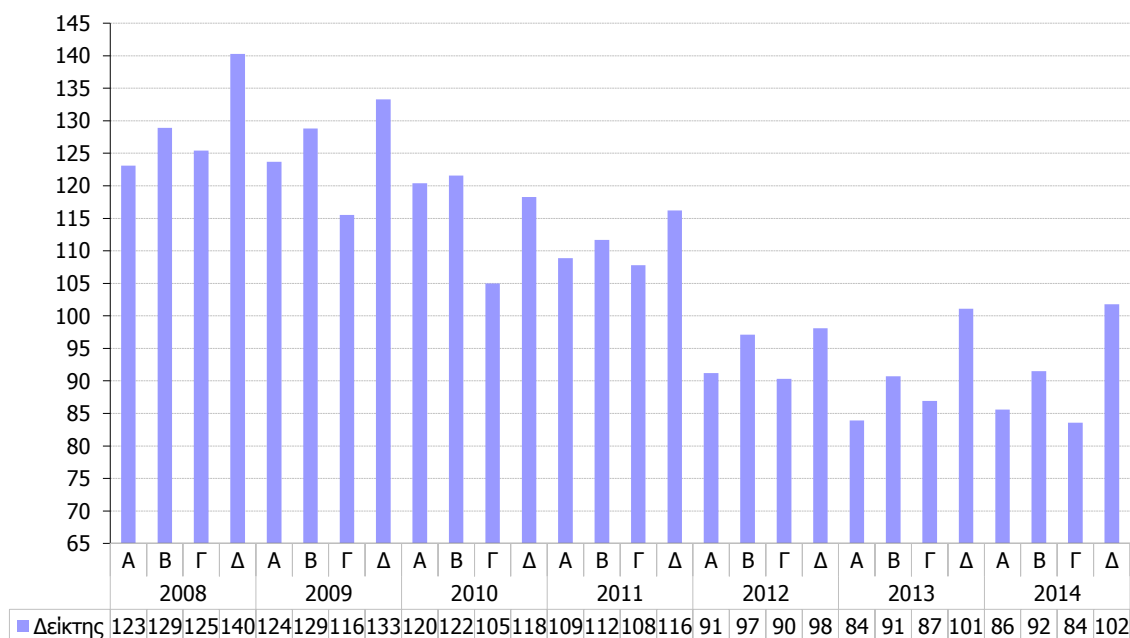
Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.5

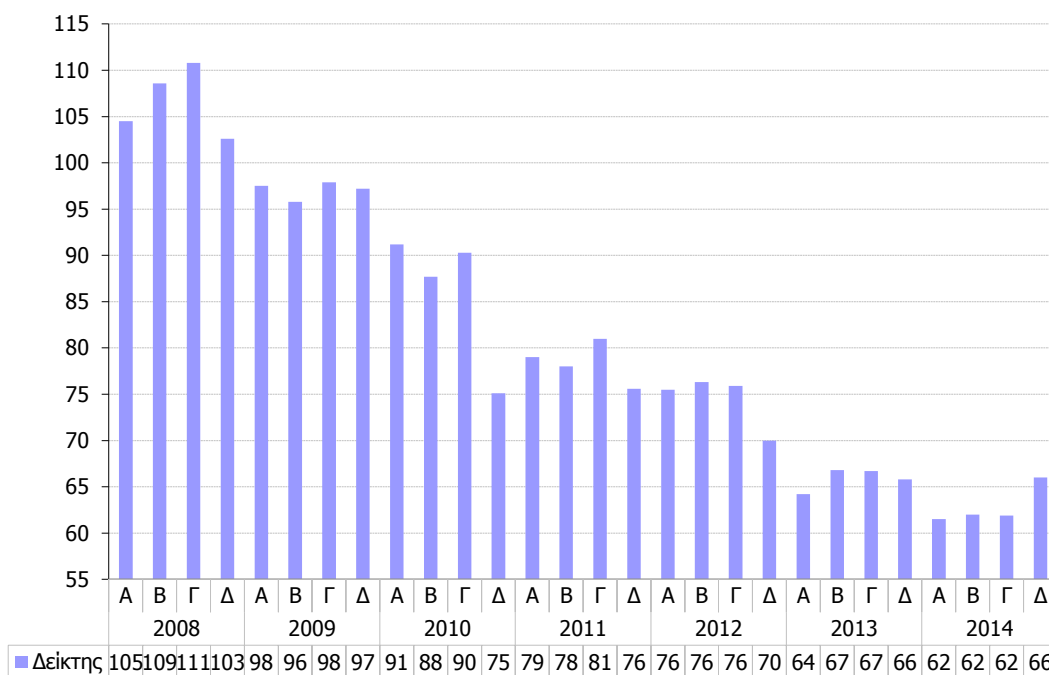
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Ταχυδρομικών και ταχυ-μεταφορικών δραστηριοτήτων (κλάδος 53)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.6.

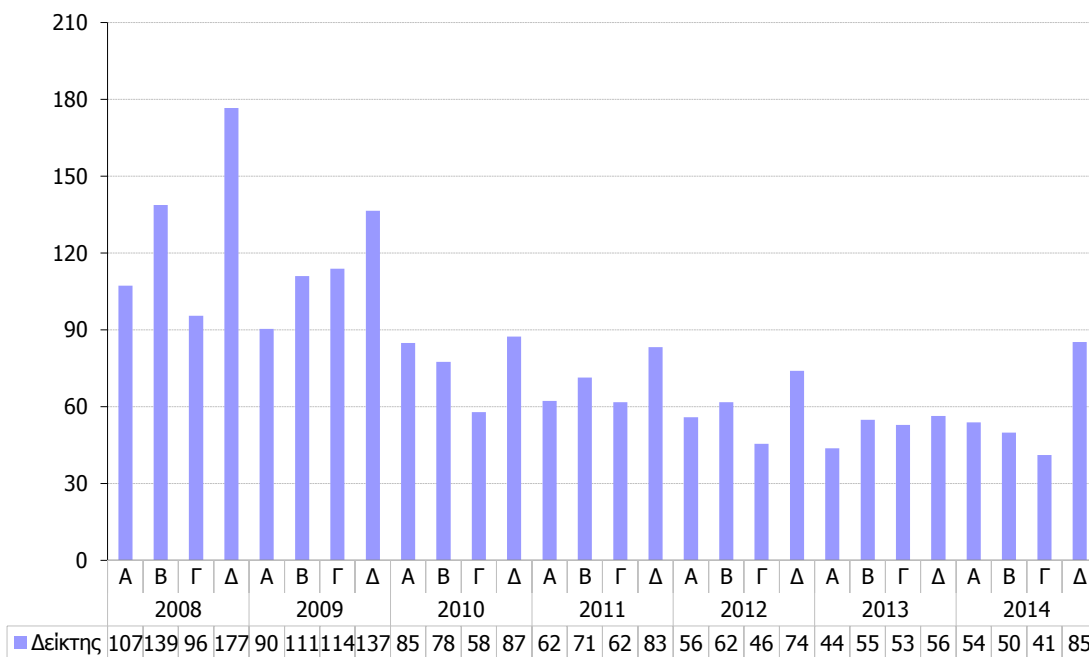
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.7

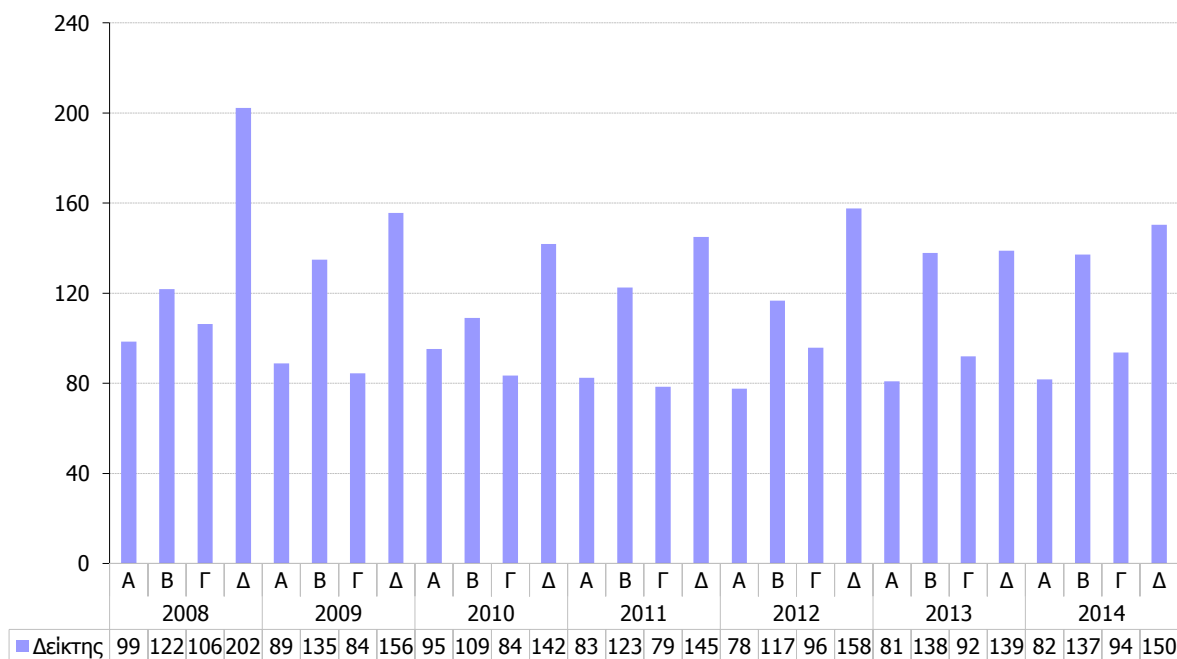
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

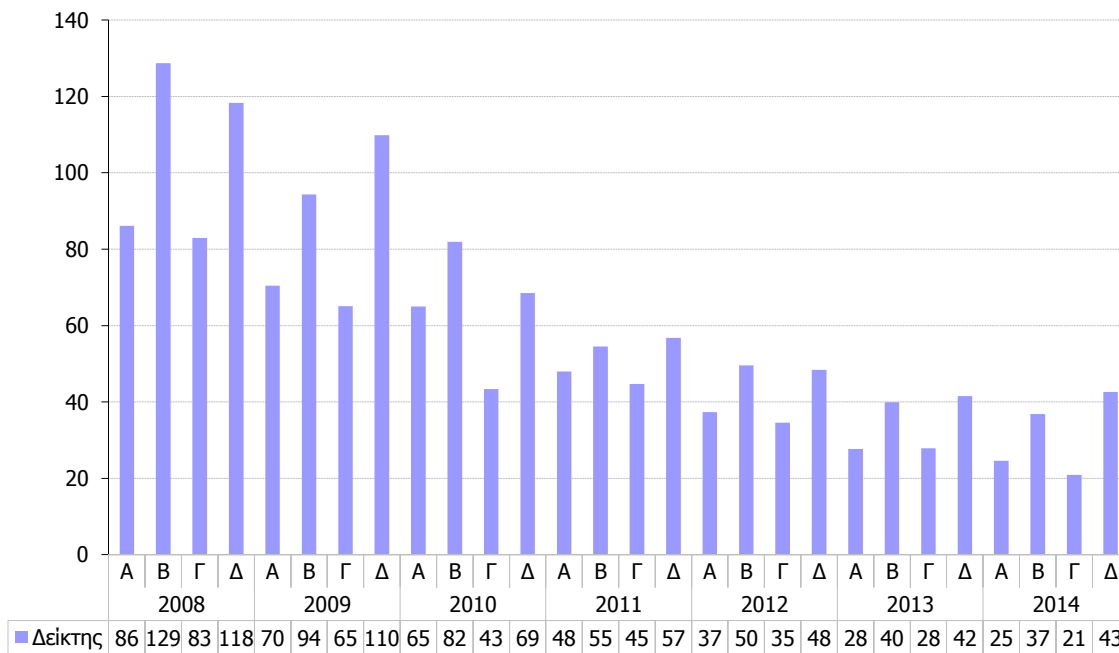
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Νομικών, Λογιστικών & παροχής συμβουλών διαχείρισης δραστηριοτήτων (κλάδοι 69+70.2)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.9

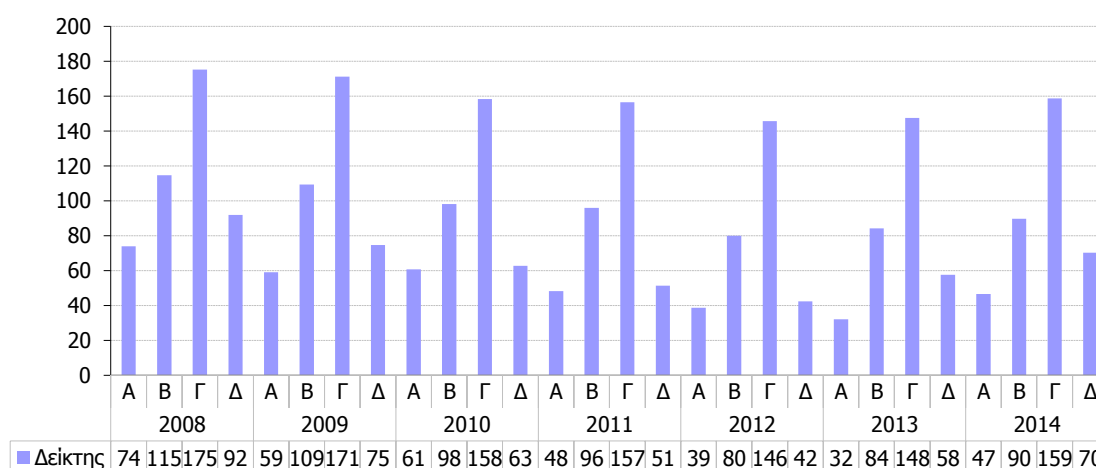
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης (Κλάδος 73)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ο κλάδος υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης (κλάδοι 55 & 56) σημείωσε σημαντική βελτίωση το 2014, με τον κύκλο εργασιών του να ενισχύεται κατά 13,7%, σε συνέχεια ηπιότερης ανάπτυξης το 2013 (4,8%). Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015, η αισιοδοξία στους κλάδους των Υπηρεσιών φαίνεται να υποχωρεί, σύμφωνα με την **έρευνα οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ**. Ο δείκτης περιορίστηκε κατά 3,0% στη συγκεκριμένη περίοδο, όταν την αντίστοιχη περυσινή περίοδο ο δείκτης κατέγραφε βελτίωση της τάξης του 30,0%.

Αναλυτικά, περισσότερο αισιόδοξοι είναι φέτος οι εκπρόσωποι δύο εκ των πέντε υποκλάδων. Ωστόσο, οι προσδοκίες στους υπόλοιπους τρεις υποκλάδους σημειώνουν σημαντικές απώλειες με αποτέλεσμα, αντισταθμίζοντας τη βελτίωση στους υπόλοιπους. Η πολύ πιο έντονη

απαισιοδοξία στους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς συνδέεται σαφώς με τις σημαντικές πιέσεις στη ρευστότητα της ελληνικής οικονομίας τους τελευταίους μήνες και την ισχνή πλέον πρόσβαση στον Έκτακτο Μηχανισμό Ρευστότητας της ΕΚΤ και τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου. Καλύτερες προσδοκίες καταγράφονται στα Ξενοδοχεία και Εστιατόρια με το σχετικό δείκτη να ενισχύεται κατά 4,6% έναντι αύξησης κατά 43,3% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Ακολουθούν οι Διάφορες Υπηρεσίες προς τις Επιχειρήσεις που και εκεί ο δείκτης ενισχύεται αλλά με σημαντικά μικρότερο ρυθμό σε σχέση με το 2013 (3,9% αντί 20,2%). Στον αντίποδα, έκδηλη απαισιοδοξία διαφαίνεται στους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς (-40,7% αντί +33,0% πέρυσι), στην Πληροφορική (-15,2% σε σχέση με +36,2%) και στα Τουριστικά Γραφεία – Πρακτορεία (-5,8% αντί 74,2%).

Πίνακας 3.6

Δείκτης Κύκλου Εργασιών (Ετήσια Μεταβολή, 2005=100)

	2012	2013	2014	ΠΜ% '13/'12	ΠΜ% '14/'13
Εμπόριο Αυτοκινήτου	52,0	50,4	60,1	-3,1%	19,3%
Μεταφορές Χερσαίες και μέσω Αγωγών	95,1	91,0	87,3	-4,3%	-4,1%
Πλωτές Μεταφορές	68,5	76,3	70,1	11,4%	-8,2%
Αεροπορικές Μεταφορές	97,4	112,0	121,4	15,0%	8,4%
Υποστηρικτικές προς τις Μεταφορές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Αποθήκευσης	61,6	81,6	86,1	32,5%	5,5%
Ταξιδιωτικά Πρακτορεία	45,2	53,5	56,5	18,3%	5,7%
Ταχυδρομικές και Ταχυμεταφορικές Δραστηριότητες	94,1	90,1	90,6	-4,2%	0,6%
Εκδοτικές Δραστηριότητες	47,8	42,9	45,6	-10,2%	3,9%
Τηλεπικοινωνίες	74,4	65,8	62,9	-11,7%	6,1%
Πληροφορική	59,3	56,4	57,5	-4,8%	1,9%
Επεξεργασία Δεδομένων	165,9	132,4	122,3	-20,2%	-7,6%
Νομικές, Λογιστικές, Συμβουλευτικές Υπηρεσίες	112,0	112,8	124,1	0,8%	10,0%
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί	61,3	53,5	43,0	-12,7%	-19,6%
Διαφήμιση, Έρευνα Αγοράς, Δημοσκοπήσεις	42,5	34,5	31,2	-18,9%	-9,4%
Διοικητικές Δραστηριότητες Γραφείου	53,3	44,8	38,2	-15,9%	-14,7%
Τουρισμός	76,7	80,4	91,4	4,8%	13,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.7

Κλαδικόι Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1996-2006=100)

	α' τρίμ. 2013	α' τρίμ. 2014	α' τρίμ. 2015	ΠΜ% '14-'13	ΠΜ% '14-'15
Ξενοδοχεία – Εστιατόρια	62,3	89,3	93,4	43,3%	4,6%
Τουριστικά Γραφεία – Πρακτορεία	63,2	110,1	103,7	74,2%	-5,8%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	53,1	63,8	66,3	20,2%	3,9%
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	68,2	90,7	53,8	33,0%	-40,7%
Πληροφορική	58,0	79	67	36,2%	-15,2%
Σύνολο Υπηρεσιών	60,6	78,8	76,4	30,0%	-3,0%

Πηγή: ΙΟΒΕ

3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Οι **εξαγωγές αγαθών** διαμορφώθηκαν στο σύνολο του 2014 σε €26,9 δισεκ., έναντι €27,3 δισεκ. το 2013, δηλαδή **1,5%** χαμηλότερα. Μη λαμβάνοντας υπόψη τις **εξαγωγές πετρελαιοειδών**, οι **υπόλοιπες εξαγωγές συρρικνώθηκαν πέρυσι κατά 0,7%**,

καθώς διαμορφώθηκαν στα €16,5 δισεκ., από €16,4 δισεκ. την προηγούμενη χρονιά. Οι εισαγωγές (συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών) παρουσίασαν πέρυσι αύξηση κατά 1,4%, ανερχόμενες σε €46,8 δισεκ., από €46,1 δισεκ. το 2013. Συνισταμένη των παραπάνω αποτελεί η διεύρυνση του **εμπορικού ελλείμματος** κατά € 1,04 δισεκ. (ή κατά 5,5%), στα €19,86 δισεκ.,

από €18,82 δισεκ. Ακολούθως, η **αξία των εξαγωγών προϊόντων** της ελληνικής οικονομίας **αντιστοιχούσε το 2014 στο 57,5% των εισαγωγών της**, ενώ ένα χρόνο πριν έφθανε το 59,2%.

Αναλυτικά, οι εξαγωγές Αγροτικών Προϊόντων περιορίστηκαν το 2014 κατά 3,8%, στα €4,6 δισεκ. από €4,8 δισεκ. την προηγούμενη χρονιά, ενώ πτώση παρουσίασαν και οι εξαγωγές Καυσίμων, κατά 4,9%, με αποτέλεσμα να μην ξεπεράσουν τα €10,4 δισεκ. το 2014 από τα €10,9 δισεκ. το 2013 (Πίνακας 3.7). Σημειώνεται ότι οι δύο αυτές κατηγορίες προϊόντων αντιπροσωπεύουν το 55,6% των ελληνικών εξαγωγών (57,3% το 2013). Η μείωση στα Αγροτικά Προϊόντα προήλθε κυρίως από την αξιοσημείωτη εξασθένιση της ζήτησης κατά 45,2% στα Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, η αξία των οποίων δεν ξεπέρασε τα €316,5 εκατ., από €577,6 εκατ. τον προηγούμενο χρόνο (-€261 εκατ.), με αποτέλεσμα να συρρικνωθεί και το μερίδιο τους στη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων από 12,1% το 2013 σε 6,9% το 2014. Στην κατηγορία Τροφίμων και Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 80,4% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, οι εξαγωγές σημείωσαν αύξηση κατά 2,3%, από €3,61 δισεκ. σε €3,69 δισεκ. Στα προϊόντα Ποτά - Καπνού που αντιπροσωπεύουν το 12,7% των εξαγωγών του κλάδου Αγροτικών Προϊόντων, η ζήτηση διαμορφώθηκε στα €584 εκατ., παραμένοντας στα ίδια επίπεδα με το 2013.

Στις εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων παρουσιάστηκε άνοδος το 2014, κατά

4,1% ή €410 εκατ., με την αξία τους να αγγίζει τα €10,3 δισεκ., από €9,9 δισεκ. ένα χρόνο πριν. Η αύξηση ερμηνεύεται κυρίως από την άνοδο της διεθνούς ζήτησης για Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 12,4% ή 247,3 εκατ., με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €2,24 δισεκ., από €1,99 δισεκ. πρόπερσι καθώς και στα Χημικά και Συναφή Προϊόντα κατά 3,1% ή €78,6 εκατ. (από €2,57 δισεκ. το 2013 σε €2,64 δισεκ. το 2014). Επίσης, βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων σημειώθηκε στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη, κατά 2,5% ή €42,4 εκατ. (από €1,69 δισεκ. το 2013 σε €1,73 δισεκ. το 2014). Ανοδικά κινήθηκαν και οι εξαγωγές στα Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη - που καλύπτουν το 36,3% των εξαγωγών του κλάδου Βιομηχανικών Προϊόντων - κατά 1,1% ή €41,8 εκατ. (από τα €3,68 δισεκ. το 2013 στα €3,72 δισεκ. το 2014).

Τέλος, πτώση σημειώθηκε στις εξαγωγές Πρώτων Υλών, της τάξης του 8,9% (από €1,13 δισεκ. σε €1,03 δισεκ.) και μείωση στις εξαγωγές Ειδών και Συναλλαγών μη Ταξινομημένων κατά Κατηγορίες, κατά 3% (από €590 εκατ. το 2013 σε €572,6 εκατ. το 2014).

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών ανά γεωγραφικό προορισμό, αυτές παρουσίασαν ανοδική τάση στις χώρες της Ευρωζώνης-15 - στις οποίες κατευθύνθηκε το 2014 περίπου το 1/3 των ελληνικών προϊόντων -, της τάξης του 0,6%, προσεγγίζοντας τα €7,98 δισεκ. το τρέχον έτος από €7,94 δισεκ. το 2013, ενώ προς την Ευρωπαϊκή Ένωση-27 η αύξηση ήταν μεγαλύτερη (1,6%) με τις

εξαγωγές να διευρύνονται το 2014 κατά €174,8 εκατ. (από €11,96 δισεκ. το 2013 σε €12,13 δισεκ. πέρυσι). Σε επίπεδο χωρών που απορροφούν το μεγαλύτερο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών προς την Ευρωζώνη-15, σημειώθηκε μικρή πτώση προς τη Γερμανία, κατά 0,6% ή €10 εκατ. (από €1,77 δισεκ. σε €1,76 δισεκ.) και συρρίκνωση προς το Ηνωμένο Βασίλειο της τάξης του 1,9% ή €19,1 εκατ. (από €984,7 εκατ. σε €965,5 εκατ.), ενώ παρόμοια ήταν και η τάση στις εξαγωγές προς την Αυστρία, οι οποίες συρρικνώθηκαν κατά 14,5% ή €29,8 εκατ. (από €205 εκατ. πέρυσι σε €175,2 εκατ. το 2014). Αντιθέτως, στην Ισπανία και στην Ιταλία οι εξαγωγές παρουσίασαν άνοδο, κατά 15,8% και 1,2%, αντίστοιχα, ανερχόμενες σε €667 εκατ. (από €576 εκατ. το 2013) και €2,44 δισεκ. (από €2,47 δισεκ.) αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι η μεγαλύτερη ποσοστιαία υποχώρηση των εξαγωγών το 2014 σε χώρα της Ευρωζώνης-15 σημειώθηκε προς τη Δανία, όπου έφτασε το 23% ή €29,4 εκατ. (από €127,7 εκατ. πριν ένα χρόνο σε €98,2 εκατ.), ενώ η υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση σημειώθηκε στο Λουξεμβούργο (+33,8% ή €1,2 εκατ.).

Σε σχέση με τις Χώρες της Νέας Διεύρυνσης, στις οποίες οι συνολικές εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 7,8% ή €156,8 εκατ. (από €2,02 δισεκ. το 2013 σε €2,17 δισεκ. το 2014), η Κύπρος αποτελεί τον κυριότερο προορισμό των ελληνικών προϊόντων, με αύξηση σε σχέση με το 2013 κατά 9,8% (+€109,5 εκατ.). Παραπλήσιες, θετικές εξελίξεις προκύπτουν και για άλλες δύο χώρες που απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών από τη συγκεκριμένη ομάδα χωρών, την Πολωνία και την Τσεχία, προς τις οποίες οι εξαγωγικές ροές ενισχύθηκαν κατά 12,1% ή €34,8 εκατ. (ανερχόμενες σε €323,3 εκατ.), και κατά 28,6% ή 41,9 εκατ. (ανερχόμενες σε €188,4 εκατ.) αντίστοιχα. Η μεγαλύτερη συρρίκνωση, κατά 44,3%, σημειώθηκε στη Σλοβενία, όπου οι ελληνικές εξαγωγές περιορίστηκαν κατά €74,5 εκατ. (από €168,1 εκατ. σε €93,6 εκατ.).

Σε ότι αφορά την Τουρκία, το σημαντικότερο εξαγωγικό προορισμό για το 2014, σημειώθηκε αύξηση κατά 2,2% ή €69,5 εκατ., δηλαδή από τα €3,20 δισεκ. πέρυσι σε €3,27 δισεκ. το 2014.

Πίνακας 3.8
Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2014*	2013*	2014*/2013*	2014*	2013*
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	4.590,0	4.769,7	-3,8%	17,1%	17,5%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	3.689,5	3.607,9	2,3%	13,7%	13,2%
Ποτά και Καπνός	584,0	584,3	0,0%	2,2%	2,1%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	316,5	577,6	-45,2%	1,2%	2,1%
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	1.031,7	1.132,1	-8,9%	3,8%	4,1%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	1.031,7	1.132,1	-8,9%	3,8%	4,1%
ΚΑΥΣΙΜΑ	10.363,0	10.891,4	-4,9%	38,5%	39,9%
Ορυκτά, Καύσιμα, Λιπαντικά κ.λπ.	10.363,0	10.891,4	-4,9%	38,5%	39,9%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	10.342,9	9.932,7	4,1%	38,4%	36,4%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	2.645,3	2.566,7	3,1%	9,8%	9,4%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	3.721,6	3.679,7	1,1%	13,8%	13,5%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	2.246,1	1.998,8	12,4%	8,3%	7,3%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.729,9	1.687,5	2,5%	6,4%	6,2%
ΆΛΛΑ	572,6	590,0	-3,0%	2,1%	2,2%
Είδη και Συναλλαγές μη Ταξινομημένα κατά Κατηγορίες	572,6	590,0	-3,0%	2,1%	2,2%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	26.900,2	27.316,0	-1,5%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ.

Η ζήτηση για ελληνικά προϊόντα από τις χώρες των Βαλκανίων (περιοχή που έρχεται τρίτη στην κατάταξη αυτών που απορροφούν τις περισσότερες ελληνικές εξαγωγές) μειώθηκε οριακά, κατά 0,8%, με την αξία τους να διαμορφώνεται σε €3,62 δισεκ. το 2014 από €3,65 δισεκ. πρόπερσι. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην πτώση των εξαγωγών προς: i) τη Βουλγαρία, η οποία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς των ελληνικών εξαγωγών τόσο στη συγκεκριμένη περιοχή όσο και γενικά για τις ελληνικές εξαγωγές (4^{ος} σημαντικότερος προορισμός) κατά 4,1% ή €57 εκατ., ii) την Π.Γ.Δ.Μ., κατά 5% ή €37,3 εκατ. και iii) το Κόσοβο, όπου από τα €77,4 εκατ. το 2013 οι εξαγωγές δεν ξεπέρασαν τα €34,6 εκατ. το 2014

(μείωση 42,8%). Η κάμψη προς αυτούς τους προορισμούς αντισταθμίστηκε εν μέρει από την άνοδο των εξαγωγών προς i) την Αλβανία, κατά 19,8% (€68,1 εκατ.) ii) τη Ρουμανία κατά 4,7% (€28,2 εκατ.) και iii) την Κροατία, κατά 29,4% (€15,9 εκατ.).

Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής οι εξαγωγές περιορίστηκαν κατά 5,5% (από €1,14 δισεκ. σε €1,07 δισεκ.), κυρίως λόγω της πτώσης των εξαγωγών στις Η.Π.Α. από τα €934,2 εκατ. στα €821,2,9 εκατ. (-12,1%), παρά την άνοδο των εξαγωγών προς το Μεξικό και τον Καναδά κατά 9,5% (€11,4 εκατ.) και 43,4% (€38,5 εκατ.) αντίστοιχα.

Οι εξαγωγές περιορίστηκαν και προς τις χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής (που μετά την Ευρωζώνη-15 απορροφούν τις περισσότερες ελληνικές εξαγωγές), κατά 1,6% (από €3,80 δισεκ. σε €3,74 δισεκ.), κυρίως λόγω της κατακόρυφης πτώσης των εξαγωγών προς τις χώρες της Βορείου Αφρικής, δηλαδή τη Λιβύη (-70,2% από €745,8 εκατ. στα €222,1 εκατ.) το Μαρόκο (-71,2% από τα €190,3 εκατ. στα €54,8 εκατ.), και την Αλγερία (-€20% από €352,5 εκατ. σε €282,1 εκατ.). Η μείωση μετριάστηκε από τη σημαντική άνοδο στη Σαουδική Αραβία, προς την οποία οι εξαγωγές ανήλθαν σε €785,2 εκατ. (+94,6%), την Τυνησία, όπου ανήλθαν σε €272,1 εκατ. (+248,1%) και την Αίγυπτο, προς την οποία έφτασαν τα €162,1 εκατ. (+27,3%). Σε δύο άλλους σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς ελληνικών προϊόντων στη Μέση Ανατολή, το Λίβανο και το Ισραήλ, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 23,2% και 48,5% αντίστοιχα, ανερχόμενες σε €613,4 εκατ. και €191,9 εκατ.

Υποχώρηση των εξαγωγών κατά 1,3% σημειώθηκε προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, στα €831,5 εκατ. (από €842,8 εκατ.), εξέλιξη που οφείλεται κυρίως στη μείωση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τη Ρωσία -το σημαντικότερο προορισμό της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής - κατά 12,1% (από €406 εκατ. το 2013 στα €356,9 εκατ. το 2014) και τη Γεωργία, προς την οποία έφτασαν τα €130,7 εκατ. (από €153,4 εκατ. το προηγούμενο έτος). Όμως, αύξηση εξαγωγών σημειώθηκε προς τη Μολδαβία κατά 96,8% (από

€45,9 εκατ. το 2013 στα €90,3 εκατ. το 2014).

Σημαντική συρρίκνωση στις εξαγωγές παρουσιάστηκε το 2014 προς τις αγορές των χωρών της Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να μειώνεται στα €79,6 εκατ. από €150,9 εκατ. ένα χρόνο πριν. Η εξασθένιση των εξαγωγικών επιδόσεων προς τις χώρες της οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη μείωση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τη Βραζιλία, κατά 67,9%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €39,7 εκατ. το 2014 από €123,6 εκατ. πρόπερσι.

Αντιθέτως, φαίνεται να διατηρείται η αύξηση της ζήτησης των ελληνικών αγαθών που είχε διαφανεί τα προηγούμενα χρόνια προς τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, καθώς το 2014 καταγράφηκε ενίσχυση των εξαγωγών προς αυτές κατά 34,1% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, διαμορφώνοντάς τις στα €738,8 εκατ. από €584,5 εκατ. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την άνοδο τους προς τη Σιγκαπούρη (+25,6%, στα €264,4 εκατ.), τη Νότια Κορέα (+40,8%, στα €281,1 εκατ.) και την Ινδονησία (+64,6%, στα €100,5 εκατ.). Η άνοδος αυτή αντισταθμίζει, σε μεγάλο βαθμό την έντονη εξασθένιση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από την Κίνα το 2014, κατά 33,4%, με τις εξαγωγικές ροές προς αυτή να διαμορφώνονται στα €278,5 εκατ. από €418 εκατ. πρόπερσι.

Ανακεφαλαιώνοντας, η υποχώρηση των εξαγωγών προϊόντων το 2014 προήλθε κυρίως από την πτώση των εξαγωγών Καυσίμων (-€528,4 εκατ. ή -4,9%) καθώς και Λαδιών και Λιπών Ζωικής ή Φυτικής

Προέλευσης (-€261 εκατ. ή -45,2%), παρά την άνοδο των εξαγωγών των Χημικών και Συναφών προϊόντων (+€78,6 εκατ. ή +3,1%). Από τη σκοπιά της γεωγραφικής διασποράς των εξαγωγών, η ανακοπή της ανοδικής δυναμικής των προηγούμενων ετών οφείλεται κυρίως στη συρρίκνωση της ζήτησής τους από τις Λοιπές Χώρες, τα Βαλκάνια, καθώς και τις χώρες της Μέσης Ανατολής-Βόρειας Αφρικής. Την υποχώρηση δεν ανέκοψε η ενίσχυση των εξαγωγών προς τη Νοτιοανατολική Ασία και τις χώρες της Νέας Διεύθυνσης.

Για το τρέχον έτος, η υποτίμηση της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου, καθώς και άλλων νομισμάτων (στερλίνα, δολάριο Καναδά), σε συνδυασμό με τη σταθεροποίηση της τιμής του πετρελαίου

σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα των περυσινών η οποία περιόρισε το ενεργειακό κόστος, έχουν ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων. Ειδικά η υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου μπορεί να συμβάλει στην κάλυψη μέρους ή του συνόλου των σημαντικών απωλειών προς τις Η.Π.Α. πέρυσι. Ωστόσο, οι παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με την Ευρωζώνη πλήττουν τη δημοφιλία των ελληνικών προϊόντων στην ΕΕ, το βασικό εξαγωγικό προορισμό, με αποτέλεσμα να θεωρείται αβέβαιη η διατήρηση της περυσινής ανόδου των εξαγωγών αγαθών προς τις χώρες της, η οποία εν πολλοίς οδήγησε στην αύξηση των εξαγωγών αγαθών το 2014. Υπό αυτές τις επιδράσεις στις εξαγωγές, είναι πιθανή μια μικρή υποχώρηση των εξαγωγών αγαθών φέτος.

Πίνακας 3.9
Εξαγωγές ανά προορισμό, 2013-2014

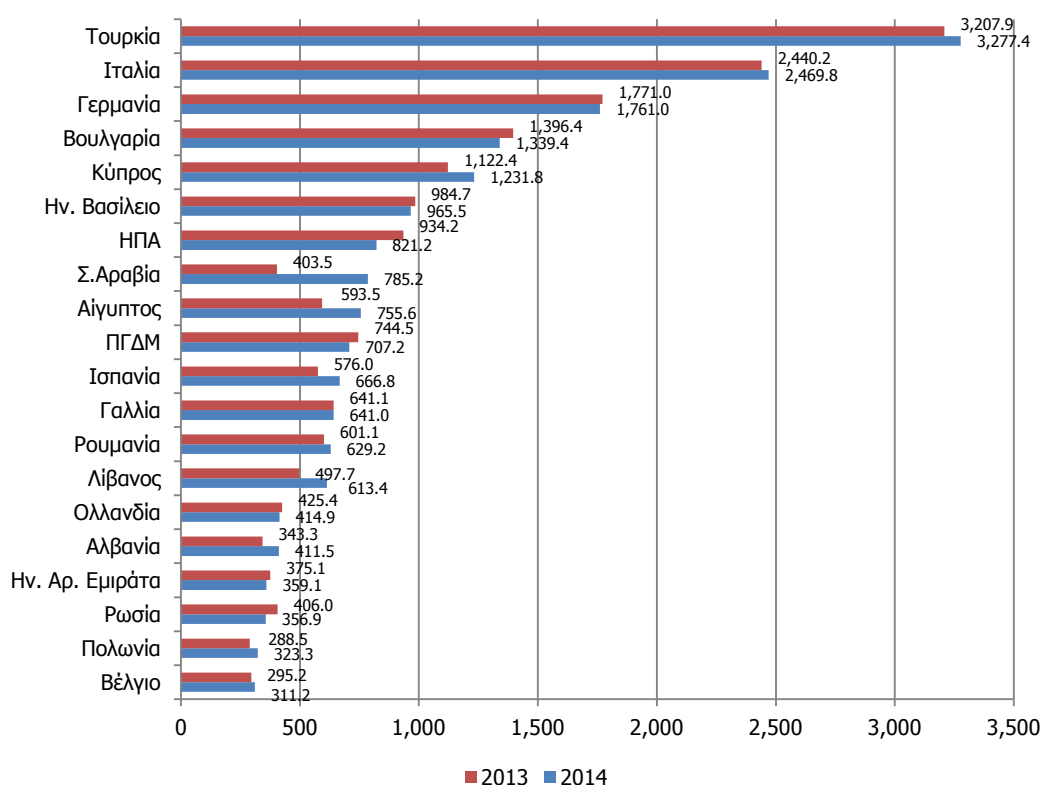
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2014*	2013	2014/2013*	2014*	2013
Ο.Ο.Σ.Α. (29 χώρες)	13.642,5	13.426,8	1,6%	50,7%	49,2%
Ε.Ε.-27	12.136,1	11.961,3	1,5%	45,1%	43,8%
Ε.Ε.-15	7.989,8	7.943,0	0,6%	29,7%	29,1%
Βόρεια Αμερική	1.078,7	1.141,8	-5,5%	4,0%	4,2%
Άλλες Ανεπτυγμένες Χώρες	188,6	183,2	3,0%	0,7%	0,7%
Υπόλοιπες Χώρες Ο.Ο.Σ.Α. (εκτός Νότιας Κορέας)	3.429,0	3.369,9	1,8%	12,7%	12,3%
Βαλκάνια	3.625,5	3.654,0	-0,8%	13,5%	13,4%
Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών	831,5	842,8	-1,3%	3,1%	3,1%
Βόρεια Αφρική και Μέση Ανατολή	3.747,9	3.807,1	-1,6%	13,9%	13,9%
Χώρες Αφρικής (εκτός Βόρειας Αφρικής)	156,8	130,8	19,9%	0,6%	0,5%
Ν.Α. Ασία	783,8	584,5	34,1%	2,9%	2,1%
Λατινική Αμερική	79,6	150,9	-47,3%	0,3%	0,6%
Λοιπές Χώρες	2.811,4	3.487,3	-19,4%	10,5%	12,8%
ΣΥΝΟΛΟ	26.900,2	27.316,0	-1,5%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ.

Διάγραμμα 3.11

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων (σε εκατ. €), κατά το 2013 και 2014

Πηγή: Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ. Επεξεργασία: Ι.Ο.Β.Ε.

3.4 Απασχόληση - Ανεργία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ., **ύστερα από δύο συνεχόμενα τρίμηνα πτωτικής πορείας, η ανεργία αυξήθηκε το τελευταίο τρίμηνο του 2014 στο 26,1%, από 25,5% το τρίτο τρίμηνο του έτους.** Ωστόσο για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο το ποσοστό της είναι χαμηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Σε ετήσια βάση, παρουσίασε μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος – για πρώτη φορά από το 2008 – στο 26,5%, από 27,5% το 2013, με τον αριθμό των ανέργων να περιορίζεται κατά 55,9 χιλ.,

στους 1.274,4 χιλ. από 1.330,4 χιλ. πρόπερσι.

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα παραμένει από το τρίτο τρίμηνο του 2012 το υψηλότερο στην Ευρωζώνη-19, ενώ γενικότερα, τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας ακόμα απαντώνται σε χώρες οι οποίες εισήλθαν στο Μηχανισμό Στήριξης και είτε έχουν εξέλθει πλέον από αυτόν, είτε όχι. Έπεται η Ισπανία, με ανεργία 23,7%, η οποία από το δεύτερο τρίμηνο του 2013 παρουσιάζει συνεχή μείωση. Ακολουθούν η Κύπρος, με ποσοστό ανεργίας 16,4% και η Πορτογαλία, όπου το ποσοστό ανεργίας επίσης εμφανίζει

συνεχή μείωση από το δεύτερο τρίμηνο του 2013, με αποτέλεσμα το τελευταίο τρίμηνο πέρυσι να κατέλθει στο 13,6%. Πτωτική από το τρίτο τρίμηνο του 2013 είναι η πορεία της ανεργίας και στην Ιρλανδία, το ποσοστό της οποίας το τελευταίο τρίμηνο του 2014 διαμορφώθηκε σε 10,4%. Στις προαναφερθείσες χώρες, η ανεργία σε ετήσια βάση παρουσίασε κάμψη σε σχέση με το 2013 (Ισπανία: 24,5% από 26,1%, Πορτογαλία: 14,2% από 16,4%, Ιρλανδία: 11,3% από 13,1%), με εξαίρεση την Κύπρο όπου αυξήθηκε από 15,9% το 2013 σε 16,1% πέρυσι.

Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας στην Ευρωζώνη-19 το τελευταίο τρίμηνο του 2014 καταγράφηκαν – όπως και στα προηγούμενα τρίμηνα – στην Γερμανία (4,9%), την Αυστρία (5,6%), το Λουξεμβούργο (5,9%) και τη Μάλτα (6,1%). Σε ετήσια βάση, η ανεργία στη Γερμανία μειώθηκε για πέμπτο συνεχόμενο έτος (5% το 2014) ενώ στο Λουξεμβούργο και την Αυστρία η ανεργία παρουσίασε ασθενή αύξηση για τέταρτο και τρίτο συνεχόμενο έτος αντίστοιχα, (6% και 5,6%, αντίστοιχα το 2014).

Τέλος, στις άλλες δύο μεγάλες οικονομίες της Ευρωζώνης-19, τη Γαλλία και την Ιταλία, η ανεργία το τελευταίο τρίμηνο του 2014 αυξήθηκε σε 10,5% και 13% αντίστοιχα, από 10,1% και 12,4% στο τέταρτο τρίμηνο του 2013. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό πως στην Ιταλία η ανεργία, από το τρίτο τρίμηνο του 2011, είναι σε συνεχή άνοδο. Πέρυσι, η ανεργία στη Γαλλία παρουσίασε σταθεροποίηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (10,3%),

ύστερα από πέντε συνεχόμενα έτη ασθενούς αύξησης, ενώ στην Ιταλία η ανεργία από το 2008 (6,8%) παρουσιάζει συνεχή άνοδο, φτάνοντας το 12,7% το 2014 (με εξαίρεση τη διετία 2010-2011, οπότε η ανεργία διατηρήθηκε στα επίπεδα του 8,4%).

Όπως έχει αναφερθεί κατ' επανάληψη σε προηγούμενες εκθέσεις, **η άνοδος της ανεργίας την περίοδο 2009-2013 προήλθε αποκλειστικά από τη μείωση της απασχόλησης**. Όμως, παρά τη μείωση της απασχόλησης το τέταρτο τρίμηνο του 2014 (3.535,3 χιλ. απασχολούμενοι) σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο του ίδιου έτους (3.586,9 χιλ. απασχολούμενοι), σε ετήσια βάση ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε πέρυσι για πρώτη φορά από το 2008, κατά 23,1 χιλ. Άτομα, ή κατά 0,66% σε σχέση με το 2013 (από τους 3.513 χιλ. στους 3.536,3 χιλ. το 2014).

Σε ότι αφορά τα επιμέρους χαρακτηριστικά της ανεργίας, **διαχρονικά πλήττει περισσότερο τις γυναίκες από τους άνδρες**. Το τελευταίο τρίμηνο του 2014 το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο σε σχέση με αυτό των ανδρών (29,3% έναντι 23,3%), ενώ στο σύνολο του έτους η συγκεκριμένη διαφορά ανήλθε σε 6,5 ποσοστιαίες μονάδες (30,2% έναντι 23,7%). Πάντως, τα ποσοστά ανεργίας ανδρών και γυναικών παρουσίασαν πτώση το 2014, για πρώτη φορά από το 2008. Σημειώνεται ότι στην Ευρωζώνη-19, η διαφορά ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι πολύ μικρή στο σύνολο

του 2014 και δεν ξεπερνάει τις 0,3 ποσοστιαίες μονάδες (11,5% η ανεργία των ανδρών και 11,8% η ανεργία των γυναικών).

Από τη σκοπιά της **ηλικιακής διάρθρωσης**, η ανεργία το 2014 σε τέσσερις από τις ηλικιακές ομάδες (15-19 ετών, 20-24, 25-29 και 30-44 ετών) παρουσίασε πτώση (κατά 10,7, 4,9, 2,5 και 0,6 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα), ενώ στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών, η ανεργία αυξήθηκε οριακά το 2014, στο 19,5%, από 19,2% το 2013. Πάντως, το πρόβλημα της ανεργίας είναι ιδιαίτερα οξυμένο στα νεαρά άτομα, καθώς πέρυσι η ανεργία των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών, αν και συρρικνώθηκε κατά 5,9 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα (58,3% το 2013 και 52,4% το 2014), ενώ παρόμοια είναι η κατάσταση και στα άτομα με ηλικία 25-29 έτη, όπου η ανεργία μειώθηκε από 43,3% το 2013 σε 40,8% το 2014. Τέλος, στα άτομα που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία 30-44 ετών το πρόβλημα της ανεργίας είναι λιγότερο έντονο, με το ποσοστό της να κατέρχεται οριακά το 2014 σε σχέση με το 2013, στο 25,4% από το 26%.

Από την άλλη πλευρά, η παραμένουσα αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας αντικατοπτρίζεται στην αύξηση του αριθμού των ανέργων που βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους. Από το 2009 το ποσοστό των **μακροχρόνια ανέργων** ανήλθε κατά 33,2

ποσοστιαίες μονάδες, φθάνοντας το 2014 το 73,6% (936,8 χιλ. άτομα), 6,5 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό του 2013 (67,1% ή 892,7 χιλ. άτομα).

Αναφορικά με το **επίπεδο εκπαίδευσης**, τα στοιχεία καταρχάς δείχνουν ότι τα άτομα με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο, πτυχίο ανωτάτων σχολών καθώς και τα άτομα με απολυτήριο δημοτικού παρουσιάζουν διαχρονικά χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας σε σχέση με το εθνικό ποσοστό ανεργίας, με τα ποσοστά των ομάδων με Πτυχίο Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης και Απολυτήριο Γυμνασίου να είναι υψηλότερα. Παράλληλα, σε όλες τις κατηγορίες εκπαίδευσης πλην των πτυχιούχων Ανωτάτων Σχολών και των ατόμων που παρακολούθησαν μερικές τάξεις του Δημοτικού, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε το 2014 σε σχέση με το 2013. Πάντως, η ανεργία συνεχίζει να μαστίζει περισσότερο όσους έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, καθώς στα άτομα που έχουν παρακολουθήσει μερικές τάξεις του Δημοτικού σημειώθηκε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας το 2014 (41,5% έναντι 38,3% το 2013), με τα άτομα που δεν πήγαν καθόλου σχολείο να έπονται (36,8% έναντι 40,3% το 2013). Στον αντίποδα, τα άτομα με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο παρουσιάζουν το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας το οποίο το 2014 δεν ξεπέρασε το 13,6% (έναντι 15,4% το 2013), ακολουθούμενα από τα άτομα με πτυχίο ανωτάτων σχολών (19,5% το 2014 από 18,5% το 2013).

Ως προς τις τάσεις της ανεργίας σε **περιφερειακό επίπεδο**, σημειώνεται εξασθένησή της την διετία 2013-2014 σε οκτώ από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Στερεά Ελλάδα, Αττική, Νότιο Αιγαίο, Κρήτη), ενίσχυσή της σε τέσσερις (Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, Βόρειο Αιγαίο), ενώ σε μία μόνο περιφέρεια (Θεσσαλία) το ποσοστό ανεργίας δεν μεταβλήθηκε σε σχέση με το 2013 (25,4%). Πιο αναλυτικά, η ανεργία παρουσιάζει πτωτική τάση σε περιφέρειες που παραδοσιακά αντιμετωπίζουν σημαντικό πρόβλημα με την απασχόληση, δηλαδή την Ανατολική Μακεδονία-Θράκη (από 26,8% πρόπερσι σε 24,2% το 2014), την Δυτική Μακεδονία, οποία παρουσίασε την μεγαλύτερη μείωση στο ποσοστό ανεργίας, κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες (από 31,6% το 2013 σε 27,6% το 2014) και την Κεντρική Μακεδονία (η οποία εμφάνισε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας το 2014, 28,8% από 30,2% το 2013). Παράλληλα, η ανεργία συρρικνώθηκε και σε περιφέρειες που συγκεντρώνεται πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού (Αττική, 27,3% το 2014 από 28,7% το 2013) ή σημαντική βιομηχανική δραστηριότητα (Στερεά Ελλάδα, 26,9% το 2014 από 28,2% το 2013). Αντιθέτως, στα Ιόνια Νησιά και την Πελοπόννησο παρουσιάστηκε η υψηλότερη αύξηση στην ανεργία, κατά 3,4 (από 18,1% το 2013 σε 21,5% το 2014) και 1,4 (από 22% το 2013 σε 23,4% το 2014) ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα. Τέλος, το 2014 η περιφέρεια με το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στη χώρα

ήταν το Νότιο Αιγαίο (20,1% από 21,4% το 2013).

Σε επίπεδο **βασικών οικονομικών τομέων**, παρουσιάστηκε σημαντική συρρίκνωση της απασχόλησης στον **Δευτερογενή Τομέα**, η οποία έφτασε το 48,3% (ή τους 494,8 χιλ. εργαζόμενους) την περίοδο 2008-2014, ενδεικτική της εκτεταμένης αποβιομηχάνισης της χώρας. Η απασχόληση στο συγκεκριμένο τομέα το 2014 ανήλθε σε 529,7 χιλ. άτομα, μειωμένη κατά 3,1% σε σχέση με το 2013 (546,6 χιλ.). Εξίσου σημαντική ήταν η συρρίκνωση της απασχόλησης στον **Τριτογενή Τομέα** η οποία έφτασε το 17,8% (ή τους 545,6 χιλ. εργαζόμενους). Στον συγκεκριμένο τομέα, η απασχόληση τη διετία 2013-2014 ενισχύθηκε κατά 1,7% (από 2.485,5 χιλ. σε 2.526,7 άτομα). Τέλος, στον **Πρωτογενή Τομέα** η απασχόληση την περίοδο 2008-2014 περιορίστηκε κατά 6,6% (513,8 χιλ. άτομα το 2008 και 479,9 χιλ. άτομα το 2014) και κατά μόλις 0,2% τη διετία 2013-2014 (481,1 χιλ. άτομα το 2013). Επομένως, το μεγαλύτερο πλήγμα στην απασχόληση κατά την περίοδο της κρίσης δέχθηκαν οι τομείς της Μεταποίησης και των Υπηρεσιών – με την απασχόληση το 2014 να ανακάμπτει σταδιακά – και σε πολύ μικρότερο βαθμό επηρεάστηκε ο Πρωτογενής Τομέας. Επιπλέον τα στοιχεία δείχνουν, ότι παρά τη σημαντική μείωση της απασχόλησης και το πλήθος των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας, το παραγωγικό πρότυπο της χώρας δεν διαφοροποιήθηκε, καθώς το εμπόριο και η παροχή υπηρεσιών

εξακολουθούν να κατέχουν κυρίαρχο ρόλο.

Προχωρώντας στα στοιχεία για τους **επιμέρους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας**, παρατηρήθηκε στους ότι σε κρίσιμους κλάδους της ελληνικής Οικονομίας (Γεωργία, Μεταποίηση, Κατασκευές, Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Δημόσια Διοίκηση, Επαγγελματικές-Επιστημονικές Δραστηριότητες, Εκπαίδευση) η απασχόληση την περίοδο 2008-2014 μειώθηκε σε σημαντικό βαθμό, με τη μεγαλύτερη συρρίκνωση να παρουσιάζεται, όπως είναι αναμενόμενο, στον κλάδο των Κατασκευών (-61,8% άτομα), της Μεταποίησης (-41,9%) και του Εμπορίου (-25,5%), ενώ η πτώση της απασχόλησης στο Χρηματοπιστωτικό Τομέα ανήλθε σε 3,3%. Τη διετία 2013-2014 οι ανωτέρω τομείς παρουσίασαν ηπιότερη μείωση στην απασχόληση, κατά 6,6% (από 162,4 χιλ. άτομα σε 151,6 χιλ.), 2,5% (από 324,7 χιλ. άτομα σε 316,5 χιλ.), -0,8% (από 630,5 χιλ. άτομα σε 625,6 χιλ.) και -13,1% (από 107,1 χιλ. άτομα σε 93 χιλ.) αντίστοιχα. Στον σημαντικό για την οικονομία κλάδο Παροχής Καταλύματος και Εστίασης, αντίθετα, η απασχόληση τη διετία 2013-2014 ανήλθε κατά 14,6%, από τα 259,2 χιλ. άτομα στα 297,1 χιλ., ενώ στο συναφή με τον Κατασκευαστικό, κλάδο Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 33,1% (3 χιλ. άτομα το 2013 3,9 χιλ. άτομα το 2014), ενώ τέλος, στο χώρο της Εκπαίδευσης η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 5,6% (274,8 χιλ. το 2013 και 290,2 χιλ. το 2014) και στις Διοικητικές και

Υποστηρικτικές Δραστηριότητες κατά 34,9% (από 62 χιλ. άτομα το 2013 σε 83,7 χιλ. άτομα το 2014).

Συμπερασματικά, τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο δείχνουν ότι η αύξηση στην απασχόληση την περίοδο 2013-2014 προήλθε κυρίως από:

- τον Τουρισμό (+37,9 χιλ. άτομα), λόγω της ανόδου των τουριστικών αφίξεων το 2014 κατά 15,4% ή κατά 1.941 χιλ. άτομα (από 12,6 εκατ. τουρίστες σε 14,6 εκατ.¹⁵) περίπου,
- τις Υποστηρικτικές - Διοικητικές Δραστηριότητες (+21,6 χιλ. άτομα), λόγω της ωρίμανσης του προγράμματος πεντάμηνης κοινωφελούς εργασίας το οποίο ξεκίνησε εντός του πρώτου τριμήνου του 2014, και
- την Εκπαίδευση (+15,5 χιλ. άτομα), για τον ίδιο λόγο με την αύξηση στις Υποστηρικτικές - Διοικητικές Δραστηριότητες,

παρά την υποχώρηση της απασχόλησης στις Κατασκευές (-10,7 χιλ. άτομα) λόγω της πολύ χαμηλής οικοδομικής δραστηριότητας, στις Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες (-14,1 χιλ. άτομα) κυρίως λόγω των προγραμμάτων εθελουσίας εξόδου που έλαβαν χώρα στον Τραπεζικό Τομέα και στη Δημόσια Διοίκηση (-14 χιλ. άτομα) λόγω συνταξιοδοτήσεων.

¹⁵ Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων για τις διεθνείς τουριστικές αφίξεις στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας

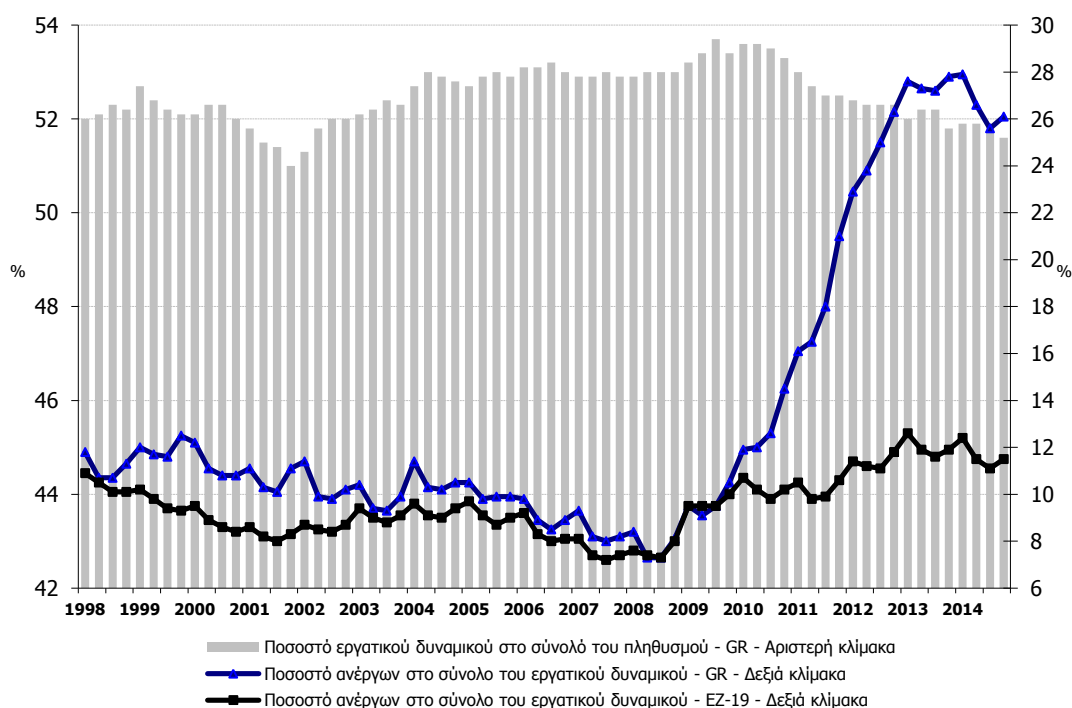
Το κόστος εργασίας στον δημόσιο τομέα την περίοδο δ' τριμ. 2011- δ' τριμ. 2012 περιοριζόταν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σύγκριση με το κόστος στον ιδιωτικό τομέα. Στη συνέχεια η μεταβολή του κόστους ακολουθεί παράλληλη πορεία ανάμεσα στους δύο τομείς – με τη μείωση του κόστους να είναι εντονότερη στον ιδιωτικό τομέα – η οποία διακόπτεται μετά το πρώτο τρίμηνο του 2014.

Σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα για το κόστος εργασίας τα οποία αφορούν το τρίτο τρίμηνο του 2014, **στον ιδιωτικό τομέα** παρουσίασε μικρή αύξηση 0,9

ποσοστιαίων σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, κατά το οποίο μειώθηκε κατά 4,8%, ενώ **στον δημόσιο τομέα**, για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο παρουσιάζει αύξηση. Πιο συγκεκριμένα το τρίτο τρίμηνο του 2014 το κόστος εργασίας στον δημόσιο τομέα ανήλθε κατά 2% όταν το ίδιο τρίμηνο του 2013 περιοριζόταν κατά 7,6%. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η παράλληλη πορεία μεταβολής των δύο μεγεθών από το τελευταίο τρίμηνο του 2012, διακόπηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2014.

Διάγραμμα 3.12

Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας 3.10

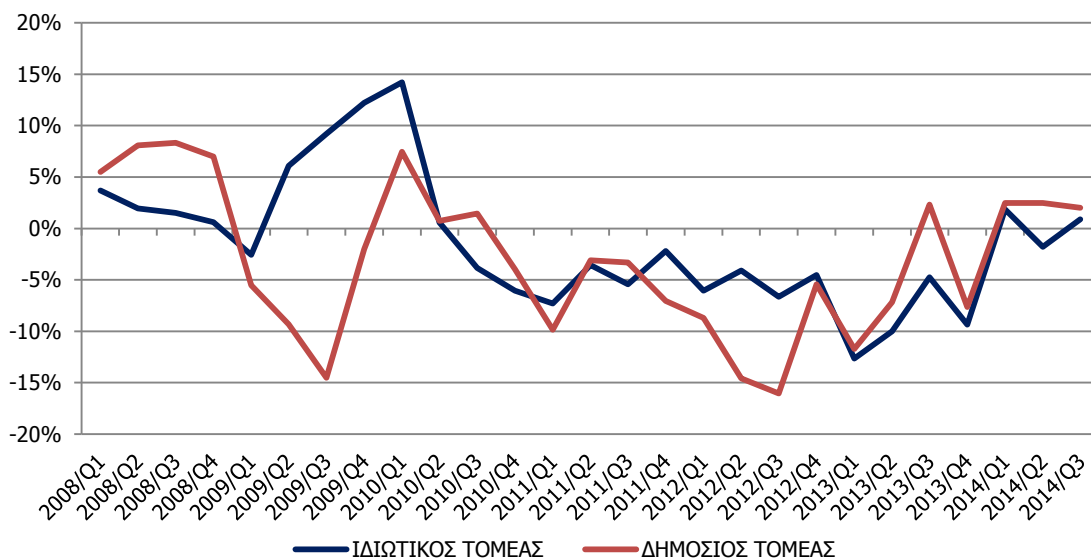
Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος Αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	9.156,0	51,4	4.202,1	89,2	508,4	10,8
2002	9.188,3	51,8	4.265,0	89,7	492,7	10,4
2003	9.234,9	52,3	4.353,2	90,2	472,7	9,8
2004	9.285,3	52,9	4.389,5	89,4	520,0	10,6
2005	9.332,4	52,9	4.443,6	90,0	493,6	10,0
2006	9.374,1	53,1	4.527,5	91,0	448,2	9,0
2007	9.412,3	52,9	4.564,1	91,6	418,4	8,4
2008	9.435,1	53,0	4.610,5	92,3	387,9	7,8
2009	9.431,1	53,4	4.556,0	90,4	484,7	9,6
A' τρίμηνο 2010	9.418,1	53,6	4.446,0	88,1	600,2	11,9
B' τρίμηνο 2010	9.405,4	53,6	4.436,5	88,0	604,6	12,0
Γ' τρίμηνο 2010	9.393,1	53,5	4.398,0	87,4	631,9	12,6
Δ' τρίμηνο 2010	9.381,0	53,3	4.278,5	85,6	720,8	14,4
A' τρίμηνο 2011	9.374,4	53,0	4.165,5	83,9	799,6	16,1
B' τρίμηνο 2011	9.373,1	52,7	4.124,2	83,5	815,6	16,5
Γ' τρίμηνο 2011	9.372,2	52,5	4.040,8	82,1	883,5	17,9
Δ' τρίμηνο 2011	9.371,7	52,5	3.886,9	79,1	1.028,6	20,9
A' τρίμηνο 2012	9.364,7	52,4	3.785,0	77,2	1.119,1	22,8
B' τρίμηνο 2012	9.351,2	52,3	3.729,9	76,2	1.163,0	23,8
Γ' τρίμηνο 2012	9.338,0	52,3	3.668,0	75,1	1.218,4	24,9
Δ' τρίμηνο 2012	9.325,3	52,3	3.597,0	73,8	1.279,9	26,2
A' τρίμηνο 2013	9.316,5	52,0	3.504,2	72,4	1.336,0	27,6
B' τρίμηνο 2013	9.311,7	52,2	3.535,0	72,7	1.327,9	27,3
Γ' τρίμηνο 2013	9.307,1	52,2	3.533,7	72,8	1.320,3	27,2
Δ' τρίμηνο 2013	9.302,7	51,8	3.479,9	72,2	1.337,2	27,8
A' τρίμηνο 2014	9.295,8	51,9	3.483,7	72,2	1.342,3	27,8
B' τρίμηνο 2014	9.286,6	51,9	3.539,1	73,4	1.280,1	26,6
Γ' τρίμηνο 2014	9.277,5	51,9	3.586,9	74,5	1.229,4	25,5
Δ' τρίμηνο 2014	9.268,5	51,6	3.535,3	73,9	1.245,9	26,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Διάγραμμα 3.13

Εξέλιξη του Κόστους Εργασίας στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα στην Ελλάδα (2008/Q1-2014/Q3)

Πηγή: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η κρατούσα αβεβαιότητα για την πορεία της οικονομίας λόγω των πολιτικών εξελίξεων κατόπιν της αδυναμίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από την προηγούμενη βουλή, της προκήρυξης εκλογών, αλλά και των διαπραγματεύσεων μεταξύ της νέας κυβέρνησης με τους δανειστές του ελληνικού κράτους, θα συνεχιστεί τουλάχιστον πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους.

Πάντως, οι συνεχιζόμενες, παρατεταμένες διαπραγματεύσεις, έχουν προς το παρόν ως αποτέλεσμα την αναβολή λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων, όπως διαφαινόταν από τις διαπραγματεύσεις της προηγούμενης κυβέρνησης με την τρόικα. Ακολουθώντας, δεν έχουν ασκηθεί νέες πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα, γεγονός το οποίο σε συνδυασμό με την επανάκαμψη του αποπληθωρισμού, συντηρεί και πιθανό-

τατα έχει ενισχύσει ελαφρώς την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών. Ένδειξη για την ύπαρξη αυτής της ακολουθίας επιδράσεων, αλλά όχι επαρκή απόδειξη, αποτελεί η μικρή διεύρυνση του όγκου του λιανικού εμπορίου (εκτός των καυσίμων) τον περασμένο Ιανουάριο κατά 1,6%, περισσότερο από ότι στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 (+0,3%), εξέλιξη η οποία ευνοεί την απασχόληση στο λιανικό εμπόριο, έναν από τους κλάδους από τους οποίους προήλθε η περυσινή κάμψη της ανεργίας. Εφόσον από την έκβαση των τρεχουσών διαπραγματεύσεων δεν ανατραπούν βασικές παράμετροι της ελληνικής οικονομίας, ακόμα και αν τελικά ληφθούν κάποια νέα δημοσιονομικά μέτρα, αυτά θα εφαρμοστούν από κάποιο χρονικό σημείο του δεύτερου εξαμήνου, επιτρέποντας μια ήπια άνοδο της κατανάλωσης στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα του 2015, ενδεχομένως καθ' όλη τη διάρκειά του.

Οι διαπραγματεύσεις θα έχουν, τουλάχιστον όσο συνεχίζονται, ανασταλτική επίδραση στις μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο τομέα, στις οποίες περιλαμβανόταν ο περιορισμός της απασχόλησης σε αυτόν. Συνεπώς, δεν αναμένεται ενίσχυση της ανεργίας από αυτή την πλευρά της αγοράς εργασίας στο προσεχές χρονικό διάστημα.

Η διατήρηση και φέτος της ανοδικής τάσης στην απασχόληση στον τομέα του Τουρισμού το 2014, στον οποίο δημιουργήθηκαν κατά μέσο όρο οι περισσότερες θέσεις εργασίας πέρυσι, φαίνεται εφικτή, από την υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου, αλλά και άλλων νομισμάτων, αλλά και σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία για την τάση των διεθνών αφίξεων στα μεγαλύτερα αεροδρόμια της χώρας. Στο πρώτο τρίμηνο του 2015 αυτές ήταν 28,8% περισσότερες έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014, κατά την οποία είχαν αυξηθεί κατά 20,6%¹⁶.

Από την άλλη πλευρά, η κρατούσα αβεβαιότητα επιδρά αποτρεπτικά σε αυξήσεις προσωπικού ακόμα και σε επιχειρήσεις που ανακάμπτουν. Επιφυλακτικότητα για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την απασχόληση επικρατεί και εξαιτίας των προεκλογικά εξαγγελμένων ανατροπών σε σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες υλοποιήθηκαν στην αγορά εργασίας τα τελευταία χρόνια (πχ. ύψος κατώτατου μισθού, ισχύς συλλογικών συμβάσεων). Μόνο εφόσον διασαφηνιστεί η πολιτική της νέας κυβέρνησης σε αυτά

τα θέματα, θα μπορεί η πλειονότητα των επιχειρήσεων να λάβει αποφάσεις οι οποίες αφορούν στην απασχόληση.

Στα ελάχιστα διαθέσιμα στοιχεία για την εξέλιξη της ανεργίας το τρέχον έτος, καθώς αυτά καλύπτουν μόνο τον πρώτο μήνα του, υφίστανται ενδείξεις ύπαρξης της ανοδικής δυναμικής στην απασχόληση η οποία στοιχειοθετήθηκε παραπάνω, καθώς η μη εποχικά διορθωμένη απασχόληση διαμορφώθηκε στο 26,0%, 0,8 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από τον Δεκέμβριο και 1,4 μονάδες κάτω από τον ίδιο μήνα του 2014.

Υπό αυτές τις ποικίλες επιδράσεις στην αγορά εργασίας και εφόσον δεν διαταραχθεί έντονα το εγχώριο μακροοικονομικό περιβάλλον από το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων με τους πιστωτές, είναι δυνατή η υποχώρηση της ανεργίας κατά λίγο περισσότερο από μια εκατοστιαία μονάδα φέτος σε σχέση με το 2014, στην περιοχή του 25,3%.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, **κατά το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2015 σε σχέση με το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2014, καταγράφεται υποχώρηση στις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης, σε όλους τους υπό εξέταση τομείς της ελληνικής οικονομίας.** Πιο συγκεκριμένα:

Οι προβλέψεις για την απασχόληση παρουσίασαν περαιτέρω υποχώρηση

¹⁶ Πηγή: ΣΕΤΕ

κατά το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους συγκριτικά με το τέταρτο τρίμηνο του 2014, εντονότερη στο Λιανικό Εμπόριο και στον τομέα των Κατασκευών και ηπιότερη στις Υπηρεσίες και τη Βιομηχανία. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, σημειώνεται κάμψη στις προβλέψεις όλων των τομέων, εκτός της Βιομηχανίας, με μεγαλύτερη εκείνη στις Κατασκευές. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το αρνητικό ισοζύγιο των σχετικών προβλέψεων για την απασχόληση διευρύνεται το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2015 σε σχέση με το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2014 κατά 5 μονάδες, κινούμενο στις -8 κατά μέσο όρο μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι υψηλότερος κατά 2 μονάδες. Το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα μειώνεται στο 6% (από 9%), ενώ αυξάνεται στο 14% (από 11%), το ποσοστό εκείνων που αναμένουν πτώση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (80%) προβλέπει και πάλι σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις για το υπό εξέταση τρίμηνο επιδεινώνονται επίσης, με το σχετικό μέσο δείκτη να διαμορφώνεται χαμηλότερα κατά 9 μονάδες, στις -20, μειωμένος κατά 27 μονάδες σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2014. Οι επιχειρήσεις του τομέα που προβλέπουν

λιγότερες θέσεις εργασίας εκπροσωπούνται από το 40% (από 30%) του συνόλου, ενώ παραμένουν στο 1/5 των ερωτηθέντων όσοι αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, η υποχώρηση του συνολικού δείκτη του τομέα εκπορεύεται από την επιδείνωση στα Δημόσια Έργα (-20 από -11 μονάδες κατά μέσο όρο ο δείκτης), αφού στις Ιδιωτικές Κατασκευές, ο σχετικός μέσος δείκτης παραμένει στις -14 μονάδες.

Στις Υπηρεσίες, οι προβλέψεις για την απασχόληση το α' τρίμηνο του 2015 βαίνουν δυσμενέστερες σε σχέση με το δ' τρίμηνο του προηγούμενου έτους, ενώ συγκριτικά με το αντίστοιχο περσινό διάστημα, καταγράφουν επίσης υποχώρηση. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο των -7 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου χάνει ελαφρά έδαφος κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώνεται στις -11 μονάδες (από -3 μονάδες το α' τρίμηνο του 2014). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 21% αναμένει εκ νέου μείωση της απασχόλησης το επόμενο διάστημα, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να κατέρχεται στο 9% (από 13%). Σε κλαδικό επίπεδο, η κυρίαρχη τάση είναι πτωτική, με εξαίρεση τα Ξενοδοχεία, Εστιατόρια, Τουριστικά πρακτορεία και τις Χερσαίες μεταφορές, όπου σημειώνεται βελτίωση στο σχετικό ισοζύγιο, με τα πρώτα να καταγράφουν θετικό μέσο δείκτη το τρέχον τρίμηνο.

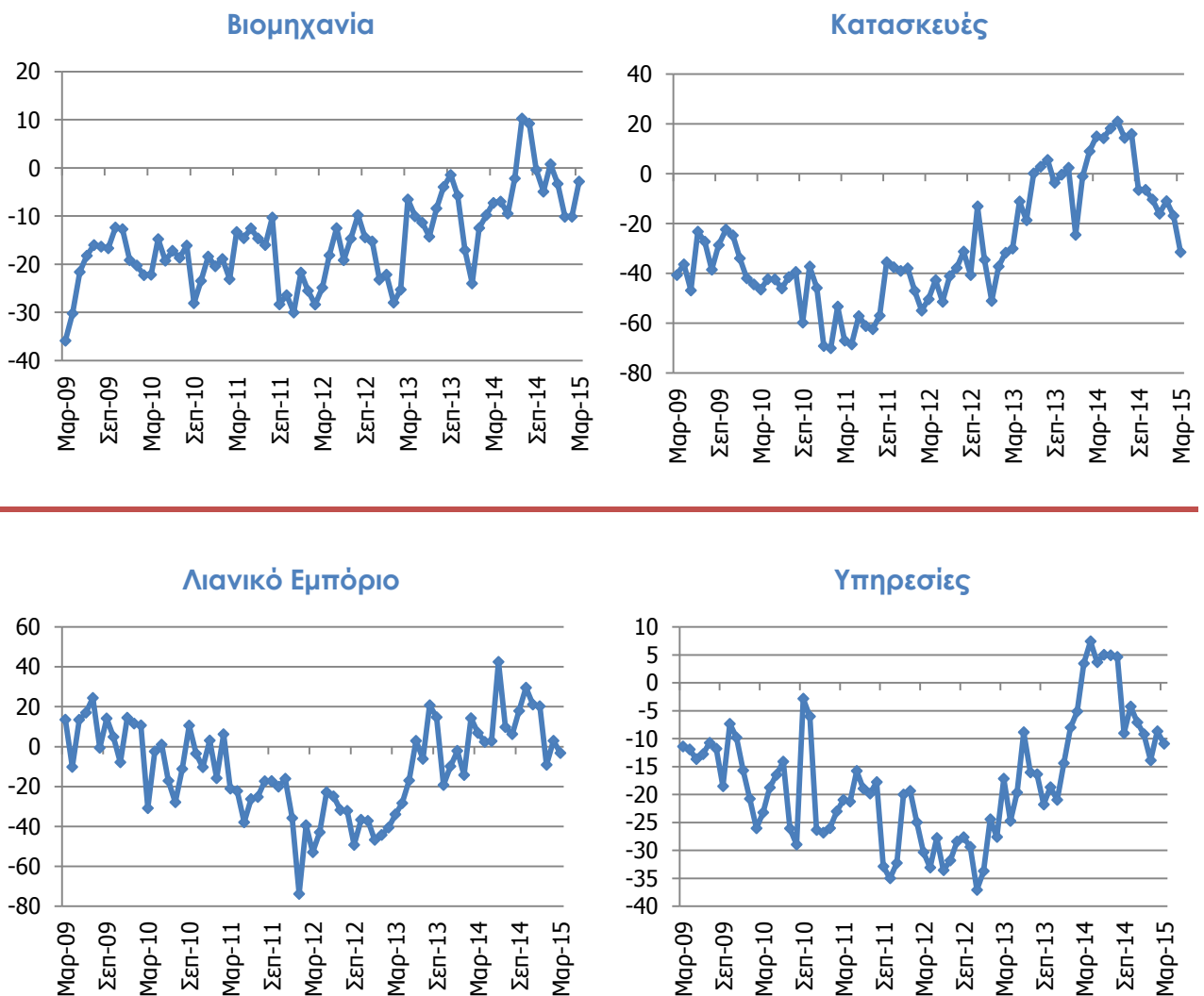
Ο θετικός δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο κινείται εντόνως πτωτικά

κατά το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, μειούμενος στις -3 (από +24) μονάδες. Η επίδοση αυτή βρίσκεται σε σημαντικά κατώτερα επίπεδα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή (+2 μονάδες). Το 7% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει εκ νέου μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ «πέφτει» κατακόρυφα στο 4% (από 31%) το

ποσοστό εκείνων που προβλέπουν άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να εκφράζονται από το 88% (από 62%) του συνόλου. Στους επιμέρους εξαταζόμενους κλάδους σημειώνεται μικρή άνοδος του σχετικού ισοζυγίου μόνο στα Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση, με τους υπόλοιπους κλάδους να καταγράφουν πτώση, η οποία είναι εντονότερη στα Πολυκαταστήματα.

Διάγραμμα 3.14

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων ≡ διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

Στο πρώτο τρίμηνο του 2015 η ελληνική οικονομία παραμένει σε αποπληθωριστική τροχιά. Αναλυτικά, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) μειώθηκε φέτος τον Μάρτιο κατά 2,1% σε σχέση με τον Μάρτιο του 2014, έναντι μείωσης του ΓΔΤΚ κατά 1,3% τον ίδιο μήνα του 2014. Τον περασμένο Ιανουάριο σημειώθηκε η δεύτερη μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή του ΓΔΤΚ από τον Μάρτιο του 2013 (2,8%), όταν ξεκίνησαν οι αποπληθωριστικές πιέσεις εγχωρίως. **Ο αποπληθωρισμός διαμορφώθηκε σε νέο διαχρονικά υψηλό επίπεδο το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους (-2,4%),** ξεπερνώντας την προηγούμενη μεγαλύτερη έκτασή του, στο τελευταίο τρίμηνο του 2013 (-2,2%).

Η νέα μείωση των τιμών ήταν αναμενόμενη, καθώς η τιμή του πετρελαίου παρέμεινε και στις αρχές του 2015 στο χαμηλό επίπεδο στο οποίο υποχώρησε από τις αρχές του δεύτερου εξαμήνου του 2014 ή κοντά σε αυτό. Η πτώση της τιμής του πετρελαίου επιδρά περιοριστικά τόσο στο κόστος στέγασης, όσο και στο κόστος μεταφορών, δύο εκ των τριών ομάδων αγαθών-υπηρεσιών με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Στην υποχώρηση του κόστους θέρμανσης και επομένως στέγασης συνέβαλε και ο περιορισμός του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης. Τις αποπληθωριστικές πιέσεις ενισχύει από τις αρχές του τρέχοντος έτους η έντονη πολιτική αβεβαιότητα εγχωρίως, η οποία επιδρά ανασταλτικά στην πραγμα-

τοποίηση αγορών και γενικότερα, αρνητικά στη συνολική ζήτηση.

Σε κλαδικό επίπεδο το πρώτο τρίμηνο του 2015, η πλειονότητα των επιμέρους κλάδων της οικονομίας παρουσιάζει μείωση των τιμών. Η μεγαλύτερη πτώση τιμών σημειώνεται στον κλάδο της Στέγασης -6,4% (-1,9% το 2013). Αμέσως μικρότερες σε μέγεθος μεταβολές σημειώθηκαν στους κλάδους των Μεταφορών -4,1% (-2,2% το 2013) και στον κλάδο της Ένδυσης & υποδήσης -3,6% (+0,4% το 2013). Οι τιμές στην Εκπαίδευση υποχωρούν ηπιότερα (-3,1%, έναντι -3,9% το 2013), ωστόσο ταχύτερα από τον κλάδο των Άλλων αγαθών & υπηρεσιών (-2,6%, έναντι -4,4% το 2013).

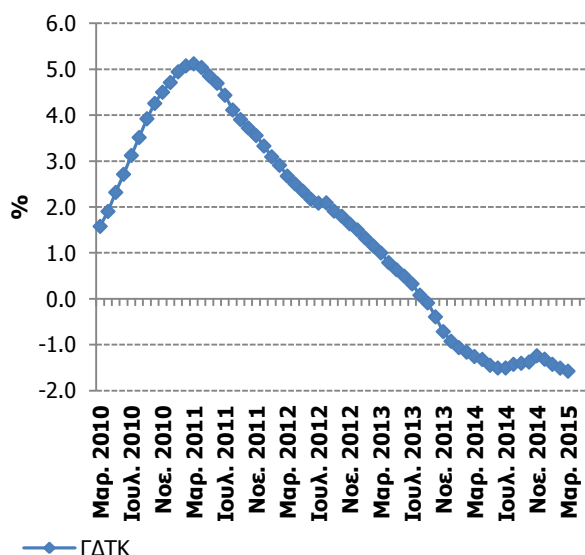
Επιπρόσθετα, σημειώθηκε υποχώρηση των τιμών κατά 1,3% στον κλάδο Αναψυχής (-2,6% το 2013) και κατά 1,7% στα διαρκή αγαθά (-2,3% το 2013). Η μείωση των τιμών στα διαρκή αγαθά προέρχεται κυρίως από τα υφαντουργικά προϊόντα οικιακής χρήσης, τις μεγάλες οικιακές συσκευές και τα είδη άμεσης κατανάλωσης του νοικοκυριού. Επίσης, σημειώθηκε μείωση κατά 2,2% στον κλάδο της υγείας (+2,7% το 2013) λόγω μείωσης των τιμών των φαρμακευτικών προϊόντων και των ιατρικών-παραϊατρικών υπηρεσιών. Η μικρότερη μείωση, κατά 0,5%, (-2,7% το 2013) παρατηρήθηκε στα ξενοδοχεία.

Στον αντίποδα, στους κλάδους με αύξηση τιμών, στα Αλκοολούχα ποτά-προϊόντα καπνού σημειώθηκε αύξηση κατά 1,6%, παραπλήσια με την αντίστοιχη αύξηση της ίδιας περιόδου του 2013 (+1,5%). Στα προϊόντα διατροφής-αλκοολούχα ποτά σημειώθηκε αύξηση 0,7% (-1,2% το 2013)

λόγω ανοδου των τιμών σε ορισμένα αγαθά όπως το ελαιόλαδο, νωπά λαχανικά κ.α.

Διάγραμμα 3.15

Εξέλιξη ΓΔΤΚ στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Ο εναρμονισμένος ΔΤΚ (Εν.ΔΤΚ) στην Ελλάδα παρουσίασε τον Μάρτιο φέτος μείωση κατά 1,9% σε σχέση με το Μάρτιο του 2014, κατά τον οποίο είχε μειωθεί κατά 1,5%. Στο σύνολο του αρχικού τριμήνου φέτος, ο ρυθμός αποπληθωρισμού ήταν σχεδόν διπλάσιος εκείνου στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (-2,2% έναντι -1,2%).

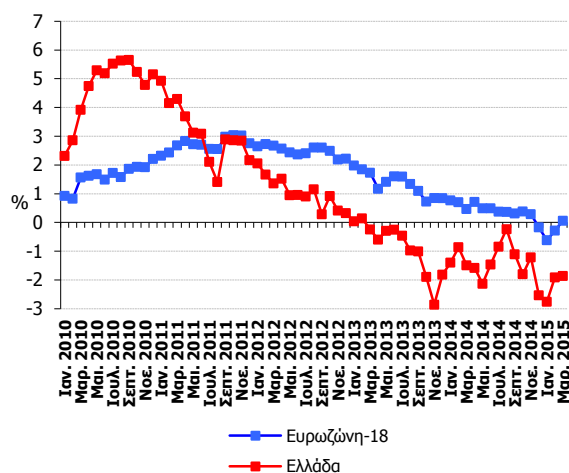
Σε επίπεδο Ευρωζώνης-18, η Ελλάδα βρίσκεται στη μικρή ομάδα των χωρών της με αρνητική μεταβολή του Εν.ΔΤΚ. Αναλυτικά, η Ελλάδα κατέλαβε τον Μάρτιο την πρώτη θέση σε μέγεθος αποπληθωρισμού (-1,9%) ακολουθουμένη, με μικρή διαφορά, από την Κύπρο (-1,4%). Έπονται η Λιθουανία (-1.1%), η Ισπανία (-0,8%), η Σλοβενία και η Σλοβακία (-0,4%), η Ιρλανδία (-0,3%) και η Ολλανδία (-0,1%). Σε πέντε χώρες της Ευρωζώνης η μεταβολή του Εν.ΔΤΚ ήταν μηδενική (Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία,

Φινλανδία, Εσθονία). Το Βέλγιο 0,3%, η Ιρλανδία 0,2% και η Σλοβενία 0,2% βρίσκονται σε φάση ήπιου πληθωρισμού. Οι υπόλοιπες χώρες εμφανίζουν ποσοστά πληθωρισμού από 0,1% (Ην. Βασίλειο, Γερμανία) έως και 0,9% (Αυστρία).

Ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (σύνολο Εγχώριας και Εξωτερικής αγοράς) σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία παρουσίασε τον περασμένο Φεβρουάριο μείωση 4,8% έναντι του ίδιου περυσινού μήνα, κατά τον οποίο μειώθηκε κατά 3,5%. Στο σύνολο του πρώτου διμήνου του 2015 παρουσίασε αύξηση 4,2%.

Διάγραμμα 3.16

Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-18 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Eurostat

Αναλυτικότερα, στους επιμέρους κλάδους το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους, οι μεγαλύτερες πτωτικές κινήσεις σημειώθηκαν στις Κατασκευές μεταλλικών προϊόντων (-0,1%), τη Χαρτοποιία (-0,4%) και τον κλάδο των Εκτυπώσεων (-0,5%). Οι τιμές στους υπόλοιπους κλάδους παρουσιάζουν αύξηση ,με τη μεγαλύτερη μεταβολή να

σημειώνεται στον κλάδο Παραγωγής οπάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου (+19,5%), την Παραγωγή βασικών μετάλλων (+3,4%) και τις Λοιπές μεταποιητικές δραστηριότητες (+2,3%). Για το ίδιο χρονικό διάστημα, οι τιμές στις εισαγόμενες πρώτες ύλες σημείωσαν πτώση 10,8% (-2,8% το 2014). Ο αναθεωρημένος δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία (ΑΔΤΕΒ) παρουσιάζεται ενισχυμένος (+3,5%) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους, όταν η αύξησή του ήταν οριακή (+0,7%). Στους περισσότερους επιμέρους κλάδους, οι μεταβολές του αντίστοιχου υπό-δείκτη ΑΔΤΕΒ υποδηλώνουν αμελητέες μεταβολές τιμών, είτε ανοδικές, είτε πτωτικές, μικρότερες από μισή ποσοστιαία μονάδα στις περισσότερες των περιπτώσεων. Εξαιρεση αποτελούν οι μεγάλες αυξήσεις στον κλάδο Προϊόντων άνθρακα και διύλισης πετρελαίου (+20,5%) και στον κλάδο Άντλησης αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου (+14,4%).

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η παραμένουσα αβεβαιότητα για την έκβαση των διαπραγματεύσεων αποτελεί σημαντικό πρόσκομμα στην πραγματοποίηση εκτιμήσεων για την εξέλιξη του αποπληθωρισμού και γενικότερα του Δείκτη Τιμών. Ευνόητα, το αποτέλεσμα τους θα επηρεάσει την παραγωγική δραστηριότητα, την απασχόληση, συνεπώς, το εγχώριο διαθέσιμο εισόδημα και ακολούθως, βασικές συνιστώσες της ζήτησης (κατανάλωση, εξαγωγές). Η εκτίμηση για τον εξέλιξη του ΓΔΤΚ που ακολουθεί, βασίζεται στην υπόθεση ότι το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων δεν θα μεταβάλει άρδην βασικές παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας.

Υπό αυτή την υπόθεση, η παραμονή της τιμής του πετρελαίου σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα των αντίστοιχων περυσινών τουλάχιστον κατά το τρέχον εξάμηνο, θα συντηρήσει σε αυτή την περίοδο την επανάκαμψη του αποπληθωρισμού που ξεκίνησε στο τελευταίο τρίμηνο του 2014. Η νέα υποχώρηση της ανεργίας το τρέχον έτος (ενότητα 3.5 της έκθεσης), θα ενισχύσει αντιστοίχως το εγχώριο διαθέσιμο εισόδημα και τη ζήτηση, επιδρώντας ανασχετικά στον αποπληθωρισμό. Η εξέλιξη των τιμών το 2015 θα εξαρτηθεί και από το εάν θα υπάρξουν μεταβολές στην έμμεση φορολογία και προς ποια κατεύθυνση, οι οποίες πάντως δεν αναμένεται να υλοποιηθούν νωρίτερα από το δεύτερο εξάμηνο. Εφόσον δεν αποφασιστούν εκτεταμένες αυξήσεις έμμεσων φόρων, **οι ισχυρές αποπληθωριστικές τάσεις στο εξάμηνο Ιανουαρίου - Ιουνίου θα διαμορφώσουν κατά κύριο λόγο την τάση στις τιμές το 2015, με το ρυθμό μείωσης του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή να διαμορφώνεται στην περιοχή του 1,0%, ελαφρώς μικρότερος σε σύγκριση με το 2014 (-1,3%).**

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μικτές κατά το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους, έναντι του προηγούμενου τριμήνου, με τα σχετικά ισοζύγια ωστόσο να λαμβάνουν σταθερά αρνητικά πρόσημα, διατη-

ρώντας αμείωτη σε κάποιους τομείς την αποπληθωριστική κυρίαρχη τάση των τελευταίων τεσσάρων ετών. Πιο συγκεκριμένα, το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο τιμών το διάστημα Ιανουαρίου – Μαρτίου σε σύγκριση με το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου εξομαλύνεται ελαφρά στη Βιομηχανία και οριακά στο Λιανικό Εμπόριο, ενώ αντίθετα διευρύνεται στις Υπηρεσίες και τις Ιδιωτικές Κατασκευές. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες έχουν εξομαλυνθεί στις Υπηρεσίες και τις Ιδιωτικές Κατασκευές και έχουν αντίθετα ενταθεί στη Βιομηχανία και το Λιανικό Εμπόριο. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις μείωσης των τιμών το πρώτο τρίμηνο του έτους κινούνται ελαφρώς πτωτικά σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με το σχετικό αρνητικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -5 μονάδες (από -9 μον. το προηγούμενο τρίμηνο και -2 το αντίστοιχο περυσινό). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 12% (από 14%) κατά μέσο όρο προβλέπει εκ νέου μείωση τιμών το επόμενο διάστημα, με το 81% να αναμένει σταθερότητα και το 7% (από 5%) αύξησή τους.

Στο Λιανικό Εμπόριο, οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης των τιμών των επιχειρήσεων του τομέα υποχωρούν οριακά το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους, με το σχετικό μέσο αρνητικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -3 μονάδες (από -5 μον. το προηγούμενο και -16 το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 15% αναμένει και πάλι πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ένα 10-11% το τελευταίο εξάμηνο, άνοδό τους και το υπόλοιπο 74% σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του λιανεμπορίου, οι

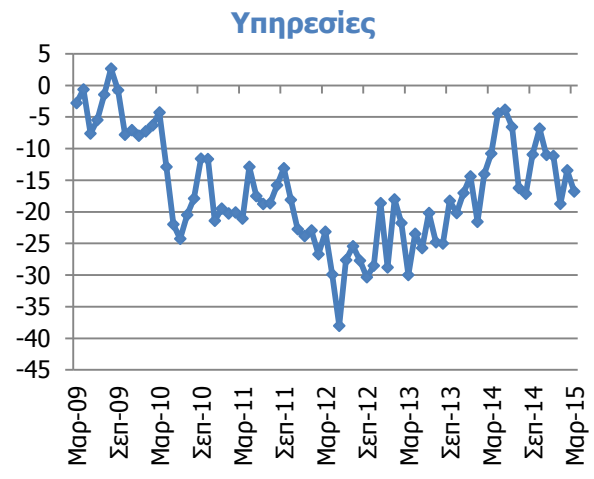
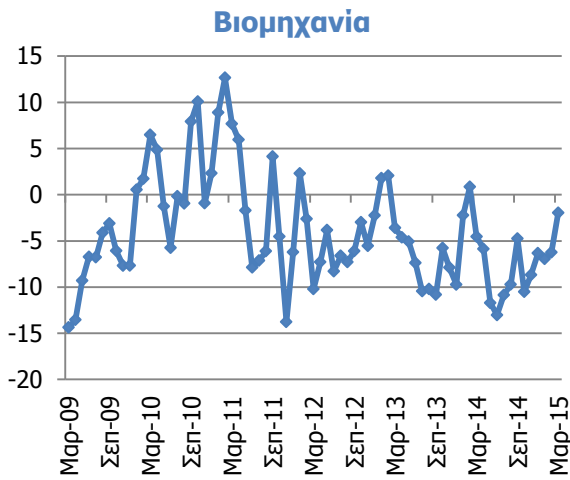
προβλέψεις μείωσης των τιμών το εξεταζόμενο τρίμηνο του νέου έτους, σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, αυξάνονται στα Οχήματα & Ανταλλακτικά και τα Πολυκαταστήματα, παραμένουν αμετάβλητες στα Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση, ενώ αντίθετα υποχωρούν στα Είδη οικιακού εξοπλισμού και τα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός.

Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο μειώνεται κατά 6 μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κινούμενος στις -16, στα ίδια επίπεδα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση. Το 18% (από 11%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών το επόμενο τρίμηνο και το 2% προβλέπει εκ νέου άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης υποχωρεί σχεδόν σε όλους, με εντονότερη την πτώση του στους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς, ενώ στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά πρακτορεία παραμένει αμετάβλητος και ισοσκελισμένος.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το αρνητικό ισοζύγιο τιμών του προηγούμενου τριμήνου διευρύνεται το α' τρίμηνο του 2015 κατά 6 μονάδες, στις -27, κατά 6 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα περυσινά του επίπεδα. Το υπό εξέταση τρίμηνο, το 29% (από 21%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ φθάνει στο 2% (από μηδενικό) το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναμένουν υποχώρηση των τιμών του κλάδου βραχυπρόθεσμα.

Διάγραμμα 3.17

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Από τον Ιανουάριο του 2015 το Ισοζύγιο Πληρωμών για την Ελλάδα καταρτίζεται με βάση τη μεθοδολογία της 6^{ης} έκδοσης του Εγχειριδίου Ισοζυγίου Πληρωμών (BPM6), του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Λόγω αυτής της αλλαγής οι νέες διαθέσιμες χρονοσειρές αφορούν, προς το παρόν, την περίοδο 2009-2014¹⁷.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το **Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ)** διεύρυνε το θετικό του πρόσημο το 2014, καθώς διαμορφώθηκε στα €1,6 δισεκ., έναντι €1,1 δισεκ. το 2013. Σε σύγκριση με το 2009 το ισοζύγιο έχει μεταβληθεί κατά €27,4 δισεκ. Έτσι, το ισοζύγιο διαμορφώνεται πλέον στο 0,9% του ΑΕΠ, έναντι -10,9% το 2009. Κινητήρια δύναμη για τη βελτίωση του ΙΤΣ ήταν η σημαντική ενίσχυση του Ισοζυγίου Υπηρεσιών, παρά την ήπια επιβάρυνση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Αγαθών¹⁸.

Στα στοιχεία για τον Ιανουάριο του 2015 αντιστρέφεται η τάση του 2014, καθώς το έλλειμμα στο ΙΤΣ ενισχύεται, εξαιτίας κυρίως της επιδείνωσης του ελλείμματος του Ισοζυγίου Αγαθών, ενώ το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών παρέμεινε σταθερό.

Στα επιμέρους στοιχεία για το σύνολο του 2014, το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Αγαθών** διαμορφώθηκε στα €17,8 δισεκ., διευρυμένο κατά 3,5% (€611 εκατ.)¹⁹, ενώ σε σχέση με το 2009 έχει περιοριστεί κατά €12,9 δισεκ.. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία

παρουσίασε αναιμική αύξηση, κατά 0,9% και διαμορφώθηκε στα €8,1 δισεκ., καθώς οι εξαγωγές αγαθών ανήλθαν στα €14,6 δισεκ. (+€800 εκατ.), έναντι εισαγωγών €22,8 δισεκ. (+€873 εκατ.). Στα καύσιμα, οι εξαγωγές διευρύνθηκαν, με επιβραδυνόμενο όμως ρυθμό, κατά 3,1%, και βρίσκονται στα €8,1 δισεκ, ενώ οι εισαγωγές αυξήθηκαν οριακά, στα €15,7 δισεκ..

Τον Ιανουάριο του 2015, το Ισοζύγιο Αγαθών διογκώθηκε κατά €279,4 εκατ., ενισχυμένο κατά 15,9%, κυρίως λόγω της κάμψης των εξαγωγών κατά -€323,9 εκατ., ενώ οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά -€44,6 εκατ.

Το πλεόνασμα στο **Ισοζύγιο Υπηρεσιών** ισχυροποιείται το 2014, στα €19,6 δισεκ., με σημαντική αύξηση των εισπράξεων στα €31,1 δισεκ. (+€3,0 δισεκ.) και άνοδο των πληρωμών κατά €407 εκατ.. Στο σκέλος των εισπράξεων, τα έσοδα από τον τουρισμό διαμορφώθηκαν στα €13,4 δισεκ., κατά €3,0 δισεκ. υψηλότερα σε σχέση με 2 χρόνια πριν. Στην ίδια κατεύθυνση, οι εισπράξεις από μεταφορές και λοιπές υπηρεσίες κινήθηκαν ανοδικά, κατά 9,0% και 18,3% αντίστοιχα, στα €13,2 δισεκ. και €4,5 δισεκ.. Οι πληρωμές στο ταξιδιωτικό σκέλος ενισχύθηκαν το 2014, στα €2,1 δισεκ. και των λοιπών υπηρεσιών στα €3,6 δισεκ., ενώ οι πληρωμές για μεταφορές υποχώρησαν, κατά -€292 εκατ. στα €5,3 δισεκ..

Τον πρώτο μήνα του 2015 καταγράφεται σταθεροποίηση του Ισοζυγίου Υπηρεσιών, με αύξηση 9,1% στις ταξιδιωτικές Υπηρεσίες.

¹⁷ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις αλλαγές που επέρχονται στο Ισοζύγιο:

http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=4930&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT

¹⁸ Πλέον το Εμπορικό Ισοζύγιο μετονομάζεται σε **Ισοζύγιο Αγαθών**, σύμφωνα με τη μεθοδολογία BPM6.

¹⁹ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το 2013, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

Το **Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων**²⁰ εμφάνισε πλεόνασμα το 2014, ενώ το 2013 ήταν ελλειμματικό, καθώς διαμορφώθηκε στα €159 εκατ., από -€457 εκατ. Οι εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 5,8%, στα €6,8 δισεκ., ενώ οι πληρωμές μειώθηκαν κατά -3,5%, στα €6,7 δισεκ.. Πιο αναλυτικά, οι εισπράξεις από εργασία παρέμειναν σταθερές στα €209 εκατ., από επενδύσεις σημείωσαν οριακή πτώση, στα €3,2 δισεκ., ενώ από λοιπά πρωτογενή εισοδήματα (επιδοτήσεις και φόρους επί της παραγωγής), καταγράφηκε αύξηση κατά 12,6%, στα €3,4 δισεκ.. Οι πληρωμές για εισοδήματα από εργασία αυξήθηκαν κατά 8,5%, στα €491,7 εκατ., οι πληρωμές για εισοδήματα από επενδύσεις σημείωσαν κάμψη, κατά -4,6%, στα €5,8 δισεκ., ενώ από λοιπά πρωτογενή εισοδήματα (επιδοτήσεις και φόρους επί της παραγωγής), σημειώνεται σταθεροποίηση, στα €362,6 εκατ..

Τον Ιανουάριο του 2015 καταγράφεται σημαντική μείωση του πλεονάσματος στο Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων, στα €589,2 εκατ., έναντι €754 εκατ. το 2013.

²⁰ Με βάση την ανακοίνωση της ΤτΕ οι κύριες αλλαγές αφορούν στην εμφάνιση δύο νέων όρων του **ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων** και του **ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων** στη θέση των παλαιότερων όρων του ισοζυγίου εισοδημάτων και του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων αντίστοιχα, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη συνοχή με τους εθνικούς λογαριασμούς. Το **ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων** περιλαμβάνει εφεξής, εκτός από τα εισοδήματα από εργασία (αμοιβές, μισθοί), και τα εισοδήματα από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη) και κάποιες επιπλέον ροές, οι οποίες πριν ανήκαν στις τρέχουσες μεταβιβάσεις. Οι ροές αυτές αποτελούν την κατηγορία των λοιπών πρωτογενών εισοδημάτων και αφορούν κυρίως σε φόρους και επιδοτήσεις επί των προϊόντων και της παραγωγής. Όσο αφορά στο **ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων**, το οποίο ως έννοια βρίσκεται πλησιέστερα στις παλαιές τρέχουσες μεταβιβάσεις, αυτό θα παρουσιάζει στο εξής λιγότερες εισπράξεις, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι εισπράξεις από ορισμένα ταμεία της ΕΕ έχουν αναταξινομηθεί στα λοιπά πρωτογενή εισοδήματα.

Το **Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων**²¹, εμφάνισε έλλειμμα το 2014, στα -€334,7 εκατ., έναντι πλεονάσματος €1,8 δισεκ. το 2013. Οι εισπράξεις διαμορφώθηκαν στα €2,6 δισεκ., έναντι €4,6 δισεκ. το 2013, ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν κατά 1%, στα €2,9 δισεκ.

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το **Ισοζύγιο Κεφαλαίων**²², διαμορφώθηκε στα €2,5 δισεκ., έναντι €3,0 δισεκ. το 2013, καθώς καταγράφηκε μείωση των εισπράξεων, κατά -15,2%, στα €2,9 δισεκ., ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν κατά 4,6%, στα €355,6 εκατ..

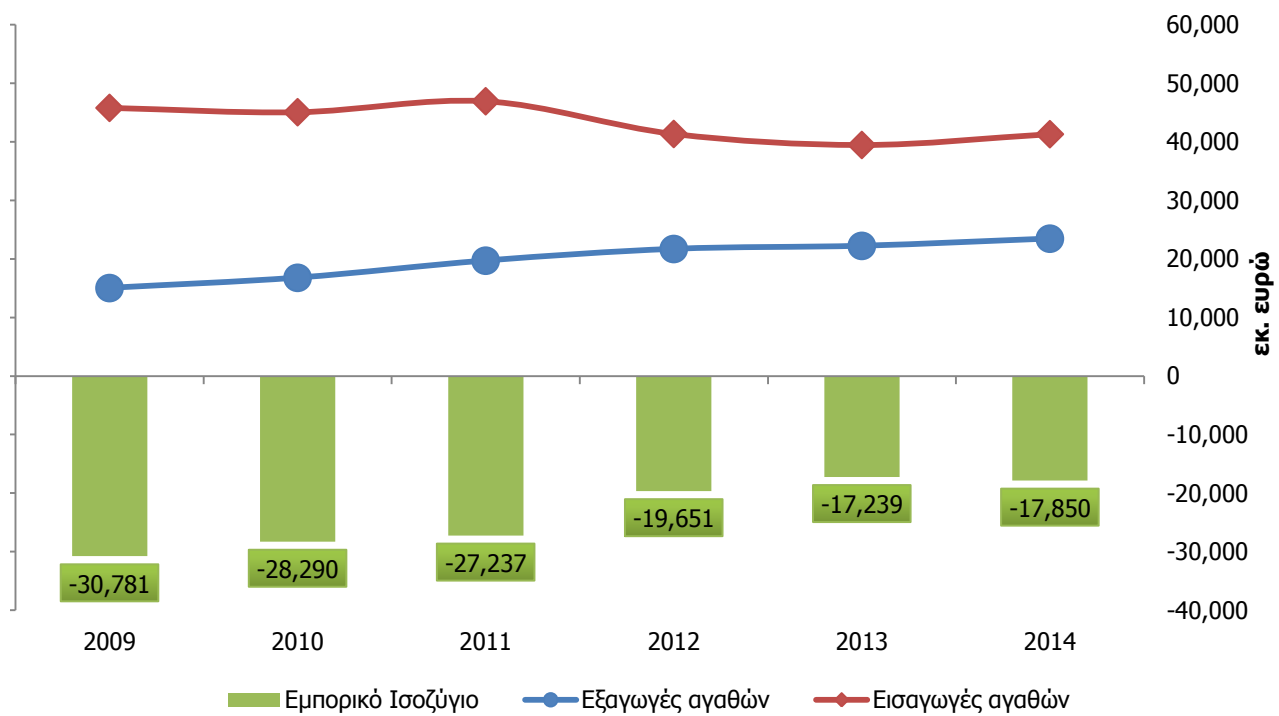
Τέλος, το πρόσημο, του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων** που αντανakλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν θετικό, στα €4,1 δισεκ., έναντι ελλείμματος €23,8 δισεκ. το 2009.

²¹ Το **ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων** περιλαμβάνει κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Γενική Κυβέρνηση (όπως απολήψεις από το Τμήμα Εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων ΕΓΤΠΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο), τη συνεισφορά (πληρωμές) της Ελλάδος στον κοινοτικό προϋπολογισμό και τα μεταναστευτικά εμβάσματα.

²² Το **ισοζύγιο κεφαλαίων** απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και από το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ).

Διάγραμμα 3.18

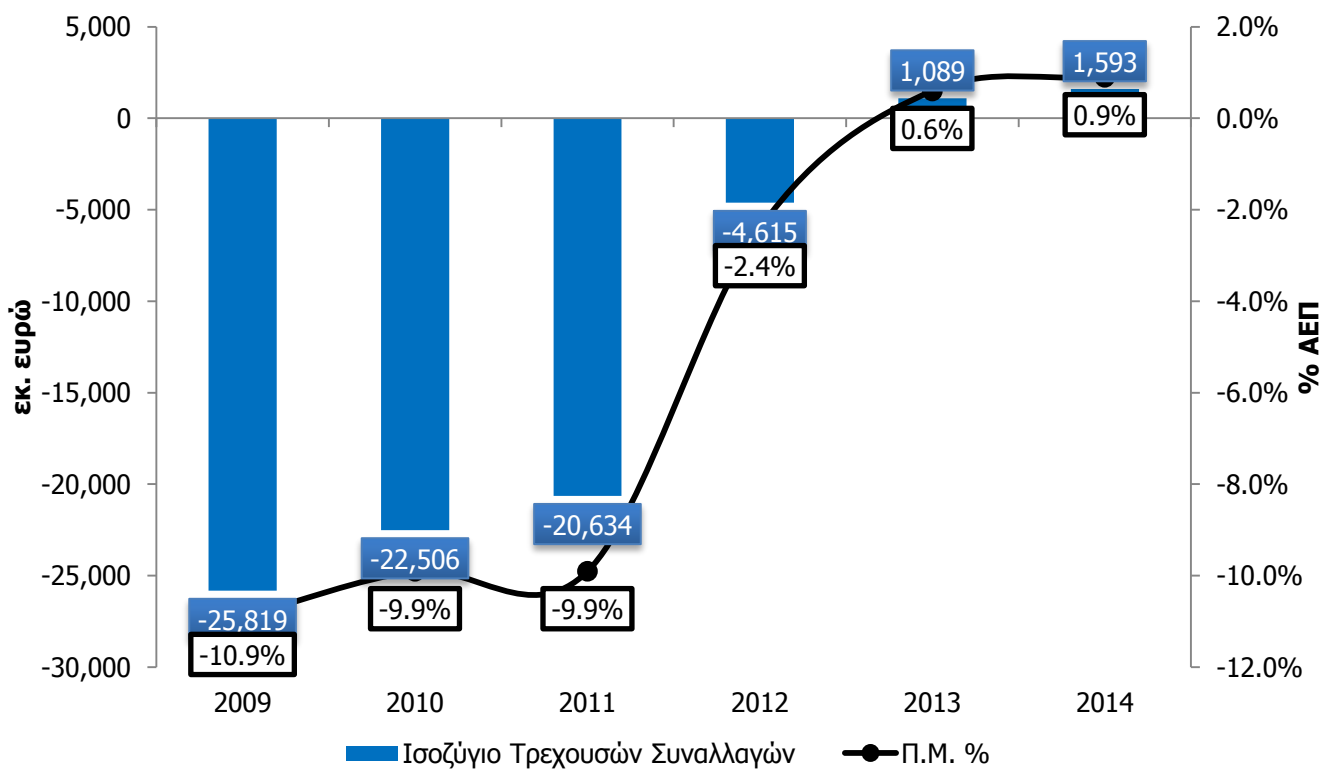
Εισαγωγές-Εξαγωγές 2009-2014 (Ιανουάριος - Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.19

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 2009-2014 (Ιανουάριος - Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** παρουσίασε το 2014 καθαρή εκροή ύψους €2,7 δισεκ., έναντι €3,3 δισεκ. το 2013.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές **άμεσες επενδύσεις**²³ μειώθηκαν κατά -€991,8 εκατ., καθώς οι καθαρές απαιτήσεις, δηλαδή οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν από Έλληνες στο εξωτερικό, αυξήθηκαν κατά €648,3 εκατ., ενώ οι υποχρεώσεις, δηλαδή οι επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά €1,6 δισεκ..

Στην κατηγορία των **επενδύσεων χαρτοφυλακίου**, οι απαιτήσεις των κατοίκων από μη κατοίκους αυξήθηκαν κατά €8,9 δισεκ., καθώς σημειώθηκε σημαντική αύξηση των απαιτήσεων σε ομόλογα και έντοκα κατά €7,6 δισεκ. Οι καθαρές υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά €1,9 δισεκ., όπου η αύξηση των υποχρεώσεων για επενδύσεις σε μετοχές κατά €8,2 δισεκ., αντισταθμίστηκε από μείωση των υποχρεώσεων σε επενδύσεις ομολόγων και εντόκων κατά -€6,4 δισεκ.

²³ Η καταγραφή των άμεσων επενδύσεων γίνεται πλέον στη βάση της αρχής των απαιτήσεων/ υποχρεώσεων, αντί της κατεύθυνσης της επένδυσης που ίσχυε μέχρι σήμερα. Έτσι, η παρουσίαση των στοιχείων άμεσων επενδύσεων βασίζεται στο εάν αυτά αποτελούν απαίτηση ή υποχρέωση ως προς την χώρα αναφοράς (π.χ. οι επενδύσεις από Έλληνες κατοίκους προς το εξωτερικό καταγράφονται ως απαιτήσεις). Η νέα μέθοδος δεν επηρεάζει την καθαρή ροή, παρά μόνο το ύψος των απαιτήσεων και υποχρεώσεων. Τέλος, σημειώνεται διαφορετικός τρόπος παρουσίασης των πρόσημων, καθώς το θετικό πρόσημο θα σημαίνει πλέον αύξηση των απαιτήσεων, ενώ το αρνητικό πρόσημο μείωση των απαιτήσεων, ενώ αντίστοιχα θα θισχύει και για τις υποχρεώσεις.

Στην κατηγορία των **λοιπών επενδύσεων**, οι απαιτήσεις μειώθηκαν το 2014 κατά -€5,6 δισεκ., κυρίως λόγω της ισχυρής μείωσης των απαιτήσεων σε καταθέσεις και repos κατά -€6,3 δισεκ. Οι υποχρεώσεις μειώθηκαν κατά -€1,9 δισεκ., καθώς η αύξηση των δανείων σε κατοίκους κατά €5,6 δισεκ., υπεραντισταθμίστηκε από τη μείωση των υποχρεώσεων σε καταθέσεις και Repos μη κατοίκων κατά -€7,5 δισεκ.

Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Δεκεμβρίου 2014 στα €5,1 δισεκ., από €4,1 δισεκ. τον Δεκέμβριο του 2013, ενώ τον Ιανουάριο του 2015 βρίσκονται στα €5,8 δισεκ..

Αποτίμηση

Η σταδιακή προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας μετά την κρίση του 2008, και κυρίως μετά την διαδικασία της δημοσιονομικής προσαρμογής, επηρέασε σημαντικά το Ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών. Τα διευρυμένα ελλείμματα της περιόδου 2000 - 2008 σταδιακά περιορίστηκαν, ενώ πλέον καταγράφεται πλεόνασμα. Συγκεκριμένα, το 2009 το έλλειμμα στο ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών προσέγγιζε τα -€18,0 δισεκ., ενώ το 2014 το ισοζύγιο εμφάνισε πλεόνασμα €1,8 δισεκ. Η σημαντική αυτή διόρθωση δεν προήλθε ασφαλώς μόνο από την πλευρά των εξαγωγών, καθώς το 40% της βελτίωσης οφείλεται σε μείωση των εισαγωγών. Ωστόσο, παραμένει ισχυρή η επίδραση των εξαγωγών, καθώς συνέβαλαν το υπόλοιπο 60% της διόρθωσης, οι οποίες αυξήθηκαν κατά €12,4 δισεκ. μεταξύ 2009-2014. Στον πίνακα 3.10, καταγράφονται οι εξαγωγές ανά κατηγορία αγαθών και υπηρεσιών για τα έτη 2009 και 2014, η

απόλυτη μεταβολή μεταξύ των ετών, αλλά και το μερίδιο (η συμβολή), κάθε κατηγορίας στην αύξηση των εξαγωγών. Το σημαντικότερο τμήμα στην αύξηση των εξαγωγών αποδίδεται στις εξαγωγές καυσίμων, καθώς αυξήθηκαν κατά €5,1 δισεκ., συμβάλλοντας το 41,3% της συνολικής καθαρής αύξησης των εξαγωγών²⁴. Τα λοιπά προϊόντα του εμπορικού τμήματος του ισοζυγίου, σημείωσαν αύξηση κατά €3,2 δισεκ., περίπου το ¼ της συνολικής αύξησης, ενώ παραπλήσια συμβολή στην αύξηση είχαν οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες.

Όμως, οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες βρίσκονται στην πρώτη θέση το 2014 κατ' απόλυτο μέγεθος, με εισπράξεις €13,4 δισεκ. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η αύξηση στις εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες πραγματοποιήθηκε κυρίως την περίοδο 2012-2014. Αξιοσημείωτο ποσοστό σημειώνεται και στις κατασκευαστικές υπηρεσίες, με μερίδιο 4,6% στην καθαρή αύξηση των συνολικών εξαγωγών, από πρόσθετα €565,4 εκατ. εισπράξεων την περίοδο 2009-2014, αλλά και στις λοιπές μεταφορές με μερίδιο 3,6%, και αύξηση €450,9 εκατ.

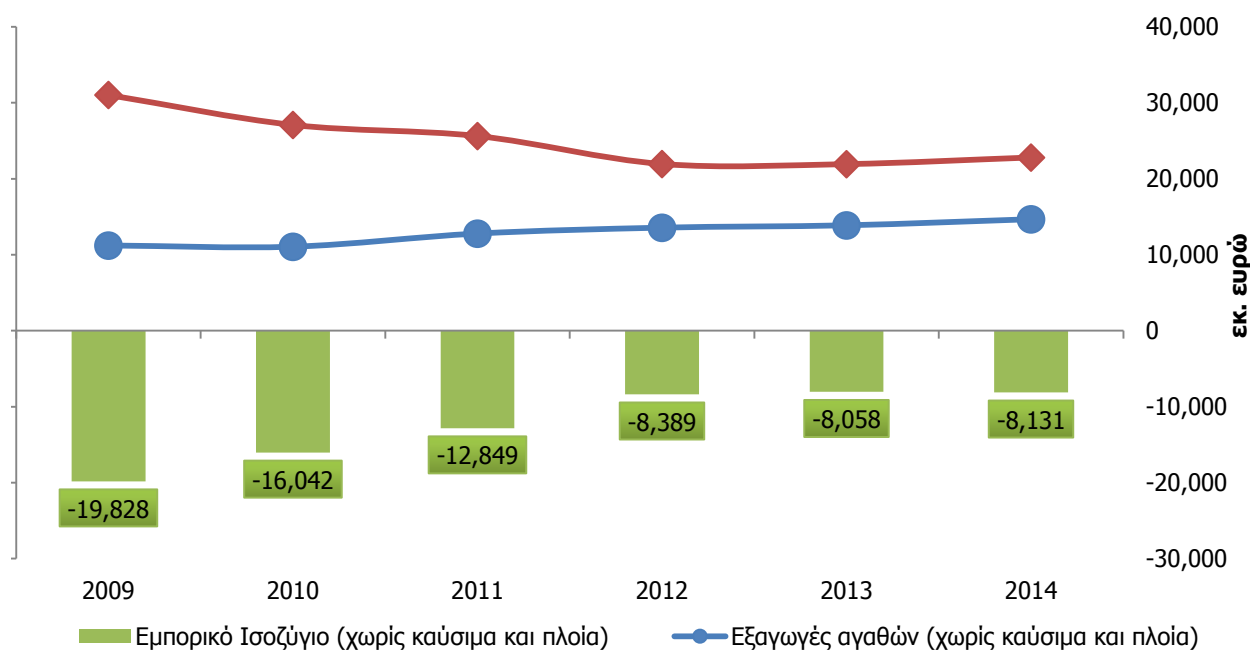
Οι εισπράξεις από υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφόρησης ενισχύθηκαν κατά €303,1 εκατ. την ίδια περίοδο. Στον αντίποδα, αρνητικά επέδρασε η μεταβολή των θαλάσσιων μεταφορών, με μείωση κατά €812,9 εκατ., παρόλο που σε απόλυτο μέγεθος βρίσκονται στην 3^η θέση το 2014, ενώ και οι πωλήσεις πλοίων υποχώρησαν κατά €145,7 εκατ.

Από τα παραπάνω είναι σαφής η προσπάθεια πολλών ελληνικών επιχειρήσεων, ποικίλων κλάδων, να απευθυνθούν στις αγορές του εξωτερικού, αντισταθμίζοντας τη σημαντικά μειωμένη εγχώρια δραστηριότητα στη διάρκεια της ύφεσης. Όπως σημειώνεται επανειλημμένως άλλωστε στις εκθέσεις του IOBE, μόνο η ενδυνάμωση κλάδων με εξαγωγικό προσανατολισμό, η ενίσχυση της εκπαίδευσης και των δαπανών σε έρευνα και ανάπτυξη, με την ανάπτυξη καινοτόμων υπηρεσιών, προϊόντων και τεχνικών, μπορεί να ωθήσει την ελληνική οικονομία προς ένα νέο παραγωγικό μοντέλο, αποτελώντας διέξοδο στην παραγωγική και εξαγωγική υστέρησή της.

²⁴ Σε ορισμένες κατηγορίες καταγράφηκε μείωση στις εξαγωγές

Διάγραμμα 3.20

Εισαγωγές-Εξαγωγές (χωρίς καύσιμα) 2009-2014 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.11

Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (σε εκατ. €)
Συμβολή στην αύξηση των εξαγωγών ανά κατηγορία

(Αγαθά/ Υπηρεσίες)	Κατηγορία	2009	2014	Μεταβολή 2009-2014	Μερίδιο
A	Καύσιμα	3.063,2	8.188,8	5.125,6	41,3%
A	Λοιπά προϊόντα	9.469,8	12.715,1	3.245,3	26,1%
Y	Ταξιδιωτικό	10.400,3	13.393,1	2.992,8	24,1%
Y	Κατασκευαστικές	279,9	845,3	565,4	4,6%
Y	Λοιπές μεταφορές	1.312,1	1.763,0	450,9	3,6%
Y	Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφορικής	564,8	867,9	303,1	2,4%
A	Προμήθειες εφοδίων	1.696,7	1.947,6	250,9	2,0%
Y	Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	1.452,9	1.643,1	190,2	1,5%
Y	Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές	318,3	449,8	131,5	1,1%
Y	Υπηρεσίες δημοσίου	71,4	182,9	111,5	0,9%
Y	Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	151,7	206,1	54,4	0,4%
Y	Χρεώσεις για τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (Royalties)	34,1	80,1	46,0	0,4%
Y	Χρηματοοικονομικές	120,9	135,4	14,5	0,1%
Y	Υπηρεσίες μεταποίησης αγαθών τα οποία ανήκουν σε άλλους	16,5	27,7	11,2	0,1%
A	Τριγωνικές συναλλαγές	41,6	2,6	-39,0	-0,3%
Y	Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής που δεν περιλαμβάνονται αλλού	182,4	106,9	-75,5	-0,6%
A	Πλοία (πωλήσεις)	771,7	626,0	-145,7	-1,2%
Y	Θαλάσσιες μεταφορές	12.261,6	11.448,7	-812,9	-6,5%
	Σύνολο	42.209,9	54.630,1	12.420,2	

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.12 Ισοζύγιο Πληρωμών σε εκ. €

Ιανουάριος - Δεκέμβριος

Ιανουάριος

	2012	2013	2014	2013	2014	2015	
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-4.615,0	1.088,5	1.593,1	-339,7	-336,0	-847,0
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-4.480,1	-250,5	1.768,3	-1.116,8	-1.241,6	-1.519,5
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 - I.A.2)	-19.651,2	-17.238,8	-17.849,9	-1.657,4	-1.754,1	-2.033,4
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-10.220,0	-7.697,5	-7.546,0	-828,5	-975,8	-1.153,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-9.431,3	-9.541,3	-10.303,9	-828,9	-778,3	-879,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-1.042,6	-1.483,3	-2.173,1	-176,8	-171,4	-58,9
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-18.608,6	-15.755,5	-15.676,8	-1.480,6	-1.582,7	-1.974,5
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-8.388,6	-8.058,1	-8.130,8	-652,1	-606,9	-820,7
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	21.716,9	22.248,9	23.480,2	2.046,3	1.914,3	1.590,4
	Καύσιμα	7.426,4	7.941,2	8.188,8	792,3	692,7	460,6
	Πλοία (πωλήσεις)	737,8	443,0	626,0	27,5	16,3	37,2
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	13.552,7	13.864,8	14.665,4	1.226,5	1.205,3	1.092,6
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	41.368,1	39.487,7	41.330,1	3.703,7	3.668,4	3.623,8
	Καύσιμα	17.646,3	15.638,7	15.734,8	1.620,8	1.668,5	1.614,4
	Πλοία (αγορές)	1.780,4	1.926,2	2.799,2	204,3	187,7	96,1
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	21.941,4	21.922,8	22.796,1	1.878,6	1.812,2	1.913,3
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	15.171,1	16.988,3	19.618,3	540,6	512,4	513,9
I.B.1	Εισπράξεις	27.658,5	28.112,9	31.150,0	1.464,9	1.523,8	1.604,3
	Ταξιδιωτικό	10.442,5	12.152,2	13.393,1	129,9	155,5	169,7
	Μεταφορές	13.310,7	12.117,1	13.211,6	998,4	1.045,2	1.056,7
	Λοιπές υπηρεσίες	3.905,3	3.843,6	4.545,3	336,7	323,2	377,9
I.B.2	Πληρωμές	12.487,4	11.124,6	11.531,8	924,3	1.011,4	1.090,4
	Ταξιδιωτικό	1.843,9	1.835,2	2.076,4	116,4	150,4	159,1
	Μεταφορές	6.344,7	5.557,5	5.265,3	505,4	467,2	544,0
	Λοιπές υπηρεσίες	4.298,8	3.732,0	4.190,0	302,6	393,8	387,3
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	819,7	-457,0	159,5	593,2	754,0	589,2
I.Γ.1	Εισπράξεις	6.615,5	6.458,1	6.831,1	1.043,8	1.072,3	1.009,8
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	200,8	209,3	209,9	18,3	14,4	13,9
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	3.631,4	3.213,7	3.205,2	263,6	298,3	248,6
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	2.783,3	3.035,1	3.416,1	761,9	759,6	747,3
I.Γ.2	Πληρωμές	5.795,8	6.915,1	6.671,6	450,6	318,3	420,6
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	468,0	453,0	491,7	29,5	33,9	59,9
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	4.930,7	6.097,1	5.817,3	376,2	253,8	334,2
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	397,2	365,0	362,6	44,9	30,6	26,5
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	-954,6	1.796,1	-334,7	183,9	151,6	83,3
I.Δ.1	Εισπράξεις	2.342,3	4.652,8	2.550,7	501,2	385,1	339,1
	Γενική κυβέρνηση	1.276,9	3.375,5	1.441,7	254,0	253,2	249,1
	Λοιποί τομείς	1.065,4	1.277,3	1.109,0	247,3	131,9	90,0
I.Δ.2	Πληρωμές	3.296,9	2.856,7	2.885,5	317,3	233,4	255,8
	Γενική κυβέρνηση	2.250,7	2.068,1	2.054,7	254,7	173,5	150,0
	Λοιποί τομείς	1.046,2	788,6	830,8	62,6	60,0	105,8
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 - II.2)	2.327,6	3.040,8	2.510,6	-9,2	-13,2	50,4
II.1	Εισπράξεις	2.564,6	3.380,6	2.866,2	8,6	5,9	72,9
	Γενική κυβέρνηση	2.486,0	3.298,9	2.789,8	0,4	0,4	68,1
	Λοιποί τομείς	78,6	81,7	76,4	8,2	5,5	4,9
II.2	Πληρωμές	237,1	339,8	355,6	17,8	19,1	22,5
	Γενική κυβέρνηση	13,7	9,7	8,8	0,3	3,4	1,0
	Λοιποί τομείς	223,3	330,1	346,7	17,5	15,7	21,5
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-2.287,5	4.129,3	4.103,7	-348,9	-349,2	-796,6
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-2.729,2	3.332,5	2.719,8	-15,0	240,2	-869,3
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-827,1	-2.713,6	-991,8	-537,8	123,8	39,6
	Απαιτήσεις	524,8	-534,2	648,3	34,3	96,0	41,0
	Υποχρεώσεις	1.351,9	2.179,4	1.640,1	572,1	-27,8	1,4
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	99.903,9	6.583,1	6.978,0	-881,5	2.369,1	2.721,1
	Απαιτήσεις	58.086,1	-1.023,6	8.910,1	-959,4	843,8	1.290,3
	Υποχρεώσεις	-41.817,8	-7.606,7	1.932,1	-77,9	-1.525,3	-1.430,8
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-	-644,0	-3.722,5	1.388,4	-2.441,7	-3.882,1
	Απαιτήσεις	-17.911,4	-20.997,9	-5.638,7	-7.408,8	-987,8	9.736,6
	Υποχρεώσεις	83.903,7	-20.353,9	-1.916,2	-8.797,1	1.453,8	13.618,7
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	109.093,9	30.061,2	4.000,2	5.233,0	-355,6	-440,7
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	9,0	107,0	456,0	16,0	189,0	252,0
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II - III + IV=0)	-441,8	-796,8	-1.383,9	333,9	589,4	-72,8
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***	5.500	4.172	5.117	5.400	4.559	5.882

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντίστοιχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

** (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συν/κων διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των συν/κων διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συναλλάγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4. ΒΑΣΙΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ²⁵

Η βιομηχανία Τροφίμων και Ποτών συνεχίζει να διατηρεί, εν μέσω οικονομικής ύφεσης, το θεμελιώδη ρόλο της στην ελληνική οικονομία και την ελληνική μεταποιητική βιομηχανία εν γένει, διαθέτοντας όλες τις προϋποθέσεις ούτως ώστε να παραμείνει ένας από τους βασικούς μοχλούς ανάπτυξης της χώρας.

Περνώντας στην παρουσίαση ορισμένων διαρθρωτικών μεγεθών της Βιομηχανίας τροφίμων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε αυτή υπάγεται σχεδόν το 1/5 του συνόλου των επιχειρήσεων της ελληνικής Μεταποίησης, μερίδιο που την κατατάσσει πρώτη ανάμεσα στους κλάδους της Μεταποίησης, ακολουθούμενη από τα Μεταλλικά προϊόντα (14,9%) και τα Είδη ένδυσης (12%). Ταυτόχρονα, συνιστά και το μεγαλύτερο εργοδότη της εγχώριας Μεταποίησης, αφού σε αυτήν απασχολείται το 1/4 του συνόλου των απασχολούμενων, ακολουθούμενη από τα Μεταλλικά προϊόντα (10,4%) και τα Είδη ένδυσης (6,7%). Η παρουσία του τομέα είναι επίσης θεμελιώδους σημασίας υπό καθαρά οικονομικούς όρους, καθώς καταλαμβάνει την πρώτη θέση ανάμεσα στους κλάδους της Μεταποίησης σε όρους αξίας παραγωγής (19,8%) και ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (24,4%) και τη δεύτερη σε όρους κύκλου εργασιών (19,7%, με πρώτο κλάδο αυτόν του Οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης-36,5%).

Σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ-28, η Βιομηχανία τροφίμων στην Ελλάδα έχει μεγαλύτερη συμβολή στον τομέα της Μεταποίησης, όσον αφορά στην αναλογία των επιχειρήσεων, τον κύκλο εργασιών, την αξία της παραγωγής, την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία και τον αριθμό των απασχολούμενων, παρότι ο συγκεκριμένος κλάδος είναι πρώτος και σε συμβολή στη μεταποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τον κύκλο εργασιών και την αξία παραγωγής. Τα μεγαλύτερα από τους υπόλοιπους μεταποιητικούς κλάδους μερίδια του ελληνικού κλάδου τροφίμων στη Μεταποίηση, αντανακλούν αφενός τη σημαίνουσα δυναμική του εγχωρίως, η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στη σύνδεσή του με τον τουρισμό, τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια, αφετέρου όμως την μικρότερη ανάπτυξη των υπόλοιπων μεταποιητικών κλάδων.

Από τις μεταβολές στα βασικά διαρθρωτικά μεγέθη της βιομηχανίας τροφίμων το 2012 σε σχέση με το 2011, προκύπτει πτώση της τάξης του 7,8% στον αριθμό των επιχειρήσεων του κλάδου, μείωση μικρότερη σε σχέση με το σύνολο στη μεταποίηση (-12,8%), αλλά και στον κλάδο των Ποτών (-11%). Πτώση όμως καταγράφεται στα Τρόφιμα και σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (-5,2%), επίσης σαφώς χαμηλότερη συγκριτικά εκείνης στο σύνολο του μεταποιητικού τομέα (-13%), αλλά και του κλάδου των Ποτών (-23%). Μικρότερος είναι κατά 2% το 2012 έναντι του 2011 και ο αριθμός των εργαζομένων στα

²⁵ Το κείμενο βασίζεται στην «Ετήσια έκθεση της βιομηχανίας Τροφίμων και ποτών. Facts & figures 2014». Η έκθεση εκπονείται για λογαριασμό του ΣΕΒΤ. Ομάδα έργου IOBE: Φ. Θωμαΐδου, Σ. Σταυράκη

Τρόφιμα (-8% στη Μεταποίηση και -6,2% στα Ποτά), ενώ στον κύκλο εργασιών του κλάδου και στην αξία παραγωγής καταγράφονται ήπιες ανοδικές τάσεις, της τάξης του 2% σε αμφότερα τα μεγέθη. Αντιθέτως, στα Ποτά σημειώνεται υποχώρηση και σε αυτά τα μεγέθη, κατά 10% αντίστοιχα. Οι σχετικές μεταβολές στην ΕΕ-28 είναι σχετικά ηπιότερες στα Τρόφιμα, ενώ στα Ποτά είναι ως επί το πλείστον θετικές, με εξαίρεση την πτωτική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία.

Ως προς την κατανομή των ελληνικών υποκλάδων οι οποίοι υπάγονται στα Τρόφιμα- Ποτά²⁶ με βάση τα διαρθρωτικά μεγέθη, προκύπτουν τα εξής:

- Στην **ακαθάριστη προστιθέμενη αξία** των κλάδων Τροφίμων-Ποτών συνολικά, το μεγαλύτερο ποσοστό της σχετικής κατανομής κατέχουν η Αρτοποιία και τα αλευρώδη (26%), ενώ ακολουθούν τα Ποτά (17%), τα Άλλα είδη διατροφής (13%) και τα Γαλακτοκομικά προϊόντα (12%).
- Στην **αξία παραγωγής**, το μεγαλύτερο μερίδιο της σχετικής κατανομής κατέχει επίσης ο υπο-κλάδος Αρτοποιίας-αλευρωδών (21%), ενώ ακολουθούν τα Γαλακτοκομικά προϊόντα (15%), τα Ποτά (14%) και τα Άλλα είδη διατροφής και τα Φρούτα με ίδιο μερίδιο(11%).
- Στον **αριθμό των επιχειρήσεων** του κλάδου, το σημαντικότερο μερίδιο έχει και πάλι η Αρτοποιία-αλευρώδη (61%), ενώ ακολουθούν τα Έλαια και λίπη (10%), τα Άλλα είδη διατροφής (7%) και τα Γαλακτοκομικά προϊόντα (6%).
- Ως προς τον **κύκλο εργασιών** των Τροφίμων-Ποτών, το μεγαλύτερο, ίδιο ποσοστό στη σχετική κατανομή κατέχουν τα Γαλακτοκομικά προϊόντα και ο υποκλάδος Αρτοποιίας-αλευρωδών (17%), ακολουθούμενοι από τα Ποτά (13%) και τα Άλλα είδη διατροφής και Φρούτα, με επίσης ίδιο μερίδιο (12%).
- Σχετικά με τον **αριθμό των εργαζομένων** στο σύνολο των Τροφίμων και Ποτών, η Αρτοποιία και τα αλευρώδη έρχονται πρώτα στη σχετική κατάταξη (35%), έπονται αμφότερα τα Γαλακτοκομικά και Φρούτα στη δεύτερη θέση (12%), ακολουθεί τέταρτη η Ποτοποιία (11%) και κατόπιν τα Άλλα είδη διατροφής (10%).

Η αξία της κατά κεφαλή κατανάλωσης τροφίμων και μη αλκοολούχων ποτών στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στα €2.200 το 2012 και στα €2.100 το 2013, από τα €2.600 το 2009, σημειώνοντας πτώση της τάξης του 4,5% το 2013 σε σχέση με το προηγούμενο έτος και 19% σωρευτικά από το 2009 έως το 2013.

²⁶ Στην κατανομή συμπεριλαμβάνονται και τα Ποτά, μαζί με τους υποκλάδους των Τροφίμων

Πίνακας 4.1

Βασικά διαρθρωτικά στοιχεία Μεταποίησης, κατανομή σε Ελλάδα και ΕΕ-28 (2012)*

Αριθμός επιχειρήσεων			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (64.582 επιχ.)	100,0%	Μεταποίηση (2.100.000 επιχ.)	100,0%
Τρόφιμα	21,2%	Μεταλλικά προϊόντα	18,2%
Μεταλλικά προϊόντα	14,9%	Τρόφιμα	12,6%
Είδη ένδυσης	12,0%	Επισκευή μηχανημάτων και εξοπλισμού	8,7%
Προϊόντα ξύλου	7,6%	Προϊόντα ξύλου	8,5%
Έπιπλα	7,1%	Άλλοι τομείς μεταποίησης	7,0%
Κύκλος εργασιών			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (€58.314 εκατ.)	100,0%	Μεταποίηση (€7.080.000 εκατ.)	100,0%
Οπτόανθρακας και προϊόντα διύλισης	36,5%	Τρόφιμα	12,9%
Τρόφιμα	19,7%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	12,0%
Βασικά μέταλλα	8,6%	Οπτόανθρακας και προϊόντα διύλισης	9,7%
Μεταλλικά προϊόντα	5,3%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	8,9%
Χημικά προϊόντα	3,5%	Μεταλλικά προϊόντα	6,6%
Αξία παραγωγής			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (€52.605 εκατ.)	100,0%	Μεταποίηση (€6.440.000 εκατ.)	100,0%
Οπτόανθρακας και προϊόντα διύλισης	34,3%	Τρόφιμα	13,0%
Τρόφιμα	19,8%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	11,1%
Βασικά μέταλλα	8,9%	Οπτόανθρακας και προϊόντα διύλισης	9,2%
Μεταλλικά προϊόντα	5,7%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	9,1%
Χημικά προϊόντα	3,4%	Χημικά προϊόντα	7,8%
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (€11.874 εκατ.)	100,0%	Μεταποίηση (€1.620.000 εκατ.)	100,0%
Τρόφιμα	24,4%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	11,8%
Οπτόανθρακας και προϊόντα διύλισης	10,2%	Τρόφιμα	10,5%
Μεταλλικά προϊόντα	8,1%	Μεταλλικά προϊόντα	9,8%
Βασικά μέταλλα	6,1%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	9,3%
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	5,6%	Χημικά προϊόντα	6,8%
Αριθμός εργαζομένων			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (311.615 εργαζόμενοι)	100,0%	Μεταποίηση (30.000.000 εργαζόμενοι)	100,0%
Τρόφιμα	25,2%	Τρόφιμα	13,7%
Μεταλλικά προϊόντα	10,4%	Μεταλλικά προϊόντα	12,0%
Είδη ένδυσης	6,7%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	9,7%
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	5,9%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	7,6%
Βασικά μέταλλα	5,2%	Κατασκευή από ελαστικό και πλαστικές ύλες	5,4%

*Τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα διαρθρωτικά στοιχεία της έρευνας Structural Business Statistics αφορούν στο 2012.

Πηγή: Eurostat, Structural Business Statistics, **Επεξεργασία:** IOBE

Πίνακας 4.2

Ποσοστιαία μεταβολή 2012/ 2011 βασικών διαρθρωτικών μεγεθών του Μεταποιητικού τομέα, των κλάδων Τροφίμων και Ποτών (Ελλάδα & ΕΕ-28)

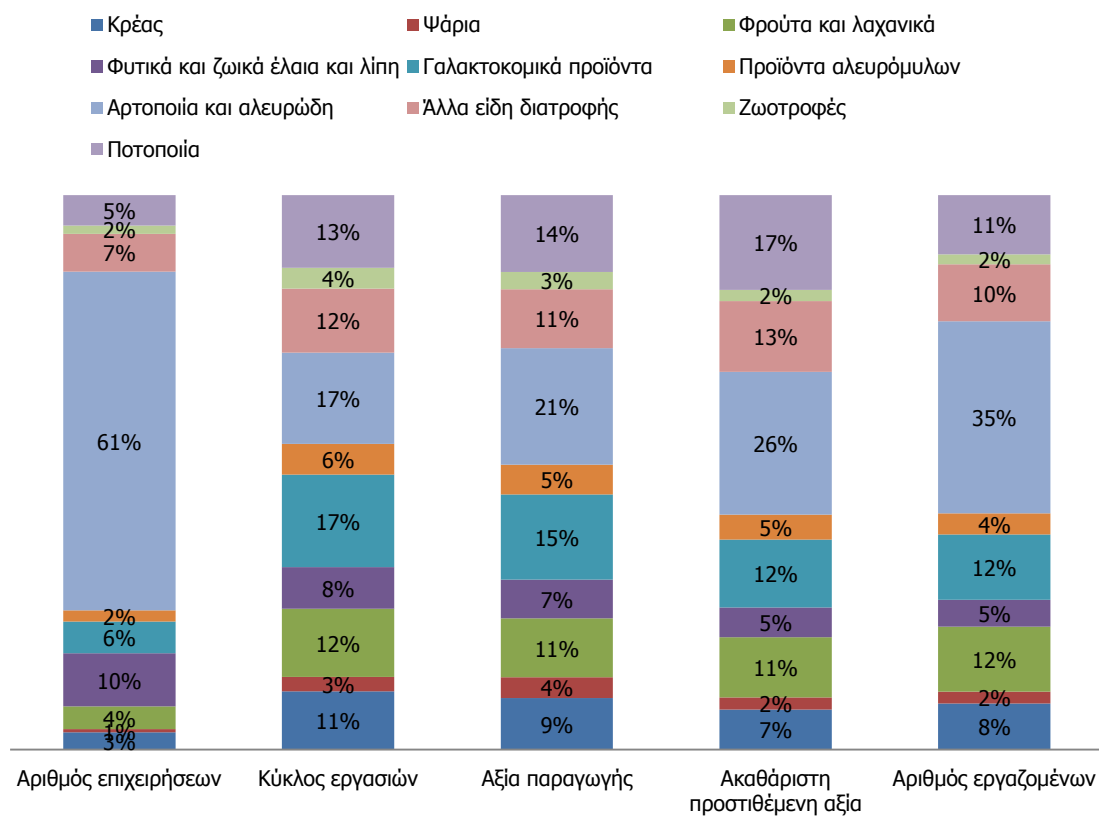
Μέγεθος	Μεταποίηση	Τρόφιμα	Ποτά
Αριθμός επιχειρήσεων	↓ -12.8%	↓ -7.8%	↓ -11.0%
Κύκλος εργασιών	↑ 0.9%	↑ 1.8%	↓ -10.1%
Αξία παραγωγής	↑ 2.1%	↑ 2.0%	↓ -9.7%
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία	↓ -12.9%	↓ -5.2%	↓ -23.2%
Αριθμός εργαζομένων	↓ -8.0%	↓ -1.9%	↓ -6.2%

Μέγεθος	Μεταποίηση	Τρόφιμα	Ποτά
Αριθμός επιχειρήσεων	→ 0,0%	↓ -0,3%	↑ 1,5%
Κύκλος εργασιών	↑ 1,1%	↑ 4,2%	↑ 1,4%
Αξία παραγωγής	-	↑ 3,8%	↑ 1,1%
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία	↓ -1,8%	↑ 0,8%	↓ -4,0%
Αριθμός εργαζομένων	↓ -1,3%	↓ -0,7%	-

Πηγή: Eurostat, Structural Business Statistics, **Επεξεργασία:** IOBE

Διάγραμμα 4.1

Μερίδια στα βασικά διαρθρωτικά μεγέθη των υποκλάδων Τροφίμων-Ποτών (2012)

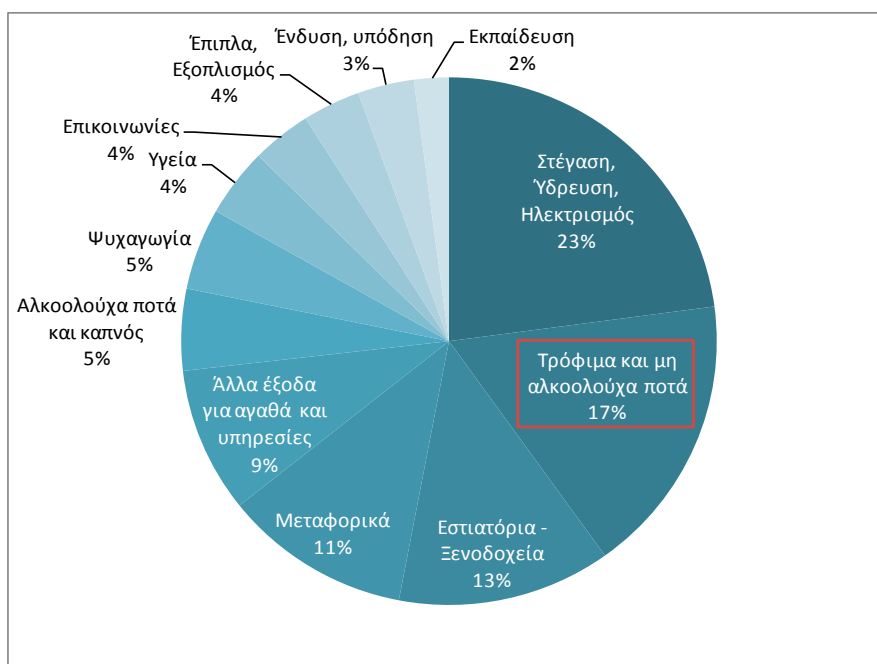

Πηγή: Eurostat, Structural Business Statistics, **Επεξεργασία:** IOBE

Η μεγαλύτερη σε τρέχουσες τιμές δαπάνη των Ελλήνων καταναλωτών αφορά στο κόστος για Στέγαση, ύδρευση και ηλεκτρισμό (€2.800 το 2013), η οποία και συγκεντρώνει το 23% της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης, ωστόσο έχοντας μειωθεί ως ποσό κατά 6,7% το 2013 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο έτος. Το μερίδιο στη συνολική κατανάλωση των τροφίμων και μη αλκοολούχων ποτών διαμορφώθηκε σε 17% το 2013, με τις δαπάνες για τα Εστιατόρια (13%) και Μεταφορικά έξοδα (11%) να ακολουθούν.

Διάγραμμα 4.2

Ποσοστιαία κατανομή στη ζήτηση νοικοκυριών ανά σκοπό κατανάλωσης (2013)

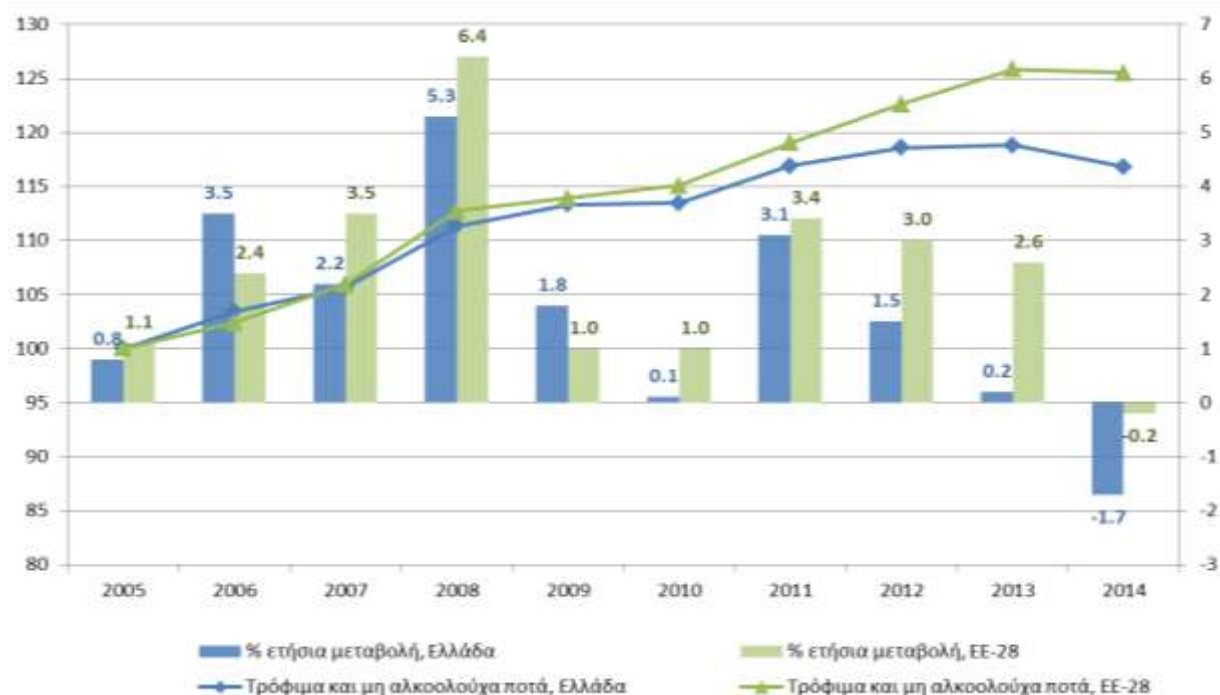

Πηγή: Eurostat, National Accounts, **Επεξεργασία:** IOBE

Ως προς τις τιμές των τροφίμων και ποτών, από τις ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή Τροφίμων και μη αλκοολούχων ποτών σε ΕΕ και Ελλάδα, προκύπτει ότι ο ευρωπαϊκός μέσος δείκτης είναι σταθερά υψηλότερος από το 2008 έως το 2014 σε σχέση με τον ελληνικό, με την απόκλιση αυτή να μεγαλώνει περισσότερο κάθε έτος. Ενδεικτικά, η ποσοστιαία άνοδος του ευρωπαϊκού δείκτη το 2008 ήταν της τάξης 6,4%, όταν η αντίστοιχη εγχώρια αύξηση διαμορφώθηκε σε 5,3%. Το 2014, ο εγχώριος δείκτης κατέγραψε μείωση της τάξης του 1,7%, με τον αντίστοιχο μέσο ευρωπαϊκό δείκτη να παραμένει σχεδόν αμετάβλητος (-0,2%).

Διάγραμμα 4.3

Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή και ποσοστιαίες μεταβολές σε τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά, σε ΕΕ και Ελλάδα (2005-2014)

Πηγή: Eurostat, HICP, **Επεξεργασία:** IOBE

Σε όρους διεθνούς εμπορίου, το 2013 ο κλάδος των Τροφίμων-Ποτών σημείωσε μείωση του εμπορικού του ελλείμματός του κατά 7,4% σε σχέση με το 2012. Η αντίστοιχη μείωση του εμπορικού ελλείμματος το 2012 ήταν πολύ μεγαλύτερη, της τάξης του 19,2%. Η μείωση στο εμπορικό έλλειμμα το 2013 προήλθε από τη μεγάλη αύξηση των εξαγωγών, κατά 7%, με ταυτόχρονη άνοδο των εισαγωγών κατά 1,4%.

Σε απόλυτα μεγέθη, οι εξαγωγές τροφίμων και ποτών το 2013 έφθασαν τα €2.988 εκατ., ενώ οι εισαγωγές τα €4.613 εκατ. Έτσι, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2007, στα €1.624 εκατ. Ο λόγος εξαγωγών – εισαγωγών τροφίμων και ποτών, δηλαδή το μερίδιο των εγχώριων εξαγωγών προς τις εισαγωγές, αυξάνεται από το 2010, φθάνοντας στο 64,7% το 2013. Επιπρόσθετα, στο σύνολο των εξαγωγών τροφίμων και ποτών, η αναλογία ενδοκοινοτικού-εξωκοινοτικού εμπορίου είναι διαχρονικά σταθερή, περίπου στο 75% - 25% αντίστοιχα. Στις εισαγωγές, η σχετική αναλογία είναι διαχρονικά υψηλότερη υπέρ του ενδοκοινοτικού εμπορίου, περίπου 85% - 15%. Το 2013, και όσον αφορά στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, το ποσοστό των εξαγωγών των τροφίμων, ποτών και καπνού στο σύνολο των εγχωρίων εξαγωγών διαμορφώθηκε στο 72,3%. Ελαφρώς υψηλότερο ήταν το μερίδιο των εισαγωγών τροφίμων, ποτών και καπνού στο σύνολο των εγχωρίων εισαγωγών (83,2%). Στο σύνολο των προϊόντων, το μερίδιο των εισαγωγών σε

ενδοκοινοτικό επίπεδο ανέρχεται στο 47,3%, ενώ το μερίδιο εξαγωγών διαμορφώνεται σε 46,6%.

Πίνακας 4.3

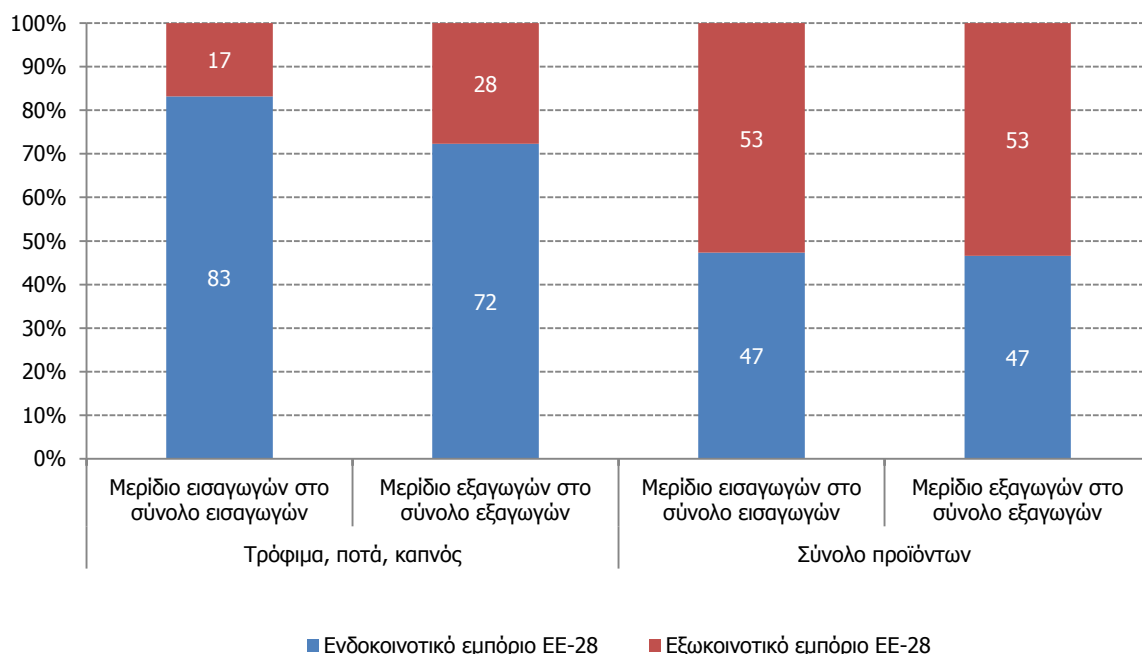
Ετήσιες μεταβολές εξωτερικού εμπορίου τροφίμων-ποτών της Ελλάδας

	2011	2012	2013
ΕΞΑΓΩΓΕΣ	8,8%	4,0%	7,0%
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	2,0%	-6,4%	1,4%
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	-5,2%	-19,2%	-7,4%

Πηγή: Eurostat, ComExt, συνδυασμένη ονοματολογία αγαθών. **Επεξεργασία:** IOBE

Διάγραμμα 4.4

Κατανομή εισαγωγών / εξαγωγών τροφίμων, ποτών, καπνού και συνόλου προϊόντων εντός και εκτός ΕΕ-28 (2013)

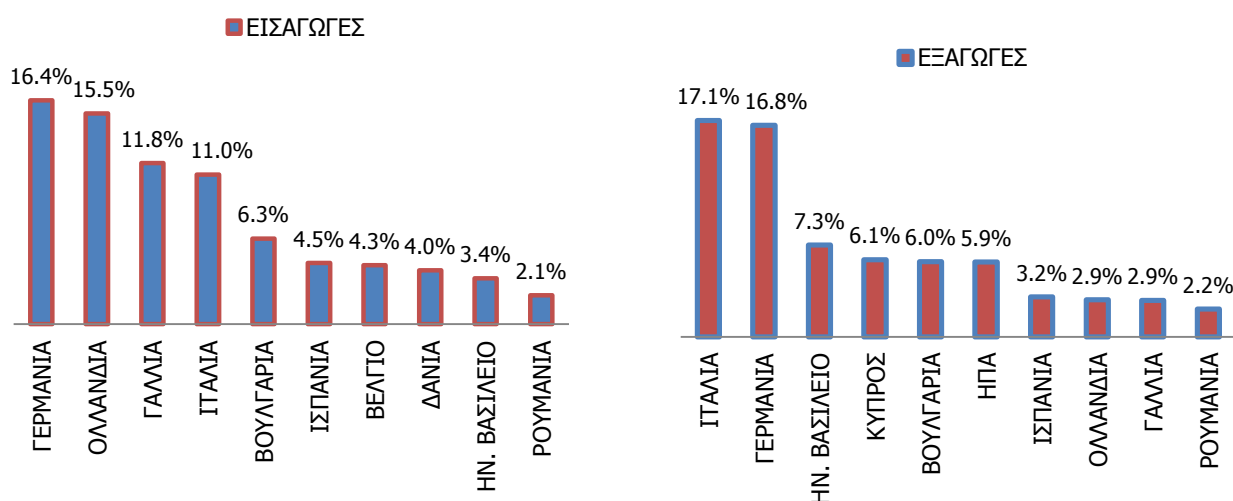
Πηγή: Eurostat, Intra and Extra-EU trade **Επεξεργασία:** IOBE

Τέλος, σε σχέση με τις χώρες-μεγαλύτερους εμπορικούς εταίρους της Ελλάδας στο πεδίο των εξαγωγών τροφίμων και ποτών, προηγήθηκε το 2013 ήταν η Ιταλία, προς την οποία εξάχθηκε το 17,1% των συγκεκριμένων κατηγοριών αγαθών, ακολουθούμενη από τις Γερμανία (16,8%), Ην. Βασίλειο (7,3%), Κύπρο (6,1%), και Βουλγαρία (6%). Στην πρώτη δεκάδα των εξαγωγικών προορισμών τροφίμων και ποτών της Ελλάδας βρίσκεται μόνο μια χώρα εκτός ΕΕ, ήτοι οι ΗΠΑ στην 6η θέση, απορροφώντας το 5,9% των εξαγωγών. Εκτός δεκάδας σε υψηλές θέσεις βρίσκεται και η Αυστραλία (12η θέση), στην οποία εξάγεται το 1,8% του συνόλου, αλλά και η Αλβανία και η Τουρκία (από 1,6% και 1,4% και αντίστοιχα στην 13η και 15η θέση).

Ως προς τις εισαγωγές, η Γερμανία (16,4%), η Ολλανδία (15,5%), η Γαλλία (11,8%) και η Ιταλία (11%) και η Βουλγαρία (6,3%) βρίσκονται στην πρώτη πεντάδα, ενώ την πρώτη δεκάδα συμπληρώνουν χώρες αποκλειστικά από την ΕΕ. Από τις χώρες εκτός ΕΕ, ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος στις εισαγωγές προϊόντων τροφίμων το 2013 ήταν η Αργεντινή, στην 13^η θέση, με μερίδιο της τάξης του 1,9% και κατόπιν η Μαλαισία (μερίδιο 1,0%, 17^η θέση).

Διάγραμμα 4.5

Κατανομή εγχώριων εισαγωγών – εξαγωγών τροφίμων-ποτών ανά χώρα (2013)

Πηγή: Eurostat, ComExt, συνδυασμένη ονοματολογία αγαθών **Επεξεργασία:** ΙΟΒΕ

Πέρα από τις θετικές ως επί το πλείστον τάσεις στα μεγέθη της εγχώριας βιομηχανίας Τροφίμων και Ποτών, τα πιο καίρια ζητήματα σχετικά με το ρόλο της ως εφελθρίου αναπτυξιακής δυναμικής εξακολουθούν να κινούνται γύρω από την κατεύθυνση της εξωστρέφειας και των εξαγωγών, την ποιότητα των προϊόντων, την ταυτότητά τους (brand name επιχειρηματικό, αλλά και εγχώριο), αλλά και την οργανωμένη προώθηση των ελληνικών τροφίμων. Ο αποτελεσματικότερος συντονισμός και η στενότερη συνεργασία των εκπροσώπων του κλάδου, μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας της προσπάθειας προβολής των ελληνικών προϊόντων, στη διασφάλιση επιλογής της σωστής στρατηγικής και στη σταθερότητα υλοποίησης του μακροχρόνιου σχεδιασμού της.

Η δημιουργία προστιθέμενης αξίας και η ενίσχυση της εξωστρέφειας του κλάδου εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στην προώθηση και την προβολή της ελληνικής ταυτότητας του προϊόντος, μέσα και από τα κατάλληλα σχεδιασμένα δίκτυα διανομής που στηρίζονται στην ποιότητα και τη διαφοροποίηση, στην προώθηση του προτύπου της ελληνικής και μεσογειακής κουζίνας και προτύπου διατροφής, εγχωρίως και στο εξωτερικό. Η σύνδεση με τον τριτογενή τομέα υπηρεσιών στα εστιατόρια, τα ξενοδοχεία και εν γένει τον τουρισμό, η συνέργια δηλαδή του

πρώτου και του τρίτου πυλώνα της ελληνικής οικονομίας, αποτελεί ένα επιπλέον μέσο για την ανάδειξη των ελληνικών προϊόντων τροφίμων και ποτών, προσθέτοντας αξία και εξαγωγική δυναμική στον κλάδο.

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων τροφίμων επαφίεται και στην ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, των προσόντων που ενσωματώνει, των γνώσεων, της εμπειρίας, των δεξιοτήτων, του αντικείμενου και του βαθμού εξειδίκευσης. Η δυναμική του ανθρώπινου κεφαλαίου και η εξειδίκευση της απασχόλησης περιλαμβάνουν μία ευρύτατη γκάμα ειδικοτήτων και αντικειμένων στον τομέα της μεταποίησης και όχι μόνο. Οι νέες τεχνολογίες, η καινοτομική δραστηριότητα, τα προϊόντα έρευνας και ανάπτυξης, οδηγούν καθοριστικά τις εξελίξεις σε όλα τα στάδια παραγωγής και διάθεσης στο χώρο των τροφίμων, ενώ η ταχύτατη μεταβολή τους καθιστά αναγκαία την ταχεία προσαρμογή, την εγρήγορση και ευελιξία του ανθρώπινου δυναμικού, ούτως ώστε αυτό να είναι ικανό να ανταποκριθεί άμεσα, έγκαιρα και αποτελεσματικά στις μεταβολές αυτές και τις νέες απαιτήσεις στο πλαίσιο του διεθνούς ανταγωνισμού.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής στο ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	1,8	2,8	0,9	0,2	0,3
Βέλγιο	1,8	2,7	2,9	1	-2,8	2,3	1,8	-0,1	0,3	1
Βουλγαρία	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,6	1,1	1,7
Γαλλία	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2	0	0,3	0,4
Γερμανία	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4	3,3	0,7	0,1	1,6
Δανία	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,4	1,1	-0,4	-0,5	1
Δημοκρατία της Τσεχίας	6,8	7	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1	-0,7	2
ΕΕ (28 χώρες)	2,2	3,4	3,2	0,4	-4,5	2	1,6	-0,4	0	1,3
Ελλάδα	2,3	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-4,9 ^(p)	-7,1 ^(p)	-7 ^(p)	-3,9 ^(p)	0,8 ^(p)
Εσθονία	8,9	10,2	7,3	-4,1	-14,1	3,3	8,7	4,5	1,6	2,1 ^(p)
Ευρωζώνη (18 χώρες)	1,7	3,3	3	0,4	-4,5	1,9	1,6	-0,7	-0,5	0,9
Ηνωμένο Βασίλειο	3,2	2,8	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,3	1,7	2,8
Ιρλανδία	6,1	5,5	5	-2,2	-6,4	-1,1	2,2	0,2	0,2	4,8
Ισπανία	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,8 ^(p)	-0,2 ^(p)	0,1 ^(p)	-1,6 ^(p)	-1,2 ^(p)	1,4 ^(p)
Ιταλία	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,7	-0,4
Κροατία	4,3	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-2,2	-0,9	-0,4
Κύπρος	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,4	-2,4	-5,4 ^(p)	-2,3 ^(p)
Λετονία	10,1	11	10	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,2	2,4
Λιθουανία	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,6	6	3,7	3,3	2,9
Λουξεμβούργο	5,3	4,9	6,6	-0,7	-5,6	3,1	1,9	-0,2	2	:
Μάλτα	3,6	2,6	4,1	3,9	-2,8	4,3	1,4	1,1	2,7	3,5
Ολλανδία	2	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,5	0,9	-1,2	-0,7 ^(p)	0,9 ^(p)
Ουγγαρία	4	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,1	1,6	-1,7	1,5	3,6 ^(p)
Πολωνία	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2	1,7	3,3
Πορτογαλία	0,8	1,4	2,4	0	-2,9	1,9	-1,3	-3,2	-1,4	0,9
Ρουμανία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,4 ^(p)	2,9 ^(p)
Σλοβακία	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3	1,8	1,4	2,4
Σλοβενία	4	5,8	7	3,4	-7,9	1,3	0,7	-2,5	-1	2,6
Σουηδία	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5	6,6	2,9	0,9	1,3	2,1 ^(p)
Φινλανδία	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,4	2,8	-1	-1,3	-0,1 ^(e)

b=break in time series, p=provisional, e=estimated

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Αυστρία	62,2	60,6	58,4	61,8	66,8	82,4	82,1	81,7	81,2	
Βέλγιο	92	87,9	84	89,2	96,6	99,6	102,1	104	104,5	
Βουλγαρία	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	15,9	15,7	18	18,3	
Γαλλία	64,6	62	62,3	66,1	77	81,5	85	89,2	92,2	
Γερμανία	66,4	65,8	63,1	64,6	72,1	80,3	77,6	79	76,9	
Δανία	36,8	31,1	26,4	32,6	39,5	42,9	46,4	45,6	45,1	
Δημοκρατία της Τσεχίας	27,2	27	26,7	27,5	33,1	36,2	41	45,5	45,7	
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	:	:	80,8	83,5	85,4	
Ελλάδα	101,2	107,5	107,2	112,9	129,7	146	171,3	156,9	174,9	
Εσθονία	4,5	4,4	3,6	4,5	7	6,5	6	9,7	10,1	
Ευρωζώνη (18 χώρες)	:	:	:	:	:	:	85,8	89	90,9	
Ηνωμένο Βασίλειο	41,7	42,7	43,7	51,9	67,1	76,4	81,9	85,8	87,2	
Ιρλανδία	27,2	24,6	24,9	44,2	64,4	87,4	111,1	121,7	123,3	
Ισπανία	43,2	39,7	36,3	40,2	54	60,1	69,2	84,4	92,1	
Ιταλία	101,9	102,5	99,7	102,3	112,4	115,3	116,4	123,2	128,6	
Κροατία	38,5	35,7	33,3	30	36,6	52,8	59,9	64,4	75,7	
Κύπρος	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	56,5	66	79,5	102,2	
Λετονία	12,5	10,7	9	19,8	36,9	46,8	42,7	40,9	38,2	
Λιθουανία	18,3	17,9	16,8	15,5	29,3	36,3	37,3	39,9	39	
Λουξεμβούργο	6,2	6,8	7	14,4	15,3	19,6	18,5	21,4	23,6	
Μάλτα	65,2	60,4	58,8	59,3	64,6	67,6	69,7	67,4	69,2	
Ολλανδία	49,2	44,6	42,5	54,7	56,4	59	61,3	66,5	68,6	
Ουγγαρία	60,8	64,9	65,8	71,9	78,2	80,9	81	78,5	77,3	
Πολωνία	47,1	47,7	45	47,1	50,9	53,6	54,8	54,4	54,7	
Πορτογαλία	65,8	67,2	66	68,9	80,4	96,2	111,1	124,8	128	
Ρουμανία	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	29,9	34,2	37,3	38	
Σλοβακία	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41,1	43,5	52,1	54,6	
Σλοβενία	26,3	26	22,7	21,6	34,5	37,9	46,2	53,4	70,4	
Σουηδία	48	43	38,1	36,7	40,2	36,7	36,1	36,4	38,6	
Φινλανδία	39,9	38,1	33,9	32,5	41,4	47,1	48,5	52,8	55,8	

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	-2,5	-1,3	-1,5	-5,3	-4,5	-2,6	-2,3	-1,5
Βέλγιο	0,3	0,0	-1,1	-5,5	-4,0	-3,9	-4,1	-2,9
Βουλγαρία	1,8	1,1	1,6	-4,2	-3,2	-2,0	-0,5	-1,2
Γαλλία	-2,3	-2,5	-3,2	-7,2	-6,8	-5,1	-4,9	-4,1
Γερμανία	-1,5	0,3	0,0	-3,0	-4,1	-0,9	0,1	0,1
Δανία	5,0	5,0	3,2	-2,8	-2,7	-2,1	-3,9	-0,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	-2,3	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,9	-4,0	-1,3
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	-6,4	-4,5	-4,2	-3,2
Ελλάδα	-6,1	-6,7	-9,9	-15,2	-11,1	-10,1	-8,6	-12,2
Εσθονία	:	:	:	:	0,2	1,0	-0,3	-0,5
Ευρωζώνη (18 χώρες)	:	:	:	:	-6,1	-4,1	-3,6	-2,9
Ηνωμένο Βασίλειο	-2,9	-3,0	-5,1	-10,8	-9,6	-7,6	-8,3	-5,8
Ιρλανδία	2,8	0,2	-7,0	-13,9	-32,4	-12,6	-8,0	-5,7
Ισπανία	2,2	2,0	-4,4	-11,0	-9,4	-9,4	-10,3	-6,8
Ιταλία	-3,6	-1,5	-2,7	-5,3	-4,2	-3,5	-3,0	-2,8
Κροατία	-3,3	-2,5	-2,7	-5,9	-6,0	-7,7	-5,6	-5,2
Κύπρος	-1,1	3,2	0,9	-5,6	-4,8	-5,8	-5,8	-4,9
Λετονία	-0,6	-0,6	-4,0	-8,9	-8,2	-3,4	-0,8	-0,9
Λιθουανία	-0,4	-1,0	-3,3	-9,3	-6,9	-9,0	-3,2	-2,6
Λουξεμβούργο	1,4	4,2	3,3	-0,5	-0,6	0,3	0,1	0,6
Μάλτα	-2,6	-2,3	-4,2	-3,3	-3,3	-2,6	-3,7	-2,7
Ολλανδία	0,2	0,2	0,2	-5,5	-5,0	-4,3	-4,0	-2,3
Ουγγαρία	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,4
Πολωνία	-3,6	-1,9	-3,6	-7,3	-7,6	-4,9	-3,7	-4,0
Πορτογαλία	-4,3	-3,0	-3,8	-9,8	-11,2	-7,4	-5,5	-4,9
Ρουμανία	-2,2	-2,9	-5,6	-8,9	-6,6	-5,5	-3,0	-2,2
Σλοβακία	-3,6	-1,9	-2,4	-7,9	-7,5	-4,1	-4,2	-2,6
Σλοβενία	-1,3	-0,1	-1,8	-6,1	-5,7	-6,2	-3,7	-14,6
Σουηδία	2,2	3,3	2,0	-0,7	0,0	-0,1	-0,9	-1,3
Φινλανδία	3,9	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,1	-2,4

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (*)

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Αυστρία	16,8	17,8	16,7	18,6	17	18,9	19,2	18,5 ^(b)	18,8	
Βέλγιο	22,6	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21	21,6	20,8	
Βουλγαρία	:	61,3	60,7	44,8 ^(b)	46,2	49,2	49,1	49,3	48	
Γαλλία	18,9	18,8	19	18,5 ^(b)	18,5	19,2	19,3	19,1	18,1	
Γερμανία	18,4	20,2	20,6	20,1	20	19,7	19,9	19,6	20,3	
Δανία	17,2	16,7	16,8	16,3	17,6	18,3	18,9	19	18,9	
Δημοκρατία της Τσεχίας	19,6	18	15,8	15,3	14	14,4	15,3	15,4	14,6	
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	:	23,7	24,3	24,7	24,5	
Ελλάδα	29,4	29,3	28,3	28,1	27,6	27,7	31	34,6	35,7	
Εσθονία	25,9	22	22	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	23,5	
Ευρωζώνης (18 χώρες)	21,7	22	21,8	21,7	21,4	21,9	22,9	23,2	23,1	
Ηνωμένο Βασίλειο	24,8	23,7	22,6	23,2	22	23,2	22,7	24,1 ^(b)	24,8	
Ιρλανδία	25	23,3	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	30	29,5	
Ισπανία	24,3	24	23,3	24,5	24,5	26,7	27,7	27,2	27,3	
Ιταλία	25	25,9	26	25,3	24,7	24,5	28,2	29,9	28,4	
Κροατία	:	:	:	:	:	31,1	32,6	32,6	29,9	
Κύπρος	25,3	25,4	25,2	23,3 ^(b)	23,5	24,6	24,6	27,1	27,8	
Λετονία	46,3	42,2	35,1	34,2 ^(b)	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1 ^(b)	
Λιθουανία	41	35,9	28,7	27,6	29,6	34	33,1	32,5	30,8	
Λουξεμβούργο	17,3	16,5	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	19	
Μάλτα	20,5	19,5	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24	
Ολλανδία	16,7	16	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15	15,9	
Ουγγαρία	32,1	31,4	29,4	28,2	29,6	29,9	31	32,4	33,5	
Πολωνία	45,3	39,5	34,4	30,5 ^(b)	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8	
Πορτογαλία	26,1	25	25	26	24,9	25,3	24,4	25,3	27,5	
Ρουμανία	:	:	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	41,7	40,4	
Σλοβακία	32	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8 ^(p)	
Σλοβενία	18,5	17,1	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	20,4	
Σουηδία	14,4	16,3	13,9	14,9	15,9	15	16,1	15,6	16,4	
Φινλανδία	17,2	17,1	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16	

b=break in time series, p=provisional

(*) Για τον ακριβή ορισμό του δείκτη δείτε εδώ:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Thematic_glossaries

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)				Ιανουάριος-Φεβρουάριος(%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	3,6	2,6	2,1	1,5	2,7	1,5	0,5	-1,2	-1,0
Βέλγιο	3,4	2,6	1,2	0,5	1,3	1,1	-0,5	-0,2	-1,6
Βουλγαρία	3,4	2,4	0,4	-1,6	2,4	-1,7	-2,0	-4,2	-0,3
Γαλλία	2,3	2,2	1,0	0,6	1,3	0,9	-0,3	-0,4	-1,3
Γερμανία	2,5	2,1	1,6	0,8	1,8	1,1	-0,3	-0,7	-1,4
Δανία	2,7	2,4	0,5	0,3	1,0	0,5	-0,2	-0,5	-0,7
ΕΕ-28	3,1	2,6	1,5	0,6	1,8	0,3	-0,1	-1,5	-0,4
ΕΖ-18	2,7	2,5	1,3	0,4	2,1	0,8	-0,4	-1,2	-1,2
Ελλάδα	3,1	1,0	-0,9	-1,4	0,1	-1,1	-2,3	-1,2	-1,2
Εσθονία	5,1	4,2	3,2	0,5	3,9	1,4	-0,4	-2,5	-1,7
Ην. Βασίλειο	4,5	2,8	2,6	1,5	1,9	0,7	-0,4	-1,2	-1,2
Ιρλανδία	1,2	1,9	0,5	0,3	2,8	1,8	:	-1,0	:
Ισπανία	3,1	2,4	1,5	-0,2	1,4	0,2	-0,4	-1,2	-0,6
Ιταλία	2,9	3,3	1,3	0,2	2,9	0,2	-1,3	-2,7	-1,5
Κροατία	2,2	3,4	2,3	0,2	2,2	0,5	-0,2	-1,7	-0,7
Κύπρος	3,5	3,1	0,4	-0,3	4,5	0,1	-0,5	-4,4	-0,6
Λετονία	4,2	2,3	0,0	0,7	1,9	-1,4	-0,7	-3,3	0,7
Λιθουανία	4,1	3,2	1,2	0,2	0,5	0,5	-0,2	0,0	-0,7
Λουξεμβούργο	3,7	2,9	1,7	0,7	2,5	0,3	-1,4	-2,2	-1,7
Μάλτα	2,5	3,2	1,0	0,8	2,3	1,1	-0,7	-1,2	-1,9
Ολλανδία	2,5	2,8	2,6	0,3	2,2	1,3	0,7	-0,9	-0,6
Ουγγαρία	3,9	5,7	1,7	0,0	3,2	0,6	-0,6	-2,6	-1,2
Πολωνία	3,9	3,7	0,8	0,1	2,8	0,5	-1,2	-2,3	-1,7
Πορτογαλία	3,6	2,8	0,4	-0,2	1,4	0,6	-1,2	-0,8	-1,8
Ρουμανία	5,8	3,4	3,2	1,4	0,3	0,0	-0,2	-0,3	-0,2
Σλοβακία	4,1	3,7	1,5	-0,1	5,0	1,2	0,4	-3,7	-0,8
Σλοβενία	2,1	2,8	1,9	0,4	2,4	-0,1	-0,6	-2,5	-0,5
Σουηδία	1,4	0,9	0,4	0,2	2,9	0,5	-0,6	-2,4	-1,1
Τσεχία	2,1	3,5	1,4	0,4	0,6	0,1	0,5	-0,4	0,4
Φινλανδία	3,3	3,2	2,2	1,2	2,5	1,7	-0,1	-0,8	-1,8

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Αυστρία	125 ^(b)	126	124	124	126	126	128	129	128	
Βέλγιο	120 ^(b)	118	116	116	118	120	120	120	119	
Βουλγαρία	37 ^(b)	38	40	43	44	43	44	45	45	
Γαλλία	110 ^(b)	108	108	107	109	108	108	107	107	
Γερμανία	116 ^(b)	115	115	116	115	119	122	123	122	
Δανία	124 ^(b)	124	122	124	123	126	126	125	124	
Δημοκρατία της Τσεχίας	79 ^(b)	80	83	81	82	81	83	82	82	
ΕΕ (28 χώρες)	100 ^(b)	100	100	100	100	100	100	100	100	
Ελλάδα	91 ^(b)	92	90	93	95	87	77	74	73	
Εσθονία	62 ^(b)	66	70	69	64	63	68	71	73	
Ευρωζώνη (18 χώρες)	109 ^(b)	109	109	108	108	109	108	108	107	
Ηνωμένο Βασίλειο	124 ^(b)	122	118	114	112	108	106	107	109	
Ιρλανδία	144 ^(b)	145	146	131	128	129	130	130	130	
Ισπανία	102 ^(b)	105	105	103	103	98	95	94	94	
Ιταλία	105 ^(b)	105	104	104	104	104	103	101	99	
Κροατία	59 ^(b)	60	62	65	63	60	60	61	61	
Κύπρος	93 ^(b)	93	94	99	100	102	96	93	89	
Λετονία	50 ^(b)	53	57	58	54	55	57	60	64	
Λιθουανία	55 ^(b)	58	62	64	58	60	65	69	73	
Λουξεμβούργο	254 ^(b)	270	274	263	252	254	265	264	257	
Μάλτα	80 ^(b)	79	78	81	84	87	84	84	86	
Ολλανδία	131 ^(b)	131	132	134	132	135	135	132	131	
Ουγγαρία	63 ^(b)	63	61	64	65	66	65	65	66	
Πολωνία	51 ^(b)	52	54	56	60	62	64	66	67	
Πορτογαλία	80 ^(b)	79	79	78	80	80	78	76	79	
Ρουμανία	35 ^(b)	39 ^(b)	43	49	50	50	51	53	55	
Σλοβακία	60 ^(b)	63	68	72	73	74	73	74	75	
Σλοβενία	87 ^(b)	88	88	91	86	84	83	82	82	
Σουηδία	122 ^(b)	123	125	124	120	126	127	126	127	
Φινλανδία	114 ^(b)	114	117	119	114	115	117	115	113	

b=break in time series, p=provisional, f=forecast

Πίνακας 7: Μέση Παραγωγικότητα Εργασίας (ευρώ ανά ώρα εργασίας, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	118,5	119,2	117,1	116,5	116,3	114,9	115,4	114,8	113,4
Βέλγιο	130,6	129,3	127,7	126,9	127,9	129,6	128,6	128,6	127,4
Βουλγαρία	35,8	36,4	37,5	39,7	39,7	40,8	42,9	44,5	43,4
Γαλλία	116,5	115,4	115,6	115,3	117,3	116,7	116,7	116,3	116
Γερμανία	108,7	108,8	108,4	107,9	104,3	106,6	108	107	107
Δανία	107,3	107,1	104,8	105,9	106,9	112,9	111,5	112	111
Δημοκρατία της Τσεχίας	73,1	74	76,3	74,1	75,9	74,3	74,6	73,9	71,9
ΕΕ (28 χώρες)	100	100	100	100	100	99,8	99,8	99,9	99,9
Ελλάδα	96	97,2	95,5	97,6 ^(p)	98,3 ^(p)	93 ^(p)	89,9 ^(p)	91,8 ^(p)	92,8 ^(p)
Εσθονία	60,9	62,4	66,7	65,7	66,1	69,7	69,7	70,2	70
Ευρωζώνη (18 χώρες)	108,4	108,3	108,4	108,6	108,7	108,5	108,5	108,6	108,6
Ηνωμένο Βασίλειο	115,1	114,5	111,9	109	107	102,5	100,3	99,3	99,5
Ιρλανδία	135,6	135,6	136,5	127,1	133 ^(p)	137,9 ^(p)	141 ^(p)	141,9 ^(p)	135,6 ^(p)
Ισπανία	101,5	102,8	103,1	104,3	109,4	106,6	106	109,7	111,2
Ιταλία	112,1	111,2	111,6	112,9	112,6	111,6	110,4	109,4	108,9
Κροατία	74,7	73,7	77,3	78,3	76,3	75	77,2	80,4	80,2
Κύπρος	83	84,2	85,3	90,9	92,3	90,8	89,9	92,6	91,9
Λετονία	47,9	48,9	54	55,1	57,3	60,8	63,8	66,3	66,9
Λιθουανία	55	56,8	59,6	62	58	68,2	72,3	74,1	74,7
Λουξεμβούργο	170,3	179,6	180	168,4	159,5	163,9	165,5	162,8	163,9
Μάλτα	94,6	93,2	92,3	94,4	97,2	97,9	94,6	93,1	91,9
Ολλανδία	114,6	114,5	114,5	115,4	112,7	110,5	109,9	108,5	108,9
Ουγγαρία	67,7	67,8	66,6	70,6	72,4	71,7	72,6	71,2	70,7
Πολωνία	61,8	61,2	62,2	62,4	65,5	70,1	71,9	73,7	74,4
Πορτογαλία	73	73,2	74	73,5	76,1	76,7	74,5 ^(p)	76,1 ^(p)	76,8 ^(p)
Ρουμανία	36,2	39,8	43,4	49,1	49,4	49,7	50,5	51,1	51,7
Σλοβακία	68,8	71,7	76,4	79,8	80	82,5	81,6	82,1	82,7
Σλοβενία	83,3	83,4	83,2	83,7	80,1	79,5	81	80,9	81,2
Σουηδία	112,1	113,1	114,9	114,3	112,2	114,2	114,1	114,4	114,6
Φινλανδία	111,3	110,7	113,6	113,3	110,2	109,2	109,7	109	107,1

p=provisional

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	71,6	72,8	73,8	73,4	73,9	74,2	74,4	74,6	74,2
Βέλγιο	66,5	67,7	68,0	67,1	67,6	67,3	67,2	67,2	67,3
Βουλγαρία	65,1	68,4	70,7	68,8	65,4	62,9	63,0	63,5	65,1
Γαλλία	69,3	69,8	70,4	69,5	69,3	69,3	69,4	69,6	69,8
Γερμανία	71,1	72,9	74,0	74,2	74,9	76,5	76,9	77,3	77,7
Δανία	79,4	79,0	79,7	77,5	75,8	75,7	75,4	75,6	75,9
ΕΕ-28	71,2	72,0	72,4	70,9	68,6	68,6	68,4	68,4	69,2
ΕΖ-18	68,9	69,8	70,3	68,9	68,4	68,5	68	67,7	68,2
Ελλάδα	65,6	65,8	66,3	65,6	63,8	59,6	55,0	52,9	53,3
Εσθονία	75,9	76,9	77,1	70,0	66,8	70,6	72,2	73,3	74,3
Ην. Βασίλειο	68,9	69,8	70,2	68,8	73,5	73,5	74,1	74,8	76,2
Ιρλανδία	75,2	75,2	75,2	73,9	64,8	63,8	63,7	65,5	67,0
Ισπανία	73,4	73,8	72,2	66,9	62,8	62,0	59,6	58,6	59,9
Ιταλία	69,0	69,7	68,5	64,0	61,0	61,0	60,9	59,7	59,9
Κροατία	62,4	62,7	62,9	61,6	62,1	59,8	58,1	57,2	59,2
Κύπρος	60,6	63,9	64,9	64,2	75,0	73,4	70,2	67,2	67,6
Λετονία	75,8	76,8	76,5	75,3	64,3	66,3	68,1	69,7	70,7
Λιθουανία	73,2	75,2	75,4	66,6	64,3	66,9	68,5	69,9	71,8
Λουξεμβούργο	71,3	72,7	72,0	67,0	70,7	70,1	71,4	71,1	72,1
Μάλτα	69,1	69,6	68,8	70,4	60,1	61,6	63,1	64,8	66,3
Ολλανδία	57,9	58,6	59,2	59,0	76,8	77,0	77,2	76,5	76,1
Ουγγαρία	76,3	77,8	78,9	78,8	59,9	60,4	61,6	63,0	66,7
Πολωνία	62,6	62,3	61,5	60,1	64,3	64,5	64,7	64,9	66,5
Πορτογαλία	60,1	62,7	65,0	64,9	70,3	68,8	66,3	65,4	67,6
Ρουμανία	72,6	72,5	73,1	71,1	64,8	63,8	64,8	64,7	65,7
Σλοβακία	64,8	64,4	64,4	63,5	64,6	65,0	65,1	65,0	65,9
Σλοβενία	66,0	67,2	68,8	66,4	70,3	68,4	68,3	67,2	67,8
Σουηδία	71,5	72,4	73,0	71,9	78,1	79,4	79,4	79,8	80,0
Τσεχία	78,8	80,1	80,4	78,3	70,4	70,9	71,5	72,5	73,5
Φινλανδία	73,9	74,8	75,8	73,5	73,0	73,8	74,0	73,3	73,1

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	33,0	36,0	38,8	39,4	41,2	39,9	41,6	43,8	45,1
Βέλγιο	32,0	34,4	34,5	35,3	37,3	38,7	39,5	41,7	42,7
Βουλγαρία	39,6	42,6	46,0	46,1	43,5	44,6	45,7	47,4	50,0
Γαλλία	38,1	38,2	38,2	39,0	39,7	41,5	44,5	45,6	47,1
Γερμανία	48,1	51,3	53,7	56,1	57,7	60,0	61,6	63,6	65,5
Δανία	60,7	58,9	58,4	58,2	58,4	59,5	60,8	61,7	63,2
ΕΕ-28	45,2	46,0	47,6	46,8	46,5	47,7	49,3	51,6	54
EZ-18	43,3	44,5	45,5	45,9	46,2	47	48,6	50	51,7
Ελλάδα	42,5	42,7	43,0	42,4	42,4	39,5	36,5	35,6	34,0
Εσθονία	58,4	59,9	62,3	60,3	53,8	57,5	60,5	62,6	64
Ην. Βασίλειο	41,7	43,2	44,3	45,1	45,7	47,0	48,6	50,0	51,7
Ιρλανδία	57,3	57,4	58,0	57,5	50,2	50,0	49,3	51,3	53
Ισπανία	53,1	53,9	53,9	51,3	43,5	44,5	43,9	43,2	44,3
Ιταλία	44,1	44,5	45,5	44,0	36,5	37,8	40,3	42,7	46,2
Κροατία	32,4	33,7	34,3	35,6	39,1	38,2	37,5	37,8	36,2
Κύπρος	34,3	36,6	37,1	39,4	56,3	54,8	50,7	49,6	46,9
Λετονία	53,6	55,9	54,8	55,7	47,8	50,5	52,8	54,8	56,4
Λιθουανία	53,4	58,0	59,1	52,5	48,3	50,2	51,7	53,4	56,2
Λουξεμβούργο	49,7	53,2	53,0	51,2	48,3	39,6	39,3	41,0	40,5
Μάλτα	33,2	32,0	34,1	38,2	31,9	33,2	34,7	36,3	37,4
Ολλανδία	30,7	29,5	30,1	29,1	53,7	56,1	58,6	60,1	60,7
Ουγγαρία	47,7	50,9	53,0	55,1	33,6	35,3	36,1	37,9	41,7
Πολωνία	33,2	32,2	30,9	31,9	34,1	36,9	38,7	40,6	42,4
Πορτογαλία	28,1	29,7	31,6	32,3	49,5	47,8	46,5	46,9	47,8
Ρουμανία	50,1	51,0	50,7	49,7	40,7	39,9	41,6	41,8	43,1
Σλοβακία	41,7	41,4	43,1	42,6	40,5	41,3	43,1	44,0	44,7
Σλοβενία	33,1	35,6	39,2	39,5	35,0	31,2	32,9	33,5	35,4
Σουηδία	32,6	33,5	32,8	35,6	70,4	72,0	73,0	73,6	73,9
Τσεχία	69,6	70,0	70,1	70,0	46,5	47,7	49,3	51,6	54
Φινλανδία	54,5	55,0	56,5	55,5	56,2	57,0	58,2	58,5	59,1

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)						δ' τρίμηνο (%)		
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014
Αυστρία	2	-0,7	0,8	1,7	1,0	-0,2	1,1	0,8	0,7
Βέλγιο	1,8	-0,2	0,7	1,4	0,3	0,1	-0,4	-0,1	1,1
Βουλγαρία	2,6	-2,6	-4,7	-4,2	-1,1	0,0	-0,7	-0,7	:
Γαλλία	0,5	-1,3	-0,1	0,5	0,1	0,0	0,1	0,1	0
Γερμανία	1,2	0,1	0,6	1,4	0,8	0,9	1,1	0,6	1
Δανία	1,7	-2,4	-2,3	-0,4	-0,5	0,0	-0,1	-0,2	2,6
ΕΕ-28	1	-1,8	-0,5	0,3	-0,5	-0,2	0,6	0,1	0,5
ΕΕ-17	0,8	-1,8	-0,5	0,2	-0,3	-0,3	0	-0,3	0,9
Ελλάδα	0,8	-0,2	-1,9	-6,7	-8,0	-4,0	-7,5	-3,3	1,6
Εσθονία	0,2	-9,9	-4,8	7	2,5	1,0	1,1	0,1	2,3
Ην. Βασίλειο	0,3	-1,7	-0,7	0,5	1,2	1,3	1,9	1,3	2
Ιρλανδία	-1,1	-8,1	-4,2	-2,1	-0,6	2,4	0,1	3,3	1,5
Ισπανία	-0,1	-6,5	-2,5	-1,5	-4,5	-2,8	-4,5	-1,2	2,5
Ιταλία	0,3	-1,6	-0,7	0,3	-0,3	-2,1	-0,2	-1,3	0,7
Κύπρος	2,1	-0,5	0,1	0,5	-2,4	-3,5	0	-2,1	0,1
Λετονία	0,9	-13,2	-4,8	-8,1	2,8	2,1	1,8	0,8	-2
Λιθουανία	-0,7	-6,8	-5,1	2	1,8	1,3	0,9	2,3	1,8
Λουξεμβούργο	:	:	:	:	5,0	1,1	6,1	0,3	4,6
Μάλτα	2,6	-0,3	2,4	2,5	2,4	3,0	2,8	4,5	1,2
Ολλανδία	1,5	-0,7	-0,4	0,7	0,7	-0,7	0,3	-1	0,2
Ουγγαρία	-1,4	-2,8	0,3	0,3	1,7	1,6	1,9	2,7	4,3
Πολωνία	3,9	0,4	0,5	1	-3,3	-0,1	-0,4	1	3,7
Πορτογαλία	0,5	-2,6	-1,5	-1,5	-4,2	-2,6	-4,2	0,7	0,5
Ρουμανία	:	-2	-1,4	0,4	1,4	-0,2	1,5	-0,7	0,7
Σλοβακία	3,2	-2	-1,5	1,8	-1,0	0,0	-0,1	0,6	2,7
Σλοβενία	2,6	-1,8	-2,2	-1,6	-1,3	-1,9	-1,2	-1,4	0,5
Σουηδία	0,9	-2,4	1,2	2,2	0,7	1,0	0,6	1,4	1,4
Τσεχία	2,3	-1,2	-1,7	0,2	-0,3	1,0	0,6	0,8	1,2
Φινλανδία	2,6	-2,6	-0,1	1,1	0,4	-1,1	-0,4	1	-0,2

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας – Σύνολο Πληθυσμού

	Ετήσια στοιχεία (%)							Μεταβολή (%)	
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	4,1	5,3	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6	0,5	0,2
Βέλγιο	7,0	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5	0,8	0,1
Βουλγαρία	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13,0	11,4	0,7	-1,6
Γαλλία	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3	10,3	0,5	0,0
Γερμανία	7,4	7,6	7,0	5,8	5,4	5,2	5,0	-0,2	-0,2
Δανία	3,4	6,0	7,5	7,6	7,5	7,0	6,6	-0,5	-0,4
ΕΕ-28	4,4	6,7	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2	0,4	-0,7
ΕΕ-18	7,0	9,0	10,1	10,1	11,4	11	11,6	0,4	0,6
Ελλάδα	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5	3,0	-1,0
Εσθονία	5,5	13,5	16,7	12,3	10,0	8,6	7,4	-1,4	-1,2
Ην. Βασίλειο	7,6	9,6	7,8	8,1	7,9	7,6	6,1	-0,3	-1,5
Ιρλανδία	5,6	7,6	13,9	14,7	14,7	13,1	11,3	-1,6	-1,8
Ισπανία	6,4	12,0	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5	1,3	-1,6
Ιταλία	11,3	17,9	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7	1,4	0,6
Κροατία	6,7	7,7	11,7	13,7	16,0	17,3	17,3	1,3	0,0
Κύπρος	8,6	9,2	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1	4,0	0,2
Λετονία	3,7	5,4	19,5	16,2	15,0	11,9	10,8	-3,1	-1,1
Λιθουανία	7,7	17,5	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	-1,6	-1,1
Λουξεμβούργο	5,8	13,8	4,6	4,8	5,1	5,9	5,9	0,8	0,0
Μάλτα	4,9	5,1	6,9	6,4	6,3	6,4	5,9	0,1	-0,5
Ολλανδία	6,0	6,9	5,0	5,0	5,8	7,3	7,4	1,5	0,1
Ουγγαρία	3,7	4,4	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	-0,8	-2,5
Πολωνία	7,8	10,0	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0	0,2	-1,3
Πορτογαλία	7,1	8,1	12,0	12,9	15,8	16,4	14,1	0,6	-2,3
Ρουμανία	8,7	10,7	7,0	7,2	6,8	7,1	6,8	0,3	-0,3
Σλοβακία	5,6	6,5	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2	0,2	-1,0
Σλοβενία	9,6	12,1	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	1,2	-0,4
Σουηδία	4,4	5,9	8,6	7,8	8,0	8,0	7,9	0,0	-0,1
Τσεχία	6,2	8,3	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	0,0	-0,1
Φινλανδία	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7	0,5	0,5

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)							Μεταβολή (%)	
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	3,9	5,5	5,0	4,6	5,0	5,4	5,6	0,4	0,2
Βέλγιο	6,5	7,8	8,1	7,1	7,6	8,4	8,5	0,8	0,1
Βουλγαρία	5,5	6,9	10,8	11,3	12,3	13,0	11,4	0,7	-1,6
Γαλλία	7,1	9,0	9,1	8,8	9,8	10,3	10,5	0,5	0,2
Γερμανία	7,3	8,0	7,4	5,8	5,4	5,2	5	-0,2	-0,2
Δανία	3,2	6,6	8,4	7,7	7,5	7	6,6	-0,8	-0,4
ΕΕ-28	3,5	5,9	6,4	5,8	6,0	5,9	5,1	-0,1	-0,8
ΕΕ-18	6,6	9,0	9,7	10,1	11,4	12	11,6	1,3	-0,6
Ελλάδα	5,1	7,0	10,1	15,2	21,6	27,5	26,5	5,9	1
Εσθονία	5,8	16,7	19,3	13,1	10,9	8,6	7,4	-2,3	-1,2
Ην. Βασίλειο	7,0	9,4	10,0	9,9	11,2	7,6	6,1	-3,6	-1,5
Ιρλανδία	6,1	8,5	8,6	8,7	8,4	13,1	11,3	4,7	-1,7
Ισπανία	7,6	15,0	17,1	17,8	17,7	26,1	24,5	8,4	-2,1
Ιταλία	10,1	17,7	19,6	21,1	10,7	12,1	12,7	1,4	0,6
Κροατία	5,5	6,7	7,5	7,5	9,8	17,3	17,3	7,5	0
Κύπρος	7,1	7,9	11,1	13,7	16,0	15,9	16,1	-0,1	-0,2
Λετονία	3,2	5,3	6,2	8,1	12,6	11,9	10,8	4,0	-0,9
Λιθουανία	8,4	20,9	22,7	18,6	16,2	12,6	11,8	-5,6	-0,8
Λουξεμβούργο	6,0	17,1	21,2	17,9	5,1	5,9	5,9	0,8	0
Μάλτα	4,1	4,5	3,8	3,9	4,5	5,6	5,9	1,1	0,3
Ολλανδία	5,6	6,5	6,7	6,0	5,7	7,3	7,4	1,6	0,1
Ουγγαρία	3,0	3,9	4,5	4,6	5,5	10,2	7,7	4,7	-2,7
Πολωνία	7,7	10,3	11,6	11,1	11,3	10,2	9	-1,1	-1,8
Πορτογαλία	6,4	7,8	9,4	9,0	9,4	16,4	14,1	7	-2,3
Ρουμανία	8,6	11,0	12,0	12,6	6,8	7,1	6,8	0,3	-0,3
Σλοβακία	6,5	7,3	7,6	7,7	14	14,2	13,2	0,2	-1
Σλοβενία	8,4	11,5	14,3	13,7	13,5	10,1	9,7	-3,4	-0,4
Σουηδία	4,0	5,9	7,5	8,2	8,4	8	7,9	-0,4	-0,1
Τσεχία	5,9	8,6	8,7	7,8	8,2	7	6,1	-1,2	-0,9
Φινλανδία	6,1	8,9	9,1	8,4	8,3	8,8	9,3	0,5	0,5

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)							Μεταβολή (%)	
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	4,4	5,1	4,6	4,6	4,8	5,3	5,4	0,5	0,1
Βέλγιο	7,6	8,1	8,5	7,2	7,4	8,4	8,5	1	0,1
Βουλγαρία	5,8	6,7	9,6	10,1	10,8	13	11,4	2,2	-1,4
Γαλλία	7,9	9,2	9,5	9,5	9,8	10,3	10,3	0,5	0
Γερμανία	7,6	7,2	6,5	5,6	5,2	5,2	5	0	-0,2
Δανία	3,7	5,3	6,5	7,5	7,5	7	6,6	-0,5	-0,4
ΕΕ-28	5,6	7,7	8,5	7,9	8,2	10,9	10,2	2,7	-0,9
ΕΕ-18	7,5	8,9	9,6	9,8	10,5	12	11,6	1,5	-0,4
Ελλάδα	11,5	13,3	16,4	21,5	28,2	27,5	26,5	-0,7	-1
Εσθονία	5,1	10,3	14,1	11,6	9,1	8,2	6,8	-0,9	-1,4
Ην. Βασίλειο	8,4	9,8	10,3	10,4	11,5	7,6	6,1	-4,4	-1,5
Ιρλανδία	5,1	6,4	6,9	7,4	7,4	13,1	11,3	5,7	-1,8
Ισπανία	4,9	8,2	9,9	10,8	24,8	26,1	24,5	-2,7	-1,3
Ιταλία	12,8	18,1	20,2	21,8	10,7	12,1	12,7	1,4	0,6
Κροατία	8,5	9,2	9,6	9,5	11,8	17,3	17,3	5,5	0
Κύπρος	10,4	10,7	12,4	13,8	16,1	15,9	16,1	-0,2	-0,2
Λετονία	4,3	5,5	6,4	7,7	11,1	11,9	10,8	0,8	-1,1
Λιθουανία	7,1	14,1	16,3	13,8	14,0	11,1	9,8	-2,9	-1,3
Λουξεμβούργο	5,6	10,5	14,5	12,9	11,6	5,9	5,9	-5,7	0
Μάλτα	5,9	5,9	5,5	6,0	5,8	6,4	5,9	0,6	-0,4
Ολλανδία	6,8	7,6	7,1	7,1	7,3	7,3	7,4	0	-0,1
Ουγγαρία	4,5	4,9	5,5	5,4	6,2	10,2	7,7	4	-2,5
Πολωνία	8,0	9,7	10,7	11,0	10,6	10,3	9	-0,3	-1,2
Πορτογαλία	7,9	8,6	10,0	10,4	10,9	16,4	14,1	5,5	-2,3
Ρουμανία	8,9	10,3	12,1	13,2	15,7	7,1	6,8	-8,6	-0,4
Σλοβακία	4,4	5,4	6,2	6,5	6,1	14,2	13,2	8,1	-1
Σλοβενία	11,0	12,9	14,7	13,7	14,5	10,1	9,7	-4,4	-0,4
Σουηδία	4,8	5,8	7,1	8,2	9,4	8	7,9	-1,4	-0,1
Τσεχία	6,6	8,0	8,5	7,7	7,7	7	6,1	-0,7	-0,9
Φινλανδία	6,7	7,6	7,6	7,1	7,1	8,2	8,7	1,1	0,5

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)							Μεταβολή (%)	
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	24,3	21,7	25,5	26,2	24,9	24,6	27,2	-0,3	2,6
Βέλγιο	47,5	44,2	48,8	48,4	44,7	46,1	49,9	1,4	3,8
Βουλγαρία	51,6	43,1	46,4	55,7	55,2	57,3	60,5	2,1	3,2
Γαλλία	37,4	35,2	40,2	41,5	40,4	40,7	36,9	0,3	-3,8
Γερμανία	52,5	45,5	47,4	47,9	45,4	44,6	44,4	-0,8	-0,2
Δανία	13,5	9,5	20,2	24,4	28,0	25,5	21,7	-2,5	-3,8
ΕΕ-28	49,3	30,1	41,0	40,6	43,4	38,4	38,5	-5	0,1
ΕΖ-18	37,2	33,3	40,0	43,0	44,5	41,5	41,7	-3	0,2
Ελλάδα	47,0	40,3	44,6	49,3	59,1	59,4	70,4	0,3	6,6
Εσθονία	30,3	27,3	45,2	57,3	54,7	44,5	45,4	-10,2	0,9
Ην. Βασίλειο	39,1	35,5	42,5	45,3	46,5	26	27,8	-20,5	1,8
Ιρλανδία	24,1	24,5	32,5	33,4	34,6	59,4	60,5	24,8	0,9
Ισπανία	26,5	29,1	49,1	59,3	61,7	60,6	59,2	-1,1	-1,4
Ιταλία	17,9	23,8	36,6	41,6	44,3	69,3	45,9	25	3,2
Κροατία	45,7	44,6	48,4	52,0	53,1	56,9	61,5	3,8	4,6
Κύπρος	62,4	55,6	56,3	61,4	63,7	63,6	58,6	-0,1	-5,0
Λετονία	13,6	10,3	20,3	20,8	30,0	38,2	47,8	8,2	9,6
Λιθουανία	24,1	25,8	45,1	54,5	52,1	48,7	43,0	-3,4	-5,7
Λουξεμβούργο	21,6	23,7	41,7	52,1	49,2	31,7	23,8	-17,5	-7,9
Μάλτα	32,2	23,2	29,3	28,6	30,3	30,4	27,8	0,1	-2,6
Ολλανδία	42,6	42,1	45,0	47,4	48,4	45,6	46,8	-2,8	1,2
Ουγγαρία	34,4	24,2	27,5	33,5	33,7	35,5	40,3	1,8	4,8
Πολωνία	46,2	41,5	49,0	47,6	45,4	48,5	47,4	3,1	-1,1
Πορτογαλία	33,5	30,3	31,1	37,2	40,3	42,5	42,7	2,2	0,2
Ρουμανία	47,4	44,2	52,2	48,3	48,7	56,3	59,7	7,6	3,4
Σλοβακία	41,3	31,6	34,6	41,0	44,2	45,2	41,2	1,0	-4,0
Σλοβενία	69,5	54,0	64,0	67,9	67,3	70,2	70,2	2,9	0,0
Σουηδία	42,2	30,1	43,3	44,2	47,9	19,5	18,5	-28,4	1
Τσεχία	12,7	13,2	18,6	19,6	19,0	18,6	19,0	-0,4	0,4
Φινλανδία	18,4	16,7	24,0	22,2	21,3	20,8	22,6	-0,5	1,8

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)							Μεταβολή (%)	
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	8,5	10,7	9,5	8,9	9,4	9,7	10,3	0,3	0,6
Βέλγιο	18,0	21,9	22,4	18,7	19,8	23,7	23,2	3,9	-0,5
Βουλγαρία	12,7	16,2	23,2	25,0	28,1	28,4	23,8	0,3	-4,6
Γαλλία	18,6	23,2	22,9	22,1	23,9	23,9	24,1	0,0	0,2
Γερμανία	10,6	11,2	9,9	8,5	8,0	7,8	7,7	-0,2	-0,1
Δανία	8,0	11,8	14,0	14,2	14,1	13,1	12,6	-1,0	-0,5
ΕΕ-28	9,9	16,6	18,3	18,1	19,5	19,0	15,9	-0,5	-3,1
ΕΖ-17	15,6	19,9	21,0	21,5	23,1	24	23,4	0,9	-0,6
Ελλάδα	21,9	25,7	33,0	44,7	55,3	58,3	52,3	3,0	-6,0
Εσθονία	12,0	27,4	32,9	22,4	20,9	18,7	15,0	-2,2	-3,7
Ην. Βασίλειο	15,6	20,0	20,8	20,9	23,2	20,7	16,9	-2,5	-3,8
Ιρλανδία	15,0	19,1	19,9	21,3	21,2	26,8	23,9	5,6	-2,9
Ισπανία	13,3	24,0	27,6	29,1	30,4	40,0	42,7	9,6	-2,3
Ιταλία	24,5	37,7	41,5	46,2	52,9	55,5	53,2	2,6	-2,3
Κροατία	21,2	25,3	27,9	29,2	35,3	50,0	45,5	14,7	-4,5
Κύπρος	23,7	25,2	32,4	36,7	42,1	38,9	35,9	-3,2	-3,0
Λετονία	9,0	13,8	16,6	22,4	27,7	23,2	19,6	-4,5	-3,6
Λιθουανία	13,6	33,3	36,2	31,0	28,5	21,9	19,3	-6,6	-2,6
Λουξεμβούργο	13,3	29,6	35,7	32,6	26,7	21,9	19,3	-4,8	-2,6
Μάλτα	17,9	17,2	14,2	16,8	18,8	13	11,8	-5,8	-1,2
Ολλανδία	11,7	14,5	13,2	13,3	14,1	11,0	10,5	-3,1	-0,5
Ουγγαρία	5,3	6,6	8,7	7,6	9,5	26,6	20,4	17,1	-6,2
Πολωνία	19,5	26,4	26,4	26,0	28,2	27,3	23,9	-0,9	-3,4
Πορτογαλία	17,3	20,6	23,7	25,8	26,5	38,1	34,8	11,6	-3,3
Ρουμανία	16,7	20,3	22,8	30,3	37,9	23,7	24,0	-14,2	0,3
Σλοβακία	18,6	20,8	22,1	23,9	22,6	33,7	29,7	11,1	0,3
Σλοβενία	19,0	27,3	33,6	33,4	34,0	21,6	20,2	-12,4	-1,4
Σουηδία	10,4	13,6	14,7	15,7	20,6	23,5	22,9	2,9	-0,6
Τσεχία	20,2	25,0	24,8	22,8	23,6	19	15,9	-4,6	-3,1
Φινλανδία	16,5	21,5	21,4	20,1	19,0	19,9	20,5	0,9	0,6